

ΚΟΣΜΟΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ

Ο ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΑΡΗΣ

‘Η βόμβα ούδετερονίου
καὶ οἱ ἀτομικὲς δοκιμὲς

ΤΑ ΠΑΡΑΞΕΝΑ ΔΕΝΤΡΑ : Γίγαν-
τες καὶ Μαδουσάλες τοῦ Φυτικού
Βασιλείου.

111

ΤΑ ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

ΔΡΑΧΜΑΙ

4

Δικαιοσύνη

GIOVANNI GUARESCHI

ΕΝΑ πρωί, στις 15 Αδγούστου του 1518, ένας ξυπότος, κάποιος Ντου ξέν, βρέθηκε σκοτωμένος μ' ένα βέλος στην πλάτη στη συνοικία 'Αχυροκούκι. Τποπεύθηκαν αμέσως τόν Θωμά Μιολί, τόν σιδηρουργό τής συνοικίας 'Αγιος Βαρθολομαίος και τόν συνέλαβαν.

Ο Μιολί είπε ότι, δέν ήξερε ούτε κατ' όριον αὐτὸν τόν Ντουξέν κι' ότι τή νύχτα τής 14ης πρὸς τήν 15η Αδγούστου είχε κοιμηθεῖ σ' ένα σταῦλο τοῦ προαστίου Καστελλέ. Κατὰ συνέπεια δέν ήταν σὲ θέση νὰ κάνει τὸ παραμικρὸ κακὸ σὲ ἄνθρωπο ποὺ βρισκόταν στήν πόλη, κι' ἂν ἀκόμη τὸ ήθελε, γιατί δέν είχε τὸ χάρισμα νὰ εἶναι πανταχοῦ παρὼν σὰν τὸν 'Γρηγόριο. Στὸ ἀναμεταξύ όμως μάξιψαν τίς μαρτυρίες κάποιου Μαλβαί και κάποιου Ματτέι, ποὺ εἶπαν ὅτι τοὺς φάνηκε πὼς εἶδαν τὸν Μιολί νὰ στρίβει τή γωνιά τοῦ δρόμου στὸν 'Αγιο Βαρθολομαῖο. 'Αν δέν ήταν αὐτός, θὰ ήταν κάποιος ἄλλος πρὸς τὸν Μιολί νὰ εἶχαν.

Μετὰ τὸν αὐτὸν Μιολί στὸ δωματίο τῶν βασανιστηρίων, τὸν ξεγύμνωσαν και τοῦ ἔδεσαν τὰ χέρια πίσω ἀπὸ τήν πλάτη.

— 'Αφῆσε κατὰ μέρος τὰ πείσματα και πὲς τὴν ἀλήθεια, τοῦ εἶπε ὁ ἀνακριτῆς.

— Κι' ὅλα τὰ μαρτύρια τῆς κόλασης νὰ μοῦ κάνετε, δέν ἔχω νὰ σᾶς πῶ τίποτε ἄλλο ἀπ' ὅσα σᾶς εἶπα στήν ἀρχή.

Τὸν κράσαν σ' ένα μεγάλο γάντζο. 'Αρχισε νὰ μουγκρίζει και νὰ ἐπικαλεῖται τὴν Παρθένο Μαρία. Μὰ σὲ κάθε ἐρώτηση ποὺ τοῦ ἔκαναν, ἀπαντοῦσε ὅτι εἶχε κοιμηθεῖ ἐκεῖνο τὸ βράδυ σ' ένα σταῦλο στήν ἐξοχή και δέν μπορούσε ἐπομένως νὰ κάνει κακὸ σ' ἄνθρωπο τῆς πόλης.

— 'Εσεῖς μοῦ κάνετε κακὸ, πολυχορμιμένε μου ἄρχοντα, εἶπε στὸν ἀνακριτῆ, γιατί εἶμαι ἀθῶος. Μάρτυς μου ὁ Θεὸς πὼς σᾶς λέω τὴν ἀλήθεια.

Ο ἀνακριτῆς διέταξε νὰ σφίξουν περισσότερο τὸ σκοινὶ και κράμασε και δυὸ πελώριες κοτῶνες στὰ πόδια τοῦ Μιολί. Ο δυστυχὴς τρολλάθηκε ἀπὸ τοὺς πόνους.

— Κατεβάστε με γιὰ τ' ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Θὰ σᾶς ὁμολογήσω ὅ,τι θέλετε, ἄρχισε νὰ φωνάζει.

— Μίλησε πρῶτα και μετὰ θὰ σὲ κατεβάσω, εἶπε ὁ ἀνακριτῆς.

Ο Μιολί ὁμολόγησε ὅτι αὐτὸς σκότωσε τὸν Ντουξέν και τὸν ξεκρέμασαν.

— Πὼς τὸν σκότωσε; ρώτησε ὁ ἀνακριτῆς.

— Μὲ τὸ σπαθί μου, ἐξήγησε ὁ Μιολί.

— Φύλακα, ξανακρέμασέ τον! διέταξε ὁ ἀνακριτῆς.

Τὰ βασανιστήρια ξανάρχισαν.

— Μὰ, ἄρχοντά μου, γιατί μοῦ κάνετε αὐτὸ τὸ κακὸ; Δέν σᾶς ὁμολόγησα ὅτι σκότωσα τὸν Ντουξέν, ἄρχισε νὰ παραπονιέται ὁ δυστυχὴς Μιολί.

— Ναί, μὰ εἶπες ἀκόμη ὅτι τὸν χτύπησες μὲ τὸ σπαθί σου, ἐνῶ δέν πέθανε

ἔτσι. Ὁμολόγησε λοιπὸν γρήγορα. Μὲ τὴν τὸν σκότωσες;

— Σᾶς ὀρκίζομαι πὼς δέν θυμῶμαι πιά. 'Ήταν νύχτα σκοτάδι και δέν ἔδλεπα τὴ μύτη μου.

Τοῦ ἔριξαν βραστὸ ἀλατισμένο νερὸ στήν πλάτη.

— Μὲ τὸ ὅπλο χτύπησες τὸν Ντουξέν;

— Μὲ μαχαίρι, εἶπε κλαίγοντας σαρακινικὰ ὁ Μιολί.

— 'Οχι.

— Μὲ κλαδοντήρι.

— 'Οχι.

— Μὲ λόγχη.

— 'Οχι.

— Γιὰ τ' ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ξεφώνισε ὁ Μιολί, πείτε μου ἐσεῖς μὲ τί ὅπλο τὸν σκότωσα γιατί δέν βρῶσκω ἄλλο.

— Μὲ βέλος, εἶπε ὁ ἀνακριτῆς.

— Αὐτὸ εἶναι, ἔκανε μ' ἀνακούφιση ὁ Μιολί, μὲ βέλος, μάλιστα μὲ βέλος.

Τὸν ξεκρέμασαν, τὸν ἔλυσαν κι' ὁ ἀνακριτῆς εἶπε:

— 'Ελπίζω νὰ εἶπες τὴν καθαρή ἀλήθεια και νὰ μὴν ἔκανες ψευδῆ κατάθεση γιὰ ν' ἀποφύγεις τὰ βασανιστήρια.

Μὰ ὁ Μιολί δέν ἀπαντοῦσε κι' ὁ ἀνακριτῆς διέταξε νὰ τὸν ξαναδέσουν και νὰ τὸν ξανακρέμασουν.

— 'Ομολόγησε! φώναξε ὁ ἀνακριτῆς. Τὰ εἶπες αὐτὰ γιατί φοβήθηκες τὸ κρέμασμα;

— 'Οχι, ὄχι! οὐδὲν ἔλεγε ὁ Μιολί μὲ ἀπόγνωση. Εἶπα τὴν ἀλήθεια ἀπὸ ἀγάπη στήν ἀλήθεια.

Τὸν ξεκρέμασαν κι' ὁ ἀνακριτῆς τὸν ρώτησε ἂν ήταν έτοιμος νὰ ὀρκιστεῖ.

— Τὸ ὀρκίζομαι, τὸ ὀρκίζομαι! ἔκανε μὲ λυγμούς.

— Κρεμάστε τον! διέταξε ὁ ἀνακριτῆς.

— 'Οχι, ὄχι! οὐδὲν ἔλεγε ὁ Μιολί μὲ ἀπόγνωση. Εἶπα τὴν ἀλήθεια ἀπὸ ἀγάπη στήν ἀλήθεια.

Τὸν ξεκρέμασαν κι' ὁ ἀνακριτῆς τὸν ρώτησε ἂν ήταν έτοιμος νὰ ὀρκιστεῖ.

— Τὸ ὀρκίζομαι, τὸ ὀρκίζομαι! ἔκανε μὲ λυγμούς.

— Κρεμάστε τον! διέταξε ὁ ἀνακριτῆς.

— 'Οχι, ὄχι! οὐδὲν ἔλεγε ὁ Μιολί μὲ ἀπόγνωση. Εἶπα τὴν ἀλήθεια ἀπὸ ἀγάπη στήν ἀλήθεια.

Τὸν ξεκρέμασαν κι' ὁ ἀνακριτῆς τὸν ρώτησε ἂν ήταν έτοιμος νὰ ὀρκιστεῖ.

— Τὸ ὀρκίζομαι, τὸ ὀρκίζομαι! ἔκανε μὲ λυγμούς.

— Κρεμάστε τον! διέταξε ὁ ἀνακριτῆς.

— 'Οχι, ὄχι! οὐδὲν ἔλεγε ὁ Μιολί μὲ ἀπόγνωση. Εἶπα τὴν ἀλήθεια ἀπὸ ἀγάπη στήν ἀλήθεια.

Τὸν ξεκρέμασαν κι' ὁ ἀνακριτῆς τὸν ρώτησε ἂν ήταν έτοιμος νὰ ὀρκιστεῖ.

— Τὸ ὀρκίζομαι, τὸ ὀρκίζομαι! ἔκανε μὲ λυγμούς.

— Κρεμάστε τον! διέταξε ὁ ἀνακριτῆς.

— 'Οχι, ὄχι! οὐδὲν ἔλεγε ὁ Μιολί μὲ ἀπόγνωση. Εἶπα τὴν ἀλήθεια ἀπὸ ἀγάπη στήν ἀλήθεια.

Τὸν ξεκρέμασαν κι' ὁ ἀνακριτῆς τὸν ρώτησε ἂν ήταν έτοιμος νὰ ὀρκιστεῖ.

— Τὸ ὀρκίζομαι, τὸ ὀρκίζομαι! ἔκανε μὲ λυγμούς.

— Κρεμάστε τον! διέταξε ὁ ἀνακριτῆς.

— 'Οχι, ὄχι! οὐδὲν ἔλεγε ὁ Μιολί μὲ ἀπόγνωση. Εἶπα τὴν ἀλήθεια ἀπὸ ἀγάπη στήν ἀλήθεια.

Τὸν ξεκρέμασαν κι' ὁ ἀνακριτῆς τὸν ρώτησε ἂν ήταν έτοιμος νὰ ὀρκιστεῖ.

— Τὸ ὀρκίζομαι, τὸ ὀρκίζομαι! ἔκανε μὲ λυγμούς.

— Κρεμάστε τον! διέταξε ὁ ἀνακριτῆς.

— 'Οχι, ὄχι! οὐδὲν ἔλεγε ὁ Μιολί μὲ ἀπόγνωση. Εἶπα τὴν ἀλήθεια ἀπὸ ἀγάπη στήν ἀλήθεια.

Τὸν ξεκρέμασαν κι' ὁ ἀνακριτῆς τὸν ρώτησε ἂν ήταν έτοιμος νὰ ὀρκιστεῖ.

— Τὸ ὀρκίζομαι, τὸ ὀρκίζομαι! ἔκανε μὲ λυγμούς.

— Κρεμάστε τον! διέταξε ὁ ἀνακριτῆς.

— 'Οχι, ὄχι! οὐδὲν ἔλεγε ὁ Μιολί μὲ ἀπόγνωση. Εἶπα τὴν ἀλήθεια ἀπὸ ἀγάπη στήν ἀλήθεια.

Τὸν ξεκρέμασαν κι' ὁ ἀνακριτῆς τὸν ρώτησε ἂν ήταν έτοιμος νὰ ὀρκιστεῖ.

— Τὸ ὀρκίζομαι, τὸ ὀρκίζομαι! ἔκανε μὲ λυγμούς.

— Κρεμάστε τον! διέταξε ὁ ἀνακριτῆς.

— 'Οχι, ὄχι! οὐδὲν ἔλεγε ὁ Μιολί μὲ ἀπόγνωση. Εἶπα τὴν ἀλήθεια ἀπὸ ἀγάπη στήν ἀλήθεια.

Τὸν ξεκρέμασαν κι' ὁ ἀνακριτῆς τὸν ρώτησε ἂν ήταν έτοιμος νὰ ὀρκιστεῖ.

— Τὸ ὀρκίζομαι, τὸ ὀρκίζομαι! ἔκανε μὲ λυγμούς.

ΧΩΡΙΣ ΛΟΓΙΑ

ΚΟΣΜΟΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ

ΕΤΟΣ Γ' ΑΡ. ΤΕΥΧΟΥΣ 111 ΤΙΜΗ ΔΡΧ. 4

ΛΟΥΚΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ Έκδότης — Διευθυντής

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΑΚΡΗΣ Διευθυντής Συντάξεως

ΝΙΚΟΣ Α. ΓΚΟΥΜΑΣ Έπιμελητής Ύλης

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΠΑΤΗΣΙΩΝ 636 τηλ. 813.180

ΑΘΗΝΑΙ 12 — 19 ΙΟΥΛ. 1961

Τὸ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ζεύχος

Τὸ ἐξώφυλλο τοῦ «ΚΟΣΜΟΥ»

Ένας μοναχὸς τοῦ Θιδέτ (σελ. 16).
Μιά ἀρχαῖα κεφαλὴ τοῦ 'Αρη, στὸ
Μητροπολιτικὸ Μουσεῖο τῆς Ν. 'Υόρ-
κης (σελ. 7)

Επικαιρότητες

* 'Ηνωμένη Εὐρώπη Σελ. 3

ΝΙΚ. ΒΡΕΤΤΑΚΟΥ: Μὲ τὸ Πε-
ρισκόπιο » 4

Επιστῆμη και Τεχνική

ΕΙΔΙΚΟΥ: Σύγχρονος 'Α-
ρης » 7
* Τὰ παράξενα δέντρα » 13
* Εἶσθε βέβαιοι γιὰ τὴν ὑ-
γεία σας; » 19
* 'Η καρδιακὴ προσβολὴ δέν
σημαίνει ἀχρήστευση » 20
* Πότε ἀρχίζει νὰ πεθαίνει
ὁ ἄνθρωπος » 22

Ιστορία και Τέχνη

* Πρὶν εἴκοσι χρόνια ὁ Χίτλερ
ὑπέγραφε τὴν καταδική
του » 10
* 'Η ἀνατριχιαστικὴ ἐκτέλεση
τοῦ Ρασπούτιν » 26
ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΥ: Οὐίλλισμ Φῶ-
κνερ » 35

Διάφορα

Χ. ΧΑΡΕΡ: Θιδέτ » 16

Μυθιστόρημα και Διήγημα

ΤΖ. ΓΚΟΥΑΡΕΣΚΙ: Δικαιο-
σύνη (διήγημα) » 2
ΠΙΕΡ ΝΤΕΜΕΖ: Παρισινὴ
νύχτα (διήγημα) » 31
ΠΙΕΡ ΛΑ ΜΥΡ: Τραγοῦδι
ἀγάπης Εἰς ἈΡΕΑ ΗΠΕΡΟ, 37
ΜΑΡΓΟΤ ΝΕΒΙΛ: Φωτιές κι'
ἐγκλήματα » 41

Β. ΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΕΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΣ

ΔΩΡΕΑ Φρ. Τ. Σ. Ι. Δ. Β.

ΗΜΕΡΟΜ. 4-6-92

ΑΡΙΘ. 45573

ΗΝΩΜΕΝΗ ΕΥΡΩΠΗ

ΜΕ τὴν ὑπογραφὴ τῶν συμφωνιῶν γιὰ τὴν ἑνταξὴ τῆς 'Ελ-
λάδος στὴν Κοινὴ 'Αγορὰ, ἀρχίζει ἓνα ἀπὸ τὰ σημαντι-
κότερα κεφάλαια στήν ἱστορία τοῦ ἑλληνισμοῦ. 'Επειτα
ἀπὸ τοὺς ἐθνικοὺς ἀγῶνες γιὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν και τὴν ἄκραι-
ότητα τῆς Πατρίδος, εἶναι βέβαιο ὅτι δέν ὑπάρχει γεγονός τό-
σο ἀποφασιστικὸ και κρίσιμο σχετικὰ μὲ τὴ διαμόρφωση τοῦ
νεώτερου ἐθνικοῦ μας βίου, ὅσο ἡ ὀργανικὴ σύνδεση τῆς ἑλλη-
νικῆς οἰκονομίας μὲ τὴν εὐρωπαϊκὴ. 'Η 'Ελλάς παύει νὰ εἶναι τὸ
μικρὸ βαλκανικὸ κράτος, ποὺ συνθλίβεται ἀπὸ τὸν ὄγκο τοῦ
Βορρᾶ, και ἐλέγχεται ἀπὸ τὴ Δύναμη ποὺ κατέχει τὴ Μεσόγειο.
'Η ἱστορικὴ αὐτὴ φάση τείνει πρὸς τὸ τέρας της, χωρὶς ἀκόμη
νὰ ἡμπορεῖ μὲ βεβαιότητα νὰ προεξοφληθεῖ ἡ μορφή τῶν σχέ-
σεων τῆς 'Ελλάδος μὲ τὸν γεωγραφικὸ και πολιτικὸ χώρο ποὺ
τὴν περιβάλλει. Μὲ τὴν ἑνταξὴ τῆς στὴν Κοινὴ 'Αγορὰ ἀρχίζει
ἡ πρώτη φάση τῆς μετακινήσεως τῆς 'Ελλάδος σὲ νέες μορφές
ἱστορικῆς συμβιώσεως μὲ τοὺς γειτονικοὺς τῆς Λαούς.

ΕἶΝΑΙ ἀκόμη πολὺ πρόωρο νὰ προβλέπει κανεὶς τὰ πολι-
τικὰ σχήματα τοῦ μέλλοντος, ὅταν ὁ κόσμος βρίσκεται ἀ-
κόμη στήν πιὸ ἀκαθόριστη και πιὸ ἐκπληκτικὴ φάση τῆς
ἱστορικῆς του διαδρομῆς. 'Ενα, ὅμως, εἶναι βέβαιο. Τὰ μικρά,
ἐθνικὰ κράτη, μὲ τὴν αὐταρξείαν τῆς ἀδιάλλακτης κυριαρχίας,
στὴν πραγματικότητα ὅμως μικροί, ἡφαιστειακοὶ χώροι στὴ διά-
θεση και τὴν ἐκμετάλλευση τοῦ ξένου κεφαλαίου, ἀρχίζουν νὰ
ἐγκαταλείπουν τὴν κοινίστρα τῆς ἱστορίας. Αὐτὸ δέν σημαίνει
ὅτι τὰ μεγάλὰ προβλήματα τῶν μικρῶν χωρῶν θὰ ἔχουν λυθεῖ
μέσα στὰ εὐρύτερα οἰκονομικά, ὀργανωτικά και πολιτικά πλαι-
σία, ὅπου σήμερα τοποθετοῦνται. 'Απλούστατα τὰ προβλήματα
θὰ ἐμφανισθοῦν μὲ νέα μορφή και θὰ ἐξερπηθεῖ, ἀπὸ τὴν ἐμπνευ-
ση, τὴν πρωτοβουλία και τὴν ἐξορση τῆς ἡγεσίας, ἀλλὰ και ἀ-
πὸ τὴ συστηματικὴ και ὠργανωμένη προσπάθεια τῶν Λαῶν, ἐὰν
ἡ μεταδοτικὴ αὐτὴ περίοδος θὰ μᾶς ὀδηγήσει πρὸς τὴν ἐλευ-
θερίαν. τὴν εἰρήνη και τὴν ἀδελφωσύνη, ἢ ἐὰν οἱ μικρὲς χώρες
θὰ ἐξοκολοθηθοῦν νὰ εἶναι τὰ ὑποκατοστήματα τῶν Μεγάλων
κι' οἱ μικροὶ Λαοὶ τὸ ὑπηρετικὸ τους προσωπικὸ στὴ νέα ἱστο-
ρικὴ ζωή.

Η ΗΝΩΜΕΝΗ Εὐρώπη, γιὰ τὴν ὁποία ἔγινε λόγος και στὸ
ἐπίσημο ἀνακοινωθὲν τῶν συνομιλιῶν τῶν πρωθυπουργῶν
Γολλίας και 'Ελλάδος, εἶναι ἀκόμη πολὺ μακριά. 'Ότι αὐ-
τὸ θὰ εἶναι, κάποτε, τὸ τέρας, δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία. Εἶναι
ἀδύνατο νὰ ζήσουν οἱ Λαοὶ μέσα σὲ γεωγραφικὰ σύνορα, ποὺ
ἔχουν καταρτηθεῖ ἀπὸ τὴ νεώτερη τεχνικὴ, πρὸ παντὸς ὅπως
ἔνουν ὀριστικὰ ὑπερφολαγγισθεῖ ἀπὸ τὴν ἐκτοση και τὴν ἐκρηκτι-
κότητα τῶν οἰκονομικῶν και κοινωνικῶν προβλημάτων. Μπορεῖ,
ὅμως, νὰ ὑπάρξει 'Ηνωμένη Εὐρώπη, ὅταν ὁ κόσμος ἐξακολου-
θεῖ νὰ ἐλέγχεται ἀπὸ δυὸ κολοσσιακά συγκροτήματα, ποὺ δια-
σποῦν και κατοικεοματίζουν τὴν ἐνότητα τῶν Λαῶν; Καὶ μπορεῖ
νὰ ὑπάρξει 'Ηνωμένη Εὐρώπη, ἂν δέν ἐνωθοῦν ὅλα τὰ εὐρωπαϊ-
κὰ κράτη, μεγάλὰ και μικρά χωρὶς τὴ βασικὴ διάκριση τοῦ ἀ-
ριθμοῦ και τοῦ πλούτου, μέσα σὲ ἐντελὴς νέα πολιτικὰ σχήματα,
ὅπου οἱ ψυχώσεις κι' οἱ τραυματισμοὶ τοῦ παλίου ἱστορικοῦ βί-
ου, νὰ ἔχουν ἐκλείψει, μὲ τὴ συνείδηση ὅτι ὅλοι εἴμαστε τέκνα
τῆς Γῆς, μὲ τὰ ἴδια αἰτήματα, τὰ ἴδια ὄνειρα και τοὺς ἴδιους
πόνους; Καὶ πὼς μπορεῖ νὰ ὑπάρξει 'Ηνωμένη Εὐρώπη, ὅταν
δέν ἔχει ἀκόμη ἐκκαθαρισθεῖ ἓνα ἀμαστωλὸ καθεστὼς καταπιέ-
σεως ἔξω Λαῶν, ἐκμεταλλεύσεως, μίσους και πολέμου;

ΤΑ ΚΡΑΤΗ μὲ τὰ ὁποία συνδέεται ἡ 'Ελλάς στήν Κοινὴ
Εὐρωπαϊκὴ 'Αγορὰ εἶναι τόσο ἰσχυρά ἀπὸ οἰκονομικὴ
ἀποψη, ὥστε ὑπάρχει κίνδυνος νὰ μεταβάλουν τὸ ἑλληνικὸ
ἔδαφος σὲ αὐτοκρατορικὴ ἐπαρχία τεραστίων οἰκονομικῶν συγ-
κροτημάτων, ἂν δέν ἀνταποκριθοῦμε στὸ ὕψος και τὴν κρισιμό-
τητα τῶν περιστάσεων. Τὰ κράτη ὅμως αὐτὰ ἔχουν πολιτικά
προβλήματα ποὺ μπορεῖ νὰ κλονιστοῦν τὴν ἡθικὴ ἐνότη-
τα τῶν Εὐρωπαίων. Τὰ ὑπολείμματα τῆς ἀποικιοκρατίας, οἱ
ἐπεκτατικὲς βλέψεις, τὰ ὄνειρα τῆς ἐπικυριαρχίας πάνω στὸν
εὐρωπαϊκὸν χώρο, ποὺ δέν ἔχουν ἐκλείψει, ἡ διακοσμημένη Γερμα-
νία κι' ἡ ἰδιότυπη ψυχολογία τοῦ Λαοῦ της — εἶναι μερικὰ ἀπὸ
τὰ τεράστια ἐκεῖνα προβλήματα, ποὺ τορπιλλίζουν τὸ ὄνειρο τῆς
'Ηνωμένης Εὐρώπης. Γιὰ νὰ καταστῇ πραγματικὸς, πρέπει
τὸ οἰκονομικὸ πείραμα τῆς Κοινῆς 'Αγορᾶς, ν' ἀποδείξει ὅτι δέν
ὑπάρχει πιὰ μεγάλη ἢ μικρὰ κράτη, ἀλλὰ Εὐρωπαῖοι μὲ τὰ
ἴδια δικαιώματα και τὰ ἴδια καθήκοντα, μέλη κοινῆς κι' ἀδιά-
κριτης κοινωνίας, ἄρμοι ἐνὸς σύγχρονου κόσμου, ποὺ πρέπει νὰ
ἐκπαιδευθοῦν πρῶτα στὴ συνείδηση και τὴ σκέψη ὅλων μας.

Μέ το Θερινό

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΒΡΕΤΤΑΚΟΥ

1

ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΩΝΤΑΣ κανείς τον ελληνικό Τύπο, έχει την εντύπωση πως ο πόλεμος είναι ζήτημα ή μερών. Αυτά τα λόγια μούλεγε, πρό καιρού, ένας φίλος που επέστρεψε από τη Δυτική Γερμανία. Σε καμιά άλλη χώρα της Ευρώπης, μού είπε, δεν ζει κανείς αυτή την έκρηκτική ατμόσφαιρα διαβάζοντας τις εφημερίδες. Το ότι ζούμε σ' ένα τεχνητό κλίμα εκνευρισμού, δεν υπάρχει αμφιβολία. Κάθε τόσο το διαπιστώνουμε και το διαπιστώσαμε για μια ακόμη φορά αυτές τις ημέρες. Μας έδωσαν την εντύπωση πως, από μια κλωστή, κρέμονται οι σχέσεις των δύο κόσμων. Κι' άξαφνα διαβάζουμε, στις ίδιες πάντοτε εφημερίδες, περιπελεγμένη βέβαια για να μη το πάρουν άπάνω τους οι ειρηνόφιλοι, την εξής φράση από ένα μήνυμα του προέδρου Κέννεντυ: «Θα ζήσωμεν εν ειρήνι και φιλία με την Ρωσία». Όλα αι διαφοραί θα διευθετηθούν». Είναι ζήτημα ύπαρξεως της ανθρωπότητας ή διευθέτησης των διαφορών και, φυσικά, κανείς δεν θα ήθελε να γίνει υπεύθυνος μιας πρωτοφανούς καταστροφής. Έδώ στην Ελλάδα φαίνεται πως εξακολουθούμε να παραμένουμε παλαιού τύπου άνθρωποι. Ένω, όλος, ο κόσμος βρίσκει στην εποχή του άτομου, έμεις εξακολουθούμε να διατηρούμε τη νοοτροπία της αραβίδας.

2

ΔΕΝ γνωρίζω, αν διά νεωτέρας στρατιωτικής διαταγής επιτραπεί να αναγιγνίσκονται ο Θούριος του Α Πόσευχη στην 'Ακρόπολη του Ρενάν. Πάντως δεν υπήρχαν προχάι στρατιωτικοί του πνεύματος στην αρχαία Ελλάδα, που τόσο λατρεύουμε, όμνύουμε στ' όνομά της και κοκορευόμαστε. Ένας τρίτος, παρατηρώντας αυτή την άπιστευτα χαμηλή, έθνική, πατριωτική και πνευματική στάση, το πρώτο που θα συμπεράνει είναι πως η συγγένεια μεταξύ αρχαίων προγόνων και νεωτέρων έχει εξαφανισθεί πρό πολλού κι' ακόμη πως πιά δαστείο πράγμα από ένα τέτοιο Ισχυρισμό δεν υπάρχει. Έκαστα πιά πάνω έναν πλεονασμό. Είπα τη χαμηλή μας στάση έθνική, πατριωτική και πνευματική, ενώ θα μπορούσα να τη χαρακτηρίσω με μια μόνο λέξη. Να την πω «έθνική». Γιατί πραγματικά έθνική πτώση δείχνουν αυτά τα συμπτώματα τα πρωτοφανή όχι μόνο για την Ελλάδα, αλλά και για κάθε σύγχρονο έθνος που σέβεται τον έαυτό του και ξέρει να ξεχωρίζει τον στρατιωτικό κανονισμό

4

που διδάσκεται στο περιθώριο για άρα έθνικό κινδύνου και του γενικού πολιτιστικού πνεύματος που αποτελεί την προμετωπίδα και την ουσία του έθνους. Δεν υπάρχει πιά κωμικοτραγικό πράγμα από το ν' αρνείται κανείς το έθνος του εν όνόματι του έθνικισμού, να προσβάλλει κανείς την πατρίδα του εν όνόματι του πατριωτισμού, ν' αρνείται την ελευθερία εν όνόματι της ελευθερίας. Άς ελπίσουμε ότι η αιώνια ελληνική ψυχή, θα προλάβει την έθνική εξαφάνιση, ανθίζοντας όπως πάντοτε, πάνω από το προσωρινό τέλμα.

3

ΞΑΦΝΙΚΟΣ θάνατος του Χεμινγκγουάι, του κορυφαίου Αμερικανού συγγραφέως, σημειώθηκε με δόνη άπ' όλο τον κόσμο. Γιομάτος ανησυχία, δραστηριότητα και αυτοθυσία, αντιμετώπισε τη ζωή πρόσωπο με πρόσωπο, κινδύνευσε, τραυματίστηκε και ξανατραυματίστηκε στους πολέμους, αναζητώντας την άτομική ψυχική του διεξοδό, τότε στη γενναιότητα, τότε στη φυση. Προσπαθούσε να συμπληρώσει το βαθύ του άνικανοποίητο όχι μόνο με την τέχνη, νοιώθοντας πως δεν τούφτανε μόνη της. Ίσως και ο θάνατός του να υπήρξε μία πράξη γενναιότητας απέναντι στη ζωή, που δεν ήθελε να τον ταπεινώσει με την άρρώστεια ή με τα γεράματα. Ο «φαρδς κι' η θάλασσα» ή νουβέλλα με τον εύρύτερο συμβολισμό, δίνει όλο το βαθύτερο χαρακτήρα της ζωής του, την επιμονή του, την πάλη του, την αξιοπρέπεια του απέναντι στις φυσικές δυνάμεις που τις παλεύουμε κι' άς μάς καταλύουν. Τελικά, τις νικάμε με τη δικαιώνσή μας. Είμαστε ο άνθρωπος, είμαστε η ζωή που υπάρχει πάντοτε. Ο Χεμινγκγουάι υπήρξε ένας από τους ελάχιστους, που του άπονεμήθηκε έπαξία το Νόμπελ. Μιά από τις ελάχιστες περιπτώσεις που τις υπέγραψε άσυζητητή το διεθνές κοινό.

4

ΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ της κυρίας Λουμύμπα από την Ελλάδα, έδωσε την εύκαιρία στους δημοσιογράφους ν' ακούσουν μερικές απαντήσεις, άπλές, περιεκτικές, ανθρώπινες στις ερωτήσεις τους. Τόσο το βλέμμα της, όσο και το βλέμμα του παιδιού, τους έδωσαν να έννοήσουν αυτό το κά-

τι άλλο, που υπάρχει μέσα στον άνθρωπο, αυτό που δεν μάς ζητά παρά μία στοιχειώδη ανανόριση, ένα στοιχειώδη σεβασμό. Αυτό που υπάρχει μέσα σ' όλους τους ανθρώπους, λευκούς μαύρους και κίτρινους, σε όλους μας. Αυτό που επιτάσσει: Έκείνο που ζητάμε για τον έαυτό μας, να το ζητάμε για όλους. Όλοι έχουν ανάγκη από ανθρωπιά και ίσοτιμία. Όλοι είναι το ίδιο άξιοι, όλοι δικαιούνται. Κι' άκόμα, το πέρασμά της ξανάφερε στη μνήμη μας το σύζυγό της, τον μάρτυρα της Μαύρης Ήπείρου. Τις πρόσφατες εκατόμβες των νεκρών της Άλγερίας και της Άγκόλα. Στο πρόσωπό της είδαμε τις μαρτυρικές γυναίκες και τα μαρτυρικά παιδιά τα περικυκλωμένα από τη σκληρότητά μας, από τη βαρβαρότητα μας, από τον πολιτισμό μας όπως λέμε έμεις, που θρέφεται με σάρκες ζωντανών ανθρώπων και κρατεί τον τίτλο, ένα τίτλο που δεν έχει πέραση παρά μόνο στους άφελεις.

5

ΥΣΙΑΣΑΜΕ μερικές ώρες ύπνου για να παρακολουθήσουμε τα 15 προκρίθεντα λαϊκά τραγούδια του διαγωνισμού του Ίδρύματος Ραδιοφωνίας. Η μετάδοση γινόταν, κατά δόσεις κι' ύστερα από μεγάλα διαλείμματα που μεταδίδονταν χορευτικά τσά — τσά. Δε νομίζω πως θα υπήρξαν άκροατές που να μη κούνησαν το κεφάλι τους. Τι σημασία θα είχε, αν εξαίρουσε κανείς ένα — δυό όχι ούσιώδεις εξαίρεσεις; Γεγονός είναι ότι για ένα λαϊκό τραγούδι, προσωρινά και αμφίβολα δίσωμο, διατίθενται 41.000 δραχμές, ενώ για ένα σοβαρό έργο των δύο πραγματικά ταλαντούχων μουσουργών που βραβεύθηκαν — μια συμφωνία, ένα συμφωνικό ποίημα — δεν διατίθεται τίποτε. Μιλάμε για την περίπτωση των ίδιων των μουσουργών, για να μη γενικεύσουμε το θέμα και στις άλλες περιπτώσεις των Γραμμάτων και των Τεχνών. Άλλά το κράτος εύθυγραμμίζεται με τα διεφθαρμένα γούστα του μεγάλου κοινού, παρουσιάζεται σαν να μην ξέρει παρά μόνο όσα ξέρει κι' αυτό. Σου δίνει την εντύπωση πως ό,τι είναι πολιτισμός το ένοχλει. Ό,τι είναι Ελλάδα το εκνευρίζει. Η Ελλάδα παλεύει μόνη της, άπομονωμένη, περιφρονημένη. Αυτό που είναι Ελλάδα, είναι ελάχιστο. Εύτυχως που έχει βαθείς ρίζες κι' όχι μόνο επιζεί, αλλά δημιουργεί κιόλας.

6

ΥΠΑΡΧΟΥΝ εφημερίδες που καλύπτουν τις πρώτες σελίδες τους με τις άφηγήσεις έγκλημάτων, που γίνονται τυχαία ή εκ προθέσεως. Φωτογραφίες, κόντρα φωτογραφίες, υποτιθέμενες λεπτομέρειες. Άν σκεφτεί κανείς πως τα περισσότερα άπ' αυτά ιτά έγκλήματα, δεν είναι παρά άποτέλεσμα της δυστυχίας και του άδιεξόδου που κάνουν να σταματάει το λογι-

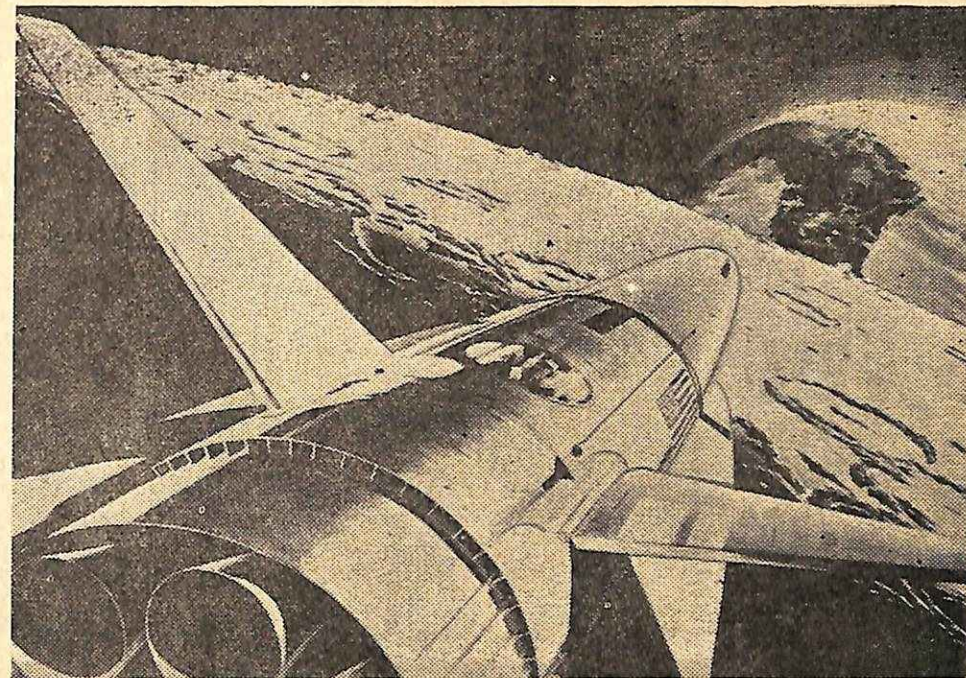
κό ώρισμένων ανθρώπων, καταλαβαίνει κανείς πόσο άπάνθρωπη είναι η δημοσιογραφική αυτή έκμετάλλευση. Ένας άδελφός που σκοτώνει την άδελφή του για λόγους τιμής, ή έγκαταλειμμένη που σκοτώνει τον έραστή της, ή άλλη που πνίγει το κλεψίγαμο τέκνο της, πλάσματα δυστυχισμένα όλα, που έπισφραγίζουν την τραγωδία τους με το έγκλημα, έρχονται στην επιφάνεια της εύρείας δημοσιότητας κατηγορούμενα όχι από την ήθική, αλλά διασυρόμενα από την οικονομική έκμετάλλευση του θέματος τους. Πολλές φορές έτυχε να δούμε φυσιογνωμίες ανδρών και γυναικών που σε μία πολιτεία θα μπορούσαν να βρουν τη λύση στο δράμα τους, άλλά που το τραγικό άδιέξοδο της έπαρχίας — κοινωνικό και οικονομικό — τα ώδήγησαν στην άπόγνωση κι' από κει στα «άπονενομένα» διαδήματα. Πλάσματα άξια λύπης, που προβάλλονται εν όνόματι της ήθικής δήθεν, σά να μην υπάρχουν άλλοι ύπόδικοι, που οι τραγωδίες τους παραλαμβάνονται έλαφρά τη καρδία και γίνονται διασκεδαστικά αναγνώσματα.

7

ΕΧΩ μπροστά μου το τελευταίο τεύχος του περιοδικού «Κυπριακά Χρονικά» που θαίνει κάθε μήνα στην Κύπρο. Το περιοδικό διευθύνει μία επιτροπή από νέους που οι επιδόσεις τους στα Γράμματα κι' ή πίστη τους στον άγώνα που κάνουν, καθρεφτίζεται στις καλοτυπωμένες κι' ένημερωμένες σελίδες του. Ο Έλληνικός λαός — γράφει σ' ένα σύντομο άρθρο του ο νέος Τάκης Χατζηδημητρίου — όπου κι' αν βρίσκεται φέρνει μέσα του το σπέρμα της μεγαλωσύνης. Πρέπει ν' άποτινάξει κάθε νωρότητα, να συλλάβει την ενότητα του Έλληνικού προβλήματος. Να δει το σπίτι του, την παιδεία του, τ' άδέλφια του, την Κύπρο...» Και πραγματικά. Το πάλ είναι να επιτευχθεί ή ψυχική και πνευματική ένωση του έλληνισμού, που άποτελεί και τον άδιάρρηκτο μεταξύ του δεσμό. Οι τεχνικοί διαχωρισμοί είναι φυσικό τότε να μη διαρκέσουν και πολύ. Και οι Κύπριοι νέοι κάνουν ό,τι μπορούν γι' αυτό. Υφαίνουν τον ιστό που τους αναλογεί στον πολιτισμό της πανεθνικής παρουσίας. Άλλά θα πρέπει ειδικά να μάς άπαρχορήσει κάποτε αυτό το θέμα, γιατί και άλλες άξιόλογες πολιτιστικές προσπάθειες γίνονται στην Κύπρο που τα πνευματικά της παιδιά πρόσφεραν το «κατά δύναμιν» με την πέννα τους στο άγώνα της. Έχω στα χέρια μου άρκετες ποιητικές συλλογές Κυπρίων που συνδέσαν, αυτό τον άγώνα, διασπαρτυμένοι για τα κατασκευασμένα όρια ανάμεσα στο ησίο της Κύπρου και της ύπόλοιπης Ελλάδος. Η ελληνική ψυχή είναι ένια και δεν όροθετείται. Αυτό άποδεικνύει ο πνευματικός άγώνας των νέων της Κύπρου.

8

ΒΑΘΥΣ γνώστης του Άγίου Όρους ο Κούλης Ζαμπάθας μάς δίνει σε δεύτερη συμπληρωμένη έκ- ΣΤΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 40

ΚΑΙ Η ΑΛΛΗ ΠΛΕΥΡΑ

Η Άμερική δά έγκαταλείψει την κούρσα για την κατάκτηση του Διαστήματος;

Η ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΣΤΗ ΣΕΛΗΝΗ

Κορυφαίοι έπιστήμονες και τεχνικοί, στην Άμερική, που ο άριθμός τους γίνεται όλοένα μεγαλύτερος, διατυπώνουν έντονα την πεποίθησή τους ότι ή άποστολή ανθρώπου στο διάστημα δ' άπαιτείται τεράστια έξοδα, που δά μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν έπωφελέστερα για άλλους σκοπούς, κι' ότι δεν άξιζε καθόλου τον κόπο ή πραγματοποίηση αυτής της έπιστημονικής πολυτέλειας.

ΣΤΗΝ Άμερική, υπάρχουν ήδη άρκετοί ειδικοί που διερωτώνται αν άξίζει πραγματικά τον κόπο ή προσπάθεια για την κατάκτηση του Διαστήματος. Θεωρούν τους κινδύνους της μεγάλης, τα έξοδα της καταπληκτικά και τα πλεονεκτήματά της περιωρισμένα. Διακηρύττουν ότι, με τους τεχνητούς δορυφόρους, καθώς και με διαστημικούς σταθμούς χωρίς ανθρώπους, άλλά εξοπλισμένους με τα άναγκαία όργανα, ή έπιστήμη θ' άποκαμίζει καλύτερες πληροφορίες και με λιγώτερες δαπάνες. Χωρίς να θέλουμε να πάρουμε άποσπασμένο το μέρος τους, είναι άνάγκη να

προσδεχθούμε ότι κάθε νέο βήμα στην προσπάθεια για την κατάκτηση του Διαστήματος προσθέτει μερικά δισεκατομμύρια δολάρια στην τιμή του εισιτηρίου για τη Σελήνη.

Πριν άπ' όλα, πρόσφατες έρευνες άδήγησαν στη διαπίστωση ότι σε ύψος πάνω από 800 χιλιόμετρα, το μεγαλύτερο μέρος του κοσμικού χώρου διασχίζεται από ραδιενεργές ακτινοβολίες, που δε θ' άφηναν κανένα άνθρωπο να επιζήσει, αν δεν προστατευόταν από έκαστονάδες κιλά θωρακίσματος κι' άπό μία γερή δόση... τύχης.

Ο άστροναύτης που θα τραβήξει για το φεγγάρι, πρόκειται να συναντήσει στο δρόμο του τη ζώνη των ακτινοβολιών Βαν Άλλεν, άποτελούμενη από δυό «κοίτες» ήλεκτρισμένων μορίων, σε ύψος άνάμεσα στα 800 και τα 84.000 χιλιόμετρα. Η ζώνη αυτή διασπάζεται σε δυό σημεία της, που το ένα βρίσκεται άπέναντι του άλλου, στη γραμμή του γήινου άξονα. Θα μπορούσε, λοιπόν, ο άστροναύτης ν' άποφύγει ένα μέρος ούτων των ακτινοβολιών, αν περνούσε μέσα από ένα τέτοιο άνοιγμα. Άλλά το πρόβλημα, κι' έτσι, δε θα λυνόταν. Δυό μελέτες που έγιναν τώρα τελειοταία, ή μία από τη WASA (Ύπηρεσία Άστροναυτικής και Διαστήματος) κι' ή άλλη από την εταιρεία Γκρούμμαν που φτιάχνει πυραύλους, τείνουν ν' ά-

5

ποδείξουν ότι, ακόμα και σ' αυτή την περίπτωση, θα χρειάζονταν τουλάχιστον 450 κιλά θωρακίσματος για να εξασφαλισουν την προστασία ενός αστροναύτη, και το διπλάσιο βάρος για την προστασία δυο ατόμων. Λοιπόν, προς το παρόν, για να σταλεί στο Διάστημα ωφέλιμο φορτίο ενός κιλού, χρειάζονται 900 κιλά πυραυλικού σώματος. Θα έπρεπε, άρα, να λογαριάσουμε ένα συμπληρωματικό βάρος 500 τόννων στο πυραυλικό σώμα κατά την πρώτη φάση της πτήσεως κι' αυτό σημαίνει την πρόσθεση πολλών εκατομμυρίων δολαρίων στο σχετικό τιμολόγιο.

ΟΤΑΝ ο αστροναύτης περάσει τη ζώνη Βάν "Άλλεν, θ' αντιμετωπίσει ένα ακόμα πιο μεγάλο κίνδυνο: Τīs βολίδες των πυρηνικών σωματιδίων, που δημιουργούνται μετά από τις ήλιακες εκρήξεις. Κάθε χρόνο, σημειώνονται πολλές εκρήξεις στο άστρο της ημέρας, μέσης εντάσεως. 'Αλλά, κάθε τόσο, σημειώνονται και πολύ μεγάλης εντάσεως εκρήξεις, που οι ακτινοβολίες τους ξεπερνούν κατά πολύ τις θανασιμες δόσεις. Το Μάιο του 1959, δημιουργήθηκε ένας σωστός κυκλώνας ακτινοβολιών. Το Νοέμβριο του 1960, ξέσπασε η πιο τρομερή ήλιακη θύελλα απ' όσες ή επιστήμη έπιστήμανε κατά τις τελευταίες δεκαετίες. 'Υπολογίζεται σ' είκοσι περίπου τόννους μετάλλου το απαραίτητο για κάθε αστροναύτη θωράκισμα, που θα εξασφαλίζει το ταξίδι του από τα σοβαρότερα από τελέσματα παρομοίων φαινομένων, πράγμα που προφανώς ξεπερνά τις ταρινές δυνατότητες της επιστήμης. Το μόνο που μπορεί να κάνει ο άνθρωπος, μιά και δεν είναι προβλεπτές οι ήλιακες εκρήξεις, είναι να εμπιστευθεί το ζήτημα στην τύχη.

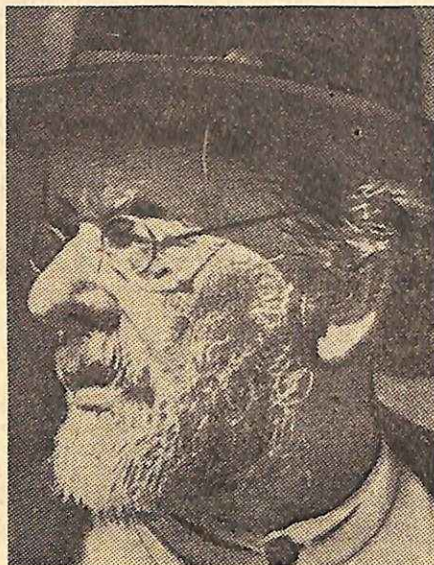
Είναι επίσης άγνωστο το σημείο ρήξεως των σωματικών και ψυχικών δυνάμεων του αστροναύτη.

Κατά τη διάρκεια μιάς παρατεταμένης δοκιμής μέσα σ'ε συνθήκες έλλειψης της βαρύτητας, ο σημαντικός Γκραιηβλάιν, φορώντας ένα αυτόνομο σκάφανδρο, πέρασε έφτα ημέρώνχτα βυθισμένος σ'ε μιά δεξαμενή γεμάτη με χλιαρό νερό, ενώ οι γιατροί παρακολουθούσαν τις αντιδράσεις του οργανισμού του. 'Από ημέρα σ'ε ημέρα αδυνατίζε, τα κόκκαλά του έχαναν ασθένισιο, ή πίεσή του έπεσε πολύ χαμηλά και, καθ' όλη τη διάρκεια της μακράς αυτής δοκιμής, κοιμήθηκε λιγώτερο από έφτα ώρες. Οι γιατροί συμπέραναν ότι, στερημένοι από τη συνήθη ζωή κι' άσκηση και χωρίς τη βαρύτητα, έστω και τεχνητή, οι αστροναύτες θα ήταν πολύ εξασθενημένοι, ώστε να μπορέσουν να εκπληρώσουν τα καθήκοντά τους, που τους περιμένουν κατά την άφιξη των διαστημοπλοίων στη Σελήνη.

ΟΙ ΕΡΕΥΝΗΤΕΣ εξετάζουν σύντομα και τις όψεις που παρουσιάζουν τα προβλήματα διατροφής των αστροναυτών, καθώς και το ζήτημα της αφοδεύσεως. 'Υπολογίζεται, ότι θα χρειάζονται σ'ε κάθε άτομο τρία περίπου κιλά τροφών και ποτού την ημέρα. 'Αν λογαριάσουμε ότι θα χρειασθούν 520 ημέρες και δυο τόννοι τροφίμων για κάθε αστροναύτη στο ταξίδι με επιστροφή για τον "Αρη, διαπιστώ-

νουμε ότι, από ένα σημείο και πέρα, ή αναγκαία δαπάνη για την εξασφάλιση ενός μόνο πληρώματος μέσα στο Διάστημα θα μπορούσε να φθάσει σ'ε δυσθεώρητα ύψη βάρους.

Για τη μείωση του βάρους των τροφίμων, που θα χρειασθεί να παίρνουν μαζί τους οι αστροναύτες, ή ΝΑΣΑ μελετά τις δυνατότητες χρησιμοποίησεως των ήλιακών ακτίνων για την καλλιέργεια, μέσα στα άστροπλοια, θρεπτικών μυκήτων, γρήγορης αναπύξεως. Οι αφοδεύσεις κι' οι εκρήξεις των αστροναυτών, έξ άλλου, θα μπορούσαν να χρη-

Ο Σοβιετικός έπιστήμων Τσιοκόλφσκυ, του οποίου τα σχέδια για την κατάκτηση του διαστήματος έγιναν σήμερα πραγματικότητα.

σιμεύσουν, ύστερα από κατάλληλη μηχανική και χημική επεξεργασία, για τη λίπανση των φυτικών αυτών ειδών που, με τη σειρά τους, θα προμήθευαν όξυγόνο, τροφή και νερό σ'ε ποσότητες αρκετές να καλύψουν το μεγαλύτερο μέρος από τις ανάγκες του πληρώματος. 'Εξ άλλου, εξετάζεται ή άποψη ότι οι αστροναύτες θα μπορούσαν να υποβάλλονται σ'ε τεχνητή υποθερμία ή να ναρκώνονται πριν από την έξαπλωση, ώστε να μη έχουν ανάγκη διατροφής κατά τη διάρκεια του ταξιδιού. 'Εχουν ήδη γίνει πειράματα παρατεταμένης χρονικά υποθερμίας σ'ε μικρά ζώα, στην 'Αμερική και στην 'Αγγλία, για να διακριθώθει αν ή άποψη αυτή έχει μπόστα της κάποιο μέλλον.

Παρά τί δυσκολίες, ώρισμένοι στρατιωτικοί άρμόδιοι ισχυρίζονται ότι οι απαιτήσεις της άμυνας υπαγορεύουν την ανάγκη καταλήψεως της Σελήνης, όσα κι' αν κοστίσει ένα τέτοιο έγχείρημα. 'Ο στρατηγός "Ομερ Μπάσεϋ, διευθυντής του τμήματος αστροναυτικών έρευνών της άμερικανικής άεροπορίας, είναι θερμός υποστηρικτής της άπόψεως ότι πρέπει να εγκατασταθεί μιά βάση πυραύλων στη Σελήνη, γιατί μονάχα έτσι θα εξασφαλιζόταν ή κυριαρχία των 'Ην. Πολιτειών πάνω στον κόσμο.

ΓΙΑ τον δόκτορα Λη Ντό Μπριντς, πρόεδρο του 'Ινστιτούτου Τεχνολογίας της Καλλιφόρνιας, «αυτά

δλα είναι άνοησίες, γιατί ή Σελήνη είναι τόσο μακριά από τη Γη, ώστε οι πυραυλοι που θα ξεκινούσαν απ' αυτή, θα έφθαναν στους στόχους τους άρκετά άργα».

Όσο για το κόστος του έγχειρήματος, ο δόκτωρ Χέρμπερτ Γιόρκ, διευθυντής του τμήματος πυραυλικών έρευνών του ύπουργείου στρατιωτικών, ύπολογίζει ότι θα χρειασθεί να ξοδευθούν κάπου έξη δισεκατομμύρια δολάρια για να σταλεί ένας άνθρωπος στη Σελήνη. 'Η τιμή της εγκαταστάσεως μιάς σεληνιακής βάσεως θα είναι δεκάδες δισεκατομμύρια.

Πολλοί είναι εκείνοι που επικαλούνται το έθνικό γόητρο σαν λόγο για την αποστολή ανθρώπων στη Σελήνη. 'Ο δόκτωρ Βάννεβαρ Μπάς, που διηύθυνε την άμερικανική ύπηρεσία μελετών και πραγματοποίησεων κατά τη διάρκεια του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου, θεωρεί αυτό το κίνητρο αυτόχρονα γελοίο, μιλώντας με τη λογική των κοινών ανθρώπων.

«Νομίζω», γράφει, «ότι ο ίθαγενής της Γουατεμάλα θα ενδιαφερθεί περισσότερο για το άμερικανικό φάρμακο που είναι ικανό να σώσει το παιδί του, παρά για τον 'Αμερικανό αστροναύτη που θα πηδήσει από τη Γη στο φεγγάρι. Δεν ύπάρχει τίποτε απ' όσα μπορεί ο άνθρωπος να πραγματοποιήσει στο Διάστημα, που να μη μπορούν να το πραγματοποιήσουν καλύτερα και με λιγώτερα έξοδα τα διάφορα έπιστημονικά όργανα».

Αυτή τη γνώμη τη συμμερίζονται πολλοί 'Αμερικανοί ειδικοί. 'Εδώ και τρία χρόνια, ή έπιστημονική συμβουλευτική έπιτροπή, που είχε ιδρύσει ο τότε πρόεδρος 'Αϊζενχάουερ και που περιλάμβανε 18 κορυφαίους ειδικούς, είχε κάνει την ίδια παρατήρηση.

'Αλλά και σήμερα συμβαίνει ακριβώς το ίδιο. Μιά άνάλογη έπιτροπή, προεδρευόμενη από το δόκτορα Βίσερ, έπιστημονικό σύμβουλο του Κένεντυ, πρόέβη σ'ε δριμύ έλεγχο της προτεραιότητας που δόθηκε στο πρόγραμμα «'Ερμής», με το όποιο προβλέπονται πειράματα αυτής της προοπτικής.

Όστόσο, παρά τις παρατηρήσεις αυτές, άσκούνται μεγάλες πιέσεις από πολλά σημεία για την προώθηση των άμερικανικών προγραμμάτων κατακτησεως του Διαστήματος. Μυριάδες έπιστημόνων και τεχνικών, πολυάριθμοι οργανισμοί πιστώσεων και δημοσίων σχέσεων, κι' είκοσάδες πανεπιστημίων ένδιαφέρονται είτε άμεσα είτε έμμεσα για την πραγματοποίηση αυτών των προγραμμάτων. 'Ο ψυχρός πόλεμος 'Ανατολής και Δύσεως παρέχει εύκολες δικαιολογίες για το σκοπό αυτό, που επιδιώκεται με κύριο έπιχείρημα το γόητρο της άμερικανικής σημαίας.

Κανείς απ' αυτούς τους ύπικνητές τόσο κόπου και τόσων έξόδων δέ φαίνεται να σκέφτεται ότι μιά ημέρα, άργα ή γρήγορα, ο άνθρωπος θα φθάσει στους πλανήτες μέσα σ'ε πιά άσφαλείς συνθήκες και με λιγώτερες δαπάνες. 'Αλλά οι ύπόλοιποι έπιστήμονες κι' άρμόδιοι, που ο αριθμός τους γίνεται να σκέπτεται ότι μιά ημέρα, άρνό εξορκίζουν τους συμπατριώτες τους να χρησιμοποιήσουν τον έθνικό τους πλούτο πιά... προσγειωμένα, αντί να τον σπαταλούν στον άνταγωνισμό με τη Σοβιετική 'Ενωση.

HARLAND MANCHESTER

Ούτε ένας δεν θ' απομείνει ζωντανός από το άμέτρητο αυτό πλήθος, αν έκραγεί μιά βόμβα ουδετερονίου. Θα εξαφανισθεί κάθε ίχνος ζωής — αλλά πιά κτίρια θα μείνουν άνέπαφα για να τα χρησιμοποιήσει ο νικητής.

ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΑΡΗΣ

Η ΒΟΜΒΑ ΟΥΔΕΤΕΡΟΝΙΟΥ ΟΙ ΑΤΟΜΙΚΕΣ ΔΟΚΙΜΕΣ ΚΑΙ Η ΡΑΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑ

Ανάλυση του ΕΙΔΙΚΟΥ

Οι ειδήσεις είναι κακές κι' οι προβλέψεις χειρότερες. 'Η μεγάλη άπειλή, που ή ανθρωπότητα είχε άρχισει να πιστεύει ότι την είχε άποφύγει — ή ραδιενέργεια —κάνει και πάλι την εμφάνισή της. 'Ολες οι πληροφορίες άναφέρουν ότι θα ξαναρχίσουν σύντομα οι πυρηνικές δοκιμές. Αυτό σημαίνει δεκάδες χιλιάδες θανάτους από λευχαιμία και καρκίνο των όστων και δεκάδες χιλιάδες άνώμαλα παιδιά στη νέα γενιά. 'Αλλά το κακό δεν σταματά έδω: ένα νέο φοβερό όπλο έτοιμάζεται ικανό να εξαφανίζει κάθε ίχνος ζωής, έπενεργώντας σαν «άκτινα θανάτου»: ή βόμβα ουδετερονίου. Τι είναι ή βόμβα αυτή και γιατί θα ξαναρχίσουν οι πυρηνικές δοκιμές; 'Ο ΕΙΔΙΚΟΣ άπαντ'ε στα δύο αυτά άγωνιώδη έρωτήματα.

ΕΠΕΙΤΑ από άνόπανα ελάχιστα χρόνια, ή ανθρωπότητα άντικρύζει και πάλι το μεγάλο κίνδυνο της ατομικής εποχής μας: Τη ραδιενέργεια. 'Η τριμερής — άμερικανοαγγλοσοβιετική — διάσκεψη της Γενεύης για τη διακοπή των πυρηνικών δοκιμών βρίσκει σ'ε άδιέξοδο και όλοι προσεχφλούν πλέον για βέβαιη την άποτυχία της. Κι' όταν αυτή έπισημοποιηθεί, τότε οι δυο Γίγαντες θα ξαναρχίσουν τις δοκιμές τους και ή ραδιενέργεια που θα εξαπολυθεί από τις ατομικές και θερμοπυρηνικές βόμβες που θα έκραγούν, θα δημιουργήσει την πιο τρομακτική άπειλή για το παρόν και το μέλλον του κόσμου — για την ύγεία της σημερινής γενιάς και για τη βιολογική ύπόσταση των άπογόνων της.

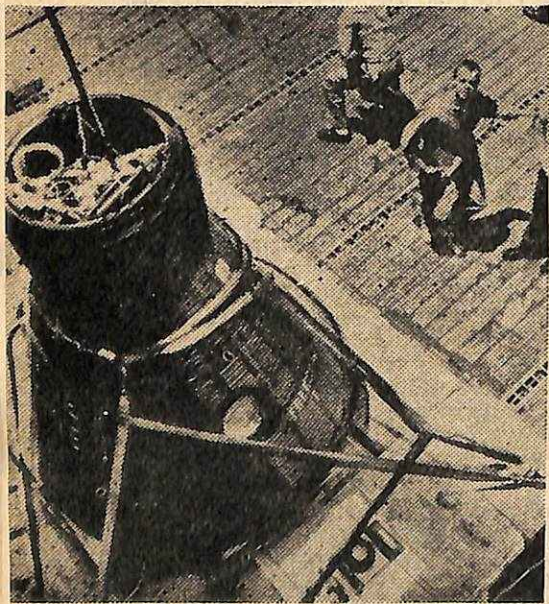
Δυο χρόνια έπιμόνων και συστηματικών συζητήσεων στη διάσκεψη της Γενεύης είχαν καταλήξει σ'ε μιά συνθήκη για τη διακοπή των πυρηνικών δοκιμών κι' όλα φαίνονταν έτοιμα για την ύγραφή της — όλα, έκτός από ένα σημείο, το σημείο του έλέγχου. Πώς θα γινόταν ο έλεγχος που θα διαπίστωνε ότι δεν γίνονται πραγματικά μυστικές δοκιμές; Στο σημείο αυτό ή διαφωνία έκδηλώθηκε άγεφύρωτη. 'Όλες οι προσπάθειες να βρεθεί μιά συμβιβαστική λύση απέτυχαν, γιατί οι Ρώσοι ού-

Γιατί ξαναρχίζουν οι πυρηνικές δοκιμές

σιαστικά δε θέλουν τον έλεγχο. Τον χαρακτηρίζουν σαν επίσημη, αναγνωρισμένη κατασκοπεία. Τον δέχονται μόνο μ' ένα όρο: Να έχουν το δικαίωμα του βέτο στην άσκηση του. Και οι 'Αμερικανοί κι' οι 'Αγγλοι απαρρίπτουν κατηγορηματικά τον όρο αυτό.

Η επανάληψη των δοκιμών

ΣΤΗΝ Ουάσιγκτον οι περισσότεροι σύμβουλοι του προέδρου Κέννεντυ — πρό πάντων οι στρατιωτικοί — και ισχυροί παράγοντες του Κογκρέσου πιέζουν τον πρόεδρο να επισημοποιήσει με μια δήλωσή του την άποψή τους ότι η διασκέδαση της Γενεύης και να διατάξει την επανάληψη των αμερικανικών πυρηνικών δοκιμών. Οι σύμβουλοι αυτοί υποστηρίζουν ότι οι Ρώσοι σκόπιμα κωλυσιεργούν στη Γενεύη, ώστε να παρατείνεται η διάσκεψη κι' οι 'Αμερικανοί να τηρούν την πυρηνική έκεχειρία, ενώ εκείνοι κάνουν κρυφά δοκιμές και τελειοποιούν τα πυρηνικά όπλα τους. Ο πρόεδρος Κέννεντυ, όμως, διατάζει να υιοθετήσει τις υποδείξεις τους, για δυο λόγους: α) Γιατί εξασφαλίζει να ελπίζει ότι είναι δυνατόν ν' αλλάξουν τελικά στάση οι Ρώσοι στη Γενεύη και να δεχθούν τον έλεγχο και γι' αυτό επιμένει να συνεχισθεί η διάσκεψη της Γενεύης και β) Γιατί είναι βέβαιος ότι η επανάληψη των πυρηνικών δοκιμών θα προκαλέσει παγκόσμια εξέγερση, θα ζημιώσει τις καλές σχέσεις των 'Ην. Πολιτειών με τις αδέσμευτες χώρες, θα έχει δυσμενέστατο αντίκτυπο στην 'Ιαπωνία και στην 'Ινδία, που η 'Αμερική επιδιώκει με κάθε τρόπο τη φιλία τους και θα δημιουργήσει βαθείς ανησυχίες σ' όλους τους λαούς, που τρέμουν τις συνέπειες της ραδιενέργειας.

Ο θαλαμίσκος του Σέπαρντ, μετά την περισυλλογή του. Αντί του Σέπαρντ ήταν δυνατό να μεταφέρει πυρηνική γύμωση. Τα διαστημολογικά αεροπλάνα να γίνουν διαστημικά όπλα.

Έτσι έχει δηλώσει ότι οι 'Ην. Πολιτείες δεν θα ξαναρχίσουν τις πυρηνικές δοκιμές όσο υπάρχει ελπίδα να καταλήξει σε συμφωνία η διάσκεψη της Γενεύης.

Η ελπίδα, όμως, αυτή δεν υπάρχει πιά. Και οι σύμβουλοι του προέδρου Κέννεντυ, για να τον πείσουν να διατάξει την επανάληψη των δοκιμών, βεβαιώνουν ότι οι Ρώσοι έχουν παραβεί την πυρηνική έκεχειρία και δοκιμάζουν νέων τύπων πυρηνικά όπλα, που οι έκρηξεις τους δεν είναι δυνατόν να πιστοποιηθούν. Σχετικά αναφέρουν τις παρατηρήσεις Σουηδών επιστημόνων που ειδικοί σεισμογράφοι τους έχουν καταγράψει πολυάριθμες δονήσεις στο σοβιετικό έδαφος — δονήσεις που ασφαλώς δεν προέρχονται από σεισμούς, αλλά από έκρηξεις. Ο πρόεδρος Κέννεντυ, που δεν μπορούσε, βέβαια, ν' αγνοήσει τις πληροφορίες αυτές, ανέθεσε σε επιτροπή από ειδικούς επιστήμονες να ερευνήσουν και να εξακριβώσουν, αν πραγματικά γίνονται κρυφά πυρηνικές δοκιμές στη Ρωσία. 'Αν διαπιστωθεί ότι γίνονται, τότε θ' αναγκασθεί να διατάξει να ξαναρχίσουν και στην 'Αμερική. Κι' ο κ. Κρουτσεφ — η οποία προειδοποιήσει ότι, αν οι 'Ην. Πολιτείες επαναλάβουν τις δοκιμές, θα τις επαναλάβει άμεσως κι' η Σοβ. Ένωση.

Ο άμεσος κίνδυνος

ΠΡΟΧΩΡΟΥΜΕ έτσι ασυγκράτητα στην επικίνδυνη επανάληψη των πυρηνικών δοκιμών. Στο μεταξύ η Γαλλία — που δεν μετέχει στη διάσκεψη της Γενεύης και δεν δεσμεύεται από την πυρηνική έκεχειρία — συνεχίζει τις δοκιμές της στη Σαχάρα και η ραδιενέργεια έχει μολύνει μεγάλες περιοχές της 'Αφρικής. Οι 'Αμερικανοί επιστήμονες — και η αμερικανική υπηρέστια πληροφοριών — βεβαιώνουν ότι η Κίνα θα δοκιμάσει αργότερα μέσα στο 1963 την πρώτη ατομική βόμβα της, που την κατασκευάζει ήδη χωρίς σοβιετική βοήθεια, χάρη στους δικούς της ατομικούς επιστήμονες και στις δικές της επιστημονικές και βιομηχανικές εγκαταστάσεις. Κι' άλλες χώρες έτοιμάζουν επίσης ατομικές βόμβες και όταν αρχίσουν να τις δοκιμάζουν, οι τρομακτικές προβλέψεις του Ζαν Ροσάν, του Λαίνους Πωλιγκ και άλλων κορυφαίων ειδικών, που προειδοποιούν ότι η ανθρωπότητα απειλείται με εξόντωση ή με βιολογικό έκφυλισμό, θα επαληθεύσουν.

Γράφαμε και άλλοτε για τους κινδύνους από τη ραδιενέργεια, για τις φοβερές συνέπειες της και δε χρειάζεται να επαναλάβουμε τα ίδια. Τώρα, όμως, οι κίνδυνοι αυτοί, που τα τελευταία τρία χρόνια φαίνονταν να απομακρύνονται, είναι και πάλι άμεσοι. 'Αν ξαναρχίσουν οι ατομικές δοκιμές και αν πάρουν μέρος σ' αυτές και άλλες χώρες, τότε καμιά περιοχή της Γης δε θα μείνει ασφαλής. Η 'Αφρική θα μολυνθεί από τις γαλλικές δοκιμές, η Ειρηνική από τις αμερικανικές και

τις αγγλικές, ολόκληρη η 'Ασία από τις ρωσικές και τις κινεζικές, η 'Αρκτική από τις αμερικανικές και τις ρωσικές και οι αρκτικοί άνεμοι θα μεταφέρουν τη ραδιενέργεια στην Ευρώπη και στη Β. 'Αμερική. Τίποτε πλέον δε θα μπορεί να σώσει την ανθρωπότητα από ένα άγρο θάνατο — έκτος αν βρεθεί ο τρόπος να ελέγχεται η ραδιενέργεια και να μην πέφτει στην επιφάνεια της Γης. Ο τρόπος, όμως, αυτός ανήκει ακόμα στη σφαίρα της υτοπίας.

Υπάρχει, βέβαια, μια τεράστια δύναμη, που θ' αντιταχθεί στην επανάληψη των πυρηνικών δοκιμών: Η παγκόσμια κοινή γνώμη. Είναι, όμως, η δύναμη αυτή που ισχυρή από τη θέληση — ή το πείσμα — των κυβερνήσεων. Κανένας δεν μπορεί να το βεβαιώσει. 'Ωστόσο είναι αναμφισβήτητο ότι το αίσθημα της αυτοσυντήρησης θα αναγκάσει τους λαούς να μη μείνουν αδρανείς και να κάνουν ό,τι μπορούν για ν' αγωνισθούν για την επιβίωσή τους. 'Αν οι πυρηνικές δοκιμές ξαναρχίσουν και είναι σχεδόν βέβαιο ότι θα ξαναρχίσουν και μάλιστα γρήγορα — η σύγκρουση μεταξύ κυβερνήσεων και λαών θα γίνει αναπόφευκτη. Κι' από την έκβασή της θα εξαρτηθεί η τύχη του κόσμου.

Η βόμβα ουδετερονίου

ΤΟΝ τελευταίο καιρό έχει εμφανισθεί κι' ένας άλλος κίνδυνος, πιο μεγάλος ακόμα κι' από τον κίνδυνο που αποτελούν ως τώρα τα πυρηνικά όπλα. Είναι η πρόταση — που κερδίζει κάθε μέρα περισσότερο έδαφος — να κατασκευασθεί βόμβα ουδετερονίου. Η πρόταση αυτή εξετάζεται σοβαρά και στις 'Ην. Πολιτείες και στη Σ. Ένωση και υποστηρίζεται επίμονα από τους στρατιωτικούς.

Για ποιο λόγο; Γιατί η βόμβα ουδετερονίου θα έχει δυο ιδιότητες που οι στρατιωτικοί της θεωρούν ιδιαίτερα πολύτιμες σε περίπτωση πολέμου: α) Θα είναι πολύ πιο θανατηφόρα από την ατομική ή τη θερμοπυρηνική (υδρογονική) βόμβα και β) δεν θα προκαλεί υλικές καταστροφές κι' έτσι δεν θα αποδιοργανώνονται ή πολεμική μηχανή, ή βιομηχανία, οι συγκοινωνίες, οι μεταφορές κ.λπ.

Η βόμβα ουδετερονίου θα σκοτώνει τους ανθρώπους και δεν θα καταστρέφει το άψυχο υλικό. Λένε, λοιπόν, οι στρατιωτικοί που προτείνουν την κατασκευή της: Οι στρατιωτικές και βιομηχανικές εγκαταστάσεις που θα βρίσκονται στην ακτίνα ενέργειας μιας τέτοιας βόμβας θα παθαίνουν ελάχιστες ζημιές και θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν με πλήρη σχεδόν απόδοση από το νικητή. Η βόμβα ουδετερονίου δε θα χρειάζεται πυροδοτικό μηχανισμό ανάλογο προς αυτόν που χρειάζεται η ατομική βόμβα. 'Ετσι δε θα προκαλεί παρά ελάχιστη ραδιενέργεια στάχτη, θα δημιουργεί όμως τεραστία ποσότητα από ουδετερόνια, που θα εξόντωνουν κάθε ζωντανό οργανισμό. Η βόμβα ουδετερονίου δε θα προκαλεί την τρομακτική θερμότητα που προκαλεί η

και τι είναι το καινούργιο φοβερό όπλο

θερμοπυρηνική βόμβα και που καίει και εξαερώνει τα πάντα σε ακτίνα πολλών χιλιομέτρων. 'Ετσι δε θα καταστρέφει πόλεις, αλλά απλώς — αυτό το «απλώς» των στρατιωτικών είναι ή πιο ανάνθρωπη σκέψη που μπορεί να υπάρξει — θα σκοτώνει όλους τους κατοίκους της ή θα εξοντώνει ως τον τελευταίο στρατιώτη τα έθνη στρατεύματα. Και ο νικητής θα γίνεται έτσι κύριος της έθνη χώρας ανέπαφης — αλλά χωρίς κατοίκους. Όχι ο Χίτλερ δεν είχε σκεφθεί, στην καταστρεπτική μανία του, κάτι τέτοιο.

Η έγκυρτερη αμερικανική εφημερίδα, οι «Τάιμς της Νέας Υόρκης», που απέκλυσε πρώτα ότι μελετάται η κατασκευή βόμβας ουδετερονίου, γράφει ότι γίνεται άγριος αγώνας στα παρασκήνια στην Ουάσιγκτον γύρω από την πρόταση των στρατιωτικών. Ο αγώνας αυτός θυμίζει τη σκληρή μάχη που είχε γίνει πριν από 12 χρόνια όταν ο δρ Τέλλερ είχε προτείνει να κατασκευασθεί η θερμοπυρηνική βόμβα κι' ο δρ 'Οππενχάιμ είχε διατυπώσει τις γνωστές ανθρωπιστικές αντιρρήσεις του, που είχαν για συνέχεια το διωγμό του. 'Οπως τότε, έτσι και τώρα δυο αντίθετες ομάδες από ατομικούς επιστήμονες, παίρνουν μέρος στη μάχη. Η βόμβα ουδετερονίου — που την προτείνει ή μια από τις δυο ομάδες — θα διαφέρει ριζικά από την ατομική και τη θερμοπυρηνική. Δε θα προκαλεί θάνατο ή καταστροφή με θερμότητα (όπως η θερμοπυρηνική) ή με έκτονηση από την έκρηξη (όπως η ατομική), αλλά θα σκοτώνει (χωρίς να καταστρέφει) κάθε ζωντανό πλάσμα σε όριστη ακτίνα με την εξαπόλυση ραδιενέργειας από ουδετερόνια (ύλατομικά σωματίδια του πυρήνα του ατόμου) και θ' αφήνει άθικτα τα κτίρια. 'Εξ άλλου η ραδιενέργεια της θα έχει σύντομη διάρκεια και δε θα διατηρείται.

Επανάστατικό όπλο

ΟΙ «ΤΑΙΜΣ της Νέας Υόρκης» αποκαλύπτουν ότι η συζήτηση για τη βόμβα ουδετερονίου άρχισε πριν από τέσσερα χρόνια, όταν τρεις διάσημοι επιστήμονες του 'Εργαστηρίου Ραδιενέργειας Λίβερμορ της Καλιφόρνιας — του ίδιου εργαστηρίου που πρωτοστάτησε στην κατασκευή της θερμοπυρηνικής βόμβας — υπέβαλαν την πρότασή τους σε μυστική συνεδρίαση της επιτροπής του Κογκρέσου για την ατομική ενέργεια. Οι τρεις επιστήμονες ήταν ο δρ 'Εντουαρντ Τέλλερ (ο πατέρας της θερμοπυρηνικής βόμβας), ο δρ 'Ερνεστ Λώρενς και ο δρ Μάρκ Μίλλερ. Ο τελευταίος σκοτώθηκε λίγο αργότερα σε αεροπορικό δυστύχημα. Οι τρεις επιστήμονες βεβαίωσαν την επιτροπή ότι, αν έκαναν μια σειρά από δοκιμές, θα μπορούσαν να κατασκευάσουν μια μικρή θερμοπυρηνική βόμβα που δε θα είχε ραδιενεργό επίπτωση. Η πρόταση αυτή — που η επιτροπή του Κογκρέσου την υπέβαλε άμεσως στον πρόεδρο 'Αϊζενχάουερ — για την κατασκευή της μικρής «καθαρής» (δηλαδή χωρίς ραδιενεργό επίπτωση) βόμβας προκάλεσε χλευαστικά σχόλια πολλών επιστημόνων. Και από τότε δεν ακούσθηκε σχεδόν τίποτε γι' αυτή, μο-

λονότι οι υποστηρικτές κι' οι αντίπαλοί της συνέχισαν τη σκληρή μάχη τους στα παρασκήνια. Και στο μεταξύ οι δρες Τέλλερ και Λώρενς συνέχισαν τις έρευνές τους στο Λίβερμορ.

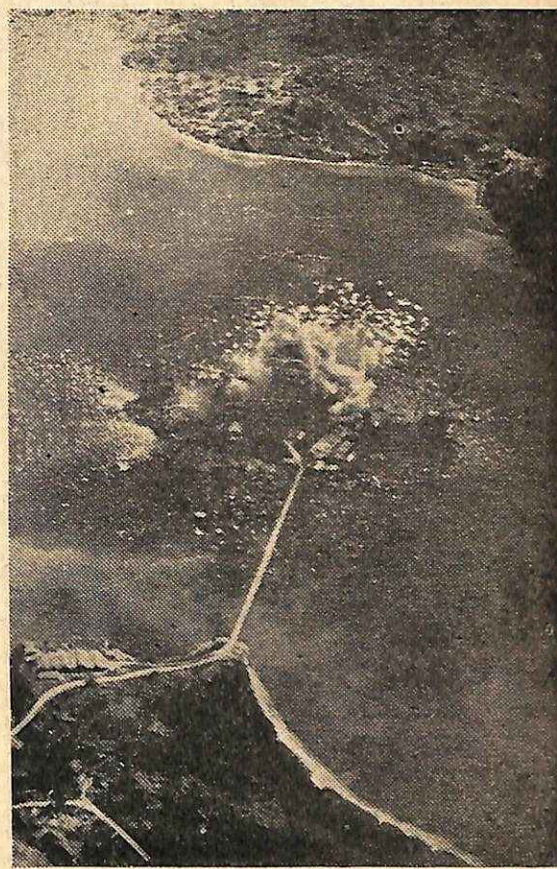
Η πρόταση πήρε δημοσιότητα πάλι τώρα, μόλις άρχισε να γίνεται λόγος για επανάληψη των ατομικών δοκιμών. Σχετικές συζητήσεις έγιναν στο Κογκρέσο και στην 'Επιτροπή 'Ατομικής 'Ενεργείας και δυο μέλη του Κογκρέσου, οι κ.κ. Τσέτ Χόλιφιλντ και Χένρυ Τζάκσον μίλησαν για το πώς θα ήταν δυνατό να κατασκευασθούν νέα όπλα «τόσο επαναστατικά όσο η θερμοπυρηνική βόμβα» αν γίνονταν οι αναγκαίες δοκιμές. Και ο γερουσιαστής Τόμας Ντόντ απέκλυσε ότι πρόκειται για τη βόμβα ουδετερονίου. Και διευκρίνισε ότι η βόμβα αυτή μπορεί να κατασκευασθεί μόλις δοκιμασθεί ένας νέος τρόπος που θα επιτρέπει ώστε η ατομική έκρηξη να μη προκαλεί έκτονηση ή θερμότητα, αλλά μια αποδόσμευση ουδετερονίων, που θα επενεργεί σαν «ακτίνα θανάτου». Η βόμβα αυτή, είπε ο κ. Ντόντ, θα είναι το ιδεώδες όπλο για τη μάχη, γιατί θα εξολοθρεύει τον έθνη στρατό, χωρίς να προκαλεί υλικές καταστροφές.

Οι υποστηρικτές της βόμβας ουδετερονίου βεβαιώνουν ότι η κατασκευή της είναι δυνατή κι' ότι η βόμβα αυτή θ' αποτελέσει επαναστατική πρόοδο απέναντι στη θερμοπυρηνική — όσο επαναστατική πρόοδο απέτελεσε η τελευταία απέναντι στην ατομική βόμβα της Χιροσίμα. Και υπογραμμίζουν ότι, αν οι 'Ην. Πολιτείες καθυστερήσουν να την κατασκευάσουν, θα χάσουν οριστικά την πυρηνική υπεροπλία, γιατί η Σ. Ένωση προχωρεί κι' αυτή στην κατασκευή της.

Οι πυρηνικοί επιστήμονες

ΕΙΝΑΙ σχεδόν βέβαιο ότι ο δρ Τέλλερ θα επικρατήσει και τώρα, όπως είχε επικρατήσει — παρά τις αντιρρήσεις του 'Οππενχάιμ και του Πωλιγκ — όταν υπεστήριζε την κατασκευή της θερμοπυρηνικής βόμβας πριν από δώδεκα χρόνια. Κι' αν συνάμα ξαναρχίσουν — όπως προβλέπεται — οι πυρηνικές δοκιμές, τότε ο κόσμος θα βρεθεί μπροστά σ' ένα τρομακτικό κίνδυνο, τον κίνδυνο μιας θανατηφόρας ραδιενέργειας που ο έλεγχός της θα είναι σχεδόν αδύνατος.

Οι πυρηνικοί επιστήμονες βρίσκονται πάλι σε σύγκρουση: Το σύνθημά τους είναι η δραστική έκκληση του 'Οππενχάιμ ν' αναλάβουν τις ευθύνες τους. 'Αφού αυτοί κατασκεύασαν τα πυρηνικά όπλα, αυτοί έχουν την υποχρέωση να εμποδίσουν όχι μόνο τη χρησιμοποίησή τους, αλλά και τις δοκιμές τους και την τελειοποίησή τους. Το κοινό που έγινε δεν πρέπει να συνεχισθεί. Η 'Εθνική 'Ομοσπονδία των 'Αμερικανών πυρηνικών επιστημόνων — με μοναδικές εξαιρέσεις τους δρες Τέλλερ, Λώρενς και ελάχιστους άλλους — έχει κηρυχθεί κατά της βόμβας ουδετερονίου και κατά των πυρηνικών δοκιμών. Την ίδια στάση τηρούν οι 'Αγγλοι, οι Γάλλοι, οι Γερμανοί ατομικοί επιστήμονες. Και αγωνίζονται στο πλευρό τους προσωπικότητες με πολυ-

Η έκρηξη αυτή, που φαίνεται τρομακτική, είναι μιάς συμβατικής βόμβας ενός τόννου — σαν εκείνες που έρημωσαν στον τελευταίο πόλεμο το Λονδίνο, το Βερολίνο, το Μόναχο, το 'Αμστερνταμ και τόσες άλλες πόλεις. Μία έκρηξη θερμοπυρηνικής βόμβας, θα είναι πέντε χιλιάδες φορές πιο ισχυρή και πιο καταστρεπτική.

κόσμιο κύρος, όπως ο Μπέερμαντ Ράσελλ, ο 'Αλμπερ Σβάιτσερ, ο Ζαν Ροσάν, ο Τσάρλι Τσάπλιν, ο Σάρτρ — δεκάδες ακόμα. Η αντίσταση κατά του μεγάλου εγκλήματος ογκώνεται κι' επιτείνεται. Η ανθρωπότητα θέλει να ζήσει και τρέμει για το μέλλον της, που απειλείται τώρα όχι μόνο από την επανάληψη των πυρηνικών δοκιμών, αλλά κι' από την εξοντωτική «ακτίνα θανάτου» της βόμβας ουδετερονίου.

Η μόνη ριζική λύση, που θα έσωζε οριστικά την ανθρωπότητα από το φοβερό κίνδυνο, ο άφοπλισμός, δε διαφαίνεται ακόμα στο διεθνή ορίζοντα. Κάθε άλλη λύση θα ήταν ημίμετρο, γιατί θα αφήνε άθικτα τα όπλοστάσια που και γεμάτα με όπλα θα αμαρτύνονταν. 'Υπολογίζεται ότι τα όπλα αυτά είναι σήμερα τόσο πολλά, ώστε αρκούν για να προκαλέσουν ολόκληρη τη Γη πενήντα χιλιάδες φορές. Και όμως κατασκευάζονται και άλλα. Τέτοια είναι η παραφροσύνη των εξοπλισμών — εκτός αν πρόκειται για τη δίψα του κέρδους των πολεμικών βιομηχανιών. Και η δίψα του κέρδους δεν ενδιαφέρεται για τη ζωή των ανθρώπων.

Η τελευταία φωτογραφία του Χίτλερ.

Πρὶν εἴκοσι χρόνια ὁ Χίτλερ ὑπέγραφε ΤΗΝ ΚΑΤΑΔΙΚΗ ΤΟΥ

Τὸ «σχέδιο Μπαρμπαρόσσα» καὶ ἡ εἰσβολὴ στὴ Ρωσία.

ΠΡΙΝ ἀπὸ 20 χρόνια, στὶς 22 'Ιουνίου 1941, ὁ Ἀδόλφος Χίτλερ ἔκανε τὸ μεγαλύτερο σφάλμα ὁλόκληρης τῆς σταδιοδρομίας του. Ἐκείνη τὴν ἡμέρα, κατὰ διαταγὴ του, ὁ πανίσχυρος στρατὸς ποὺ ἦταν συγκεντρωμένος στὴν ἀνατολικὴ Γερμανία, ἄρχισε τὴν «κεραυνοβόλα» εἰσβολὴ τοῦ στὴ Σοβιετικὴ Ἐνωση.

Μιὰ καινούργια ἐκστρατεία ἄρχισε ποὺ χαρακτηριζόταν ἀπὸ ἀδυσώπητο μίσος καὶ ποὺ ὁ φοβερὸς ἀπολογισμὸς τῆς θά ἦταν μιὰ θάλασσα ἀπὸ αἷμα καὶ δάκρυα, σώροι ἀπὸ πτώματα, ἀφάνταστες καταστροφές καὶ — γιὰ τοὺς αὐθέντες τοῦ Τρίτου Ράιχ — τὸ ἀθλιὸ τέλος τῶν παραφρόνων ὁνείρων τους καὶ ἡ διάλυση τῆς αὐτοκρατορίας τους.

Στὴν ἄλλη πλευρὰ τῶν συνόρων, οἱ αὐθέντες τοῦ Κρεμλίνου ἦσαν, λοιπόν, ἡσυχοὶ, βασιζόμενοι στὸ λόγο τοῦ Φύρερ; Τὸ γερμανοσοβιετικὸ σύμφωνο, ποὺ εἶχαν ὑπογράψει στὶς 23 Αὐγούστου 1939 στὴ Μόσχα ὁ Μολότωφ καὶ ὁ Ρίμπεντροπ, ἀποτελοῦσε ἐγγύηση γιὰ τὴ Σοβιετικὴ Ἐνωση ἢ μήπως δὲν ἦταν γιὰ τὸ Στάλιν παρὰ ἓνα κουρελόχαρτο;

«Ὅποια κι' ἂν ἦταν ἡ πραγματικὴ ἀξία αὐτοῦ τοῦ συμφώνου, τὸ γεγονὸς εἶναι ὅτι ἡ γερμανικὴ εἰσβολὴ ὄρηκε τὸ Στάλιν ἀπροετοίμαστο καὶ τὴ Σοβιετικὴ Ἐνωση ἀνέτοιμη γιὰ ἄμυνα. Ἔτσι ὁ γερμανικὸς στρατὸς, μὴ συναντώντας οὐσιαστικὰ ἀντίσταση, μπόρεσε νὰ σημειώσῃ τόσες ἐπιτυχίες στὴν πρώτη φάση τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ νὰ εἰσδύσῃ ὡς τὴν καρδιά τῆς εὐρωπαϊκῆς Ρωσίας.

Ἡ κεραυνοβόλα προέλαση

ΕΙΝΑΙ ἀλήθεια ὅτι ἡ Βέρμαχτ — ἡ γερμανικὴ πολεμικὴ μηχανὴ — εἶχε τότε ἀρκετοὺς λόγους νὰ πιστεῦσιν ὅτι ἦταν ἀήττητη. Δὲν εἶχε κατακτήσῃ ὁλόκληρὴν τὴν Εὐρώπην σὲ διάστημα λιγώτερο ἀπὸ ἓνα χρόνο; Ἀπὸ τὸ Παρίσι ὡς τὸ Βουκουρέστι ἡ σημαία μὲ τὸν ἀγκυλωτὸ σταυρὸ κυμάτιζε σ' ὅλες σχεδὸν τὶς εὐρωπαϊκὰς πρωτεύουσες καὶ ἡ «χιτλερικὴ τάξη» βαοίλευε χάριν στὴν ἀποτελεσματικὴ δράση τῆς Γκεστάπο καὶ τῶν πρακτόρων της, στὶς πέμπτες φάλαγγες, χάριν στὶς

φυλακές, τὰ βασανιστήρια, τὰ στρατόπεδα συγκεντρώσεως καὶ τοὺς θαλάμους ἀερίων, ποὺ ἐξώνωναν συστηματικὰ τοὺς ἀντιπάλους τοῦ χιτλερισμοῦ.

Τὴν αὐγὴ τῆς 22 'Ιουνίου 1941 ἀνατρίχιασε ὁλόκληρὴ ἡ γερμανοσοβιετικὴ μεθόριος ὅπου, ἀπὸ τὸ βορρὰ ὡς τὸ νότο, ἦσαν συγκεντρωμένες 180 γερμανικὲς μεραρχίες, οἱ 25 θωρακισμένες. Ἀπὸ τὸ Μέρμελ ὡς τὴν Καϊνιξβέργκ, ἡ ὁμάδα στρατιῶν τοῦ στρατάρχου φὸν Λαίμπ, στὸ «κέντρο, ὡς τὸ Μπρέστ — Λιτόφσκ, ἡ ὁμάδα στρατιῶν τοῦ στρατάρχου φὸν Μπόκ, στὰ σύνορα τῆς Πολωνίας, τῆς Οὐγγαρίας, τῆς Ρουμανίας κι' ὡς τὴ Μαύρη Θάλασσα, οἱ στρατιῶν τοῦ στρατάρχου Γκέρντ φὸν Ραῦστεντ, ἀποτελοῦσαν τὴν ἰσχυρότερη πολεμικὴ μηχανὴ ποὺ εἶχε ποτὲ γνωρίσει ὁ κόσμος.

Ἀπὸ τὴ μιὰ ἄκρῃ ὡς τὴν ἄλλή του μετώπου αὐτοῦ ποὺ εἶχε μήκος 2.200 χιλιόμετρα, δόθηκε ἡ διαταγὴ γιὰ τὴν εἰσβολὴ — διαταγὴ ποὺ τὴ μετέδωσαν χιλιάδες τηλεφωνήματα, μεγάφωνα, σαλπίσματα. Καὶ τὴ στιγμὴ ἐκείνη εἶχε σφραγισθεῖ ἡ τραγικὴ μοῖρα ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων.

Οἱ βαρεῖες μπόττες τῶν Γερμανῶν στρατιωτῶν σφυροκοποῦσαν τοὺς δρόμους, ἔνω βοῦζαν οἱ μηχανές τῶν ἀναρίθμητων αὐτοκινήτων καὶ τῶν μεταφορικῶν ὀχημάτων τοῦ πυροβολικοῦ κι' οἱ ἐρπύστριες τῶν ἀρμάτων μάχης πλῆγωναν τὸ ἔδαφος μὲ τ' ἀτσάλινα νύχια τους. Ἐπάνω ἀπὸ τὴ μεταλλικὴ αὐτὴ συμφωνία κυριαρχοῦσε, σκεπάζοντας τὰ τραγοῦδια τῶν στρατιωτῶν — τὸ «Ντούτσλαντ οὐμπερ ἔλλες» καὶ τὸ χιτλερικὸ «Χόρστ Βέσσελ Λήντ» — καὶ τὶς φωνές τῶν ὑπαξιωματικῶν, τὸ φοβερὸ βοῦητὸ 3.500 ἀεροπλάνων, ποὺ ἡ σκιά τους ἀπλώνονταν σ' ὅλη τὴ γύρω ἔκταση καὶ ἐκρυβε τὸ γαλάζιο οὐρανοῦ.

Ἡ ἐπιχείρηση ἄρχισε καλὰ. Ἐνας ἀπλὸς στρατιωτικὸς περίπατος, ὅπως φαινόταν. Ὁ ἰσχυρότερος στρατὸς τοῦ κόσμου, ἐξωπλισμένος μὲ τὸ πῖο σύγχρονο καὶ τελειοποιημένο πολεμικὸ ὕλικό, ἔκαμνε μιὰ κεραυνοβόλα προέλαση στὴ Ρωσία χωρὶς νὰ συναντᾷ καμμιά ἀντίσταση στὴ θριαμβευτικὴ πορεία του. Ποῦ ἦταν ὁ ἄγριος αὐτὸς Κόκκινος Στρατὸς ποὺ ἔδειχνε κάθε

ΤΗΝ ΑΥΓΗ ΤΗΣ 22 ΙΟΥΝΙΟΥ 1941 ΑΡΧΙΖΕΙ Η ΕΠΙΘΕΣΗ

χρόνο τὴ δυνάμει του στὴν παρέλαση τῆς Πρωτομαγιάς:

Ὁ τραγικὸς αἰφνιδισμὸς

ΤΗΝ αὐγὴ τῆς ἴδιας ἐκείνης 22 'Ιουνίου 1941 ὁ πρεσβευτὴς τῆς Γερμανίας στὴ Μόσχα κόμης φὸν Σούλεμπουργκ (αὐθεντικὸς ἐκπρόσωπος τῆς παλαιᾶς πρωσικῆς ἀριστοκρατίας, ἐχθρὸς τῶν ὁλοκληρωτικῶν καθεστώτων, ὁ κόμης φὸν Σούλεμπουργκ ἀπαγχονίσθηκε μετὰ τὴν ἀπόπειρα τῆς 20 'Ιουλίου 1944 κατὰ τοῦ Χίτλερ) εἶχε κληθεῖ στὸ Κρεμλίνο, ὅπου ὁ Μολότωφ — πρωθυπουργὸς καὶ ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν τότε — τὸν πληροφοροῦσε γιὰ τὴν κατάσταση.

— Ὁ στρατὸς σας παραβίασε τὸ ἔδαφός μας ὅπου ἡ ἀεροπορία σας ἔχει ἤδη βομβαρδίσει καμμιά δωδεκαεὶς ἀνοχύρωτες πόλεις, παραπονοῖαν ὁ Μολότωφ, ποὺ πρόσθεσε: «Δὲν τὸ περιμέναμε, ὠστόσο, αὐτὸ».

Ὁ Γερμανὸς πρεσβευτὴς δὲν ἤξερε τίποτε: Τὸ Βερολίνο εἶχε ἀμελήσει νὰ τὸν προειδοποιήσει. Δέχθηκε τὴν εἶδηση μὲ πραγματικὴ παραξάλῃ. Ἦταν εὐλικρινὰ στενοχωρημένος γιὰτὶ εἶχε καταπολεμῇ μ' ὅλες τὶς δυνάμεις του τὸ σχέδιο εἰσβολῆς στὴ Ρωσία.

Τὴν ἴδια ὥρα, στὸ γραφεῖο του στὴν Καγκελαρία, ὁ Ἀδόλφος Χίτλερ λάβαινε τὰ πρῶτα τηλεγραφήματα ἀπὸ τὸ ἀνατολικὸ μέτωπο, ποὺ ἦσαν ἀναικωνόθεντα νίκες.

Σὲ τρεῖς ἑβδομάδες τὸ ἀργότερο θὰ εἶμαι στὴ Μόσχα, ἔλεγε στὸν πρίγκιπα Κάρολο τῆς Βυρτεμβέργης. «Ἡ ρωσικὴ ἰσχύς ἔχει συντριβεῖ ἀνεπανόρθωτα».

Πρὶν ἀπὸ 129 χρόνια ἀκριβῶς ὁ Ναπολέων εἶχε πεῖ τὰ ἴδια λόγια, ὅταν εἶχε ἐξαπολύσει τὴ Μεγάλὴ Στρατιὰ ἐναντίον τῆς Αὐτοκρατορίας τῶν Τσάρων.

Στὶς ἀναρίθμητες λεγεῶνες τῆς Βέρμαχτ εἶχαν ἔλθει νὰ προστεθοῦν 40 μεραρχίες ἀπὸ χώρες ποὺ ἦσαν σύμμαχοι ἢ δορυφόροι τῆς Γερμανίας: Ἀπὸ τὴ Φιλανδία, τὴν Ἰταλία, τὴν Οὐγγαρία, τὴν Ρουμανία, τὴν Κροατία καὶ μεραρχίες ἐθελοντῶν ἀπὸ τὴν Ἰσπανία, τὴ Γαλλία, τὸ Βέλγιο.

Στὸ σύνολό τους, ἀπὸ τὴ Βαλτικὴ ὡς τὴ Μαύρη Θάλασσα, οἱ 220 αὐτὲς μεραρχίες ἀσκούσαν μιὰ ἀκατανίκητη πίεση πρὸς τὸ κέντρο τῆς Ρωσίας. Τριάντα ὥρες μετὰ τὴν εἰσβολή, οἱ Γερμανοὶ περνοῦσαν τὸν ποταμὸ Μπούγκ. Ἐξήντα ὥρες ἀργότερα ἔμπαιναν στὴ Βίλνα καὶ στὸ Κόβνο, στὶς βαλτικὲς χώρες.

Ἡ θριαμβευτικὴ πορεία

ΣΤΟΝ κεντρικὸ τομέα τοῦ ἀπέραντου μετώπου τὸ γερμανικὸ ἔπιτελεῖο προωθοῦσε τὶς θωρακισμένες φάλαγγές του ὅσο μποροῦσε πρὸ μακριὰ γιὰ νὰ σχηματίσουν λαβίδες, ποὺ θὰ ἐκλείναν στὰ μετόπισθεν τοῦ

ἐχθροῦ, σύμφωνα μὲ τὸν κυκλωτικὸ ἐλιγμὸ ποὺ εἶχε ἀποδειχθεῖ τόσο ἀποτελεσματικὸς στὴν Πολωνία τὸ 1939 καὶ στὴ Γαλλία τὸ 1940.

Μέσα σὲ τρεῖς ἑβδομάδες τὰ γερμανικὰ στρατεύματα εἶχαν καταλάβει τὴ Ρίγα καὶ τὸ Ντβίνσκ, στὸ βορεῖο τοῦ μέγ, τὸ Μπιαλυστόκ καὶ τὸ Μίνσκ στὸν κεντρικὸ καὶ τὸ Πσεμύσλ, τὸ Τσέρνοβιτς καὶ τὸ Ντοῦμπνο στὸ νότιο. Ἀνάμεσα στὶς 15 'Ιουλίου καὶ στὶς 7 Αὐγούστου εἶχε περικυκλωθεῖ τὸ Σμόλενσκ — ἡ πόλη τῆς Μόσχας — αὐτὴ τὴ φορά, ὅμως, ἔπειτα ἀπὸ πολυήμερη, σκληρὴ καὶ πολύνεκρη μάχη.

Οἱ Γερμανοὶ πίστευαν ὅτι εἶχαν νικήσει ὀριστικά. Εἶχαν πέσει στὰ χέρια τους ἓνα ἑκατομμύριο αἰχμάλωτοι, τεράστιες ποσότητες πολεμικοῦ ὕλικου, βιομηχανικὲς ἐγκαταστάσεις, ἀπέραντες ἐδαφικὲς ἐκτάσεις. Ὡστόσο τὸ ρωσικὸ ἔδαφος ἦταν ἀτελείωτο. Οἱ Γερμανοὶ λογάριζαν νὰ τὸ ἀχρηστεύσουν καταλαμβάνοντας τὶς δύο πρωτεύουσες: Τὴ Μόσχα καὶ τὸ Λένινγκραντ.

Στὶς ἀρχὲς Σεπτεμβρίου οἱ στρατιῶν τοῦ στρατάρχου φὸν Λέεμπ, ποὺ ἐλίσσονταν σὲ συνδυασμὸ μὲ τὸ φινλανδικὸ στρατὸ τοῦ στρατάρχου Μανερχάιμ, ἄρχισαν τὴν πολιορκία τοῦ Λένινγκραντ. Στὶς 19 τοῦ ἴδιου μηνός, οἱ γερμανικὲς καὶ οἱ ρουμανικὲς μεραρχίες τοῦ στρατάρχου φὸν Ρούνστεντ κατελάμβαναν τὸ Κίεβο — τὴν πρωτεύου-

σα τῆς Οὐκρανίας, τὴν πόλιν μὲ τὶς χίλιες ἐκατομμύριες — καὶ ἀπλώνονταν σ' ὁλόκληρη τὴ δυτικὴ Οὐκρανία, ὅπου ἔπαιναν καὶ ἄλλα 5.000.000 αἰχμαλώτους. Ὁ σοβιετικὸς στρατὸς φαινόταν νὰ εἶχε διαλυθεῖ.

Τὸν Ὀκτώβριο ἄρχισε μιὰ γιγαντιαία ἐπιχείρηση μὲ στόχο τὴ Μόσχα. Οἱ σοβιετικὲς γραμμὲς ἀμύνης μετὰ τὸ Σμόλενσκ εἶχαν διασπασθεῖ, οἱ σημαντικώτατες πόλεις Ὁρελ, Καλίνιν, Καλούγκα, Μοζαῖσκ εἶχαν καταληφθεῖ ἢ μιὰ μετὰ τὴν ἄλλη καὶ τὸ βαρὺ πυροβολικὸ τοῦ φὸν Μπόκ εἶχε ταχθεῖ σ' ἀπόσταση μικρότερη ἀπὸ εἴκοσι χιλιόμετρα ἀπὸ τὴ Μόσχα κι' ἄρχισε ἐντατικὸ κανονιοβολισμὸ. Οἱ Γερμανοὶ στρατιῶτες διέκριναν τοὺς τρούλους τοῦ Κρεμλίνου. Ἡ σοβιετικὴ κυβέρνησις ἐγκατέλειπε τὴν πρωτεύουσα, ὅπου εἰδικὰ συνεργεῖα εἶχαν ἀρχίσει νὰ καταστέφουν τὰ κρατικὰ ἀρχεῖα γιὰ νὰ μὴ πέσουν στὰ χέρια τῶν Γερμανῶν.

Ἐνῶ οἱ δυνάμεις τοῦ φὸν Μπόκ ἦσαν στὰ περὶχωρα τῆς Μόσχας, ἡ κεραυνοβόλα προέλαση τῶν ἄλλων γερμανικῶν ὁμάδων στρατιῶν συνεχίζονταν στὴ νότια Ρωσία, ὅπου τὰ στρατεύματα τοῦ στρατάρχου φὸν Κλάϊστ κατελάμβαναν τὴν Ὁδησσὸ στὴ Μαύρῃ Θάλασσᾳ, τὸ Χάρκοβο, τὸ Ταϊζάνι καὶ τὸ Ροστόφ, ἀπλώνοντας τὴ γερμανικὴ κατοχὴ σ' ὁλόκληρη τὴν Οὐκρανία καὶ τὴν Κριμαία, ὅπου μόνο ἡ Σεβαστούπολη

...Ὅταν ἦλθε ὁ χειμῶνας, οἱ Γερμανοὶ στρατιῶτες — τοῦ ἀήττητου ὡς τότε Τρίτου Ράιχ — ἄρχισαν νὰ συναντοῦν ἀνυπέρβλητες δυσκολίες καὶ τὴν τραγικὴ ἀποτυχία.

Ο Χίτλερ χορεύει από τη χαρά του στο Γενικό Στρατηγείο του Δυτικού Μετώπου, όταν ολοκληρώνεται η πτώση της Γαλλίας.

ρίμενε φρικτός θάνατος έπειτα από μακρά και σκληρή αγωνία.

Από τη Μόσχα στο Βερολίνο

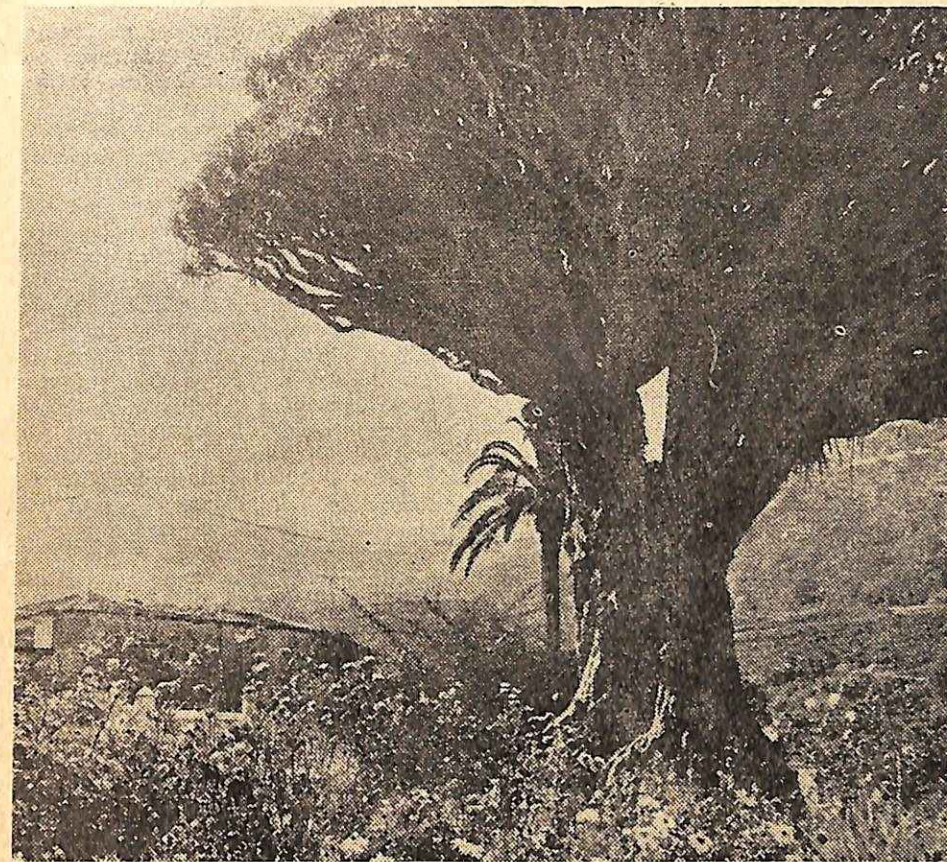
Ο ΠΩΣ, όμως, ο Ναπολέων — έτσι κι' ο Χίτλερ δεν άργησε να νικηθεί από την κατάκτησή του. Σε λίγο, από το Νοέμβριο, ο φοβερός ρωσικός χειμώνας — ο «στρατηγός χειμώνας» όπως τονώνμασαν οι στρατιωτικοί — θα τσάκιζε τον άπεραντο χιτλερικό στρατό μπροστά στη Μόσχα, παγώνοντας κατά χιλιάδες τους εξαντλημένους στρατιώτες, ακινητώντας τους κινητήρες, αποδιοργανώνοντας όλες τις στρατιωτικές υπηρεσίες. Και τα ανέπαφα στρατεύματα, που έφθναν από τη μακρινή Σιβηρία, έσωζαν τη Μόσχα. Ούσιαστικά ο πόλεμος είχε κριθεί: Ο Χίτλερ τον έχασε το Νοέμβριο.

Έπειτα άρχισε η πολύνεκρη κι' εξαντλητική περιπέτεια — η ατελείωτη δοκιμασία της «Βιντερλίνιε» (της «χειμερινής γραμμής του μετώπου»), η εκστρατεία του 1942 με νέες, αλλά μάταιες πλέον νίκες, ή καινούργια προέλαση στα βάθη της Ρωσίας, ως τον Καύκασο κι' ως το μοιραίο Στάλινγκραντ. Και το 1943 άλλαξε η μοίρα: Ο ρωσικός όδοστρωτήρας άρχισε να σπρώχνει τη γερμανική πολεμική μηχανή προς τα πίσω, άδυσώπητα, άκατανίκητα: Από τις όχθες του Βόλγα ως τις όχθες του Σπρέε, από τη Μόσχα ως το Βερολίνο. Και το 1945 — τέσσερα χρόνια μετά το θριαμβευτικό στρατιωτικό περίπατο της Βέρμαχτ στη ρωσική στέππα — ο κόσμος είδε την άσυγκράτητη επιστροφή εκείνων, που ο έξαλλος Χίτλερ τους είχε ξεγράψει όριστικά και που τώρα γκρέμιζαν με τις όβιδες του πυροβολικού τους το τελευταίο όχυρο του Βερολίνου κι' έθαβαν, κάτω από τα ερείπια της Καγκελαρίας, το όνειρο του Μεγάλου κι' αιώνιου Ράιχ και τον καταραμένο δικτάτορα που το είχε συλλάβει στη διεστραμμένη φαντασία του.

ΔΙΦΟΡΕΣ ΑΧΛΑΔΙΕΣ

Στην περιοχή του Χοτζά Μπάντ του Ουζμπεκιστάν υπάρχουν οι πιό πρωτότυπες άχλαδιές του κόσμου. Τον Ιούλιο στα κλαδιά τους υπάρχουν ώριμοι καρποί, ενώ δίπλα τους βλέπει κανείς μικροσκοπικούς καρπούς, που μόλις έχουν δέσει, και άφθονα άνθη. Πρόκειται για άχλαδιές που ανθίζουν και καρποφορούν τρεις φορές το χρόνο. Δίδουν ώριμα άχλαδιά τον Ιούλιο, τον Σεπτέμβριο και στα τέλη Νοεμβρίου.

Οι άχλαδιές αυτές όφειλονται σε δέκα ετών συνεχή πειράματα και συστηματικές εργασίες του άρχικηπουρού Νεγκματούλλα Ναζάρωφ. Ο Ναζάρωφ εργάζεται ήδη με μια ομάδα μαθητών πάνω σε διάφορα άλλα δέντρα κι' έλπίζει ότι σύντομα θα κατορθώσει να έσοδεύει και άλλους καρπούς δυό και τρεις φορές το χρόνο.

Στα νησιά των Καναρινίων οι πελώριες δρακοντιές φτάνουν σε ηλικία έξη χιλιάδων ετών...

ΤΑ ΠΑΡΑΞΕΝΑ ΔΕΝΤΡΑ

ΓΙΓΑΝΤΕΣ ΚΑΙ ΜΑΘΟΥΣΑΛΕΣ ΤΟΥ ΦΥΤΙΚΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΜΕΧΡΙ πριν από μερικές δεκαετίες υπήρχε ακόμα στην Αμερική ένα δέντρο που η κουφάλα του μπορούσε να στεγάσει άνετα πενήντα καβαλλάρηδες — ανθρώπους και άλογα! Ήταν ένας από τους άνυτέρβλητους εκείνους γίγαντες της φύσεως, τα κωνόφορα της βορειοδυτικής Αμερικής που λέγονται «σεκόιες».

Οι πρώτοι άποικοι που αντίκρυσαν τις σεκόιες, στις πλαγιές της Σιέρρα Νεβάδα, στην Καλλιφόρνια, ένοιωσαν άπερίγραπτη κατάπληξη μπροστά στο άφθαστο μεγαλείο αυτών των δέντρων που κάνουν τον άνθρωπο να αισθάνεται σά μυρμήγκι που σέρνεται στα πόδια ενός κολοσσού. Στην άρχή, τις ώνόμασαν άπλως «μπιγκ τρής» — μεγάλα δέντρα. Πώς άλλοιώς μπορούσαν να τις ονομάσουν; Ήταν, το κατ' έξοχην «μεγάλο» δέντρο, και τι μεγαλύτερο μπορούσε να υπάρξει στη φύση; Λίγο άργότερα, έμφανίσθηκε στην περιοχή ένας Ινδιάνος άρχηγός που άποδείχθηκε πολύτιμος φίλος των λευκών. Λεγόταν Σεκόια και είχε την τύχη να ιδεί τ' όνομά του να συνδέεται για πάντα με το μεγαλύτερο ζωντανό πλάσμα της Γής: «Σεκουίτα ή γιγαντώδης».

Υπάρχουν ελάχιστες σεκόιες. Αυτά τα τελευταία άπομεινάριά της τριτογενούς διαπλάσεως έπιζούν σε μια πολύ περιωρισμένη γεωγραφική έκταση, κατά μικρές ομάδες, σάν κοπάδια μαιμούθ που διαφυλάχθηκαν ζωντανά ως τις ήμέρες μας από κάποια ιδιοτροπία της φύσεως. Οι πρώτες σεκόιες ανακαλύφθηκαν στην περιοχή Καλαβέρας της Καλλιφόρνιας γύρω στο 1850. Ήταν ένα μικρό δάσος από έννενηντα πελώρια δέντρα που ύψωναν το επιβλητικό τους ανάστημα πάνω από ένα γόνιμο έδαφος. Αργότερα, πάντα στην Καλλιφόρνια, οι άποικοι ανέκάλυψαν την καταπληκτική κοιλάδα του Γιοσεμιάιτ με τις 365 σεκόιες της.

Δυστυχώς, η ύπαρξη των γιγάντων έγινε πολύ γρήγορα γνωστή. Η σεκόια είναι ένα κωνόφορο με άραια κλαδιά και σκούρο φύλλωμα. Η φλούδα του κορμού του είναι τόσο άπαλή, δελουδένια, ώστε μπορεί κανείς να τη χτυπήσει με τη γροθιά του χωρίς να τραυματισθεί. Άλλά περισσότερο από το φύλλωμα και τον έλαστικό φλοιό της, αυτό που κατέπληξε τους ανθρώπους ήταν οι διαστάσεις της σεκόιας.

Ο φυτικός κόσμος είχε κι' αυτός κάποτε τά τέρατα και τους δεινοσαύρους του. Μερικά δέντρα μάς εκπλήσσουν με το ανάστημά τους, άλλα κινούν το θαυμασμό μας με τη μακροζωία τους. Ποιός θα το πίστευε πως υπάρχουν δέντρα ύψους 157 μέτρων και ηλικίας 6.000 ετών;

ΤΡΩ στα τέλη του περασμένου αιώνα χρειάσθηκε ένα τραίνο με τρία άντα βαγόνια πλατφόρμες για να μεταφερθεί μια σεκόια. Κάθε βαγόνι μετέφερε έναν τεράστιο ξύλινο κύλινδρο κομμένο από πλν κορμό του δέντρου που ζύγιζε πάνω από 600 τόννους. Είχε κοπεί από την περιοχή Καλαβέρας και το ύψος του έφτανε τα 110 μέτρα, με διάμετρο 15 μέτρων στη βάση του. Σωριασμένος στο έδαφος, κάθε κύλινδρος του κολοσσίου αυτού κορμού θα μπορούσε να σκεπάσει με τον όγκο του ένα τετραόροφο σπίτι. Άλλ' ο βασίλις του δάσους ήταν άναμφισβήτητα ένα άλλο δέντρο, που έλοιομήθηκε βλακωδώς λίγο άργότερα, ένας γίγαντας ύψους 150 μέτρων με περίμετρο βάσεως 40 μέτρων.

Στην κοιλάδα του Γιοσεμιάιτ υπήρχε ή σεκόια «Γιοζέλν Τζάιαντ» που ο κορμός της έφτανε σε ύψος 100 μέτρων και είχε κλαδιά με διάμετρο δυό μέτρων. Στην ίδια περιοχή φυτώνει ο «Νεκρός Γίγαντας» που ή βάση του είναι τραχημένη σά σήραγγα, μέσα από την οποία περνάει ένας δρόμος.

Μια παλιά φωτογραφία δείχνει μια ταχυδρομική άμαξα με τα τρία της άλογα που θγαίνονιν καλπάζοντας από τη σήραγγα. Μερικοί κορμοί ήταν σκαμμένοι σά σπήλαια που μπορούσαν να στεγάσουν σαράντα ή πενήντα άλογα. Μια έφεται κορμού χορηόμενε ως δάπεδο για ένα δολάριο σπίτι ή για μια μεγάλη αίθουσα χορού.

Τα δέντρα ήταν τόσο επιβλητικά, άπειρο

κρατούσε ακόμα — όπως και στον Κριμαϊκό Πόλεμο.

Οι άπάνθρωποι κατακτητές

ΗΤΑΝ πραγματικά ένας «εύχарistos και χαρούμενος» πόλεμος — όπως τον είχε ύποσχεθεί ο Χίτλερ στους Γερμανούς — για τους άνδρες της Βέρμαχτ, που φέρονταν σάν κατακτητές και φρόντιζαν πώς να περάσουν καλύτερα, γλεντώντας, καλοστρώνοντας και άπομυζώντας τους πόρους του τόπου. Η ρωσική ύπαιθρος πρόσφερε πλούσια άγαθά στον κατακτητή και οι ώραιές χωριάτισσες ύποχρεώνονταν να διασκεδάζουν τους στρατιώτες, να καθαρίζουν τους καταυλισμούς τους, να περιποιούνται τους άξιωματικούς και να κάνουν και πολλές άλλες δουλειές που δεν ήταν γραμμένες στο στρατιωτικό κώδικα. Όσο για τους άνδρες, οι Γερμανοί τους χρησιμοποιούσαν σε βαρείες κι' επικίνδυνες εργασίες, όπως στην έπισκευή δρόμων και σιδηροδρομικών γραμμών που βομβαρδίζονταν, σε καθάρισμα ναρκοπεδίων, σε έπισκευές άρμάτων μάχης, πυροβόλων και όχημάτων.

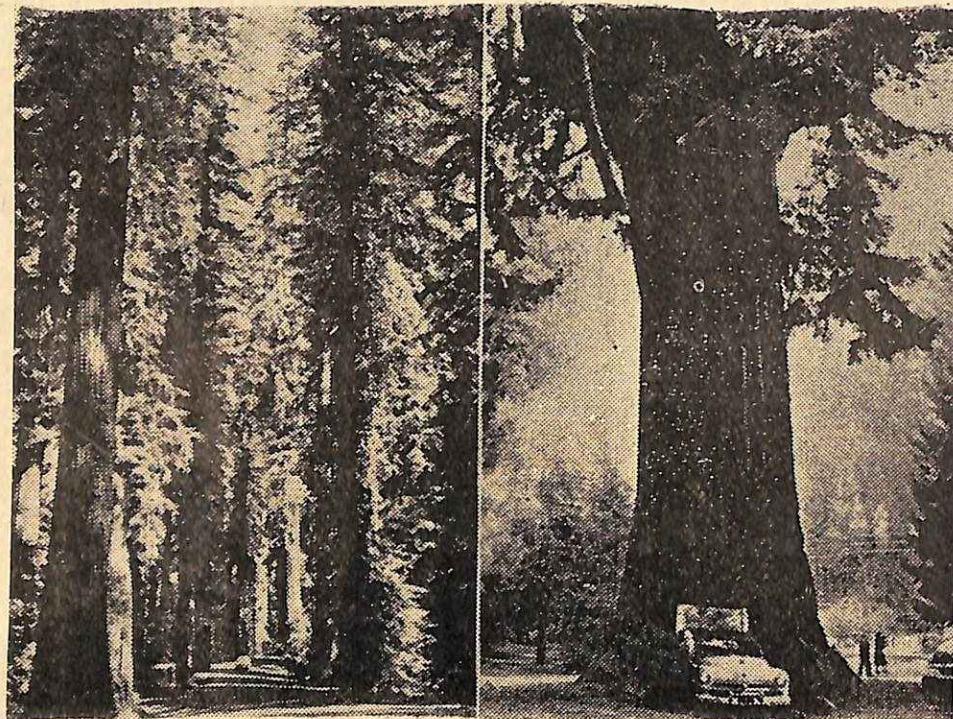
Δέν είναι άνάγκη να προστεθεί ότι η χρησιμοποίηση του έμφυχου αυτού ύλικού από τους Γερμανούς ήταν άπάνθρωπη. Τα χτυπήματα έπεφταν βροχή στην πρώτη έκδήλωση δυσφορίας ή άπροθυμίας κι' ο θάνατος ήταν ή τιμωρία για κάθε αντίσταση, ακόμα και την πιό διστακτική. Παράξενα φρούτα κρέμονταν από τα δέντρα των δρόμων — πτώματα ανδρών και γυναικών που έμεναν εκεί ως δτου να καταφαγωθούν από τα κοράκια ή ν' άποσυντεθούν, για

και τόσο λίγα, ώστε το καθένα είχε τ' ένομά του. Οι πρώτοι χρυσοθήρες και άλλοι άποικοι της περιοχής τ' αναγνώριζαν ένα ένα. Οι κουφάλες τους είχαν διαμορφωθεί σε κατοικίες..

Η μακροβιότητα της σεκίας δεν είναι λιγώτερο εκπληκτική από το άναστημά της. Μερικοί φυσιολόγοι, επιφυλακτικοί στους ύπολογισμούς τους, υποστηρίζουν πως οι περισσότερες σεκίες που υπάρχουν σήμερα δεν είναι πολύ γέριμες: Μόνο.. 1500 ως 2000 χρόνια! Άλλα κατά τη γνώμη μερικών άλλων οι σύγχρονες σεκίες υπήρχαν ήδη πριν από 3500 ή 4000 χρόνια. Όπωςδήποτε, έστω κι' αν δεχθούμε τους μετριώτερους ύπολογισμούς, αυτά τα δέντρα, που ήταν κιόλας ζωντανά την εποχή που γεννήθηκε ο

χύτερος στην αύξηση των φύλλων. Λένε πως ένα σεμπάλ τελείως αποξηραμένο από φύλλα, μπορεί ν' αποκτήσει ένα αλούσιο, παχύ, καταπράσινο φύλλωμα μέσα σε μία νύχτα. Άλλα το καταπληκτικότερο χαρακτηριστικό του δέντρου είναι οι ρίζες του.

Από μακριά, το σεμπάλ φαίνεται οα να φυτρώνει πάνω σ' ένα λόφο. Στην πραγματικότητα, ο ελόφος σχηματίζεται από τις ρίζες του δέντρου, χοντρές, υπερτροφικές, που συσσωρεύονται γύρω από τον κορμό σ' ένα κώνο ύψους δώδεκα μέτρων. Μερικές από τις ρίζες έχουν περίμετρο είκοσι μέτρων και είναι πολύ πιο χοντρές από τον κορμό του παρθένου δέντρου, που φαίνεται σαν καχεκτικός νέος με πόδια παχυδέριου.

Στην Καλλιφόρνια έχουν απομείνει μερικά δάση από πανύψηλες σεκίες. Δεξιά, ο κορμός μιας σεκίας, τρυπημένος σε σήραγγα για να περνούν τ' αουτοκίνητα.

Χριστός, είδαν τους πολιτισμούς ν' αμείβουν και να παρακμάζουν κι' έφτασαν, πάντα θαλερά, ως την ατομική εποχή μας.

Την εγκληματική αναλγησία των υλοτόμων του περασμένου αιώνα, τη διαδέχθηκε στις ήμερες μας η αυστηρότατη προστατευτική νομοθεσία που αποβλέπει στο να περισώσει ό,τι έχει απομείνει απ' αυτά τα ζωντανά μνημεία του παρελθόντος. Οι σεκίες δεν είναι συνηθισμένα δέντρα και, όταν πρόκειται για την προστασία τους, κάθε αυστηρότητα είναι δικαιολογημένη. Οι σεκίες είναι αναντικατάστατες.

Άλλ' αν και λιγώτερο επιβλητικά, υπάρχουν και μερικά άλλα δέντρα που κινούν το θαυμασμό μας.

Το φυτικό παχύδερμο

ΣΤΑ νησιά Μπαχάμας, ανοικτά της Φλωρίδας, υπάρχει ένα δέντρο που οι Ιθαγενείς ονομάζουν «σεμπάλ» και οι Άμερικανοί μεταξοβαμβάκιδεντρο (σίλι κόντον τρή) γιατί τα σπόρια του καλύπτονται από λεπτότατο χνούδι. Είναι το δέντρο που κατέχει το ρεκόρ της τα-

Κι' αφού αναφέραμε τις ογκωδέστερες ρίζες του φυτικού κόσμου, πρέπει ν' αναφέρουμε και τις λεπτότερες. Άνηκουν σ' ένα δέντρο της Άφρικής που φυτρώνει σ' έδαφος υγρό και άμμιδες. Το παραμικρό πετραδάκι που θα συναντούσαν οι τρυφερές του ρίζες μπορεί να προκαλέσει έλκη που επεκτείνονται σ' όλο το δέντρο και το απονεκρώνουν. Και όμως, αν δρεί το κατάλληλο περιβάλλον, το δέντρο αυτό γίνεται τόσο μακρόβιο, ώστε ακόμα και οι σεκίες φαίνονται νεαρά βλαστάρια μπροστά του.

Πρόκειται για το «μπαομπάμπ» (άδανσονία), τον βασιλιά των αφρικανικών δέντρων. Βαρύ, κοντόχοντρο, το δέντρο αυτό είναι το παχύδερμο του φυτικού κόσμου. Το ύψος του δεν ξεπερνάει τα 10 ως 15 μέτρα, αλλά το πάχος του είναι δυσανάλογο προς το άναστημά του. Ο συμπαγής κορμός του φαίνεται οα μεσαιωνικός πύργος. Ένα μπαομπάμπ διαμέτρου όχτώ μέτρων στη βάση του, έχει άνοιγμα κλαδιών δεκάξη μέτρων. Τα κλαδιά, που είναι χοντρά όσο οι πιο χοντρές βαλανιδιές των κλιμάτων μας, πετάνε προς το έδαφος ξυλόδεξιν αποφύσεις

που κρέονται σαν πελώριοι σταλακτίτες και σχηματίζουν θόλους βλαστήσεως κάτω από τους οποίους φωλιάζουν τα πουλιά.

Το 1749 ο Άγγλος βοτανολόγος Άνταμσον είχε την περιέργεια να ξεφλουδίσει ένα μπαομπάμπ των νησιών του Πρασίνου Άκρωτηρίου. Κάτω από τραχιούς περίπου ομόκεντρους κύκλους του κορμού ανακάλυψε μία επιγραφή που είχαν χαραξει, το 1400, δυο Άγγλοι ναυτικοί. Το φυτικό αυτό τέρας είχε περίμετρο τριάντα μέτρων. Ο Άνταμσον ύπολόγισε την ηλικία του σε 5500 χρόνια. Όστόσο αυτό το μπαομπάμπ δεν ήταν ο Μαθουσάλας των δέντρων. Είχε έναν ανταγωνιστή σε απόσταση μερικών εκατοντάδων χιλιομέτρων.

Όταν, το 1402, ο Νορμανδός Ζαν ντε Μπετανκούρ ανέκάλυψε τα νησιά των Καναρινίων δεν έδωσε μεγάλη σημασία στο μαγευτικό κλίμα του αρχιπελάγους και στη μεγαλόπρεπη κορυφή της Τενκ-οίφης.

Άλλ' όταν προχώρησε στην αξιοθαύμαστη κοιλάδα που αργότερα ονομάστηκε Όροτάβα, έμεινε κατάπληκτος μπροστά σ' ένα άγνωστο δέντρο που ο κολλοσιαίος κορμός του ήταν βαθειά κουφασμένος. Ήταν μία δρακοντιά. Το δέντρο αυτό, που στα νιάτα του μοιάζει με λυγρή φοινικιά, χοντραίνει με την ηλικία και γίνεται άγνωριστο. Ο κορμός του χωρίζεται σε πελώριους κλάδους που ύψώνονται σχεδόν κάθετοι. Το δέντρο αυξάνεται βραδύτατα.

Τέσσερις αιώνες αργότερα, το 1799, ο διάσημος φυσιολόγος και εξερευνητής Άλέξανδρος Χούμπολτ ήθελε να επισκεφθεί τη δρακοντιά της Όροτάβας. Δεν είχε μεγαλώσει καθόλου από την εποχή του Ζαν ντε Μπετανκούρ, αλλά η κουφάλα της περιείχε τ' απομεινάρια ενός βομπί, γιατί στο 15ον αιώνα την είχαν διαμορφώσει σε καθολικό παρεκκλήσι. Ο Χούμπολτ ύπολόγισε την ηλικία του δέντρου σε 6000 χρόνια περίπου — πράγμα που σημαίνει πως ήταν αναμφισβήτητο ο αρχαιότερος κάτοικος του πλανήτη μας. Οι πρωτόγονοι Ιθαγενείς του αρχιπελάγους λάτρευαν το δέντρο οα θεό από τους προϊστορικούς χρόνους.

Από την εποχή του Χούμπολτ το δέντρο έχει χάσει ένα μέρος του φυλλώματός του εξ αιτίας μιας καταιγίδας, άλλ' είναι πάντα ζωντανό και προφανώς άπαφασισμένο να ζήσει άλλα ξη χιλιάδες χρόνια.

Το χταπόδι της έρήμου

ΣΤΗ δυτική Άφρική, το 1860, ο δρ Βέλβιτς, ένας Γερμανός φυσιολόγος, ανέκάλυψε κάτι που εκπρόκειτο ν' αποθανάτισει τ' όνομά του στη βοτανική ονοματολογία: Ήταν το «χταπόδι της έρήμου», ένα εκπληκτικό δέντρο, γνωστό σήμερα ως «βελβιτσία μιράμπιλις» — το αξιοθαύμαστο δέντρο του Βέλβιτς.

Με το χοντρό κορμό, που η περιμετρός του φτάνει τα πέντε ως ξη μέτρα, ή αξιοθαύμαστη αυτή βελβιτσία θα μπορούσε να είναι ένα πολύ θοοφο δέντρο, περίπου σαν τις βαλανιδιές των έγκρατων περιοχών. Άλλα δυστυχώς ή

Το «μπαομπάμπ» της Μαδαγασκάρης, αληθινά παχύδερμα του φυτικού κόσμου...

φύση το έχει κάπως αδικήσει στο άναστημά: το ύψος του δεν ξεπερνάει το μισό μέτρο! Σε σπάνιες περιπτώσεις φτάνει τα εξήντα ή εβδομήντα εκατοστά, όχι παραπάνω.

Από μακριά, ένα «δάσος» από βελβιτσίες θα έμοιαζε με μία σειρά κοιμένων κορμών, μετά το πέραςμα των ξυλοκόπων. Το επάνω μέρος του κορμού είναι κοίλο σαν πελώρια λεκάνη που ή περιφέρειά της, μία φορά το χρόνο, στολίζεται από ένα όρατο στεφάνι λουλουδιών. Άλλα το παράξενο αυτό δέντρο δεν έχει ούτε ένα κλαδί. Έχει όμως δυο φύλλα. Αυτά τα φύλλα, που έχουν μήκος πάνω από δυο μέτρα και πλάτος ενάμισυ, γεννιώνται και πεθαίνουν μαζί με το δέντρο, δεν αλλάζουν ποτέ. Όσο περνάνε τα χρόνια, τα δυο φύλλα απλώνονται στην άμμο και, σαμένα, κορρεύονται από τον άνεμο, σχίζονται σε μακρυνές λουρίδες, σκληρές σαν πεσσί, που δίνουν στο δέντρο την ύψη ενός «χταποδιού της έρήμου». Ιδιαίτερα τη

νύχτα, καθώς τα σχισμένα φύλλα σαλεύουν έδω και κει με τον άνεμο, ή βελβιτσία είναι ανατριχιαστική.

Το ρεκόρ του ύψους

ΑΥΤΟ το δέντρο, το πιο παράδοξο που υπάρχει στον κόσμο, έχει δικαίωμα στο σεβασμό μας. Είναι ένα ζωντανό απολλύωμα. Φυτρώνει κιόλας, έτσι όπως το ξέχουμε σήμερα, στη μεσοζωική εποχή, πριν από αρκετά εκατομμύρια χρόνια. Ο φυτικός κόσμος έχει κι' αυτός τα προϊστορικά του τέρατα.

Το 1792 οι άκτες της Τασμανίας ήταν ακόμα μία έντελως ανεξερεύνητη περιοχή. Εκείνο το χρόνο, μία γαλλική αποστολή από τον ναύαρχο Άντονακτώ ανέλαβε να την εξερευνήσει. Ο φυσιολόγος Λαμπιλιαντέ, που συνόδευε την αποστολή, είχε την τύχη ν' ανακάλυψει τα ψηλότερα δέντρα του κόσμου. Ο Λαμπιλιαντέ είχε παρατηρήσει στις άκτες μερικά πανύψηλα δέντρα που

του φάνηκε ότι φύτρωναν σε μία βραχώδη πλαγιά. Αποβιβάστηκε για να τα μελετήσει και, αφήνοντας τους ναύτες στην ακρογιαλιά προχώρησε για ν' ανέβει στο ύψωμα. Άλλα πλησιάζοντας, έμεινε καθηλωμένος από θαυμασμό. Δεν υπήρχε πλαγιά, ούτε ύψωμα. Τα δέντρα φύτρωναν περίπου στο ίδιο επίπεδο με τη θάλασσα, αλλά το ύψος τους ξεπερνούσε κάθε τι που μπορούσε να συλλάβει ή ανθρώπινη φαντασία. Οι κορμοί, χοντροί σαν πύργοι, ύψωνονταν λείοι και κάθετοι, σχεδόν ορθόγωνα μέτρα πάνω από το έδαφος. Μόνο σ' αυτό το σημείο άρχιζαν τα κλαδιά. Κάτω απ' αυτά τα κλαδιά θα μπορούσε να στεγασθεί άνετα ή Παναγία των Παρισίων. Και ανάμεσα στο πυκνό φύλλωμα, ο Γάλλος βοτανολόγος διέκρινε χρωματιστές κηλίδες, τα μυστηριώδη λουλούδια του δέντρου. Τι ήταν αυτά τα δέντρα; Πως ήταν τα λουλούδια τους; Ο Λαμπιλιαντέ προσαπάθησε να τα εξετάσει με το κανονικό ΣΤΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 40

Το αινιγματικό χαμόγελο της Άνατο λής μπρός στο δωμά των προγόνων.

ΘΙΒΕΤ

Οι λίγες πληροφορίες που διαφεύγουν από το Θιβέτ δείχνουν ότι η έρυθρά Κίνα συνεχίζει με σύστημα την κομμουνιστική «ανάμρφωση» της πανάρχαιας Στέγης του Κόσμου, ξεριζώνοντας τον παλιό θεοκρατικό τους πολιτισμό. Οι Γερμανοί ανθρωπολόγοι Χάρρερ και Άουφονάιτερ μάς δίνουν σ' αυτό το άρθρο μερικές εικόνες από το παλιό Θιβέτ, πριν από πολλά χρόνια

ΕΝΑ ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΗ ΣΤΕΓΗ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

ΒΡΙΣΚΟΜΑΣΤΕ από δέκα μέρες στη Λάσσα όταν το Γραφείο Έξωτερικών Σχέσεων μάς ειδοποίησε ότι μπορούσαμε να μετακινηθούμε ελεύθερα στην πρωτεύουσα. Η έγγραφη άδεια συνοδεύεται από ένα δώρο: Δυο πανωφόρια από προβά, που σέρνονται ως τις φτέρνες μας, άλλ' είναι εύσπρσδεκτα, γιατί κάνει ακόμα πολύ κρύο αυτή την εποχή.

Έπωφελούμεθα άμέσως από την άδεια και το δώρο και κάνουμε τον πρώτο μας περίπατο στους δρόμους της Λάσσα. Με τα μακριά θιβετιανά παλτά μας, περνάμε σχεδόν άπαρατήρητοι.

Το κέντρο της πόλεως μοιάζει μ' ένα απέραντο παζάρι. Παντού τα ισόγεια των σπιτιών είναι διαμορφωμένα σε μικρομάγαζα. Οι φτωχότεροι έμποροι απλώνουν το εμπόρευσό τους στο δρόμο. Ποτέ μια συναλλαγή δεν τελειώνει άμέσως. Τα παζάρια είναι στην ήμερησία διάταξη. Οι ευρωπαϊκού τύπου διτρίνες είναι άγνωστες, αν και υπάρχουν άφθονα δυτικά προϊόντα: Κονσέρβες, μπουκάλια ούισκυ, διάφορα μηχανήματα. Στα μαγαζιά που πουλάνε υφάσματα, αγοραστές και πωλητές αγνοούν τη χρήση του μέτρου και του πήχως: Για το μέτρημα χρησιμοποιούν το μπράτσο τους. Τα λευκά ρούχα είναι ένδειξη φτώχειας, γιατί τα χρωματιστά υφάσματα είναι ακριβώτερα. Τα πλατύγυρα καπέλλα ευρωπαϊκής κατασκευής χρησιμοποιούνται πολύ, αν και τα ντόπια καλύμματα του κεφαλιού είναι πολύ πιο γραφικά. Αντίθετα απ' ότι συμβαίνει σε μας, οι Θιβετιανοί δε θέλουν να μαυρίσει το πρόσωπό τους στον ήλιο. Παντού συναντάμε όμπρέλες όλων των τύπων και όλων των χρωμάτων. Είναι πολύ χρήσιμες ιδιαίτερα για τους μοναχούς, που το κεφάλι τους είναι ξυρισμένο και δεν επιτρέπεται να φορούν οποιοδήποτε κάλυμμα...

Η σκέψη ότι πατάμε το χώμα της άπληγορευμένης πόλεως μάς άναστατώνει...

ΘΙΒΕΤΑΝΟΣ αρχίζει την ημέρα του μ' ένα φλυτζάνι τσάι και την τελειώνει μ' ένα φλυτζάνι τσάι. Στο ενδιάμεσο, πίνει άμέτρητα φλυτζάνια — λένε ότι μερικοί Θιβετιανοί ξεπερνάνε τα εκατό φλυτζάνια την ημέρα! Η τσαγιέρα θοάζει συνεχώς από το πρωί ως το βράδυ και υπάρχει πάντα τσάι για τον επισκέπτη, που δεν μπορεί ν' άρνηθεί χωρίς να φανεί άγενής.

Γνωρίζοντας κάθε μέρα με πολλούς κατοίκους της Λάσσας που μάς προσκαλούν στα σπίτια τους. Δε φαίνονται καθόλου μισόξενοι, όπως τους περιγράφουν. Αυτό που κυρίως μάς κάνει εντύπωση είναι ότι ο χρόνος δεν έχει καμιά σημασία στο Θιβέτ. Κανείς δε βιάζεται, κανείς δεν

κινδυνεύει να πάθει υπερχρόνωση. Οι υπάλληλοι των κυβερνητικών υπηρεσιών, με πολλούς από τους οποίους έχομαστε σ' επαφή, πηγαίνουν στο γραφείο τους λίγο πριν από το μεσημέρι κι' επιστρέφουν στα σπίτια τους τις πρώτες απογευματινές ώρες. Μπορεί να εγκαταλείψουν τη δουλειά τους με οποιαδήποτε πρόφραση, σε οποιαδήποτε ώρα. Οι «ώρες εργασίας» είναι άγνωστες.

Οι γυναίκες της άνωτέρας τάξεως περνάνε τον καιρό τους ψάχνοντας για σπάνια υφάσματα στα μαγαζιά. Βγαίνουν πάντα παραφορτωμένες με κοσμήματα, αλλά ποτέ μόνες. Ακολουθούνται από υπηρέτες και σωματοφύλακες, γιατί ύπάρχουν κακοποιοί στη Λάσσα, όπως παντού. Οι ευγενικές κυρίες έχουν πάντα κραμασμένα στη ζώνη τους τα κλειδιά του νοικοκυριού. Άνδρες και γυναίκες άγαπών τα τυχερά παιχνίδια, μ' όλο που η κυβέρνηση τα έχει άπαγορεύσει.

Μας προσκαλούν σε πολλά σπίτια κι' έτσι μάς δίνεται η ευκαιρία να γνωρισθούμε με τις μεγάλες οικογένειες της πρωτεύουσας. Το χαλοχαλί, ή καλή κοινωνία πηγαίνει στην έξοχη για να ξεκουρασθεί από τους... κόπους του χειμώνα. ή για να ξεμυδιάσει από το καθιστό. Οι ευγενείς, συνδεδεμένοι από τους ήπηρετες τους, στήνουν τις σκηνές τους στις δ-χθες του ποταμού Κυτσού. Μερικοί Θιβετιανοί που έχουν ταξιδέψει στις Ίνδίες δε διστάζουν να φορέσουν μαγιώ δυτικού τύπου. Οι άλλοι βουτάνε στο νερό με τα ρούχα.

Στη Λάσσα, ο άνθρωπος που ξέρει κολύμπι είναι μια προσωπικότητα. Φυσικά, έχω κι' ο σύντροφός μου Άουφονάιτερ είμαστε καλοί κολυμβητές, πράγμα που μάς εξασφαλίζει την εκτίμηση και το θαυμασμό της καλής κοινωνίας. Μια μέρα, μου δόθηκε η ευκαιρία να σώσω το γιό του ευγενέστατου Σουρχάνγκ ή-πουργού των Έξωπεριών του Θιβέτ, που κινδύνευε να πνιγεί στο ποτάμι. Ο Σουρχάνγκ με διαβεβαιώνει για την αλφνία ευγνωμοσύνη του, με καλεί στο σπίτι του σά φίλο και μου άποκαλύπτει όλες τις εκπληκτικές λεπτομέρειες της οικογενειακής του ζωής.

Ο Σουρχάνγκ έχει στο ενεργητικό του ένα διαζύγιο. Ξαναπαντρεύθηκε, απέκτη-

σε ένα γιό κι' έμεινε χήρος. Από τότε, απέκτησε μια τρίτη γυναίκα, ή οποία του άνηκει... κατά το ήμισυ. Το έτερον ήμισυ του έτέρου ήμίσεος του Σουρχάνγκ είναι νόμιμη σύζυγος ενός άλλου ευγενούς που δέχθηκε να ή μοιασθεί (νομίμως) με τον ύπουργό των Έξωπεριών. Άλλά στο συμβόλαιο της μοιρασίας ο Σουρχάνγκ φρόντισε να γράψει ότι το μισό της μισής γυναίκας του άνήκει στο γιό του, ο οποίος με τον τρόπο αυτό, είναι παντρεμένος με το μισό του μισού της μισής γυναίκας του πατέρα του! Όλα αυτά είναι άπολύτως νόμιμα και άποβλέπουν στη διαφύλαξη της πατρικής κληρονομίας στα πλαίσια της οικογενείας.

Τέτοιες παράξενες καταστάσεις άπάρχουν στις περισσότερες οικογένειες του Θιβέτ. Η πιο ενδιαφέρουσα περίπτωση που συναντήσαμε ήταν μια μητέρα, που ήταν συγχρόνως και κουνιάδα και νύφη της κόρης της! Ο άνδρας που θέλει να πάρει περισσότερες από μια γυναίκα, προτιμάει συνήθως τις άδελφές της συζύγου του. Αυτό γίνεται συχνά στις οικογένειες που δεν έχουν άρρενες άπογόνους. Έτσι, ή παρουσία δε διασκορπίζεται. Στην αντίθετη περίπτωση, όταν δυο ή τρεις άδελφοί μοιράζονται την ίδια γυναίκα, ο πρεσβύτερος έχει περισσότερα δικαιώματα από τους άλλους, που τον άντικαθιστούν μονάχα όταν λείπει σε ταξίδι.

Πάντως κανείς δεν παραπονείται γι' αυτό το περίεργο σύστημα. Στο Θιβέτ ύπάρχει πληθώρα γυναικών που θα ήσαν εύτυχες αν μπορούσαν να έξασφαλίσουν έστω και μισό σύζυγο. Γιατί ένα μεγάλο ποσοστό του άνδρικού πληθυσμού προορίζεται για τα μοναστικά τάγματα και την άγαμία και συνεπώς τα κορίτσια δε βρίσκουν εύκολα σύζυγο. Κάθε χωριό του Θιβέτ έχει το μοναστήρι του, που άπορροφά ένα μέρος της νεολαίας.

Μέχρι πριν από λίγα χρόνια, ο γάμος των παιδιών προετοιμαζόταν άπο κλειστικά από τους γονείς, που δεν ενδιαφέρονταν και πολύ για τη γνώμη της νύφης και του γαμπρού. Τώρα οι κανόνες αυτοί έχουν άρκετά χαλαρώσει και οι νέοι δεν πολυσκοτίζονται για τη γνώμη των μεγαλύτερων τους.

Συχνά το γαμήλιο γλέντι διαρκεί δέκα ή δεκαπέντε μέρες. Η νύφη έρχεται πάντα να κατοικήσει μαζί με την οικογένεια του γαμπρού, αλλά δε γίνεται κυρία του νοικοκυριού παρά μόνο μετά το θάνατο της πεθεράς της. Τα διαζύγια είναι σπάνια και πρέπει να έγκριθούν από την κυβέρνηση.

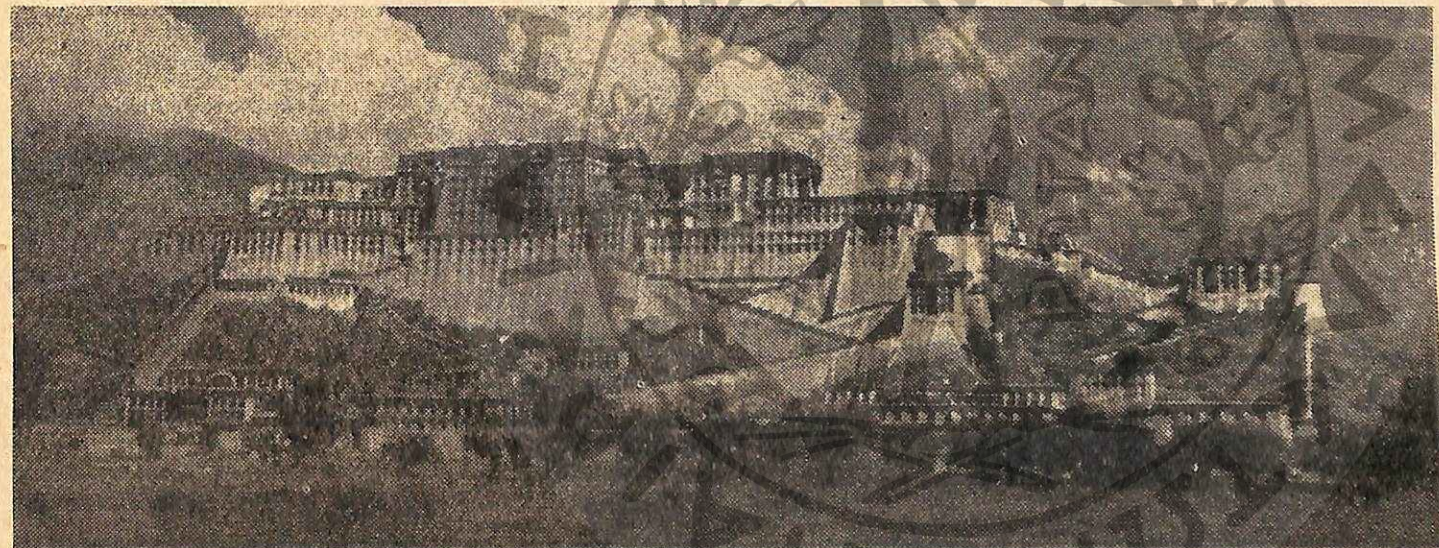
Η μοιχεία τιμωρείται με άποκοπή της μύτης, άλλ' όσο μείναμε στη Λάσσα δεν είδαμε καμιά γυναίκα με κομμένη μύτη.

Θρησκευτική Ιστορική

ΣΤΗ Λάσσα, οι άποφιδίσιες άροστίες είναι πολύ διαδεδομένες, αλλά κανείς δε δίνει σημασία σ' αυτές και γενικά, ο γιατρός καλείται μονάχα όταν είναι πολύ άργός.

Οι χειρουργικές επεμβάσεις είναι τελείως άγνωστες. Χειρουργοί δεν ύπάρχουν στη Λάσσα. Μόνο οι μαρμαριζόντες άναλαμβάνουν ν' άνοίξουν τους ενοχλητικούς δοτιήνες. Και όμως, ή Λάσσα διαθέτει άιαιτρικές σχολές όπου ή Ιατρική διδάσκεται σύμφωνα με τους θρησκευτικούς κανόνες. Ο Βούδδας άορισε μια για πάντα τη «θεραπεία» που πρέπει να εφαρμόζεται σε κάθε περίπτωση και, στις ημέρες μας ακόμα, οι ντόπιοι γιατροί Ισχυρίζονται ότι μπορούν να διαγνώσουν οποιαδήποτε άρόσ-στεια με τη μελέτη του σφυγμού.

Ύπάρχουν στη Λάσσα δυο σχολές Ιατρικής. Κάθε μοναστήρι στέλνει στις σχολές μια ομάδα νεαρών μοναχών που διακρίνονται για την εύφυα τους και, επί δέκα ή δεκαπέντε χρόνια, μυούνται στα μυστικά της θρησκευτικής Ιατρικής. Παρακολούθησα ένα μάθημα στη σχολή του Τσαγκορί: Ο καθηγητής, ένας γέρος μοναχός, επέδλεπε μια τάξη από είκοσι καλογεροπαίδια που κάθονταν σταυροπόδι. Στον τοίχο κρεμόταν ένας πολύχρωμος πίνακας που παρίστανε ένα φυτό. Ο καθηγητής έξηγούσε τους κινδύνους από το δηλητήριο αυτού του φυτού και τα μέσα της θεραπείας σε περίπτωση δηλητηρίασως. Άλλά τα μέσα της θεραπείας ήταν μάλλον... άστρολογικά παρά Ιατρικά, όπως τα έννοούμε έμεις.

Το ανάκτορο της Ποτάλα, επίσημος τόπος διαμονής του Δαλαϊλάμα, είναι ένα από τα επιδλητικώτερα αρχιτεκτονικά μνημεία του κόσμου.

Η αστρολογία διδάσκεται στους φοιτητές της Ιατρικής.

Το φθινόπωρο, οι Ιατρικές σχολές παύουν τα βουνά. Καθηγητές και φοιτητές ψάχνουν για φαρμακευτικά βότανα, που το μάξιμά τους πρέπει να γίνεται σύμφωνα με ώριμους κανόνες.

Στις πόλεις εφαρμόζεται ο προληπτικός έμβολιασμός κατά της εφλογιάς, αλλά γενικά οι Θιβετανοί είναι εύρωστοι από τις μολυσματικές αρρώστειες. Εύτυχως, το κλίμα της Στέγης του Κόσμου είναι πολύ υγιεινό. Άλλοιως η χώρα θα είχε εξημερωθεί από τις επιδημίες.

Μοναχός του Θιβέτ μελετάει ένα παλιό βουδδιστικό χειρόγραφο...

ες που οφείλονται στην απεριόριστη καθαριότητα και την άγνοια της στοιχειωδέστερης ύγιεινης.

Θεραπευτική Άστρολογία

Οι ιατροί γιατροί δεν έχουν μεγάλη πελατεία. Οι Θιβετανοί προτιμούν τους «άγιους» που θεραπεύουν κάθε αρρώστεια με τη θαυματουργή τους δύναμη. Οι θεραπευτές μοναχοί αλείβουν τον άρρωστο με το σάλιο τους ή με διάφορα γιαιτοσόφια που περιέχουν βούτυρο και... ούρα των Αγίων ανθρώπων. Ένα κλασικό θεραπευτικό μέσο είναι η τοποθέτηση στο άρρωστο μέρος του σώματος διαφόρων όμοιωμάτων από είδωλα και ναούς. Τα πήλινα φυλακτά που κατασκευάζουν οι μοναχοί έχουν μεγάλη ζήτηση. Διάφορα αντικείμενα προσωπικής χρήσεως του Δαλάι Λάμα θεωρούνται πανάκεια.

Η πίστη των Θιβετανών στα φυλακτά είναι απεριόριστη. Μ' ένα φυλακτό στον κόρφο τους θεωρούν τον εαυτό τους άτρωτο, όχι μόνο από τις αρρώστειες, αλλά και από τις σφαίρες. Φυσικά, οι άπατενες έμμεταλλεύονται προς όφελός τους αυτές τις προλήψεις. Οι προφήτες και οι αστρολόγοι αφθονούν. Η Λάσσα δεν θα ήταν Λάσσα αν δεν παύσαν αυτές οι αμείωτες γιοιές που στέκονται στην άκρη του δρόμου και προλέγουν το μέλλον στους προσκυνητές. Κανείς δεν αρχίζει οποιαδήποτε επιχείρηση αν δε συμβουλευθεί τους μάντεις.

ΜΕ την ευκαιρία των εορτών του νέου έτους, ο μεγάλος αδόχως μας ειδοποιεί ότι θα γίνουμε δεκτοί από τον Δαλάι Λάμα. Τον είδαμε πολλές φορές από μακριά, σε διάφορες λιτανείες, αλλά για πρώτη φορά θα παρουσιασθούμε επίσημως μπροστά του.

Την ημέρα της τελετής, φοράμε τις προβιές μας και πηγαίνουμε στα μαγαζιά για να αγοράσουμε τις ακριβότερες εσάρπες που μπορούμε να βρούμε. Κατόπιν, μαζί με μια ομάδα μοναχών, αξιωματούχων και γυναικών που φοράνε τα γιορτινά τους, ανεβαίνουμε την ατέλειωτη σκά-

ποιεί μια ξεμυγιάστρα, με την οποία τους αγγίζει στο μάγουλο. Και τα δώρα συσσωρεύονται στα πόδια του Βούδδα. Πολλοί από τους προσκυνητές έχουν έρθει από τα μακρινότερα χωριά και ταξιδεύουν εκατοντάδες χιλιόμετρα για να εισπράξουν εις αντάλλαγμα μια θωπεία με την άγια ξεμυγιάστρα. Άλλα μας κάνει εντύπωση η χαρά και η κατανύξη που είναι ζωγραφισμένες στο πρόσωπό τους.

Στη μεγάλη αίθουσα, η αίθουσα είναι κορεσμένη από τις αναθυμιάσεις του λιθανωτού και τη μυρουδιά του λίπους που καίει στα λυχνάκια. Δεν ακούγεται ούτε ψίθυρος.

Οι Λιμουζίνες του Δαλάι Λάμα

ΜΕΤΑ την τελετή, έπωφελούμεθα της ευκαιρίας να επισκεφθούμε το απέραντο παλάτι και τα μνημεία που περιβάλλει.

Χτισμένο πριν από τριακόσια χρόνια από τον πέμπτο Δαλάι Λάμα, το ανάκτορο της Ποτάλα είναι ένα από τα πιο επιβλητικά κτίρια του κόσμου. Οικοδομήθηκε στη θέση ενός παλιού φρουρίου που καταστράφηκε σε μια επιδρομή των Μογγόλων. Έπ' χρόνια, χιλιάδες άνδρες και γυναίκες κουβαλούσαν πέτρες για να χτισθεί αυτό το κολοσσιαίο μνημείο που είναι θεμελιωμένο στο βράχο.

Οι τάφοι των Δαλάι Λάμα ύψωνονται στον εσωτερικό περίβολο. Στις πόλεις, οι μοναχοί ψέλνουν προσευχές χτυπώντας ρυθμικά τα τύμπανά τους. Το μεγαλύτερο μνημείο περιέχει το Άγιο λείψανο του δέκατου τρίτου Δαλάι Λάμα. Λέγε ότι χρειάσθηκε ένας τόννος χρυσάφι για την κατασκευή του θόλου του. Παντού λαμποκοπάνε οι γλυπτικές διακομήσεις που είναι στολισμένες με μαργαριτάρια και πολύτιμες πέτρες. Το σύνολο δίνει μιαν απεριόριστη εντύπωση πλούτου και μεγαλοπρέπειας.

Αφού περάσουμε από αμέτρητους ναούς και παρεκκλήσια, φτάνουμε στη δυτική πτέρυγα του ανακτόρου όπου στεγάζονται 250 μοναχοί. Είναι αληθινές λαβύρινθες με σκοτεινούς διαδρόμους και ακάθαρτες αίθουσες. Άλλα από τα παρόδια, η θέα προς την πόλη και τα γύρω βουνά είναι μαγευτική.

Μια πόρτα με ασυνήθιστες διαστάσεις τραβάει την προσοχή μας: Είναι το γκαράζ που χτίστηκε κατά διαταγήν του δέκατου τρίτου Δαλάι Λάμα για να στεγάσει τις τρεις λιμουζίνες του. Από την εποχή που πέθανε, κανείς δεν έχει χρησιμοποιήσει τ' αυτοκίνητά του.

Σαραντά χρόνια σπουδών

ΛΙΓΕΣ ημέρες αργότερα επισκεφθήκαμε το μοναστήρι του Ντρέμπουνγκ, ένα από τα σημαντικότερα θρησκευτικά κέντρα του Θιβέτ.

Ο Πέμα, ένας νεαρός μοναχός που γνώρισα στη Λάσσα, προσφέρεται να μου χρησιμεύσει ως οδηγός και μου εξηγεί

ΣΤΗΝ ΕΚΔΟΣΗ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 30

ΕΙΣΘΕ ΒΕΒΑΙΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΓΕΙΑ ΣΑΣ;

Η άρρώστεια δεν χτυπάει ποτέ ξαφνικά. Μάθετε ν' αναγνωρίζετε τα κακά προμηνύματα.

ΣΕ ΟΛΟΥΣ μας έχει συμβεί, αν και δεν τ' ομολογούμε: Νοιώθουμε κάποιο ρίγος ανησυχίας όταν μαθαίνουμε το θάνατο ενός φίλου, συγγενούς, ή απλώς μιας διασημότητας για την οποία διαβάσαμε στις εφημερίδες. Ο ένας πεθαίνει αιφνίδια σε μια καρδιακή κρίση. Ο άλλος πεθαίνει από ένα κεραυνόβολο καρκίνου του έγκελου... Και τότε αναρωτιόμαστε ενδόμυχα: «Ποιος έχει σειρά»; Για ποιόν χτυπά η καμπάνα; Και ανησυχούμε σοβαρά για την υγεία μας. Η καρδιά μας, οι πνεύμονες, τα νεύρα μας, είναι αρκετά γερά; Από πού θα μάς έρθει το μοιραίο χτύπημα;

Κανείς, φυσικά, δεν μπορεί να ξέρει «ποιός έχει σειρά». Αυτό είναι μια ανόητη ερώτηση που πρέπει να την αποφεύγουμε. Άλλα δεν πρέπει να ξεχνάμε πως η άρρώστεια, γενικά, ποτέ δεν εκδηλώνεται αιφνίδια. Υπάρχουν πάντα προμηνύματα. Είναι τα ειδικά σε κάθε περίπτωση συμπτώματα που προαναγγέλλουν τις ανωμαλίες του οργανισμού. Οι γιατροί ξέρουν αυτά τα συμπτώματα και μπορούν να τ' αναγνωρίσουν. Άλλα το κακό είναι ότι πολύ σπάνια δίνουμε στο γιατρό την ευκαιρία να κάνει εγκαίρως τη διάγνωση του. Συνήθως δεν καταφεύγουμε στο γιατρό παρά μόνο όταν είναι πολύ αργά, ή τουλάχιστον όταν η άρρώστεια έχει αρκετά προχωρήσει.

Αυτό είναι μια δυσάρεστη γενική διαπίστωση και δεν βλέπουμε παρά ένα τρόπο για να διορθωθεί το κακό: Να μάθουμε, κατά κάποιο τρόπο, να λέγουμε τον οργανισμό όλα χωρίς κόπο, να κάνουμε μόνοι μας μια προκαταρκτική διάγνωση.

Προς Θεού, οι σελίδες αυτές δε φιλοδοξούν να υποκαταστήσουν, το γιατρό. Απλώς δίνουν ώρισμα «τέστ» που μάς επιτρέπουν να πάρουμε μια ιδέα για τη γενική κατάσταση της υγείας μας και μερικώς από τα ζωτικά μας όργανα. Τα έννεα τέστ που ακολουθούν, έχουν μελετηθεί και προσαρμολογηθεί στον τύπο του «μέσου ανθρώπου» και των δύο φύλων. Αν μπορέσετε να τα εκτελέσετε όλα χωρίς κόπο, ή κατάσταση της υγείας σας είναι ικανοποιητική. Στην αντίθετη περίπτωση, θα σάς αποκαλύψουν ώρισμα «άσθενή σημεία» του οργανισμού σας.

1. Η καρδιά

Η καρδιά είναι ένας μύς που λειτουργεί σαν ύδραντλία και ρυθμίζει όλο τον όγκο της κυκλοφορίας του αίματος.

Ανεβήτε τρία πατώματα με γρήγορο βήμα (δεν είναι απαραίτητο να τρέχετε). Στο τελευταίο σκαλοπάτι του τρίτου πατώματος παρατηρήστε τις αντιδράσεις σας. Έχετε λαχανιάσει υπερβολικά; Το χρώμα του προσώπου σας έχει αλλάξει; Έχει κοκκινίσει ή κιτρινίσει; Αν παρατηρήσετε ένα απ' αυτά τα συμπτώματα, σημαίνει πως η καρδιά σας είναι κουρασμένη και πρέπει να εσθε προσεκτικότερος.

2. Οι πνεύμονες

Οι πνεύμονες είναι ζωτικά όργανα του σώματος. Χάρη σ' αυτούς, το αέριο που φουσκώνει με οξυγόνο και απαλλάσσεται από τα τοξικά αέρια με τα οποία έχει φορτωθεί περνώντας από τους μυϊκούς ιστούς.

Κάνετε είκοσι πηδήματα επί τριών χωρίς διακοπή, σε χρονικό διάστημα πενήντα δευτερόλεπτα. Κατόπιν προσπαθήστε να κρατήσετε την αναπνοή σας επί είκοσι δευτερόλεπτα. Αν το καταφέρετε, οι πνεύμονές σας λειτουργούν ικανοποιητικά. Στην αντίθετη περίπτωση, είναι ανεπαρκείς.

3. Ο έγκεφαλος

Η ταχύτητα των κινητικών σας αντιδράσεων και η καθαρότητα των ιδεών σας εξαρτώνται από την κυκλοφορία του αίματος στα εγκεφαλικά σας κέντρα. Αν, για οποιοδήποτε λόγο, η αρδευση των εγκεφαλικών κέντρων δε γίνεται κανονικά, τότε αισθάνεστε κουρασμένος, μελαγχολικός, ανίκανος για πνευματική εργασία. Όλα τα αίτια όμως αγγεία που τροφοδοτούν τον έγκεφαλο περνούν κατά μήκος από το λαιμό σας. Αν ο λαιμός είναι σκληρός και άκαμτος, η αρδευση του εγκεφάλου δεν μπορεί να γίνεται κανονικά. Μετρήστε λοιπόν την ελαστικότητα του λαιμού σας με το ακόλουθο τέστ:

Τοποθετήστε ένα ποτήρι πάνω σ' ένα επιπλο ύψους δύο περίπου μέτρων (σε μια βιβλιοθήκη ή σε μια ντουλάπα). Κατόπιν, σε στάση προσοχής, γυρίστε την πλάτη προς το επιπλο και, χωρίς να κάμψετε τη μέση, σηκώστε το κεφάλι από τα πόδια και προς τα πίσω και προσπαθήστε να δείτε το ποτήρι. Αν το κάνετε αυτό χωρίς δυσκολία, σημαί-

νει πως ο λαιμός σας είναι αρκετά ελαστικός. Αν αισθανθείτε πόνο στο λαιμό ή ζαλάδες ή σκοτοδίνη, ο λαιμός δεν έχει καμιά ελαστικότητα.

4. Η κοιλιά

Ισχυροί κοιλιακοί μύς είναι απαραίτητοι για την καλή λειτουργία του εντέρου, των νεφρών και των άλλων οργάνων που συγκαταλούν. Η άσπλαχνη του μυϊκού συστήματος της κοιλιάς προκαλεί διάφορες πεπτικές ανωμαλίες.

Σταλθείτε ανάσκελα στο πάτωμα με χέρια και πόδια τεντωμένα. Κατόπιν ανασηκώστε αργά τα δύο σας πόδια ίσα και ενωμένα, ώσπου να σχηματίσουν μια γωνία περίπου 45 μοιρών με το έδαφος. Μεινέτε σ' αυτή τη στάση μετρώοντας αργά ως το 30. Αν το καταφέρετε χωρίς να πάθετε κόπο, οι κοιλιακοί σας μύς είναι αρκετά ισχυροί. Άλλοιως χρειάζεστε λίγη γυμναστική.

5. Η πλάτη

Από τη ραχοκοκαλιά σας ξεκινούν τα νεύρα που φτάνουν ως τα βαθύτερα όργανα του σώματος και εξασφαλίζουν την καλή τους λειτουργία. Μια κουρασμένη ή παραμορφωμένη σπονδυλική στήλη είναι μια διαρκής απειλή κατά της υγείας σας.

Σε όρθια στάση, με την πλάτη ακουμπισμένη σ' έναν τοίχο σηκώστε τα πόδια μπροστά σας, παράλληλα και χωρίς να τα λυγίσετε, και φέρετε τα πάνω απ' το κεφάλι μέχρι που θ' αγγίξουν τον τοίχο που βρίσκεται πίσω σας. Αν

ή ραχοκοκαλιά σας είναι ίσια κι' εὐλόγιστη, ή άσκησις αυτή πρέπει να εκτελεσθεί χωρίς τόν παραιμιό κόπο. "Αν δυσκολευτείτε, σημαίνει πως ή ραχοκοκαλιά δέ βρίσκεται σε καλή κατάσταση.

6. Τό σικώτι

Πολλοί άνθρωποι νομίζουν πως είναι ήπατικοί, αν και συχνά φταίει περισσότερο ή χολή παρά τὸ σικώτι.

Σταθήτε ὄρθιοι με τὰ πόδια στη διάσταση και κλίνετε τὸν κορμὸ στο πλάι, δεξιά και αριστερά, αφήνοντας τὸ χέρι να κρέμεται αδρανές. Μή φοβηθείτε να πιάσετε λίγο τὴ μέση. Ήπαναλάβατε αὐτὴ τὴν κίνηση 15 φορές δεξιά και αριστερά. "Αν ὑπάρχει κάποια ἀνωμαλία, στὸ σικώτι ή στὴ χολή, θὰ αισθανθεῖτε στὸ δεξι μέρος τῆς κοιλίας ἕνα βάρος και θὰ νοιώσετε στὸ στόμα σας μιὰ πικρὴ γεύση χολῆς.

7. Οἱ ἀρθρώσεις

Με τὰ χέρια στὴ μέση και τὶς φτέρνες ἐνωμένες, ἐκτελέσατε δέκα βαθιὰ καθίσματα. "Αν κάνετε αὐτὴ τὴν κίνηση χωρίς να αισθανθεῖτε πόνο και χωρίς ν' ἀκούσετε τὸ χαρακτηριστικὸ τριξιμο τῶν κλειδώσεων, οἱ ἀρθρώσεις σας βρίσκονται σε καλὴ κατάσταση. Στὴν ἀντίθετη περίπτωση, εἰσθε ἀκουριασμένοι και πρέπει να προσέξετε. "Όσο περνᾷ τὰ χρόνια, ή κατάσταση θὰ γίνεται χειρότερη. Σᾶς χρειάζονται μερικὲς ἀσκήσεις ἐνταμιμίας κάθε πρωτ.

8. Τὰ νεύρα

Γιὰ να μάθετε σε ποιά κατάσταση βρίσκονται τὰ νεύρα σας δέ χρειάζονται ιδιαίτερες ἀσκήσεις. Ουμηθήτε μονάχα πως ξυπνᾷτε κάθε πρωτ. Αισθάνεσθε ξεκούραστοι, δροσεροί κι' εὐδιάθετοι; "Η αισθάνεσθε ἐξαντλημένοι, ἀσπύοι και περισσότερο κουρασμένοι ἀπὸ τὴν ὥρα που πῆσατε στὸ κρεβάτι τὸ βράδυ;

"Αν αισθάνεσθε ξεκούραστοι τὸ πρωτ, σημαίνει ὅτι τὰ νεύρα σας λειτουργοῦν πολὺ καλά. "Αλλ' αν εἰσθε περισσότερο κουρασμένοι τὸ πρωτ που ξυπνᾷτε παρὰ τὸ βράδυ, τότε τὸ νευρικό σας σύστημα εἶναι ἐξαντλημένο στὰ πρόθυρα τῆς καταρρέσεως.

9. Οἱ αἰσθήσεις

Τὸ τελευταῖο τέστ θὰ σᾶς ἐπιτρέψει να διαπιστώσετε τὴν κατάσταση τῆς ὁράσεως και τῆς ἀκοῆς σας. Γιὰ τὰ μάτια: Μπορεῖτε να διαβάσετε χωρίς δυσκολία τὴ σελίδα αὐτὴ τοῦ "Κόσμου" ἐξ ἀποστάσεως πενήντα ἑκατοστῶν; "Αν τὸ καταφέρετε, δὲν ἔχετε ἀνάγκη ἀπὸ γυαλιά.

Γιὰ τ' αὐτιά: Μπορεῖτε να παρακολουθήσετε μιὰ ῥομη συζήτηση μεταξὺ δυὸ προσώπων που βρίσκονται σε ἀπόσταση πέντε μέτρων, χωρίς να φωνάζουν ὅτε να ψιθυρίζουν; "Αν μπορεῖτε, ή ἀκοή σας εἶναι ικανοποιητική.

Ἡ καρδιακή προσβολή δὲν σημαίνει ἀχρήστευση

Τὸ νυστέρι και τὰ φάρμακα ἀντιμετωπίζουν τὴν κατάσταση και ἐπιτρέπουν τὴν ἐπαγγελματικὴ ἀπασχόληση.

"Οποῖος ἔπαθε μιὰ καρδιακή προσβολή, δὲν πρέπει να θεωρησε τὸν ἑαυτὸ του ἐξωφλημένο ἐπαγγελματικά. Μπορεῖ να ἐπ'ανέλθει, χωρίς κίνδυνο, στὶς ἀπασχολήσεις του, αν ἐφαρμόσει με ἀκρίβεια και συνέπεια τὰ προφυλακτικά και θεραπευτικά μέτρα, που ὑπαγορεύει ή σύγχρονη ἐπιστήμη.

ΚΑΤΑ τὰ τελευταία χρόνια, με ἀ-φορμὴ τὰ διεθνή συνέδρια και τις ἀπειράριθμες σχετικές δημοσιεύσεις, ή προσοχή τῶν γιατρῶν και τοῦ κοινού ἔχει ἑλκυθεῖ ιδιαίτερα σ' ἕνα πολὺ ἐνδιαφέρον πρόβλημα: Στὸ πρόβλημα τῆς ὀριστικοποίησης τοῦ καθεστώτος ὑγείας μετὰ ἀπὸ μιὰ καρδιακή προσβολή. Εἶναι πλέον γνωστὸ στὸν καθένα, ὅτι οἱ πρόοδοι τῆς σύγχρονης ἱατρικῆς κι' ἰδιαίτερα οἱ τολμηρὲς χειρουργικὲς ἐπεμβάσεις ἐπιτρέπουν τὴν παράταση τῆς ζωῆς τῶν καρδιοπαθῶν σ' ὁλοένα εὐρύτερα ὅρια και σ' ὁλοένα σταθερότερο ἔδαφος. Βρισκόμαστε, λοιπόν, ἀπέναντι σ' ἕνα διαρκῶς μεγαλύτερο ἀριθμὸ ἀτόμων με μειωμένη ὀργανικὴ ἀντοχή, που ή συμμετοχὴ τους στὴν παραγωγικὴ ζωὴ τοῦ συνόλου ἀπαιτεῖ τὴ λύση πολλῶν λεπτῶν προβλημάτων.

"Η ἀπαισιόδοξη ἀντίληψη, που πρυτάνευε ὡς πρὸς τὴν πλευρὰ αὐτὴ ἐδῶ κι' εἴκοσι ή τριάντα χρόνια, ἔχει, κατὰ ἕνα μεγάλο μέρος, ξεπερασθεῖ. "Η ἐξέλιξη πολλῶν καρδιοπαθειῶν, δὲ μᾶς φοβίζει σήμερα ὅσο ἄλλοτε.

Ξέρουμε λόγου χάρι πολλὰ καλά πόσο διαδεδομένοι εἶναι οἱ ρευματισμοί κι' ἐπομένως ὅτι δὲν εἶναι λίγα τὰ άτομα που, ἐξ αἰτίας αὐτῆς τῆς προϋποθέσεως, ἔχουν χαλασμένες τὶς καρδιακὲς βαλβίδες. Σ' αὐτοὺς τοὺς ἀρρώστους, ὅμως, ή ἀντιρευματικὴ προφύλαξη, ή φαρμακευτικὴ θεραπεία και, τέλος, οἱ θορυπογενεῖς ἐπεμβάσεις τοῦ νυστερίου ἐξασφαλίζουν μιὰ ἀρκετὰ μακροπρόθεσμη ἐπιβίωση.

"Αλλο παράδειγμα. Παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ή ἀρτηριοσκλήρυνση κάνει κυριολεκτικὰ θραύση στὶς πολιτισμένες κοινωνίες, με τὸν ἐξαιρετικὸ ρυθμὸ ζωῆς, που τὶς διαρκίζει και παρὰ τὸ ὅτι, μαζί με τὴν ἀρτηριοσκλήρυνση εἶναι πολὺ

συχνὰ τὰ κρούσματα ὀξέων ἀγγειακῶν «ἀτυχημάτων» στὴν περιοχὴ τῆς καρδιᾶς (καρδιακὸ ἔμφραγμα) ή τοῦ ἐγκεφάλου (ἀποπληξία), εἶναι βέβαιο ὅτι οἱ μοντέρνες θεραπευτικὲς μέθοδοι κι' ἰδίως ή χρῆσι τῶν ἀντιαπηληκτικῶν, ἐπιτρέπουν σ' ἕνα μεγαλύτερο ἀριθμὸ περιπτώσεων τῶν ὑπερκερασμῶ τῆς προσβολῆς.

"Ετσι, ἕνας μεγαλύτερος ἀριθμὸς ἀτόμων μπορεῖ να ἐπανέρχεται βαθμιαία στὴν παραγωγικὴ ζωὴ τῆς σύγχρονης κοινωνίας, με προϋπόθεση μιὰ συνετὴ ἐκτίμηση τῆς μειωμένης φυσικῆς τους δυναμικότητος.

Οἱ ὀψεις τοῦ προβλήματος

ΣΥΝΗΘΩΣ, ή διαδικασία αὐτοῦ τοῦ ἐπανεθισμού πρέπει ν' ἀρχίσει ἀρκετὰ πρῶιμα. "Ηδη κατὰ τὴν ὀξεία φάσι τῆς ἀρρώστειας, δὲν πρέπει οὔτε ὁ γιαιτὸς οὔτε ὁ ἀσθενὴς να χάσουν ἀπὸ τὰ μάτια τους αὐτὴ τὴν εὐχάριστη προοπτική. "Η πιὸ λεπτή, ὅμως, στιγμή εἶναι ἀσφαλῶς ἐκείνη τοῦ περάσματος ἀπὸ τὴν κατάσταση τῆς καθαρῆς ἀρρώστειας, μιὰ κατάσταση που τὴ χαρακτηρίζει ή ἀπόλυτη ἐξάρτηση τοῦ ἀσθενῆ ἀπὸ τοὺς οἰκείους του, ἀπὸ τὸ προσωπικὸ τῆς περιβόλῆσής του και γενικώτερα ἀπὸ τὸ περιβάλλον του, στὴν κατάσταση τῆς ἰάσεως, ἔστω κι' ὄν ή ἴαση αὐτὴ δὲν εἶναι μιὰ ἐπανόρθωση τοῦ ὁργανισμοῦ σὲ ὅλα τὰ σημεῖα.

"Ας ριζούμε τώρα μιὰ μωτια χωριστὰ σὲ ὀρισμένους ἰδιαίτερες ὀψεις τοῦ προβλήματος.

Στὶς ρευματοπάθειες και τὶς ἀλλοιώσεις τῶν καρδιακῶν βαλβίδων, που ἔρχονται σὺν συνέπεια τῶν πρώτων, ἐπειδὴ πρόκειται συνήθως γιὰ άτομα ὄχι προχωρημένης ἡλικίας, πρέπει να λαμβάνονται ὑπ' ὀψη ὄχι μόνο ή κατάσταση τοῦ ἀσθενῆ, ἀλλὰ κι' οἱ ἀντιδράσεις τῶν οἰκείων του. Μιὰ κι' ή ψυχολογικὴ προσαρμογὴ τοῦ ἀρρώστου ὡς πρὸς τὴν πάθησή του και τὸ περιβάλλον του καθοδηγεῖται κατὰ μέγα μέρος ἀπὸ τοὺς γονεῖς, πρέπει να δίδεται πολλὴ προσοχή στὴ διαφώτιση τῶν τελευταίων. "Η ἀκριβὲς ἐφαρμογὴ τῶν θεραπευτικῶν και προφυλακτικῶν μέτρων ἀποτελεῖ τὴ βασική κι' ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιὰ τὴν ἐπαναφορά τοῦ ἀρρώστου στὴ συνήθη ζωὴ. Συχνὰ, οἱ οἰκείοι ἀποκαρδιώνονται και κουράζονται μπροστὰ σὲ προφυλακτικὰ προγράμματα, που ή διάρκεια τους ἐκτείνεται σὲ πολλὰ χρόνια. "Αλλὰ οἱ κίνδυνοι ὑποτροπῆς τῆς παθήσεως εἶναι πολλοί και μεγάλοι, ὅταν αὐτοὶ οἱ ὀ-

ροι δὲν ἐκπληρώνονται. "Η φαρμακευτικὴ ἀγωγή πρέπει να συνδυάζεται με ὑγιεινὲς συνθήκες ζωῆς, που ή σπουδαιότης κι' σημασία τους δὲν ἐκτιμῶνται πάντα ὅσο κι' ὅπως πρέπει. Διό-τροφι πλοῦσια σὲ ζωικές πρωτεΐνες, κατὰλληλο ντύσιμο, πριβάλλον ὑγιεινὸ, ἀποφυγὴ συγκινήσεων εἶναι μερικά ἀπὸ τὰ σοβαρώτερα στοιχεῖα τῆς ἐπιτυχίας στὸ πρόγραμμα τῆς προφύλαξης τοῦ ἀρρώστου και τῆς ἐπανόδου του στὸν κανονικὸ ρυθμὸ τῆς ζωῆς.

Στὶς "Ηνωμένες Πολιτεῖες, λόγου χά-ρι, ἔχει παρατηρηθεῖ και διαπιστωθεῖ στοιχιστικά, ὅτι ἐκεῖ που τὸ κλίμα εἶναι ζεστὸ και χωρίς ἰδιοτροπίες, ὀπως στὴ Φλωρίδα, ὁ ἀριθμὸς κι' ή σοβαρότης τῶν ρευματικῶν κρουσμάτων εἶναι κοιώτερα ἀπ' ὅτι παρουσιάζουν ἀντίστοιχα οἱ περιπτώσεις περιοχῶν, που ἔχουν κλίμα ψυχρὸ κι' ἀστατο. "Αν και δὲν εἶναι πολὺ σαφὴς ὁ λόγος γιὰ τὸν ὀποῖο συμβαίνει αὐτὸ, δὲ χωρεῖ ἀμφιβολία ὅτι ὀφελεῖ πολὺ ή παραμονὴ τῶν καρδιοπαθῶν, που ἔχουν τὴν αἰτία τῆς παθήσεως τους στὸς ρευματισμούς, σὲ περιοχὲς με θερμὸ και σταθερὸ κλίμα, ἰδίως κατὰ τὴ φάσι ἐξόδου τῶν ἀτόμων, αὐτῶν ἀπὸ τὴν ὀξεία προσβολή. Οἱ κλιματολογικοὶ παράγοντες, ἐξ ἄλλου, ἔχουν ἐκτιμηθεῖ και κατὰ τὸ παρελθόν, δὲν εἶναι δὲ τυχαῖο τὸ γεγονὸς ὅτι τὰ γερμανικὰ καρδιολογικὰ συνέδρια, γιὰ τὰ ἀναφέρουμε ἕνα χαρακτηριστικὸ παράδειγμα, γίνονται κατὰ παράδοση σὲ τέτοιου εἶδους τόπους.

Μετὰ τὶς χειρουργικὲς ἐπεμβάσεις

ΝΕΑ προβλήματα παρουσιάζουν σήμερα κι' οἱ ἀρρωστοὶ που ὑποβάλλονται σὲ καρδιοχειρουργικὲς ἐπεμβάσεις. Καὶ στὴν περίπτωση αὐτῇ, κρίνεται σκόπιμη ή ἐφαρμογὴ τοῦ ἐπανεθισμού ἡδη πρὶν ἀπὸ τὴν ἐγχείρηση, με τὴ συνοδεία μιᾶς σχετικῆς διαφώτισεως γιὰ τὸ τί ἐπιφυλάσσει τὸ μέλλον. "Η ψυχολογικὴ στάσι τοῦ ἀρρώστου μπροστὰ στὴν καρδιοχειρουργικὴ εἶναι συχνὰ ἀκόμα παράλογη. Πολλοὶ ἀρρωστοὶ τρέφουν τὴν ἰδέα ὅτι ή ἐγχείρηση σημαίνει τὴν ὀλοκληρωτικὴ ἐξάφανση κάθε ἐνοχλήματος και τὴν ἀπ' εὐθείας ἐπιστροφή στὴν κανονικὴ ζωὴ. Δυστυχῶς, τὰ πράγματα δὲν ἔχουν ἔτσι πάντοτε. Στὴν περίπτωση τῶν ἐκ γενετῆς παραμορφώσεων, που μποροῦν να διορθωθοῦν χειρουργικὰ, ὀλόκληρος ὁ καρδιακὸς μῦς μπορεῖ να ἀναλάβει. "Αλλὰ ὅταν πρόκειται γιὰ ἐπίκτητα ἐλαττώματα τῶν βαλβίδων, ὀστερα ἀπὸ μιὰ φλεγμονικὴ πάθηση, ὀπως συμβαίνει συνήθως, ὁ καρδιακὸς μῦς εἶναι κι' αὐτὸς ἀρρωστος και λιγώτερο ἀποδοτικός. "Η χειρουργικὴ ἐπέμβαση ἀκολουθεῖται ἀπὸ μιὰ σειρά ὀργανικῶν παραμορφῶσεων τῆς καρδιᾶς, που πρέπει να πραγματοποιηθοῦν σὲ ἕνα ὀρισμένο χρονικὸ διάστημα κι' ἀπαιτοῦν πολλὴ προσοχή. "Ετσι, μετὰ τὴν ἐγχείρηση, πρέπει να περάσει ἕνας καιρὸς ἀναπαύσεως και φροντίδων, ή δὲ ἀνάληψη τῆς συνήθους δραστηριότητος πρέπει να γίνε βαθμιαία και σιγὰ σιγὰ. "Η ἀλλαγὴ τοῦ περιβάλλοντος εἶναι ὀφέλιμη, ὄχι μόνο ἀπὸ τὴν ὀποψη τῶν πλεονεκτημάτων σωματικῆς φύσεως, ἀλλὰ και ψυχολογικὰ, γιὰτὶ ἔτσι γίνεται πιὸ ἐνετα δεκτὴ ἀπὸ τὸν ἀρρωστο ή περίοδος τῆς ἀναγκαστικῆς ἀναπαύσεως και καθίσταται εὐκολώτερη ή προ-

τοιμασία του γιὰ τὴν ἐπιστροφή στὸ συνηθισμένο ρυθμὸ τῆς ζωῆς.

Κι' ή ἐπαναπροσαρμογὴ ἐπίσης τῶν ἀρρώστων που πέρασαν, ἕνα στεφανιαῖο ἀτύχημα, προσλαμβάνει σήμερα αὐξοῦσα σημασία. Συνήθως, πρόκειται γιὰ άτομα ἀρκετὰ προχωρημένης ἡλικίας κι' ἐπομένως τὸ πρόβλημα τῆς ἐπαναπροσαρμογῆς στὴν ἐργασία ἐμφανίζει ἰδιαίτερα σοβαρὲς πλευρὲς. Γενικά, ὀστόσο, αν ή προσβολὴ ὑπῆρξε μέτριας ἐντάσεως, εἶναι δυνατό να ἐπαναφερθεῖ τὸ άτομο, με τὴ δέουσα σύνεσι, σὲ μιὰ παραγωγικὴ δραστηριότητα σχεδὸν κανονική. Φυσικά, μεγάλη σπουδαιότητα ἐνέχουν τὰ ἰδιαίτερα χαρακτηριστικὰ τῆς προσβολῆς και τῶν πιθανῶν ἐξελίξεων τῆς. Τὸ σχετικὸ πρόγραμμα καθαρτίζεται ἀφὸ ληφθοῦν ὑπ' ὀψη ὀπωσδήποτε κι' αὐτὰ τὰ δεδομένα. "Η ἐπανάληψη τῆς δραστηριότητος, πάντως, πρέπει να πραγματοποιεῖται με σχεδὸν σημειωτὰ βήματα και με καλὰ ὑπολογισμένες ὀσεις. Μιὰ περίοδος μερικῶν μηνῶν πρέπει ὀπωσδήποτε να μεσολαβήσει πρὶν ὁ ἀρρωστος καταπιασθεῖ με τὶς συνήθεις ἐπαγγελματικὲς κι' ἄλλες ἀπασχολήσεις του. Παράλληλα, εἶναι ἀνάγκη να μὴ ἐκτεθεῖ σὲ ψυχολογικὲς καταστάσεις σφαλερῆς. "Η ἀτμόσφαιρα αἰσιοδοξίας, που θὰ δημιουργηθεῖ γύρω του ἀπὸ τὸ γιαιτὸ και τοὺς οἰκείους του, πρέπει να εἶναι οὔτε πολὺ ὀραϊή οὔτε πολὺ πυκνὴ, δηλαδὴ εἶναι ἀνάγκη τοῦ καλλιεργηθεῖ ή αὐτοπεποίθησις ὄχι με ψέμματα, ἀλλὰ με ρεαλιστικὰ στοιχεία.

"Ανάλογα μέτρα ἰσχύουν και γιὰ ὀσους ὑπέστησαν ἐγκεφαλικὴ ἀγγειακή προσβολή, με πρόσθετο στοιχεῖο τὴν

κινητικὴ ἀσκήσι ἐπαναπροσαρμογῆς τῶν μελῶν που τυχὸν ἐπλήγησαν. Σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση, διεξονυχιστικὲς παρατηρήσεις, που ἔγιναν σὲ εἰδικὰ νοσηλευτικὰ ἰδρύματα, ἔχουν στὸ συμπέρασμα ὅτι ή ἐπανάληψη τοῦ λόγου ή τῶν κινήσεων τῶν παραλελυμένων ἔκρων εἶναι τόσο πιὸ εὐκολὴ και πιὸ πλήρης ὀσο μεγαλύτερος εἶναι ὁ ὀργανικός ἐρεθισμός. Γι' αὐτὸ, οἱ «δεξιοὶ» ἡμιπληγικὰ ἀναλαμβάνουν συνήθως καλύτερα και με ὀπολείμματα ἀκόμη και ψυχικὰ μικρότερα ἀπ' ὅτι οἱ «ἀριστεροὶ» ἡμιπληγικὰ, γιὰτὶ στοὺς τελευταίους ὁ ὀργανικός ἐρεθισμός εἶναι λιγώτερο καθορθωτός.

ΕΝΙΚΑ, δὲν ὑπάρχει καμμιά ἀμφιβολία ὅτι ή ἐπαναπροσαρμογὴ τοῦ καρδιοπαθοῦς στὴν ἀποδοτικὴ ζωὴ εἶναι πραγματοποιήσιμη. Τὰ ψυχολογικὰ προβλήματα ἐνέχουν μεγάλη σημασία. Σύμφωνα με ὀρισμένους ἐρευνητὲς, στὰ 40 — 60% τῶν περιπτώσεων, οἱ ψυχολογικοὶ ἀντίκτυποι τῆς παθήσεως παίζουν σπουδαιότερο ρόλο ἀπ' ὅτι ή ἰδία ή ὀργανικὴ πάθηση αὐτὴ καθ' ἑαυτήν. Δὲν ὑπάρχει καμμιά ἀπόδειξη, ὅτι ή μετρημένη κι' ἐλπιώγη ἀπασχόλησι σὲ ἐργασία ἐπιδεικνύει τὶς ἀρρώστειες τῆς καρδιᾶς. "Απεναντίας, ἀπὸ ὀρισμένους στατιστικὲς, προκύπτει ὅτι στὰ 60 — 75% τῶν καρδιοπαθῶν, ή κατάσταση τῆς ὑγείας τους βελτιώνεται ή μένει ἀναλλοίωτη με τὴν ἐργασία, ἀρκεῖ να τηροῦνται οἱ ὀροι τοῦ ἀναπτύξαμε παραπάνω.

*

Ἡ τεχνητὴ ὑποθερμία στὴν καρδιοχειρουργικὴ

ΟΙ ΤΕΡΑΣΤΙΕΣ πρόοδοι, που σημειώσε κατὰ τὰ τελευταία δεκαπέντε χρόνια ή καρδιοχειρουργικὴ, ἐπιτρέπουν, τώρα τὸ ἀνοιγμα τῆς ἀρρωστῆς καρδιᾶς, τὴν ἐπέμβασι τοῦ νυστερίου στὶς ἐσωτερικὲς τῆς παραμορφώσεις και τὴν πρόσθεσι πλαστικῶν ἐξαρτημάτων, στὰ διάφορα ἐλαττωματικά μέρη τῆς.

Αὐτὲς οἱ θαυματικὲς ἐγχειρήσεις γίνονται, ἐδῶ και λίγο μόλις καιρό, με τὴ βοήθεια μιᾶς συσκευῆς τεχνητῶν πνευμάτων και καρδιᾶς, που ἐπαίρνει προσωρινὰ ὀλη τὴν κυκλοφορία τοῦ αἵματος. Αὐτὴ ή συσκευὴ εἶχε τὸ μειονέκτημα ὅτι ἀλλοίωνε τὰ ἐρυθρὰ αἱμοσφαίρια, ὀταν λειτουργοῦσε με πολὺν φόρτο ἐργασίας, ὀπως συνέβαινε στὶς περιπτώσεις ἐλαττωμένων ἐνθλάκων. "Ο συνδυασμός αὐτῆς τῆς μεθόδου με τὴν μέθοδο βαθμιαίας ψύξεως τοῦ ὀργανισμοῦ, που περιορίζει στὸ ἡμισυ τὶς ἀνάγκες τῶν κυττάρων σὲ ὀξυγόνο, ἀπέτελεσε ἕνα ἐνδιαφέρον βήμα τῆς καρδιοχειρουργικῆς πρὸς τὰ ἔμπροσ.

Τώρα τελευταία, ή καινούργια αὐτὴ τεχνικὴ ἀλλάξε ριζικὰ τὴ σχετικὴ διαδικασίαν. "Η τεχνητὴ ὑποθερμία προήλθε ἀπὸ βιολογικὰ πειράματα, που ἔδειξαν ὅτι οἱ ἀνάγκες σὲ ὀξυγόνο ἐνὸς σώματος, που ή

θερμοκρασία του ἔχει περιοχθεῖ στοὺς 10 βαθμούς, εἶναι τόσο ἀσήμαντες, ὅστε εἶναι δυνατό να σταματηθεῖ γιὰ μιὰ ὀρα ὀλη ή κυκλοφορία τοῦ αἵματος μέσα στὸν ὀργανισμό και, μαζί τῆς, ὀλη ή ἀναπνοή, χωρίς κίνδυνο γιὰ τὸν ἀρρωστο.

Πὼς ἐφαρμόζεται ή τεχνητὴ ὑποθερμία στὶς διάφορες χώρες, ποῖα εἶναι τ' ἀποτελέσματα που ἐπιτυγχάνουν κι' οἱ παρατηρήσεις που κάνουν οἱ διακεκριμένοι χειρουργοὶ που τὴ χρησιμοποιοῦν, ποῖες εἶναι, τέλος, οἱ προοπτικὲς ἐξελίξεως τῆς καινούργιας τεχνικῆς, αὐτὰ ὑπῆρξαν τὰ θέματα που οἱ κορυφαῖοι εἰδικοί τοῦ κόσμου συζήτησαν ἐδῶ και λίγες μέρες στὴν Οὐνέσκο, σ' ἕνα διεθνὲς ἐπιστημονικὸ συμπόσιο.

Τὸ συμπόσιο αὐτὸ ὀργανώθηκε με τὴν πρωτοβουλία τοῦ Γάλλου καρδιολογῆ Σερλ Ντυμπό, που πρώτος χρησιμοποίησε τὴν καινούργια μέθοδο στὴν Εὐρώπη, σώζοντας ἀπὸ τὸ θάνατο ἕνα κοριτσάκι τεσσάρων χρόνων.

"Η ἀνταλλαγή τῆς πείρας και τῶν ἰδεῶν τῶν ἐξεχόντων αὐτῶν εἰδικῶν θ' ἀποτελέσει μιὰ ἀφετηρία γιὰ νέες τελειοποιήσεις στὴν καινούργια μέθοδο και γενικώτερα θὰ δώσει μιὰ νέα ὀδηγίαν στὴν ἀνάπτυξη τοῦ πιὸ ἐπισυναστικῶ ἀπὸ τοὺς κλάδους τῆς χειρουργικῆς.

Πότε αρχίζει ΝΑ ΠΕΘΑΙΝΕΙ ο άνθρωπος

Οι πρωτοπόροι της σύγχρονης Ιατρικής προσπαθούν να θεμελιώσουν μια νέα επιστήμη. Γι' αυτούς, ο θάνατος είναι άρρώστεια όπως οι άλλες. Με τη βαθειά υποθερμία και την τεχνητή χειμερία νάρκη μπορούν να σωθούν χιλιάδες ανθρώπινες ζωές που μέχρι σήμερα τις θεωρούσαμε ανέκκλητα καταδικασμένες. Αλλά η ζωή του ανθρώπου του μέλλοντος θα είναι μια συνεχής επιβίωση...

Η ΙΑΤΡΙΚΗ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ

ΤΑ ΝΟΜΙΚΑ δεδομένα του θανάτου πρέπει ν' αναθεωρηθούν...

Στην πλούσια σ' εκπλήξεις εποχή μας, η πρόταση αυτή, που διατυπώνεται από ένα Γάλλο γιατρό, τον καθηγητή Ζαν Ματέ, δεν είναι ή λιγώτερο εκπληκτική. Είναι τολμηρή, αλλά επιβεβλημένη. Ο θάνατος κατά το 1961 δεν είναι το ίδιο πράγμα με το θάνατο κατά το 1911. Έδω και λίγες ημέρες ένας Ρώσος, ο καθηγητής Νεγκόδσκυ, ήρθε να επιβεβαιώσει τη γνώμη των Γάλλων επιστημόνων.

«Σήμερα δεν ξέρουμε τι ακριβώς είναι ο θάνατος», ομολογούν οι περισσότεροι σύγχρονοι γιατροί που προσπαθούν ν' απελευθερωθούν από τις συγχά πεπαλαιωμένες αντιλήψεις της «ιατρικής των πατέρων μας». Σε ποια στιγμή ακριβώς η ζωή εγκαταλείπει το σώμα; Μήπως όταν πάψει να χτυπά η καρδιά; Αλλά μπορούμε να τη θέσουμε και πάλι σε λειτουργία με τη χειρομάλαξη. Μήπως όταν υποστούν άσφυξια τα κύτταρα του εγκεφάλου; Αλλά τότε ακριβώς αρχίζουν τα φαινόμενα της άσφυξιας των εγκεφαλικών κυττάρων;

Προς το παρόν, δηλώνει ο καθηγητής Ματέ, η μόνη «οριστική» απόδειξη του θανάτου είναι η αποσύνθεση του σώματος.

Με την ένστικτώδη τους επιφυλακτικότητα, οι Αρχαίοι καθιέρωσαν το έθιμο της «επικήδειας άγρυπνίας» που έρχεται ασφαλώς από τα βάθη της προϊστορίας κι' επέζησε ως τις ημέρες μας. Το πτώμα δεν επιτρέπεται να ένταφιασθεί παρά μονάχα όταν ο για-

τρός υπογράφει ένα «πιστοποιητικό θανάτου». Πράγμα που δεν έμποδίζει ωρισμένους Αμερικανούς να ζητούν την εγκατάσταση τηλεφώνου στο φέρετρό τους για να μπορούν να ειδοποιηθούν τους συγγενείς τους σε περίπτωση νεκροφάνειας...

Θάνατος υπό προθεσμίαν

ΣΤΑ τελευταία είκοσι χρόνια, Ρώσοι, Αμερικανοί, Γάλλοι και Ιταλοί γιατροί διεξάγουν πειράματα με σκοπό τη διαλεύκανση τριών σκοτεινών σημείων:

1. Πόση προθεσμία χρόνου έχει ο γιατρός για να επαναφέρει στη ζωή ένα «νεκρό» μετά το σταμάτημα της καρδιάς, της κυκλοφορίας του αίματος και της αναπνοής;

2. Ποια είναι η καλύτερη τεχνική για να πετύχουμε αυτή την αναβίωση;

3. Ποια είναι τα «άνεκκλητα» φυσιολογικά φαινόμενα του θανάτου;

Στην πρώτη ερώτηση μπορούμε ν' απαντήσουμε άμεσως ότι, προς το παρόν, η μεγίστη προθεσμία που διαθέτει ο γιατρός για την αναβίωση σε περίπτωση άπροσδόκητου θανάτου είναι μονάχα τρία λεπτά. Ο Τύπος έχει αναφέρει αρκετές περιπτώσεις «νεκρικών στάσεων» που πραγματοποιήθηκαν τα τελευταία χρόνια από μερικούς θαρραλέους γιατρούς είτε στο χειρουργείο, κατά τη διάρκεια μιας εγχείρησης, είτε σε μέρη λιγώτερο κατάλληλα. Μ' ένα απόλο σφυγιά, όταν δεν υπάρχει πρόχειρο νυστέρι, ανοίγεται ο θώρα-

ΤΑ ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΖΩΗΣ

κας. Ο γιατρός βυθίζει το χέρι του στην κοιλότητα και μαλάζει τη σταματημένη καρδιά, που ξαναρχίζει σε λίγο να χτυπάει. Το άνοιγμα του θώρακος ράβεται. Ο νεκρός επανέρχεται στη ζωή — για λίγες ημέρες ή για λίγα χρόνια.

Αλλά αυτά πρέπει να γίνουν το πολύ σε τρία λεπτά μετά τον κλινικό θάνατο. Γιατί σε τρία λεπτά ούτε το σταμάτημα της καρδιάς, ούτε η διακοπή της κυκλοφορίας του αίματος και των αναπνευστικών λειτουργιών αποτελούν «άνεκκλητα» φαινόμενα θανάτου. Σε τόσο σύντομο χρονικό διάστημα οι διάφοροι ιστοί του οργανισμού δεν έχουν τον καιρό ν' αλλοιωθούν. Τ' αποθέματα οξυγόνου στους ιστούς δεν έχουν εξαντληθεί. Αρκεί μια μηχανική παρήλθηση για ν' αρχίσει και πάλι να λειτουργεί ο καρδιακός κινητήρας.

Αυτό μπορούμε να το διαπιστώσουμε, αλλά όχι και να το εξηγήσουμε. Οι γιατροί εφαρμόζουν αυτή την απλούστατη τεχνική, αλλά δεν μπορούν να δώσουν απάντηση σ' αυτές τις ερωτήσεις: Γιατί χτυπά η καρδιά; Υποτίθεται πως ο «καρδιακός παλμός είναι ηλεκτρικό φαινόμενο. Πρόσφατα, ένας Τούρκος γιατρός που μελετούσε τα ηλεκτροκαρδιογραφήματα της επιθανάτιας αγωνίας του οργανισμού, διαπίστωσε πως η καρδιά παραμένει έδρα ηλεκτρικών φαινομένων επί σαράντα λεπτά μετά το σταμάτημα της καρδιάς. Τι ρόλο παίζουν αυτά τα φαινόμενα; Δεν ξέρουμε απολύτως τίποτα. Προς το παρόν, ως άρκεσθούμε στη διαπίστωση ότι ο «θάνατος» δεν είναι πάντα θάνατος «αί, όπως οδήγησε, δεν ξέρουμε πότε ακριβώς γίνεται ανέκκλητος. Αλλάστε δυο Ρώσοι γιατροί, οι Γκολούμπιχ και Μπεντεσέλι, ισχυρίζονται ότι κατώρθωσαν να παρατείνουν την προθεσμία της αναβίωσης σε πέντε λεπτά.

Σε ωρισμένες πολύ σοβαρές ή απελπιστικές περιπτώσεις, οι γιατροί προκαλούν, επί μια ώρα περίπου, ένα είδος τεχνητού κλινικού θανάτου, που διευκολύνει τις χειρουργικές επεμβάσεις. Είναι οι περιπτώσεις που εφαρμόζεται η τεχνική της «βαθείας υποθερμίας» ή της «τεχνητής χειμερίας νάρκης». Αλλά η μέθοδος αυτή δεν μπορεί να εφαρμοσθεί παρά μόνο στα νοσοκομεία που διαθέτουν ειδικευμένο προσωπικό και τον κατάλληλο τεχνικό εξοπλισμό, επαρκή αποθέματα αίματος για μεταγίσεις και τεχνητούς καρδιοπνεύμονες για τις εγχειρήσεις της καρδιάς.

Η «Ιατρική του θανάτου»

ΑΝ η τεχνική της καταψύξεως εφαρμοσθεί όπως πρέπει, μια ώρα είναι ή ανώτατη προθεσμία για την «αναβίωση». Σε τι χρησιμεύει σήμερα η μέθοδος αυτή; Πρώτα απ' όλα, δίνει στο γιατρό μια πίστωση χρόνου για την εκτέλεση μιας δύσκολης χειρουργικής επεμβάσεως. Οι ζωτικές λειτουργίες διακόπτονται ή επιβραδύνονται κι' ο χειρουργός εκτελεί την επέμβαση πάνω σ' ένα «πτῶμα», πράγμα που του δίνει ελευθερία κινήσεων για

μια ώρα περίπου. Η μέθοδος μπορεί επίσης νά σώσει τα θύματα των σοβαρών αιμορραγιών, όπως στην περίπτωση ενός τοκετού, και ο Ρώσος καθηγητής Νεγκόδσκυ προτείνει νά εφοδιασθούν όλα τα μεγάλα μαιευτήρια με τις κατάλληλες εγκαταστάσεις για την εφαρμογή της βαθιάς υποθερμίας. Έξ άλλου, η μέθοδος χρησιμοποιείται και σε ωρισμένες εγχειρήσεις του εγκεφάλου.

Τι είναι η βαθειά υποθερμία και η τεχνητή χειμερία νάρκη; Συνοπτικά, είναι ο κλινικός θάνατος και το σταμάτημα της καρδιάς που προκαλούνται με το ψύχος. Αλλά σε ποια θερμοκρασία;

Αν κατεβάσουμε τη θερμοκρασία του σώματος στους 34 βαθμούς, αρχίζει, χωρίς κίνδυνο, η υποθερμική αναισθησία. Στους 27 βαθμούς, θεωρητικά, ο οργανισμός απονεκρώνεται οριστικά. Αλλά ο καθηγητής Ματέ, για νά εκτελέσει μια δύσκολη επέμβαση στην καρδιά μιας μικρής Γαλλίδας, κατάφερε νά μειώσει τη θερμοκρασία του σώματος της στους 12 βαθμούς. Το κορίτσάκι επέζησε. Ο Γάλλος επιστήμων ελπίζει τώρα ότι σύντομα θα φτάσουμε στην υποθερμία των 8 ή ακόμα και των 2 βαθμών.

Στους 27 βαθμούς, όπως αναφέραμε, ο οργανισμός κινδυνεύει ν' απονεκρωθεί οριστικά γιατί το ψύχος (ως μη ξεχνάμε ότι η κανονική θερμοκρασία του ανθρώπινου σώματος είναι 37 βαθμοί) προκαλεί μια βίαιη σύσπαση του μυοκαρδίου. Ο κίνδυνος αποφεύγεται με την άμεση χειρομάλαξη της καρδιάς. Αυτό είναι σχετικά εύκολο στις εγχειρήσεις της καρδιάς, αλλά όχι και τόσο βολικό σε άλλες περιπτώσεις, π.χ. σε μια εγχείρηση του εγκεφάλου ή σε μια γυναικολογική επέμβαση. Για τις περιπτώσεις αυτές υπάρχει μια ειδική συσκευή που θέτει και πάλι σε λειτουργία το συνεσταλμένο μυοκάρδιο με τις κατάλληλες ηλεκτρικές εκκενώσεις.

Αν αποφύγουμε λοιπόν τον κίνδυνο της καρδιακής συστάσεως κατά την κατάψυξη, η τεχνική της βαθιάς υποθερμίας θα σώσει χιλιάδες ανθρώπινες ζωές που μέχρι σήμερα τις θεωρούσαμε καταδικασμένες.

Η μέθοδος εφαρμόζεται υπό ποικίλες μορφές. Οι Αμερικανοί έχουν τη δική τους, όπως και οι Ρώσοι και οι Γάλλοι. Ειδικά οι Ρώσοι, πέρα από τις πρακτικές εφαρμογές, φιλοδοξούν να θεμελιώσουν μια νέα επιστήμη που ονομάζουν «ιατρική του θανάτου».

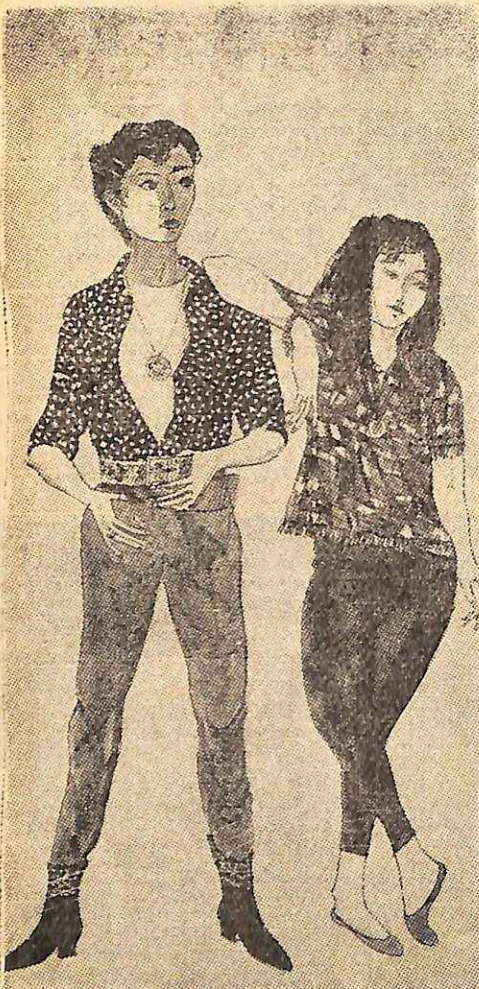
Κοντολογής, υπάρχουν δυο τρόποι για νά προκαλέσουμε το προσωρινό σταμάτημα της καρδιάς: Η χημική αποσύνθεση του νευροφυτικού συστήματος που προηγείται της καταψύξεως του σώματος (τεχνική Λαμπορί και Ούγκενάρ) και η κατάψυξη του σώματος με καθαρώς μηχανικά μέσα. Η δεύτερη αυτή μέθοδος είναι ή πιό διαδεδομένη.

Υποθερμία και χειμερία νάρκη

ΠΙΝ από λίγα χρόνια ακόμα, οι Αμερικανοί προκαλούσαν την κατάψυξη του σώματος χρησιμοποιώντας

ώντας ειδικά ψυγεία, ή σκεπάζοντας το σώμα με παγοκύστες. Αλλά ή πρωτόγονη αυτή μέθοδος εγκαταλείφθηκε γιατί προκαλούσε στους ασθενείς «κρυοπαγήματα». Στη Γαλλία, ή κατάψυξη επιτυγχάνεται με μια ειδική συσκευή όπου κυκλοφορεί νερό στη θερμοκρασία του λυωμένου πάγου. Υπάρχει επίσης και ή μέθοδος της διχοτεύσεως του αίματος σε μια συσκευή που υποβιβάζει τη θερμοκρασία του βαθμιαία. Ωρισμένοι γιατροί, για ν' αποφύγουν τις επικίνδυνες αντιδράσεις του οργανισμού στην πρώτη έπαφή με το κρύο, εφαρμόζουν τις κλασικές μεθόδους αναίσθησίας και αποκοιμίζουν τον

Το μοντέρνο αληθινό ζευγάρι που αποτελεί το έδαφος των παραστρατημένων νέων, όπως έχει δημιουργηθεί σε μεγάλο γαλλικό περιοδικό. Όταν αποπνέουν δυσωδία, κάτι που είναι όπωσδήποτε αναγκαίο, τότε η αποκρουστική αυτή εντύπωση είναι ολοκληρωμένη.

Έρρωστο πριν από την κατάψυξη. Η μέθοδος των Λαμπορί και Ούγκενάρ, που αποβλέπει κι αυτή στην έξουδετέρωση των πρώτων αντιδράσεων, συνίσταται στην αποσύνδεση του νευροφυτικού αμυντικού μηχανισμού με διάφορες χημικές ουσίες που εισάγονται στον οργανισμό με ενέσεις. Η ιατρική ορολογία είναι αόστηρη, γι' αυτό πρέπει να σημειώσουμε εδώ πως η «βαθεία υποθερμία» (κατάψυξη του σώματος χωρίς χημικά μέσα) δεν πρέπει να συγχέεται με την «τεχνητή χειμερία νάρκη» (που προσοιμάζει τον κλινικό θάνατο με χημικές ουσίες). Η τεχνητή χειμερία νάρκη είναι η γαλλική μέθοδος των Λαμπορί και Ούγκενάρ. Η βαθειά υποθερμία είναι μια διεθνής μέθοδος που εφαρμόζεται κατά διαφόρους τρόπους στις διάφορες χώρες. Τέλος, ο τεχνητός καρδιοπνεύμων, που χρησιμοποιείται στις έγχειρήσεις της καρδιάς, περιλαμβάνεται κι αυτός στο όπλοστάσιο της ιατρικής του θανάτου.

ΩΣΤΟΣΟ, πολλοί επιστήμονες είναι ακόμα επιφυλακτικοί. Η τεχνητή χειμερία νάρκη είναι μια μέθοδος «ήρωική» που δεν μπορεί να εφαρμοστεί παρά μόνο στις απελπιστικές περιπτώσεις. Όσο για τη βαθειά υποθερμία, η εφαρμογή της προϋποθέτει ειδικευμένο προσωπικό, τέλειο τεχνικό εξοπλισμό, τέλειο συντονισμό της χειρουργικής ομάδας για την εκτέλεση της έγχειρήσεως και, συνολικά, περίπου 1.500 ώρες ειδικευμένης εργασίας. Όλα αυτά είναι δύσκολα, επικίνδυνα και δαπανηρά. Η αναθέρμανση του άρρωστου μετά την έγχειρηση θέτει άλλα προβλήματα, εξ ίσου δυσεπίλυτα με την κατάψυξη. Η πρόωρη αναθέρμανση μπορεί να προκαλέσει επικίνδυνες αντιδράσεις. Ο άσθενής κινδυνεύει να υποστεί μία θανάσιμη θρόμβωση, απειλείται από την απότομη είσοδο του θερμού αίματος στα κατεψυγμένα του όργανα...

Η «ιατρική του θανάτου» κάνει τα πρώτα της βήματα. Ίσως θ' αργήσει να προοδεύσει. Αλλά αυτό που έχει σημασία είναι ότι υπάρχει. Σήμερα περιορίζεται στις εξαιρετικές περιπτώσεις, καρδιακές δυσμορφίες, κεφαλικούς όγκους, σοβαρές αιμορραγίες. Αύριο μπορεί να επεκταθεί στη μαιευτική, στη θεραπεία των σοβαρών εγκαυμάτων και τραυμάτων, στις μολυσματικές αρρώστιες, στις δηλητηριάσεις. Στη Γαλλία και στις Ηνωμένες Πολιτείες μελετάται η εφαρμογή των δύο μεθόδων της καταψύξεως ακόμα και στη θεραπεία των ψυχοδιαταραχών διαταραχών και της υπερκοπώσεως! Έξ' άλλου, ο «τεχνητός θάνατος» ίσως είναι μια καλύτερη μέθοδος για τη σωτηρία των παιδιών που γεννιούνται πρόωρα.

Γενικά, ο τεχνητός θάνατος μάς δίνει πολλές υποσχέσεις για τη ζωή. Οι προβλέψεις του καθηγητή Ματέ, ότι σύντομα θα πετύχουμε την υποθερμία των δύο βαθμών, δεν είναι υπερβολικές: Ο Γιουγκοσλάβος επιστήμων Άντζους πέτυχε κιόλας να υποδιδάσει τη θερμοκρασία της καρδιάς ενός σκύλου ως τους - 8 βαθμούς, ένα πείραμα εξαιρετικά δύσκολο γιατί τα ζωντανά κύτταρα κινδυνεύουν να διαρραγούν από τους μικροκρυστάλλους του πάγου. Ο Γάλλος Ρέυ πέτυχε την κατάψυξη ως τους - 196 βαθμούς μίας καρδιάς από έμβρυο κοτόπουλου που είχε προηγουμένως έμβλαπτισθεί σε γλυκερίνη. Σ' αυτή τη θερμοκρασία, που επιτυγχάνεται με το υγρό άζωτο, η μικρή καρδιά έγινε σκληρή σαν πέτρα.

Όταν όμως τη βούτηξαν, στο χλιαρό νερό, άρχισε και πάλι να χτυπάει. Το πείραμα αυτό έγινε το 1958. Ως τότε, η υπερκατάψυξη είχε επιχειρηθεί μόνο με σπόρους και μικρά ψυχράζοντα ζώα, ποτέ με θερμόαιμους οργανισμούς. Θα μπορούσαμε να πετύχουμε το ίδιο αποτέλεσμα με την καρδιά ενός ανθρώπου; Στη σημερινή κατάσταση της ιατρικής αυτό θα ήταν αδύνατο. Αλλά είναι φανερό πως οι θερμοκρασίες που επιτυγχάνουν σήμερα οι πρωτοπόροι της ιατρικής καταψύξεως, δεν αποκλείεται να ξεπεραστούν αργότερα. Μέχρι

πρόσφατα, πιστεύαμε πως η κατάψυξη του αίματος στα θηλαστικά θα μπορούσε να προκαλέσει τη διάρρηξη των αρτηριών και του εγκεφάλου. Αλλά ο Άγγλος επιστήμων Πάρκς και οι συνεργάτες του κατώρθωσαν να παγώσουν το ήμισυ του αίματος ενός τρωκτικού και να το επαναφέρουν στην κανονική θερμοκρασία χωρίς να βλάψουν τα αιμοφόρα αγγεία του μικρού ζώου. Η τεχνική της καταψύξεως, όπως βλέπουμε, έχει λαμπρό μέλλον.

Τα ζωτικά κέντρα

ΑΛΛΑ για να θέσουμε τα επιστημονικά θεμέλια μίας «ιατρικής του θανάτου» θα έπρεπε να ξέρουμε τι είναι ο θάνατος. Η χρήση του ψύχους μπορεί ν' ανοίγει καινούργιους δρόμους, αλλά αν ξέραμε τι είναι ο θάνατος, θα βρίσκαμε ίσως άλλες μεθόδους πιο σίγουρες και αποτελεσματικές. Και στο κάτω κάτω, τι εννοούμε όταν λέμε «ιατρική του θανάτου»; Μη πως ο θάνατος δεν είναι ο σκότος κάθε ιατρικής άξιας του ονόματος; Ο απλός παθολόγος που θεραπεύει μία πνευμονία αγινίζεται κι αυτός κατά το θάνατο.

Στην πρώτη ερώτηση οι σοφότεροι επιστήμονες δε θα μπορούσαν ν' απαντήσουν παρά μόνο με το στίχο του Όμαρ Χαγιάμ: «Ο θάνατος έχει δέκα χιλιάδες πόρτες...» Δεν υπάρχει ένας θάνατος, υπάρχουν τόσοι θάνατοι όσοι και οι άνθρωποι που πεθαίνουν.

Στον οργανισμό δεν υπάρχει ένα «ζωτικό κέντρο» που υπερέχει όλων των άλλων. Τα ζωτικά όργανα του σώματος δεν πεθαίνουν όλα μαζί. Το σταμάτημα της καρδιάς δε συνεπάγεται το θάνατο του εγκεφάλου, που επιζεί τρία ή τέσσερα λεπτά (και αυτό είναι ένα σοβαρό επίχειρημα για τους όπαδους της καταργήσεως της λαϊμψή μου στη Γαλλία!). Αντίθετα, η δηλητηρίαση ωρισμένων κυττάρων του αναπνευστικού συστήματος μπορεί να σκοτώσει τον οργανισμό από ασφυξία. Κοντολογής, από ιατρική άποψη, ο θάνατος είναι η διακοπή του συντονισμού μεταξύ των οργάνων.

Στον τομέα της βιολογίας, μόλις αρχίζουμε να βλέπουμε κάποιο άμυδρο φως: Η κυτταρική ζωή δεν αποκλείεται να είναι ηλεκτρομαγνητικό φαινόμενο που οφείλεται στη χημική δράση ωρισμένων πρωτεϊνών.

Βιολογία και ιατρική, εδώ όπως και αλλού, μένουν αχώριστες. Και να η απόδειξη: Δύο Αμερικανοί γιατροί ανακάλυψαν πρόσφατα την αιτία ωρισμένων καρδιακών προσβολών που πλήττουν, μυστηριωδώς, υγιέστερες καρδιές. Η αιτία είναι ένα αληθινό θραχυκύκλωμα βιοηλεκτρονικής φύσεως που εξηγείται ως εξής: Όταν οι διαφόροι βαθμοί συστολής της στεφανιαίας αρτηρίας φέρνουν στα διάφορα τμήματα της καρδιάς άνισες ποσότητες οξυγονώμενου αίματος, αυτό δημιουργεί μία ηλεκτρική ανισορροπία αρκετά σημαντική για να προκαλέσει ένα μοιραίο

Επιστήμονες του βρετανικού ναυτικού διεξάγουν πειράματα για τη διαπίστωση των ορίων της ανθρώπινης αντοχής. Πόσες ώρες μπορεί να επιζήσει ένας άνθρωπος στο παγωμένο νερό; Ο Άγγλος αυτός ναύτης γύηκε μισοπεθαμένος έπειτα από μία ώρα.

σπασμό... Αλλά και στα καρκινικά κύτταρα έχει παρατηρηθεί άνωμαλη βιοηλεκτρονική δραστηριότητα.

Οι δύο αυτές ανακαλύψεις θα πρέπει, κατά πάσαν πιθανότητα, να ληφθούν υπ' όψιν από την ιατρική του θανάτου κατά τις προσεχείς δεκαετίες, όταν θα έχουν ανακαλυφθεί και οι κατάλληλες «βιοηλεκτρονικές θεραπείες» για την αποκατάσταση της ισορροπίας στη λειτουργία ωρισμένων οργάνων.

Βίος και επιβίωση

ΜΠΟΡΟΥΜΕ ακόμα να υποθέσουμε πως οι μελλοντικοί αστροναύτες θα ταξιδεύουν προς τους μακρινούς πλανήτες μέσα σε τηλεκατευθυνόμενα διαστημόπλοια φυγεία, σε μία κατάσταση τεχνητής χειμερίας νάρκης που θα παρατείνει απεριόριστα τη ζωή τους. Μπορούμε τέλος να φαντασθούμε ότι χάρη στον «τεχνητό θάνατο» θα είναι δυνατό ν' αποσπασουμε από τον αληθινό θάνατο τα θύματα των καρδιακών προσβολών, των τροχαίων ατυχημάτων και γενικά όλων εκείνων που πεθαίνουν απροσδόκητα διατηρώντας την άκεραιότητα του κορμιού τους. Δε θα υπάρχει παρά ένας οριστικός θάνατος, αυτός που εκδηλώνεται με τη σήψη των

ιστών. Πριν από την αποσύνθεση του σώματος, ο θάνατος θα είναι πάντα προσωρινός.

Αλλά αν η ιατρική του θανάτου εκπληρώσει τις υποσχέσεις της, αν οι μέθοδοι παρατάσεως της ζωής τελειοποιηθούν όπως το ελπίζουμε, γιατροί και άσθενείς του μέλλοντος θα χρειασθεί ν' αντιμετωπίσουν ένα πρόβλημα που σήμερα φαίνεται αμελητέο, αλλά αύριο θα είναι από τα πιο σοβαρά. Ο άνθρωπος του μέλλοντος θα έχει, θεωρητικά, τη δυνατότητα να ζήσει απεριόριστα.

Θα έχει όμως το δικαίωμα να διαλέξει ανάμεσα σε μία ζωή φυσιολογικού μήκους, γύρω στα 75 χρόνια, και μία ζωή 200 ετών που θα την οφείλει σε μία συνεχή, συνειδητή, λυσσαλέα μάχη κατά του θανάτου; Πέρα από τα 75 χρόνια η ζωή δε θα είναι ζωή, θα είναι μονάχα επιβίωση. Ποιά θα είναι η ήθικη στάση απέναντι ενός ελεύθερου ανθρώπου του έτους 2.000 μ. Χ. που αρνείται να καταφύγει σε μία «κλινική επιβίωση»; Θα πρόκειται για ένα ατύχημα ή για ένα σοφό;

Τα σύνορα της ζωής διευρύνονται, αλλά ο θάνατος πάντα θα διατηρεί τα δικαιώματά του.

GEORGES KETMAN

ΦΟΝΙΚΕΣ ΜΕΛΙΣΣΕΣ

Σε ποιές περιπτώσεις το σίμημα της μέλισσας είναι αληθινό επικίνδυνο;

1. Όταν καταπιούμε το έντομο. Η περίπτωση αυτή δεν είναι καθόλου σπάνια. Οι μέλισσες προσελκύονται από τα γλυκίσματα, τα φρούτα και τα γλυκά ποτά και μπορεί να συμβεί να τις καταπιούμε από άπροσεξία. Τότε, αν η μέλισσα χορησιμοποιήσει το κεντρί της στο λάρυγγα, στη γλώσσα ή στα χείλια, μπορεί να προκληθεί ένα σοβαρό εξοίδημα που φράζει τον εισαεργό ή την τραχεία. Σ' αυτή την περίπτωση μία χειρουργική επέμβαση είναι απαραίτητη. Ακόμα και στην εξωτερική επιφάνεια των χειλιών, το κέντρισμα έχει σοβαρές συνέπειες. Το κέντρισμα στη γλώσσα και στο λάρυγγα απαιτεί συχνά μία τραχειοτομία για την απόφραξη των αναπνευστικών αγωγών. Το θύμα πρέπει να μεταφερθεί άμέσως στο νοσοκομείο.

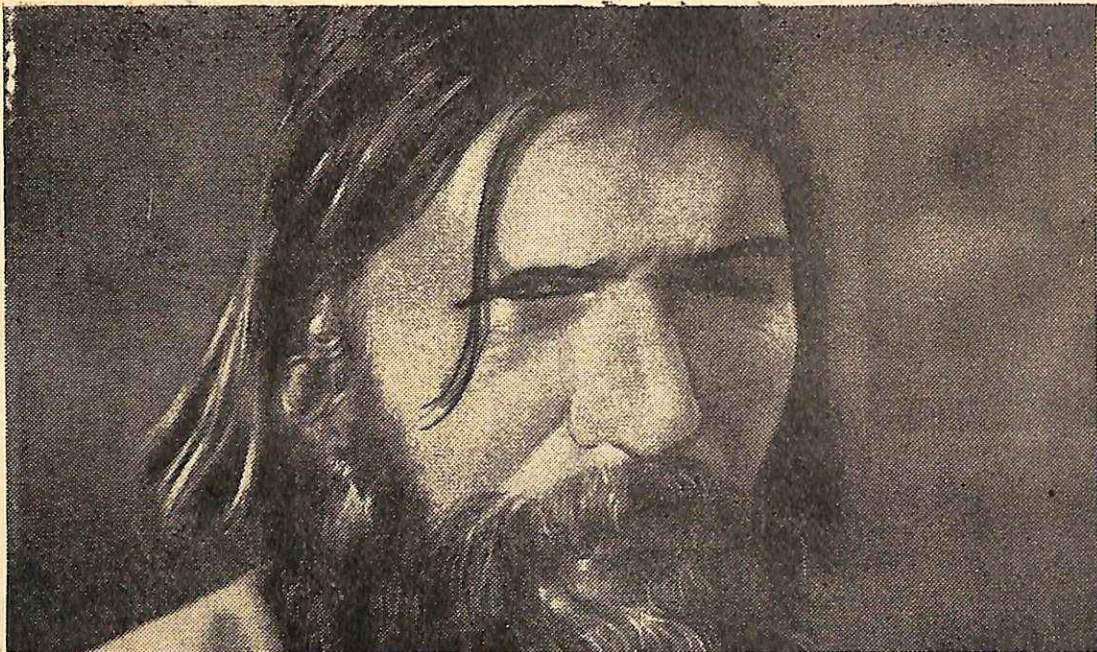
2. Για τα πολύ μικρά παιδιά ένα κέντρισμα στον κρόταφο προκαλεί συχνά σοβαρές αντιδράσεις στους μηνιγγες. Κάποτε η αντίδραση αυτή δεν εκδηλώνεται παρά έπειτα από μερικές ώρες. Σε κάθε περίπτωση κεντρίσματος ενός πολύ μικρού παιδιού από μέλισσα πρέπει να καλείται ο γιατρός.

3. Σε ώριμους περιπτώσεις το κέντρισμα προκαλεί μία σοβαρή αδιαθεσία, σχεδόν μία λιποθυμία. Δεν είναι η δόση του δηλητηρίου (πάντα ασημαντή στις μέλισσες) που προκαλεί την αδιαθεσία, αλλά η αλλεργική αντίδραση του οργανισμού. Μερικοί άνθρωποι είναι ιδιαίτερος ευαίσθητοι στο δηλητήριο της μέλισσας. Συνήθως συνέρχονται λίγες ώρες μετά το κέντρισμα, αλλά κινδυνεύουν να μείνουν «σημαδεμένοι» από αυτό τον κλονισμό και στην περίπτωση ενός δεύτερου κεντρίσματος, έστω και πολλά χρόνια αργότερα, η αντίδραση θα είναι ακόμα πιο σοβαρή.

Έχουν σημειωθεί περιπτώσεις θανάτου από αλλεργική αντίδραση στο δηλητήριο της μέλισσας. Γι' αυτό, αν εκδηλωθούν ανησυχητικά συμπτώματα, επιβάλλεται να κληθεί ο γιατρός.

Τότερα από την αβία αγόρευση του δικηγόρου της υπερασπίσεως, ο πρόεδρος ορώ τον κατηγορούμενο: — Έχεις τίποτε να προσθέσεις για υπερασπίσή σου;

Ο κατηγορούμενος: — Τίποτε, κύριε πρόεδρε. Επικαλούμαι μόνο την επιείκεια του δικαστηρίου για τον... δικηγόρο μου!

Ο Ρασπούτιν, σύμφωνα με φωτογραφία που πάρθηκε λίγες μέρες πριν από το θάνατό του.

Η ΑΝΑΤΡΙΧΙΑΣΤΙΚΗ ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΤΟΥ ΡΑΣΠΟΥΤΙΝ

Στο υπόγειο του μεγάρου Γιουσούποφ.

Ο Ρασπούτιν είναι μια από τις πιο αινιγματικές μορφές της νεώτερης ιστορίας. Ο διαβολοκαλόγερος αυτός είχε κατορθώσει να άσκει τρομερή επίδραση πάνω στην τσαρική οικογένεια, όταν η Ρωσία βρισκόταν στο κατώφλι μιας ριζικής αλλαγής των πεπρωμένων της. Ψηλά πρόσωπα ανησύχησαν για τον άπαιστο ρόλο που έπαιζε αυτός ο πρώην μουζίκος μέσα στην Αύλη κι' αποφάσισαν να τον βγάλουν από τη μέση. Τό παρακάτω άρθρο εξιστορεί με σπάνια παραστατικότητα το τραγικό τέλος του Ρασπούτιν, που συνέβη μια χειμωνιάτικη νύχτα, στο μέγαρο ενός από τους συνωμότες.

Το επιβλητικό μέγαρο της οικογενείας Γιουσούποφ είχε πολλά υπόγεια που οι φεγγίτες τους βλέπουν στο κανάλι της Μόσχα. Σ' ένα απ' αυτά τα υπόγεια, με τους χοντρούς τοίχους και τις χαμηλές και θολωτές οροφές, σ' ένα τέτοιο πέτρινο τάφο, όπου οι κραυγές της αγωνίας δεν έχουν ήχο, επρόκειτο να τελειώσει η ζωή του Ρασπούτιν.

Το υπόγειο αυτό, μέσα σε μια μέρα,

μεταμορφώθηκε σε πολυτελές διαμέρισμα. Το μέγαρο είχε αλογάριστο πλούτο μέσα του, που ένα μικρό μέρος του ήταν άρκατο για να πραγματοποιηθεί η θανατική μεταμόρφωση. Οι ύπηρέτες άποδσαν πάνω στις ύγρες πλάκες του δαπέδου ύπεροχα χαλιά. Πολύτιμα κινέζικα βάζα, πίνακες κι' υφάσματα σκέπασαν τους τοίχους. Οι πόρτες κι' οι φεγγίτες καμουφλαρίστηκαν με πανάκριβες στοφές. Έπιπλα βαρεία, σιφονιέρες, ντουλάπες χρυσόβλυστες πολυθρόνες τοποθετήθηκαν εδώ κι' εκεί, ενώ μπροστά στο τζάκι, είχε ριχθεί ένα τομάρι μεγάλης αρκούδας. Ένα πελώριο τραπέζι, που πάνω του άστραφταν τ' ασχημά και τα κρύσταλλα, συμπλήρωνε το διάκοσμο. Μέσα σε λίγες ώρες, το υπόγειο είχε μεταβληθεί σε χώρο αργοντικής θαλασσορής, που ήταν αδύνατο να μη πιστέψει στη γνησιότητά του ο πάντα καχύποπτος Ρασπούτιν.

Γιατί ο «στάρετς» δεν θα άφηνε άσχο- λιαστο μέσα του το γεγονός, ότι η υποδοχή του γινόταν όχι σε κάποιο από τα ύπεροχα σαλόνια του μεγάρου, αλλά κα- τ' αυτό; Αυτό, Ο Γιουσούποφ του είχε πει ότι συνήθιζε να δέχεται τους πολύ στενοί φίλους του σ' ένα κρυφό διαμε- ρισμα, που ήταν κρυμμένο κάτω από το δάπεδο του μεγάρου. Έπρεπε, λοιπόν, να

γίνει αυτή η σκηνοθεσία, για να μη κα- ταλάβει τίποτα ο διαβολοκαλόγερος.

Ήταν η 16η, Δεκεμβρίου του 1916, ή ώρα έντεκα το βράδυ. Ο μεγάλος δου- κας Ντμίτρι Παύλοβιτς, εξάδελφος του Τσάρου και φίλος του Γιουσούποφ, ε- φθασε στο μέγαρο μαζί με τον υπολο- χαγό Σουχκότιν. Οι τρεις συνωμότες, με την καρδιά σφιγμένη από το άπαιστο χρέ- ος που είχαν αναλάβει, περίμεναν σιωπη- λοί τον άρχηγό της συνωμοσίας, τον βουλευτή Πουρίλκεβιτς και τον γιατρό Λαζοβέρτ.

Τέλος, κατά τα μεσάνυχτα, οι δυο άν- δρες εμφανίστηκαν. Ο Πουρίλκεβιτς ζω- ηρος, νευρικός όπως πάντα. Ο γιατρός, ντυμένος σαν σωφός.

Ο Γιουσούποφ τράβηξε από ένα ντου- λάπι το κουτί που περιείχε το δηλητήριο κι' έβγαλε στο τραπέζι ένα πιάτο με ξη- γλυκίσματα. Τα τρία ήταν σκεπασμένα με κρέμα ροζ χρώματος και τα άλλα τρία με κρέμα από σοκολάτα. Για να αποφευχθεί κάθε σύγχυση, είχαν αποφασίσει να βά- λουν το φαμάκι μονάχα στα γλυκίσματα με τη ροζ κρέμα, που δεν θα τ' άγγιζε κανείς τους, παρά μονάχα ο Ρασπούτιν.

Η κάθοδος στην άβυσσο

Ο ΔΟΚΤΩΡ Λαζοβέρτ, αφού φόρε- σε λαστιχένια γάντια, μοίρασε τους χρυστάλλους του κυανίου κι' όστε- ρα, αφού ανασήκωσε τον σκουφόρ των ροζ γλυκών, έβριξε στο έσωτερο του καθενός τους από μια δόση, που καθώς είπε, ήταν ίκανή να σκοτώσει από τρία βόδια. Μια διάλυση του δηλητηρίου ε- τοιμάσθηκε επίσης για να ριφθεί μεου στο ποτήρι του Ρασπούτιν.

Είχαν συνεννοηθεί να δεχθεί τον Ρα- σπούτιν μόνος του ο Γιουσούποφ και να του προσφέρει τα θανάσιμα γλυκά. Ο «στάρετς» άγκατούσε την εθνική κι' ή- θελε να νοιώθει γύρω του κίνηση, να άκούει φωνές και προπάντων μουσική. Θά μπορούσε, λοιπόν, να εκπλαγεί κι' αυ- τή τη στιγμή, ενώ θα περίμενε να ο-

πάρχει κόσμος γύρω από τον πρίγκιπα. Για να τον εξαπατήσουν, λοιπόν, απ' αυτή την άποψη και να δημιουργήσουν την ατμόσφαιρα που προτιμούσε, οι άλ- λοι θά έμεναν στὸν από πάνω δροφ, και να είχαν ανάμεσά τους ένα γραμμόφω- νο που θα έπαιζε διαρκώς.

Αφού όλα ετοιμάσθηκαν, ο Γιουσού- ποφ φόρεσε ένα γούνινο πανωφόρι, έκρυ- ψε το πρόσωπό του μ' ένα σκούφο από άστραχάν, κι' ανέβηκε στο αυτοκίνητο που οδηγούσε ο Λαζοβέρτ. Το αυτοκίνη- το σταμάτησε μπροστά στον αριθμό 64 της οδού Γκοροχόβσκιγια. Μόλις ο πριγκι- πας μπήκε στην αυλή, άκουσε τη φωνή του θυρωρού.

— Τι θέλετε;

— Έρχομαι να δω τον Γρηγόρι Έφι- μοβιτς, αποκρίθηκε ο Γιουσούποφ.

— Ποιός είναι το όνομά σας και γιατί έρχεστε τόσο αργά; Ξαναρώτησε με δυσ- πιστία ο θυρωρός.

Ο επισκέπτης, φυσικά, δεν μπορούσε να άναφέρει το όνομά του. Αποκρίθηκε, λοιπόν, ότι ο ίδιος ο Ρασπούτιν τον εί- χε καλέσει αυτή την ώρα κι' ότι του εί- χε υποδείξει να ανεβεί από τη σκάλα της ύπηρεσίας.

Ο θυρωρός μάσησε ακόμα μερικά λό- για και σάπασε. Η σκάλα δεν φωτιζό- ταν. Ο Γιουσούποφ την ανέβηκε ψηλα- φητά. Σταμάτησε, τέλος, μπροστά στην πόρτα του Ρασπούτιν και χτύπησε ελαφρά.

— Ποιός είναι; άκούσθηκε από μέσα η φωνή του «στάρετς».

Ο Γιουσούποφ ένοιωσε μια ανατριχίλα. Γρηγόρι Έφίμοβιτς, αποκρίθηκε, έ- γώ είμαι. Ήρθα να σε πάρω.

Ο Ρασπούτιν άνοιξε. Στον Γιουσού- ποφ, φάνηκε ότι κάποιος τον παρακολου- θούσε από το γειτονικό δωμάτιο. Σήκω- σε άμέσως τον γιακά του πανωφοριού του και κατέβασε το σκούφο ως τα μάτια.

— Γιατί κρύβεσαι έτσι; ρώτησε ο Ρα- σπούτιν με έκπληξη.

— Μά.. τραβίσε ο πρίγκιπας, δεν εί- χаме συμφωνήσει να μη πάρει ειδηση κα- νείς;

— Ναι, παραδέχθηκε ο «στάρετς». Γι' αυτό, δεν είπα τίποτα σε κανένα. Μην άνησυχείς.

Έμπασε τον Γιουσούποφ στο δωμάτιό του. Ο πρίγκιπας παρατήρησε τότε ότι ο «στάρετς» ήταν ντυμένος πιά καλά απ' ότι συνήθως. Φορούσε μια άσπρη μεταξω- τη μπλούζα με γαλάζια σεωήτια, που την έφαιγγε στη μέση του ένα κορόνι από γυαλιστερό μετάξι. Το φαρόύ του παντα- λόνι από μαύρο βελούδο ήταν χωμένο σε ψηλές, ολοκαίνουργιες μπότες.

Εκείνη τη στιγμή, ο Γιουσούποφ ένοιω- σε ανάμικτα μέσα του περιφρόνηση και λύπηση. Λύπηση γι' αυτόν τον ανύπαπτο άνθρωπο που θα πήγαινε προς τον θάνα- το. Και περιφρόνηση για τον έαυτό του, που «κατάφευγε, από ανάγκη, στη δολο- φονία», όπως θα έλεγε αργότερα.

Αλλά αυτή η ψυχική άναστάτωση δεν βάσταζε παρά ελάχιστα. Οι δυο άνδρες βγήκαν στο κεφαλόσκαλο. Η πόρτα του Ρασπούτιν έκλεισε πίσω τους και τους τύλιξε το σκοτάδι. Ξαφνικά, ο πρίγκι- πας ένοιωσε να σφίγγουν το χέρι του σιδερένια δαχτυλά.

— Θα σε οδηγήσω εγώ, άκουσε τη φωνή του Ρασπούτιν.

Αυτή η κάθοδος μέσα στα σκότη δολοφόνου και θύματος, πιασμένων χέρι με χέρι, προκαλούσε στον Γιουσούποφ έ- να είδος φρίκης. Τον έπιασε μια ελαφρά

διανοητική νάρκη. Δεν άκουε πιά ούτε τα λόγια του Ρασπούτιν ούτε τις διακές του άπαντήσεις. Μια μόνη σκέψη ύπηρχε μέσα στο μυαλό του: να λήξει αυτή η ά- τέλειωτη κάθοδος στα έρεβη, να μη νοιώ- θει πιά το ανατριχιαστικό σφίξιμο εκεί- νων των δαχτύλων, να ξαναδεί επί τέ- λους το φως, την κίνηση, τη ζωή.

«Ξέρω πώς θέλεις να μέ σκο- τώσεις»

Το αυτοκίνητο πήγε γρήγορα τους δυο άνδρες στο μέγαρο της Μόσχα. Καθώς έμπαιναν, ο Ρασπούτιν έδα- λε αυτό:

— Τι συμβαίνει; είπε. Έχετε γιορτή εδώ;

Ο πρίγκιπας Φελίξ Γιουσούποφ.

Άκούγονταν φωνές και μουσική. Το γραμμόφωνο έπαιζε ένα εθνικό άμερικάνικο τραγούδι.

— Όχι, αποκρίθηκε άμέσως ο Γιου- σούποφ. Η γυναίκα μου έχει δεχτεί κάτι φιλικά πρόσωπα. Θα φύγουν σε λίγο. Πά- με να πάρουμε, στο μεταξύ, ένα φλυτζά- νι τσάι.

Ο Ρασπούτιν φάνηκε σαν θαμπωμέ- νος από το πολυτελές διαμέρισμα, όπου τον έμπασε ο πρίγκιπας. Άντηθηκε, όμως, το τσάι και τα γλυκίσματα.

«Ίσως υποπτεύθηκε κάτι», είπε μέσα του άνήσυχος ο Γιουσούποφ. «Αλλά ο- πως και νάχει το πράγμα, δεν πρόκειται να βγει ζωντανός από δω μέσα».

Φυσικά, καμιά ύποψια δεν μπορούσε να περάσει από το νου του «στάρετς». Όστόσο, από παρόξενη σύμπτωση, μπή- κε ακριβώς στο φλέγον θέμα των έχθρο- τήτων που είχε έμπνεύσει γύρω του.

— Άλλά δεν φοβάμαι, πρόσθεσε. Όλοι αυτοί οι άνθρωποι, που θέλουν να με βγάλουν από τη μέση, δεν μπορούν να μου κάνουν τίποτα. Η θεία πρόνοια με προστατεύει από κάθε κακό. Έπιχείρη- σαν πολλές φορές να με σκοτώσουν, αλλά ο Κύριος έκανε να ναυαγήσουν τα σχέδιά τους. Μεγάλη δυστυχία θα πέσει πάνω σε όσους θα ύψώσουν χέρι πάνω μου!..

Αλλά αυτή η επίσημη προειδοποίηση του μελλοθάνατου δεν μπορούσε πιά να ταραξει τη συνείδηση του δολοφόνου, που ένα μονάχα σκεφτόταν: πώς να κάνει το έ- ρμα του να δοκιμάσει τα φαρμακωμένα γλυκά.

Τέλος, ο Ρασπούτιν ξήτησε ένα φλυτζά- νι τσάι, που ο πρίγκιπας έσπευσε να του το σερβίρει. τείνοντάς του, σύγχρονα, και το πιάτο με τα γλυκά. Ο «στάρετς» έκα- νε μια γκριμάτσα.

— Δεν θέλω απ' αυτά, είπε. Έγουν πολλή ξάχαση.

Όστόσο, πήρε ένα και το έφερε στη στόμα του. Γεμάτος άγωνία, ο Γιουσού- ποφ περίμενε να δει τον φιλοξενούμενό του να σωριάζεται στο δάπεδο, κεραυνο- βολημένος από το φοβερό δηλητήριο. Άλλά ο χωριατόπαπας έφαγε ήσυχα το γλυ- κό του το βράζε πολύ ώραίο, και πήρε έλλα δυο ακόμα.

Κατάπληκτος, ο Γιουσούποφ τον έδλε- πε να τα καταβροχθίζει, χωρίς να του συμβαίνει τίποτα. Κατόπιν, ο Ρασπούτιν ήπιε κι' από το φαρμακωμένο κρασί, πλα- ταγίζοντας τη γλώσσα του.

— Σπουδαίο κρασί, είπε. Βάλε μου κι' άλλο.

Αδειασε μερικά ποτήρια, φέρνοντας που και που το χέρι του στο λαιμό, σαν να δυσκολευόταν στην κατάποση. Τέλος, ση- κώθηκε κι' άρχισε να πηγαίνει μέσα στο δωμάτιο.

— Τι έχεις Γρηγόρι Έφίμοβιτς; τόλ- μισε να ρωτήσει ο Γιουσούποφ.

— Τίποτα, τίποτα αποκρίθηκε καθου- χαστικά ο Ρασπούτιν. Άπλως ένα μούδια- σμα στο λαιμό.

Ένα μούδιασμα στο λαιμό! Αυτό, λοι- πόν, ήταν όλο κι' όλο το αποτέλεσμα που είχε προκαλέσει το φοβερότερο απ' όλα τα δηλητήρια σ' αυτό τον άπίθανο μουζίκο.

Ο Ρασπούτιν καθώς απέναντι στον δολοφόνο του και τον χτύπαζε βαθειά στα μάτια. Εκείνη τη στιγμή, ο Γιου- σούποφ νόμισε ότι ο διαβολοκαλόγερος τ' άξερσε βλα κι' ότι το βλέμμα του του έ- λεγε:

— Όπως βλέπεις, φίλε μου, δεν μπο- ρείς να μου κάνεις κακό!

Αυτή η ψευδοσπίηση διαλόγησε γρή- γορα. Ο πρίγκιπας προσπάθησε να γρη- τεύσει τον παρόξενο επισκέπτη του, τρα- γουδώντας του θλιβερά τραγούδια, και παίζοντας ο ίδιος, για συνοδεία τους, μια μικρή μπαλαλάικα.

Ο χρόνος κυλούσε. Το έγκρεμες έδει- χνε δύσμιση μετά τα μεσάνυχτα. Πάνω

από τα κεφάλια του Γιουσούπωφ και του Ρασπούτιν, οι συνωμότες ανυπομονούνταν. — Γιατί κάνουν τέτοιο σματιά; ρώτησε ο Ρασπούτιν, ανασηκώνοντας το κεφάλι, που φαινόταν βαρύ από νύστα. — Θα έτοιμάζονται να φύγουν οι καλεσμένοι της γυναικας μου, αποκοιθηναι ο Γιουσούπωφ. Πάω να δω, μια στιγμή.

Στά πόδια του κρουστάλλινου Έσταυρωμένου

Ο ΜΕΓΑΛΟΣ δούκας Ντιμίτρι, ο Πουρίγκεβιτς κι' ο Σουγκότιν, που περιμέναμε να αγωνία πάνω από δυο ώρες, έτρεξαν στον πρίγκιπα. — "Ε, λοιπόν: τον ρώτησαν με κομμένη την αναπνοή. Ο Γιουσούπωφ τους κούταξε. — Τό δηλητήριο δεν ξηγήθηκε. ελεε άσφα. — Έμειναν με το στόμα ανοιχτό. "Όλα τα περιμέναμε να τ' ακούσουν. Εκτός απ' αυτό. — Μα είναι αδύνατο! φώναξε, τέλος, ο μεγάλος δούκας. — Η δόση ήταν πολλή. Τά έφαγε αλόκληρα τα κομμάτια; ρώτησαν οι άλλοι. — Τοια αλόκληρα κομμάτια, αποκοιθηναι ο πρίγκιπας. Κούνησαν μερικά στιγμής άμνηνίας. Τι έπρεπε ν' αποφασίσουν; Τι έπρεπε να κάνουν; Να πέσουν όλοι μαζί επάνω στον Ρασπούτιν και να τον στραγγαλίσουν; Όχι, ο πρίγκιπας θα έφερε μόνος του σε πέρας το τρομερό χρέος που είχε άνα

Η τσαρίνα Άλεξάνδρα Φεοντόροβνα, που έτρεφε για το Ρασπούτιν ειδωλόφω-τρικό θαυμασμό.

λάβει. Μια και το δηλητήριο δεν είχε φέρει αποτέλεσμα, θα χρησιμοποιούσε ένα πιστόλι. Ο Γιουσούπωφ πήρε το όπλο του μεγάλου δούκα και ξανακατέβηκε στο υπόγειο. Βρήκε τον Ρασπούτιν στην ίδια κατάσταση ύπνου. — Είσαι αδιάθετος; τον ρώτησε ο πρίγκιπας. — Ναί. αποκοιθηναι με δυσκολία ο μουζίκος. Νιώθω το κεφάλι μου βαρύ και καίλα στο στομάχι. Βάλε μου ακόμα ένα ποτήρι κρασί. Θα μου κάνει καλό. Και πράγματι, αφού ήπιε μερικές γουλιές, φάνηκε να συνέχεται. Ξανάρτισε τα χροατά και τη φλυαρία. Ο Γιουσούπωφ τράβηξε το πιστόλι από την τσέπη και το κράτησε κολλημένο πίσω του. Έστερα, μια τερατώδης, μια ιερόσυλη ιδέα διέσχισε σαν άστραπη τον νου του. Πλησίασε ένα ύπεροχο, κρουστάλλινο Έσταυρωμένο, που είχε βάλει να κρεμάσουν στον τοίχο. — Γρηγόρι Έφίμοβιτς, είπε άσφα, κάνε μια προσευχή μπροστά στο Χριστό. Ο Ρασπούτιν το έβριξε μια έκπληκτη ματιά. Η έκφρασή του άλλαξε μονομιάς. Πήγε κοντά στον πρίγκιπα και τον κούταξε κατάματα. Άκόμα μια φορά, ο Γιουσούπωφ δοκίμασε την έντονη όψη ότι ο «στάρετς» είχε διαβάσει στα μάτια του την αλήθεια. Κατόπιν, το βλέμμα του Ρασπούτιν ξεκαρφώθηκε από τα μάτια του Γιουσούπωφ και στράφηκε προς τον Έσταυρωμένο με μια έκφραση ανείπωτης γλύκας κι' υποταγής στη θεία θέληση. Τα χείλη του ψιθύρισαν: — Μνήσθητί μου, Κύριε, όταν έλθεις εν τη βασιλεία σου!...

«Να σημάδεψω στο κεφάλι ή στην καρδιά;» σκεφτόταν εκείνη τη στιγμή ο Γιουσούπωφ. Το χέρι του τεντώθηκε, αντήχησε ένας πυροβολισμός κι' ο Ρασπούτιν, βγάζοντας μια σπαραχτική φωνή, σωριάστηκε κάτω από τον Έσταυρωμένο. Μόλις άκουσαν την εκπυρσοκρότηση, οι άλλοι συνωμότες κατέβηκαν τρία — τρία τα σκαλιά. Στην ορμητικότητα τους, παρέσυραν κι' έκοψαν το ηλεκτρικό καλώδιο κι' έγινε σκοτάδι, που το διέσχιζαν οι κοκκινωπές ανταύγειες του αναμμένου τζακιού. Ο δολοφόνος, πετρωμένος, δεν τολμούσε να κινηθεί. Οι άλλοι τον έπιασαν και τον κούνησαν για να συνέρθει. Έστερα άναψαν μια λάμπα κι' είδαν τον Ρασπούτιν πεσμένο ανάσκελα. Έλαφροί σπασμοί τάραιξαν ακόμα την όψη του. Μια πλατειά κόκκινη κηλίδα άπλωνόταν πάνω στη μεταξωτή μπλούζα του, στο μέρος της καρδιάς. Έστερα, τα χαρακτηριστικά του ακινητοποιήθηκαν και πήραν τη σφραγίδα του θανάτου. Οι δολοφόνοι ξετρελλαμένοι, σκέφθηκαν να τον πυροβολήσουν ξανά. Άλλά δεν τόλμησαν. Έσβυσαν το φως κι' ανέβηκαν στο γραφείο του πρίγκιπα, αφού κλείδωσαν πίσω τους την πόρτα του υπόγειου.

Σύμφωνα με το σχέδιο, που είχε άναγορεύσει ο Πουρίγκεβιτς, ο δόκτωρ Λαζόβετς, ντυμένος με τα ρούχα του Ρασπούτιν, θα εγκατέλειπε το άνάκτορο με το αυτοκίνητο συνοδευόμενος από τον μεγάλο δούκα και τον ύπολοχαφό Σουγκότιν.

Σύμφωνα με το σχέδιο, που είχε άναγορεύσει ο Πουρίγκεβιτς, ο δόκτωρ Λαζόβετς, ντυμένος με τα ρούχα του Ρασπούτιν, θα εγκατέλειπε το άνάκτορο με το αυτοκίνητο συνοδευόμενος από τον μεγάλο δούκα και τον ύπολοχαφό Σουγκότιν.

Σύμφωνα με το σχέδιο, που είχε άναγορεύσει ο Πουρίγκεβιτς, ο δόκτωρ Λαζόβετς, ντυμένος με τα ρούχα του Ρασπούτιν, θα εγκατέλειπε το άνάκτορο με το αυτοκίνητο συνοδευόμενος από τον μεγάλο δούκα και τον ύπολοχαφό Σουγκότιν.

Σύμφωνα με το σχέδιο, που είχε άναγορεύσει ο Πουρίγκεβιτς, ο δόκτωρ Λαζόβετς, ντυμένος με τα ρούχα του Ρασπούτιν, θα εγκατέλειπε το άνάκτορο με το αυτοκίνητο συνοδευόμενος από τον μεγάλο δούκα και τον ύπολοχαφό Σουγκότιν.

Σύμφωνα με το σχέδιο, που είχε άναγορεύσει ο Πουρίγκεβιτς, ο δόκτωρ Λαζόβετς, ντυμένος με τα ρούχα του Ρασπούτιν, θα εγκατέλειπε το άνάκτορο με το αυτοκίνητο συνοδευόμενος από τον μεγάλο δούκα και τον ύπολοχαφό Σουγκότιν.

Σύμφωνα με το σχέδιο, που είχε άναγορεύσει ο Πουρίγκεβιτς, ο δόκτωρ Λαζόβετς, ντυμένος με τα ρούχα του Ρασπούτιν, θα εγκατέλειπε το άνάκτορο με το αυτοκίνητο συνοδευόμενος από τον μεγάλο δούκα και τον ύπολοχαφό Σουγκότιν.

Σύμφωνα με το σχέδιο, που είχε άναγορεύσει ο Πουρίγκεβιτς, ο δόκτωρ Λαζόβετς, ντυμένος με τα ρούχα του Ρασπούτιν, θα εγκατέλειπε το άνάκτορο με το αυτοκίνητο συνοδευόμενος από τον μεγάλο δούκα και τον ύπολοχαφό Σουγκότιν.

Έτσι, η αστυνομία, αν κάποιος έδλαπε τίποτα, δεν θα μπορούσε να υποθέσει ότι η δολοφονία έγινε στο Γιουσούπωφ. Άφου θ' απαλλάσσονταν από τα ρούχα του θύματος, οι τρεις συνένοχοι θα ξαναγύριζαν στο μέγαρο, αυτή τη φορά μέσα στο κλειστό αυτοκίνητο του μεγάλου δούκα, για να πάρουν το πτώμα και να το ρίξουν στο ποτάμι.

Πάλη μ' ένα όρδιο πτώμα

ΥΦΙΣΤΑΤΑΙ ένα ιδιαίτερο ψυχολογικό φαινόμενο, που το έχει περιγράψει ο Ντοστογιέφσκυ και το ξέρουν καλά οι αστυνομικοί. Είναι η μυστηριώδης έλξη που άσκει στους δολοφόνους ο τόπος του εγκλήματός τους.

Έχοντας μείνει στο γραφείο του με τον Πουρίγκεβιτς, ο Γιουσούπωφ υπέστη κι' αυτός αυτή την ακατανίκητη έλξη. Κατέβηκε, λοιπόν, στο υπόγειο, όπου κειτόταν το θύμα του, κι' έσκυψε πάνω του.

Είδε, λοιπόν, ότι τα χαρακτηριστικά του τά διέτρεχε ένα έλαφρό τρεμούλιασμα. Καί, σε μια στιγμή, τά βλέφαρά του κινήθηκαν, άνοιξαν κι' άφησαν να περάσει από κάτω τους ένα βλέμμα ανείπωτης φρίκης στον δολοφόνο του, που το άμα του πάγωσε.

Κατόπιν, με μια άπτομη και βίαιη, κίνηση ο Ρασπούτιν αναπήδησε και θρόνιζε όρδιο! Βγάζοντας μια άγρια κραυγή κι' ένω από το στόμα του έβγαине ένα κύμα αίματος, χύθηκε πάνω στον δολοφόνο του και τον άδραξε από τους ώμους.

— Φελίξ, Φελίξ, επαναλάμβανε με μια ύπόκληρη φωνή, θέτοντας στο όνομα σου τον τόνο μιας σπαραχτικής έκκλησας προς εκείνον που είχε πιστέψει για φίλο του.

Τρέμοντας από το φόβο και θαρρώντας πως ζούσε ένα φοιχτό όριόλη, ο Γιουσούπωφ πάλευε άπεγνωσμένα μ' εκείνο το ζωντανό πτώμα. Με μια ύπεράνθρωπη προσπάθεια, κατόρθωσε τέλος ν' απαλλαγεί από εκείνο το θανάσιμο άδραγμα κι' έσπρωξε τον Ρασπούτιν, που κυλίσθηκε κατά γής, βγάζοντας ένα άπαίσιο ούγκχο. Στο ένα του χέρι, κρατούσε μια έπωμίδα του πρίγκιπα, που την είχε αποσπάσει κατά τη διάρκεια της πάλης, σαν να ήθελε, πριν πεθάνει, νά. καθαιρέσει το δολοφόνο του.

Ο Γιουσούπωφ όμορψε στη σκάλα. — Γρήγορα, γρήγορα, κατεβήτε! φώναξε στον Πουρίγκεβιτς.

Κι' άκούοντας θόρυβο κάτω, έτρεξε στο γραφείο του, για να πάρει ένα όπλο. Κατόπιν χύθηκε πάλι στη σκάλα, άκολουθούμενος από τον Πουρίγκεβιτς, που κι' αυτός είχε βγάλει το πιστόλι του.

Αυτό που αντίκρυσαν τότε κι' οι δυο τους, θα μπορούσε να παγώσει από τρόμο και τον πιο παρωμένο εγκληματία. Σερνόμενος με τά γόνατα και την κοιλά, βγάζοντας ούγκχους σαν μισοσφαγμένο ζώο, ο Ρασπούτιν αναρριχόταν στη σκάλα, ενώ πίσω του άφηνε ένα πλατύ ρυάκι αίματος. Με μια τελευταία προσπάθεια, κατόρθωσε να φθάσει τη μικρή πόρτα που έβγαζε στην αήλη. Αήτη ή πόρτα, κανονικά, θα έπρεπε να ήταν κλειστή. Άσάσο, άνοιξε. Κι' ο Ρασπούτιν

Ο Ρασπούτιν, στο δωμάτιό του, ανάμεσα σε πρόσπα της ρωσικής άριστοκρατίας, που τον έπισκέπτονταν για να πάρουν την... εύλογία του.

έξαφανίστηκε μέσα στη νύχτα. Μέσα στο άμυδρο φως των άστρων, διέκρινε πάνω στη θαμπή λάμψη του χιονισού, τη σιλουέτα του «στάρετς», που κινιόταν γρήγορα κατά μήκος του κυκλιώματος.

Ο Πουρίγκεβιτς σήκωσε το χέρι και πυροβόλησε, μια φορά, δυο φορές. Ο Ρασπούτιν, τώρα έτρεχε. Είχε σχεδόν φθάσει στην έξωπορτα. Μια στιγμή ακόμα και θα βρισκόταν στον δρόμο, όπου θα εύρισκε βοήθεια και προστασία από τον πρώτο τυχόν περαστικό.

Ο βουλευτής ένοιωσε τότε να τον κυριεύει ο τρόμος. Αάγκωσε το χέρι του για να σταματήσει τη νευρική τρεμίδα που τον είχε πιάσει, σκόπευσε καλά και ξαναπάτησε τη σκανδάλη. Ο Ρασπούτιν ταλαντεύθηκε. Μια άλλη εκπυρσοκρότηση αντήχησε κι' αυτή τη φορά ο «στάρετς» σωριάστηκε πάνω στο χιόνι. Ο Πουρίγκεβιτς έτρεξε κοντά του κι' άρχισε να τον χτυπά με το τακούνι στο κεφάλι.

Κι' όμως, κάτω απ' αυτά τά τρομερά χτυπήματα, ο Ρασπούτιν έκανε ακόμα μια ύπερτατη προσπάθεια και πάσχισε να μετακινηθεί, έρποντας, με τά νύχια χωμένα μέσα στο χιόνι.

Και πάλι ζωντανός

Ο ΠΟΥΡΙΓΚΕΒΙΤΣ γύρισε γρήγορα στο μέγαρο. Βρήκε τον Γιουσούπωφ στην τουαλέτα, σκυμμένο, πάνω από ένα νιπτήρα, να κάνει έμετό. Ήταν, παρό τά νιάτα του και τη γεωή ιδιосυγκρασία του, ένα σωματικό ούγκχο.

— Ήσυχασε, φίλε μου, του έπτε ο δουλεύτης, περνώντας το χέρι του πάνω από τους ώμους του. Τον σκότωσα. Όλα τελείωσαν.

Στο μεταξύ, οι ύπηρέτες του μεγάρου κι' ένας περαστικός χωροφύλακας, άκούοντας τους πυροβολισμούς, είχαν τρέξει εκεί όπου κειτόταν ο Ρασπούτιν.

— Σηκώστε τον από δώ! φώναξε ο Πουρίγκεβιτς, όταν έφθασε εκεί, ακολουθούμενος από τον Γιουσούπωφ.

Ο βουλευτής πήρε κατά μέρος τον χωροφύλακα προσπάθησε να τον έντυ-

πιάσει με την επίδειξη του βουλευτικού του τίτλου και της πριγκιπικής ιδιότητος του Γιουσούπωφ. Του έδιξε επίσης την πατριωτική χορδή. Είχαν σκοτώσει ένα έχθρο της Ρωσίας.

— Θα άναφέρω στους άνωτέρους μου! είπε άμετάπειτος ο χωροφύλακας. — Όταν γύρισαν ο μεγάλος δούκας κι' οι συντρόφοι του, έγινε ό,τι είχε συμφωνηθεί. Τόλιξαν το Ρασπούτιν σ' ένα κίλιμι και τον φόρτωσαν στο αυτοκίνητο. Ο μεγάλος δούκας κάθισε στο δολάν, ο Πουρίγκεβιτς, ο Λαζόβετς, ο Σουγκότιν κι' ένας ύπηρέτης ταχυποικήθηκαν όπως μπορούσαν στον ύπόλοιπο χώρο και το αυτοκίνητο ξεκίνησε με κατεύθυνση τη νηίδα Πετρόφσκυ.

Εκεί, από το ύψος ενός γεφυριού, έβριξαν τον Ρασπούτιν σε μια από τις τρύπες που ήταν άνοιχτες στον πάγο, για να άντλείται νερό.

Στο μεταξύ, ο Γιουσούπωφ, που είχε

Ο έλεγκτής στον επιβάτη του λεωφορείου:

— Τό είσιτήριό σας, κύριε, είναι χρεσινό.

— Καί λοιπόν; Μήπως τό λεωφορείο είναι σημερινό;

Κάποιος άγόρασε από έναν πτηνοπώλη ένα καναρίνι.

— Είσαι βέβαιος ότι αυτό τό καναρίνι μπορεί να τραγουδήσει; ρώτησε τον πτηνοπώλη.

— Αυτό; Είναι ένας μεγάλος τραγουδιστής!

Μετά την διαβεβαίωση αυτή ο πελάτης άγόρασε τό καναρίνι. Επειτα από μία όδομάδα, παρουσίαστηκε πάλι στο κατάστημα.

— Εί φώναξε στον πτηνοπώλη. Τό καναρίνι που μου πώλησες είναι κουτσό!

— Μα άνθρωπε του Θεού! έκαμε αυτός. Τό καναρίνι μου ξήτησες; Τραγουδιστή ή χορευτή;

συνέρθει από την νευρική του κρίση σκεφτόταν τις πιθανές συνέπειες της πράξας τους. Πώς θα δικαιολογούσε τους πυροβολισμούς και τό αίμα; Μια κι' ο Πουρίγκεβιτς, ο έγκέφαλος της συνωμώσας, είχε φύγει με τους άλλους, ο Γιουσούπωφ σκέφθηκε μόνος του ένα τέχνασμα για να εξαπατήσει τη δικαιοσύνη. Έβαλε και μαχαίρωσαν ένα από τά σκυλιά του κι' έσυραν τό κουφάρι του στο σημείο όπου ο Ρασπούτιν είχε πέσει για να μην ξανασηκωθεί.

Αυτό τό τέχνασμα, όμως, δεν έπιασε. Ο χωροφύλακας είχε κάνει την άναφορά του. Η Τσαρίνα κι' οι κρατικοί άρμόδιοι έμαθαν ότι ο Ρασπούτιν είχε πέσει σε παγίδα που του έστησαν ο Γιουσούπωφ, ο Πουρίγκεβιτς κι' ο μεγάλος δούκας Ντιμίτρι. Η Τσαρίνα είδοποίησε τον Τσάρο, που βρισκόταν τότε στο γενικό επιτελείο, στις επιχειρήσεις.

Στις 18 Δεκεμβρίου, η αστυνομία όρήκε τό πτώμα του Ρασπούτιν κάτω από τον πάγο. Η νεκροψία απέδειξε, ότι ο «στάρετς» ήταν ακόμα ζωντανός όταν τον έβριξαν στο νερό.

Την άλλη μέρα, τό πτώμα μεταφέρθηκε, μέσα σε κάρνο φέρετρο, στο Τσάροσκιο — Σέλο, και θάφτηκε σ' ένα από τά γύρω βασιλικά κτήματα, όπου, κατά επιθυμία της Τσαρίνας, θα άνεγειρόταν νοσοκομείο για τους άπόρους.

Οι δολοφόνοι δεν πιάστηκαν. Ο Τσάρος έκρινε ότι θα ήταν πολύ να καθαιρέσει ένας μεγάλος δούκας κι' ένας πρίγκιπας. Έστειλαν τον Γιουσούπωφ στα κτήματά του και τον Ντιμίτρι στο μέτωπο της Πεσίας. Οι ύπόλοιποι είχαν φροντίσει να εξαφανισθούν.

Αυό μήνες μετά τον θάνατο του Ρασπούτιν, τό τσαρινό καθεστώς σαρώθηκε από την επανάσταση.

Στις 23 Μαρτίου του 1917, ένας δ.μιλος φοιτητών, με έπισκεφαής ένα αξιωματικό κι' ένα μέλος της Δούμας, έέθαψε τό πτώμα του Ρασπούτιν και τό έκαψε στο δάσος της Παγκόλοβα.

Από τον παρθένο μουζίκου, που τό όνομά του εκπροσώπει μία αλόκληρη έποχή, δεν έμεινε τίποτα, ούτε κι' η στάχτη του, που την πήρε και την σκόρπισε ο άνεμος.

τήν οργάνωση του τεράστιου λαμαίου, που αποτελεί μία ολοκληρωτή πόλη. Πίσω από τους πανύψηλους τοίχους, αισθάνεται κανείς ότι μεταφέρεται πολλούς αιώνες πίσω στο παρελθόν. Τίποτα εκεί μέσα δεν θυμίζει την εποχή μας. Οι τοίχοι είναι ποτισμένοι από την αποπνικτική μυρουδιά του καμένου λίπους και της ακαθαρσίας που έχει συσσωρευθεί από αιώνες, γενεές μοναχών.

Κάθε κτίριο στεγάζει πενήντα ή εξήντα μοναχούς που ζουν σε άτομικά κελιά. Σε κάθε πάτωμα υπάρχει μία κουζίνα που τροφοδοτεί τους ενοίκους των γειτονικών κελιών. Ο μοναχός δεν έχει τίποτα δικό του, εκτός από το λυχναριό του, ένα χαϊμαλί και ίσως μία ζωγραφιά θρησκευτικής εμπνεύσεως. Οφείλει να υποκαλύψει τυφλά στους άνωτέρους του.

Μπήκε στο μοναστήρι από τα παιδικά ή τα εφηβικά του χρόνια και φέρσε το μαυρίσμά του δεν πρόκειται να ξεκαταλείψει ως το τέλος της ζωής του. Στην αρχή, υπηρέτησε ως δόκιμος κοντά σε έναν προσδόκιμο μοναχό. Κατόπιν, αν έχει δείξει επιμέλεια και κάποια ευφυΐα, του δίδαν ανάγνωση και γραφή.

Μετά τις θεολογικές σπουδές του, θα υποστεί μία σειρά εξετάσεων. Έλάχι-στοι όμως καταφέρνουν να περάσουν σε όλες τις εξετάσεις. Οι περισσότεροι θα μείνουν απλοί μοναχοί σε όλη τους τη ζωή. Έπειτα από σαράντα χρόνια σπουδών μερικοί φτάνουν ως τις τελικές δοκιμασίες και, αν περάσουν, θα γίνουν άνωτεροι αξιωματούχοι της λαμαϊστικής εκκλησίας και του κράτους, γιατί το Θιβέτ έχει θεοκρατικό πολιτεύμα.

Μία φορά το χρόνο, οι εξετάσεις γίνονται επίσημα στο μεγάλο ναό της Λάσας. Δεν υπάρχουν ποτέ περισσότεροι από 22 υποψήφιοι για όλο το Θιβέτ. Άπ' αυτούς, έπειτα από μερικές ημέρες δογματικών συζητήσεων που φέρνουν αντιμέτωπους τους υποψηφίους με τους εξεταστές, θα επιλεγούν μονάχα πέντε. Ο πρώτος έχει δικαίωμα να διαλέξει μία διοικητική θέση, που από βαθμίδα σε βαθμίδα μπορεί να τον φέρει ως το ανώτατο αξίωμα του αντιβασιλέως. Πάνω από τον αντιβασιλέα υπάρχει μονάχα ο ένσαρκωμένος Βούδδας, ο Δαλάι Λάμα, αλλά αυτός εκλέγεται από τα παιδικά του χρόνια, σηματοδομένος από μία θεϊκή αποκάλυψη μετά το θάνατο του προκατόχου του.

Οι τρομεροί καλόγεροι

Οι δέκα χιλιάδες μοναχοί του Ντογκ-πουνγκ είναι μοιρασμένοι σε ομάδες που κάθε μία έχει το ναό και τον κήπο της. Μετά τις πρωινές προσευχές που κρατάνε ως το μεσημέρι, οι μοναχοί παρακολουθούν θεολογικά μαθήματα. Το βράδυ είναι ελεύθεροι να περ-

πατήσουν στον κήπο ή να ξεκουραστούν. Στο εσωτερικό του μοναστηριού, ο φόνος-άποινιδήποτε ζώου απαγορεύεται αυστηρά. Το κλίμα, ωστόσο, είναι πολύ θερμό και οι νεαροί καλόγεροι δεν μπορούν να ζήσουν μόνο με το τσάι και τη σούπα που τους προσφέρει το μοναστήρι. Γι' αυτό κι' επιτρέπεται να δεχθούν ως δώρα από τους συγγενείς τους διάφορα τρόφιμα, παστά κρέατα και ψάρια. Οι που σκηνήτες που επισκέπτονται το μοναστήρι προσφέρουν «βοηθήματα» στους μοναχούς. Και όταν ένας νεαρός μοναχός διακριθεί για την ευφυΐα και την επιμέλειά του, μπορεί να είναι βέβαιος ότι θα βρει έναν πλούσιο προστάτη. Όπως-δήποτε, η εκκλησία του Θιβέτ είναι ο μεγαλύτερος γαιοκτήμονας της χώρας και διαθέτει άφθονους πόρους.

Αλλά θα ήταν λάθος να φανταστούμε όλους τους μοναχούς του Θιβέτ ως εδωδεσείς ασκητές. Πολλοί έχουν σταλεί στα μοναστήρια από τα παιδικά τους χρόνια, αν και η ιδιосυγκρασία τους ήταν ακατάλληλη για το μοναχικό βίο. Μόνο με μία σιδερένια πειθαρχία τηρείται η τάξη σε αυτά τα άπειρα μοναστήρια. Η πειθαρχία εξασφαλίζεται χάρη στις ειδικές αστυνομικές ομάδες που έχουν οργανωθεί σε κάθε μοναστήρι. Οι καλόγεροι αστυνομικοί λέγονται εντόπι ντόμπι και είναι θρυλικοί για την τραχύτητα και την αυστηρότητα τους. Φοράνε ξύλινα κόκκινα περιβραχιόνια και βάφουν το πρόσωπό τους με καπνιά για να γίνουν πιο τρομεροί. Στη ζωή τους κρέμεται ένα πελώριο σιδερένιο κλειδί που χρησιμοποιείται ως δορυδουλας. Στην τελευταία κινεζική εισβολή, οι τρομεροί αυτοί καλόγεροι σχημάτισαν τάγματα και αντιστάθηκαν με αξιοθαύμαστο ήρωισμό. Σε περίοδο ειρήνης διαχέτουν τη μαχητικότητα τους σε ιδιότυπους αθλητικούς αγώνες που φέρνουν αντιμέτωπα τα διάφορα μοναστήρια. Το μεγαλύτερο αθλητικό γεγονός του χρόνου είναι οι αγώνες μεταξύ των δυο μεγάλων μοναστηριών του Σερά και του Ντομπουνγκ. Ο φανατισμός των μοναχών και των θεατών είναι εφάμιλλος με τις δικές μας ποδοσφαιρικές συναντήσεις.

H. HARRER

Μία αμερικανική εφημερίδα προέκρινε διαγωνισμό μεταξύ των αναγνωστών της, με θέμα: «Ποιά η σχέση μεταξύ εφημερίδας και γυναικός;»

Και βραβεύτηκε η εξής απάντηση:

«Μία εφημερίδα κοιμμένη σε μικρά κοιμητήρια, δεν ενδιαφέρει τις γυναίκες. Αλλά μία γυναίκα κοιμητισμένη, ενδιαφέρει τις εφημερίδες!»

Η ΑΥΤΟΚΤΟΝΙΑ ΠΟΥ ΘΕΡΑΠΕΥΕΙ

Έδω και λίγες εβδομάδες, ένας νεαρός Γάλλος αγόρασε ένα περιστροφικό και φύτεψε μία σφαίρα στον κρόταφό του. Ήταν από τα παιδικά του χρόνια νευρασθενής, με κρίσεις όξείας μελαγχολίας, νευρικής καταπίεσης, υποχονδρίας. Μία αισθηματική απογοήτευση ήταν η σταγόνα που ξεχείλισε το ποτήρι. Αποφάσισε να αυτοκτονήσει...

Όταν συνήλθε, του φάνηκε στην αρχή ότι βρισκόταν στο Τ.περσέαν, εκεί που δεν υπάρχει πόνος και στεναγμός... Αλλά η μέσως κατόπιν αισθάνθηκε ότι κολλούσε σε μία λίμνη αίματος και κατάλαβε πως είχε αποτύχει στο θάνατο, όπως είχε αποτύχει στη ζωή. Οι γείτονες άκουσαν τον πυροβολισμό, παραβίασαν την πόρτα, τον μετέφεραν στο σταθμό πρώτων βοηθειών. Λευκοντυμένοι γιατροί με ανέκφραστα πρόσωπα έσκαψαν πάνω του και τον περιεργάστηκαν σαν παράξενο ζώο.

Η σφαίρα είχε τρυπήσει τον εγκέφαλο από την μιάν άκρη ως την άλλη και είχε σταματήσει στον άριστερο κρόταφο. Ο χειρουργός της ύπηρεσίας δε δυσκολεύθηκε να την αφαιρέσει. Κατόπιν έκλεισε τις πληγές των δυο κροτάφων και ο άρρωστος κοιμήθηκε.

Την άλλη μέρα το πρωί, ο νεαρός που ήθελε να πεθάνει αφηγήθηκε στα γιατρού την ιστορία του. Μπορούσε να μιλάει με μεγάλη πνευματική διαύγεια. Αλλά, πρηνή μα παράδοξη, η ιστορία δεν του φαινόταν πια τραγική. Αυτή η αποτυχημένη απόπειρα αυτοκτονίας του φαινόταν άστεια. Και ο νεαρός νευρασθενής, για πρώτη φορά έπειτα από χρόνια, γέλασε με την καρδιά του... Κάτι είχε αλλάξει μέσα του.

Ο γιατρός του εξήγησε την κατάσταση: Φυτεύοντας μία σφαίρα στον κρόταφό του, ο νεαρός είχε εκτελέσει, χωρίς να το θέλει, μία λοβοτομία. Πρόκειται για τη λεγόμενη αυτή νευροχειρουργική επέμβαση κατά την οποία ο μετωπικός λοβός αποσυνδέεται από τα συναισθηματικά κέντρα που βρίσκονται στη βάση του εγκεφάλου. Η λοβοτομία εφαρμόζεται σήμερα για τη θεραπεία ωριασμένων περιπτώσεων νευρωτικής κατάθλιψης.

Έτσι, ο νεαρός Γάλλος αντί να αυτοκτονήσει, θεραπεύθηκε από τη νευρασθένειά του.

Παρισινή νύχτα

Διήγημα του ΠΙΕΡ ΝΤΕΜΕΖ

Ο Πιέρ Ντεμέζ, Βέλγος μυθιστοριογράφος, κριτικός και δημοσιογράφος, συγγραφέας της συγκλονιστικής «Αννας — Μάγιας» που εκτυλίσσεται στη Λαπωνία, ξέρετε να άντλει από τα ταξίδια του τα στοιχεία που χρειάζονται για τις νουβέλλες του. Η νυκτερινή ποίηση των μεγάλων πόλεων τον συγκινεί ιδιαίτερα και πάντοτε σχεδόν η νύχτα είναι αυτή που δεσπόζει στα διηγήματά του, είτε το Λονδίνο έχουν για πλαίσιο, είτε την Πράγα, είτε το Άμστερνταμ... είτε το Παρίσι.

Η ΤΑΝ άρχισε να μιλάει, ίσως μισή και περισσότερο, που ο άνθρωπος έσχυε πάνω από το πεζούλι σαν να ήθελε να ανακαλύψει κάτι κάτω από την καμάρια της γέφυρας ή σαν να πάσχιζε να μεταφέρει το βάθος του κεφαλιού. Εκτός αν — που να ξέρετε; τον μαγνήτιζε το κατάμαυρο ρεύμα του ποταμού.

Μισοκρυμμένος πίσω από το καπάκι του κουτιού του που του κρεμόταν με ένα λουρί από το λαιμό, ο μικροπωλητής της αποβάθρας Γκραν — Ωγκυστέν, δεν τον άφηνε από τα μάτια. Έκανε νόημα στο γείτονά του, τον υπαίτιο βιβλιοπώλη, που κοντοζύγωσε:

— Τον βλέπεις αυτόν εκεί; Δεν μπορεί να καταλάβει τι φτιάχνει τόση ώρα; Λες να μετράει τις πέστρες;

— Σώθηκε τότε! Το να μετρήσεις τις πέστρες του Σηκουάνα είναι σαν να μετράς τα άστρα τ' ουρανού.

Ο μικροπωλητής έβλεπε το μέτωπό του.

— Κανένας βλαμμένος...

— Εκτός αν βαρέθηκε τη ζωή και φοβάται το κρύο νερό... χαχάνισε ο βιβλιοπώλης ξαναγυρίζοντας στο καροτσάκι του με τα βιβλία, όπου είχαν πλησιάσει δυο φοιτητές.

Σκυμμένος πάνω από το πεζούλι ο άνθρωπος δεν σάλευε. Είχε θαρρείς γοητευθεί από το ρεύμα του νερού. Ένα νερό σταχτι με αστραφτερές ανταύγειες, που γλυστορούσε με παράξενες κινήσεις έρπετος. Ο άνθρωπος δεν μπορούσε να τραβήξει τα μάτια του απ' αυτό το θέαμα. Ποιές μυστικές εικόνες να επιπλέανε μόνο γι' αυτόν πάνω σ' αυτήν την κοινομένη σταχτιά επιφάνεια; Κάθε τόσο σταματούσε ένας διαβάτης, έριχνε μια γρήγορη ματιά στο βάραθρο, σηκωνε τους ώμους του και προσπερνούσε. Ένα παιδάκι που έτρεχε, σκόνταψε στο τακούνι του ανθρώπου, έπεσε κάτω κι' έβαλε τα κλάματα, ενώ η μητέρα του σηκώνοντάς το πάλι δοθιο του έδινε μια γερή στα πιανά του.

— Να μάθεις να μ' αφήνεις από το χέρι... παλιόπαυδο.

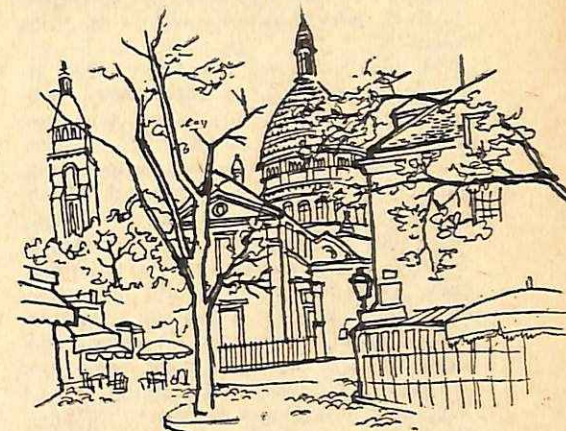
Αν κι' ελαφρώτατο, το τράνταγμα τράβηξε τον άνθρωπο από την περιεργή στάση του. Φάνηκε σαν να ξαναβέβαινε από τα σκοτεινά βάθη του δνείρου του, τινάχτηκε, γύρισε το κεφάλι και κόνταξε άποροχημένος την κνήμη πάνω στη γέφυρα. Σαν ντροπισμένος λιγάκι έσιαξε το σακάκι του, έσπρωξε κατά πίσω

ένα σουλούφι που του κρεμόταν στο μέτωπο και γυρίζοντας απότομα την πλάτη στα μάγια του ποταμού, τραβήξε κατά την πλατεία Σαιν — Μισέλ όπου τον έβαλε μπροστά ένας τροχονόμος την στιγμή που περνούσε το δρόμο με το κόκκινο φως.

Ζήτησε άδεια συγγνώμη σε παραφθοά γαλλικά, προχώρησε δίπλα στα μικρά εστιατόρια και τάχυνε το βήμα του προς το Πόν — Νέφ. Εκεί, διστακτικά σαν να τον είχε πιάσει ξαφνικός τλιγγος, άκούμπησε στον τοίχο μιας μεγάλης οικοδομής και γύρισε βλέμματα κυνηγημένου ζώου στα ρόδινα σπιτάκια της πλατείας Νταφίν, στην προασπείδα του μικρού άλλους και ώρμησε προς την αποβάθρα Κονά.

Ο Σηκουάνας, άδωρτος, θρόιξε στα τείχη που ωρμώνονταν στις όχθες του. Ο άνθρωπος τραβήχτηκε κατά πίσω σαν για να ξεφύγει από τον μαγνήτη του ποταμού, άλλαξε πορεία και προχώρησε στην όδω Γκενεγάβ. Περατώντας πολλή ώρα στους δαυδάλους του Καρτιέ Λατέν, αγγίζοντας τους τοίχους των μικρών παλαιολιθίων, κατεβαίνοντας από το πεζούλι για να αφήνει χάρη στις νοικοκυρές που φλυαρούσαν μπροστά στα κρεοπωλεία και τα μπαζιλικά. Τα μάτια του συνάντησαν τα μάτια μιας νέας που έβγαине από τη μεγάλη πόρτα μιας αίθουσας έκθεσεων. Για ένα δευτερόλεπτο μία ύπαιψιά από χαμόγελο χαράχτηκε στα χείλη της κοπέλλας. Ήταν σαν ακτινοβολία φωτιάς πάνω στην ψυχή του που είχε σπλλάσει στα πεταχτά τη γαλαξοπρόφυση φλόγα που άναβε στα μάτια της άγνωστης. Του ήρθε ξαφνικά να την ακολουθήσει. Χωρίς άλλο λόγο, παρά μόνο για το εσωτερικό φεγγαρόλημα που είχε αισθανθεί. Για να χαρεί το φωτοστέφανο της νύχτας που τρεμόλαιπε γύρω της. Η μήπως, αντίλόντας δύναμη από την αγνότητα που ήταν περιχιμένη στο πρόσωπό της, για να έμβαιθνε στην άδυσση τη δική του; Αλλοίμονο, είχε κιάλας χαθεί στο πλήθος, του φερό φάντασμα που έδωσε άμείσως. Χνάρι που βούλιαζε στην άμμο. Πέρασμα αγγέλου.

Ποιά ελπίδα είχε άσυνείδητα γεννηθεί μέσα του; Φορτωμένος με το άδασαχτο βάρος της αβλιότητός του, δεν ήξερε ότι η μοίρα του, ότι του κάθε ανθρώπου ή μοίρα, είναι άναπότρεπτη; Από τη στιγμή που είχε βγει στο σταθμό του Σαιν — Λαζάρ, που είχε κάνει τα πρώ-

Η Μονμάρτρη

τα βήματα ανάμεσα στο πολυάσχολο πλήθος της όδοι Χάδης, σπρώχνοντας τους περαστικούς με τη χαρτονένια βαλίτσα του, ξεκουραμένος από τη φασαρία, αγγίζοντας με το μέτωπο, τα χέρια και τα γόνατα την εχθρότητα της πολιτείας ή ίσως την αδιαφορία της, που είναι χειρότερη κι' από το πιο βαθύ άνομολόγητο μίσος, από τη στιγμή που ένοιωσε πάνω στα στεγνά χείλη του τη στυφή άνάσα της, δεν είχε καταλάβει, δεν είχε καταλάβει αλήθεια πως πήγαινε σε μια συνάντηση άσυνήθιστη κι' όριστική; Σε μια συνάντηση με τον εαυτό του, στη μόνη που δεν θα μπορούσε ποτέ να την άποφύγει, στην τελευταία: σε συνάντηση με το θάνατο.

Βρέθηκε χωρίς να το καταλάβει στη λεωφόρο Σαιν — Ζερμαίν. Δίπλα στην εκκλησία άνθρωποι εξαφανίζονταν στο πηγάδι του μετρό. Δύο νέες γυναίκες γελούσαν διαλέγοντας γαρύφαλλα στο καροτσάκι του άνδρα. «Ζυθοπωλείο Λίπ», «Καφέ ντε Φλόρ», «Ντιβάν». Το βλέμμα του ανθρώπου αγκαλίας τη θρυλική πλατεία, στάθηκε πάνω στα αναχρονιστικά αγάλματα και τις παμπάλαιες πέτρες που κοιμούνται πίσω από τις γοιλίες του Σαιν — Ζερμαίν — ντε — Πρέ, έφυγε προς την πολυκατοικία που σχηματίζει τη γωνιά της όδοι Απολλινάιρ. Θυμήθηκε ότι κάπου εκεί έτρεπε να μείνει ο Ζάν — Πάολ Σάοτ. Τα μάτια του προσπάθησαν να μαντέψουν ανάμεσα σε τόσα παράθυρα, πίσω από ποιά μπορούσε να τον παραμονεύει ο φίλος φίλος του «Όντος και του Μιδενός». Το αν και το μηδέν... Ποιά στιγμή το αν είχε βγει από το μηδέν; Και ποιά ξαναγύρισε σ' αυτό;

Ξαφνικά ο άνθρωπος ένοιωσε πείνα και δίψα. Δίψα περισσότερο. Η πείνα μπορεί να κρατηθεί, η δίψα όχι. Αυτή η πείνα κι' αυτή η δίψα τρυπάνησαν απότομα τη συνείδησή του, σαν το δάγκωμα ζώου που τον είχε άρπάξει από το λαιμό και το στομάχι. Τον κυριεύσε ένα εσωτερικό τρεμούλιασμα, το άδασαχτο αυτό τρεμούλιασμα που πιάνει τον μορφοποιημένο όταν στερείται το ναρκωτικό του. Έκανε ένα βήμα προς το πεζούλι όπου καθόταν το πολύδοιο πλήθος των Παριζιάνων. Μα κοντοστάθηκε. Τη πήγαν εκεί πολλές βμορφες κοπέλλες.

Πολλοί γυμνοί ὄμοι. Στόματα ὑπερβολικά κόκκινα. Πολλοὶ ἀσθητικοὶ κύριοι με κοιμῶντες γκρίζους κροτάφους καὶ πολλοὶ νέοι με παρδαλιὰ πονίλλοι. Θὰ ἦταν μια χτυπητὴ παραφρονία σ' αὐτὸν τὸν νόθο κόσμο.

Μὲ δογὰ βήματα προχώρησε πρὸς τὸ πηγάδι τοῦ μετρό, γλῶττη μετὰ και μπαίνοντας στὸ πρώτο τραῖνο πού περνοῦσε, βγήκε στὸ «Μονπαρνάς» — Καλωσώρισε. Ἡ διπλὴ αὐτὴ ὀνομασία τοῦ ἔκανε ἐντύπωση. Καλωσώρισε! Μέρη καὶ μέρη τώρα περπατοῦσε στὸ Παρίσι, χωρὶς νὰ ξέρει κατὰ πού νὰ πάει τὰ βήματά του. Καλωσώρισε! Ἐνα μῆνα πρὶν, τότε πὺρ πρωτοέβγαλε στὸ σταθμὸ τοῦ Σαιν — Λαζάρ θὰ χαιρόταν ἴσως μ' αὐτὴ τὴν εὐχὴ. Μὰ ἐκεῖνη τὴν ὥρα δὲν εἶχε προσέξει παρὰ μόνον μιὰ ἐπιγραφὴ: «Ἐξοδος». Μὰ βέβαια, σ' ὅλους τοὺς σταθμοὺς ἀναγράφεται ἡ ἔξοδος. Εἶναι πολὺ χρήσιμο γιὰ τοὺς ταξιδιώτες κι' ἀκόμη περισσότερο γιὰ τοὺς ξένους πὺρ ἀνίδειο ὅπως εἶναι δὲν ἔχουν καιρὸ γιὰ χάσιμο. Ὅσοι ἀπὸ τρεῖς ἐβδομάδες πὺρ πλανιόταν στὴ μεγάλη πολιτεία ἡ λέξη αὐτὴ «ἔξοδος» τοῦ εἶχε ξανάρθει πολλὰς φορὲς στὴ μνήμη. «Ἐξοδος». Ἐστὼ. Μὰ πὺρ καὶ γιὰ πὺρ;

Νὰ γυρίσει πίσω; Τί τὸ ὄφελος; Ἀφήνοντας τὴ χώρα τοῦ εἶχε κόψει ὅλους τοὺς δεσμούς, εἶχε κόψει ὅλες τὶς γέφυρες. Ἀν ζήτοσε τώρα πὺρ μιὰ ἔξοδο, ἦταν γιὰ.. ἄλλο. Δὲν ἤξερε. Καὶ τώρα αὐτὸ τὸ «Καλωσώρισε». Τί εἰρυνεῖα!

Εἶχε ἀνακατεῦναι στὸ πλῆθος τοῦ Βωξισόφ. Ἐνα πλῆθος ἀραιό, ἀτονό, χωρίς τοπικὸ χρώμα. Ἐνα πλῆθος πὺρ θὰ μπορούσε νὰ τὸ συναντήσει σ' ὅποια δὴποτε πολιτεία. Δὲν ἦταν ἀκόμη ἡ ὥρα πὺρ ξυπνᾶ τὸ Μονπαρνάς.

Προχώρησε στὸν θλιβερὸ δρόμο χωρίς σκοπὸ, χωρίς αἰτία, ὡς τὰ κάγκελλα τοῦ Λουξεμβούργου. Παιδιὰ κυνηγιόντουσαν στὸν κῆπο ἀνάμεσα στὶς πράσινες κυμαίνουσες πελοῦζες. Ὁ ἄνθρωπος πῆγε καὶ κάθισε κοντὰ τους, σ' ἕναν ἀδειο πάγκο, παίρνοντας νοερά μέρος στὸ παιχνίδι τους. Θὰ ἤθελε νὰ μπορούσε νὰ γελᾷ σὺν αὐτὰ, γιὰ τὸ τίποτε, γιὰ τὴ μόνη εὐχαρίστηση τοῦ γέλιου. Ὁ κόσμος τῶν παιδιῶν εἶναι ὁ μόνος πὺρ κατέχει τὴν οὐσιώδη ἀλήθεια, γιὰτὶ εἶναι ὁ μόνος πὺρ δὲν εἶχε μολυνθεῖ, ὁ μόνος πὺρ εἶχε προφυλαγμένους ἀπὸ τὴν κοινωνικὴ ὑποκρισία.

Συγκεντρωμένοι στα παιχνίδια τῶν παιδιῶν, δὲν ἀντιλήφθηκε ἀμέσως οἱ μιὰ νέα γυναίκα εἶχε καθίσει στὴν ἄλλη ἀκρὴ τοῦ πάγκου. Ὅταν ἐνοίωσε τὴν παρουσία της τοῦ ξέφυγε μιὰ κίνηση θυμοῦ, μὰ μετὰ πρόσθεξε ὅτι ἡ ἀγνωστὴ, γύρω στὰ τριάντα καὶ δροσερὴ ἀκόμη, ἦταν ὁμορφὴ. Ἐνα καστανὸ τσου λούφι πὺρ εἶχε ξεφύγει ἀπὸ τὸν κότσο της, τρεμπάιζε πάνω σ' ἕνα νεανικὸ λαμπρὸ με ἐξάστια χάρη. Γύρισαν τὸ κεφάλι τὴν ἴδια στιγμή. Τὰ μάτια τους συναντήθηκαν. Μὰ τὸ βλέμμα τῆς νέας γυναίκας τραβήχτηκε ἀμέσως, ὅχι ἀρκετὰ γρήγορα ὅμως γιὰ νὰ μὴ προλάβει ὁ ἄνθρωπος νὰ δεῖ ὅλη τὴν κόρυση τοῦ προσώπου κι' αὐτὴ τὴ χάρη δίπλα στὰ χεῖλη, πὺρ εἶναι ἡ ὁρατὴ μαρτυρία σιωπηλοῦ καίμου. Μὰ τὴν ἐνοίαζε αὐτόν; Δὲν τοῦ ἔφθανε τὸ βάρος τῆς δικτῆς του μοναξιάς;

Σηκώθηκε, σὺν νύχτε, καὶ φεύγει, καὶ ξανακάθισε πολὺ κοντὰ στὴ γυναίκα πὺρ ἔκανε αὐτὴ τώρα νὰ σηκωθεί.

— Μὴ φύγετε, τῆς εἶπε. δὲν θὰ σὰς κάνω κακὸ.

— Ὅλοι οἱ ἄνδρες αὐτὸ λένε, εἰς ξερὰ, μὰ ὅλα τὰ κακὰ ἀπ' αὐτοὺς ἔρχονται.

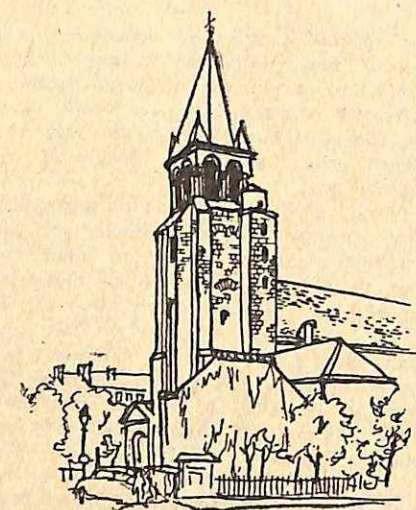
— Αὐτὸ πιστεῖω κι' ἐγὼ, ἀπάντησε. Τποφέρετε;

Κι' ὅπως ἔκανε νὰ σηκωθεί, τὴν ἔπιασε ἀπὸ τὸν ἀγκῶνα, καὶ τὴν ἀνάγκασε νὰ μείνει.

— Χρόνια ψάχνουμε αὐτὸ πὺρ δὲν ἀρκεῖται ποτὲ νὰ τὸ βροῦμε κι' ἂν κατὰ τύχη βρεθεῖ δὲν ἔχουμε τὴν ἐτοιμότητα ν' ἀπλώσουμε τὸ χέρι μας...

— Δὲν εἶμαι αὐτὴ πὺρ ψάχνετε νὰ βρεῖτε, ἀπάντησε ἡ νέα γυναίκα. Ἀφήστε με. Ἐπάρχουν στὸ Παρίσι πολλὲς περισσότερες γυναῖκες ἀπ' ὅσες φαντάζεστε.

Τοῦ τὰ ἔλεγε αὐτὰ μὲ ὕψος κουρασμένο, λίγο πιεζό, χωρίς καμμιὰ συστολή,

Ἡ περίφημη ἐκκλησία Σαιν Ζερμαίν ντε Πρέ.

μὲ ἥσυχον αὐθάδεια. Αὐτὸς ἔκανε πὺρ δὲν κατάλαβε κι' ἐπανελάβε.

— Τποφέρετε.

— Καὶ τί σὰς νοιάζει ἐσὺ;

— Μέρη καὶ μέρη περιπλανιέμαι σ' αὐτὴν τὴν πόλιν σὲ ἀναζήτησιν τοῦ μαύρου ἀγγέλου. Γιὰ νὰ τὸν σκοτώσω.

Γύρισε καὶ τὸν κῆρυξε μὲ ἀπορία. Θὰ τὸν ἔπαιρνε γιὰ τρελλό. Αὐτὸς χαμογέλασε.

— Μὲ νομίζετε τρελλό. Δὲν συμβαίνει τίποτε τέτοιο, μὰ ἴσως θὰ συνέβαινε ἂν δὲν ἐρχόσασταν νὰ καθίσετε σ' αὐτὸν τὸν πάγκο καὶ εἰδικὰ ἀπὸψε τὸ βράδυ Ἀπὸψε τὸ βράδυ πὺρ.. Μὰ ἤθωτε καὶ καθίσατε σ' αὐτὸν τὸν πάγκο. Τὸ βλέμμα σας ἀνέτρεψε τὴν κατάστασιν. Ἐχετε ὥρατὰ μάτια.

Τώρα καὶ λίγη ὥρα τὸ γαλάζιο τ' οὐρανοῦ. Εἶχε σκουρῆναι. Ὁ ἥλιος θὰ εἶχε γαίνεται θουλιάζει πέρα, πίσω ἀπὸ τὴν Ἀψίδα τοῦ Θριάμβου καὶ ἡ νύχτα ἀναφνιδίαιε τὸ Παρίσι πὺρ ἀμυνόταν ἀνάβοντας τὰ χίλια φῶτα του πάνω στὴν τραχεῖα ἐπιδερμίδα του. Ὁ Ἐσπερος τρεμολάμπε ὀλίγοντος στὸν οὐρανὸ καλόντας τ' ἀδέλφια του σὲ βοήθεια.

— Ἐχετε ὥρατὰ μάτια, ἐπανελάβε ὁ ἄνθρωπος. Δὲν τὸ ξέρετε;

— Μ' αὐτὲς τίς κοινοτοπίας οἱ ἄνδρες πᾶνε νὰ γοητεύουν τις γυναῖκες. Νὰ βρεῖτε κατὰ ἄλλο...

— Ἴσως νὰ ἐκφράστηκα ἄσχημα, εἰ-

πε αὐτός. Δὲν θέλησα νὰ σὰς κάνω κομπλιμέντο. Δὲν ξέρω ἀκόμα ὅλα τὰ μυστικά τῆς γαλλικῆς γλώσσας. Πὺρ λένε σὲ μιὰ γυναίκα πὺρ ἔχει ὥρατὰ μάτια θὰ εἶναι αὐτὴ εἶναι ἡ ἀλήθεια; Δὲν ὑπάρχουν ἐξ ἄλλου καὶ τόσο πολλὰ ὥρατὰ μάτια στὸν κόσμο.

Εἶχε μιλήσει μὲ φωνὴ βαρεῖα καὶ μὲ τόση εἰλικρίνεια, πὺρ ἡ γυναίκα γύρισε πρὸς τὸ μέρος του.

— Μὰ ποῖς εἰστε; Ποῖς εἰστε λοιπόν; ρώτησε.

— Τὸ ὄνομά μου δὲν ἔχει καμμιὰ σημασία. Δὲν θὰ τὰ καταφέρετε ἐξ ἄλλου νὰ τὸ προσφέρετε. Ἐρχομαι ἀπὸ μιὰ μικρὴ χώρα στὰ πέρατα τῆς Εὐρώπης, μιὰ ἀπ' αὐτὲς τὶς μικρὲς χώρες τῆς Βαλτικῆς πὺρ ὁ πόλεμος ἐξόρισε ἀπὸ τὸ χάρτη. Δὲν ὑπάρχουμε πᾶ. Δὲν ὑπάρχω πᾶ. Εἶναι βαρὺ νὰ μὴν ὑπάρχεις, νὰ ἔχεις διαβατήριο χωρίς ἐθνικότητα. Εἶμαι ἕνας ἄνθρωπος, αὐτὸ εἶναι ὅλο. Ἐτοὶ πιστεύω δηλαδὴ ὡς χθὲς ἡ προχθὲς. Μὰ τώρα δὲν εἶμαι πᾶ καὶ τόσο σγυροῦς.

— Δὲν σὰς καταλαβαίνω καλὰ. Δὲν ἔχετε πᾶ πατρίδα, οὔτε σπῆτι, οὔτε κανένα; Δὲν ἔχετε πᾶ χρήματα ἢ δομάτιο γιὰ νὰ κοιμηθεῖτε;

— Ὁ! δὲν πρόκειται γ' αὐτὸ. Χρήματα ἔχω καὶ δουλεῖα εἶχα ὡς τελευταία. Φοβοῦμαι πὺρ ἔχασα τὴν ψυχὴ μου...

— Ὁ! ἂν ἀρχίσετε τώρα νὰ μιλάτε σὺν παπὰς...

— Βλέπετε τί δύσκολο πὺρ εἶναι; Ἀφῆσα τὴ χώρα μου καὶ ταξίδεψα πολὺ στους τόπους τοῦ Βορρᾶ, στὴ Γερμανία, στὴν Ἀγγλία. Σὲ ἀναζήτησιν τῆς εὐτυχίας. Εἶναι γελοῖο ἔ; Μὴ γελᾷτε. Δὲν εἶναι ἀστείον. Ἡρᾶ στὴ Γαλλία γιὰτὶ γιὰ μᾶς τοὺς ξένους ἡ Γαλλία εἶναι ἡ χώρα τῆς γλυκεῖας ζωῆς, τὸ Παρίσι, ἡ πρωτεύουσα τῆς ἀνθρωπότητας. Πᾶει ἕνας μῆνας πὺρ εἶμαι στὸ Παρίσι. Ἐνας μῆνας πὺρ δὲν συνάντησα...

Κόπρηκε. Τώρα εἶχε νυχτῶσει ἐντελῶς. Ὁ πάγκος ὅπου κάθονταν εἶχε βυθιστεῖ σ' ἕνα διάχυτο σκοτάδι. Τὰ παιδιά εἶχαν ὅλα μυστηριωδῶς ἐξαφανισθεῖ, οἱ ἀλλεῖς ἐρημωθεῖ. Ἐφάνηκε ἡ νέα γυναίκα γέλασε. Ἐνα ἐλαφρὸ σπασμένο γέλιο. Ἀπορημένος ὁ ἄνθρωπος τῆς ἄγγιξε τὸ χέρι.

— Τί σὰς κάνει νὰ γελᾷτε; ρώτησε ξερὰ.

— Μὲ συγχωρεῖτε.. Μιὰ σκέψη πὺρ μοῦ πέρασε ἀπὸ τὸ μυαλό..

— Λοιπόν;

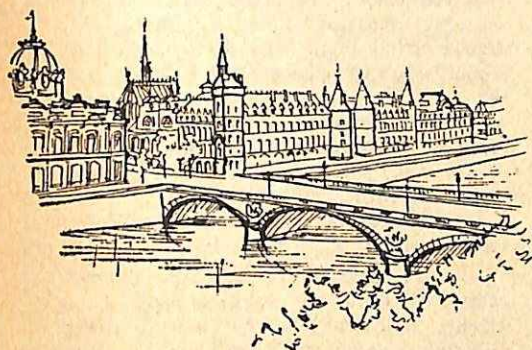
— Νά, πρωτότερα, ὅταν μὲ πλησιάσατε καὶ μὲ ἀναγκάσατε νὰ ξανακαθίσω, φαντάσθηκα πὺρ εἶχατε θυγὲ σὲ ἀναζήτησιν περιπέτειας. Τώρα ὅμως δὲν σὰς βλέπω καὶ περίφημο ἔραστη.

Ὁ ἄνθρωπος ἀκούμπησε τὸ χέρι του πάνω στὸ δικὸ της.

— Βλέπετε πὺρ ἔχω δικίον ὅταν λέω πὺρ ζοῦμε τόσο μακριὰ ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλο; Τὰ φαινόμενα λένε ψέματα. Θὰ ἔπρεπε νὰ μπορούμε νὰ καταβαίνουμε μέσα στὴν ψυχὴ τῶν ἀνθρώπων, στὰ μυστικά κι' ἀπόρητα βάθη τους.. Τ' ἀπόγευμα ἔσκηνα πάνω ἀπὸ τὸν Σηκουάνα. Εἶναι ἕνας ποταμὸς θρόμβος καὶ γκρίζος. Δὲν τὸν ὁμορφαίνει παρὰ μόνον ὁ γύρω διάκοσμος τοῦ Παριζιῶ. Κόταξα πολλὰ ὥρα νὰ κυλοῦν τὰ νερά του, ὅπου τὸ φῶς πολλαπλασίαζε τὴ λάμψη του. Μὰ κι' αὐτὸ τὸ φῶς πάνω στὴ λιπαρὴ πέτσα τοῦ ποταμοῦ, δὲν ἦταν παρὰ μόνον ἀπατηλὸ φαινόμενο πὺρ ἔκρυβε μιὰ

ἀκατανόμαστη σαπῖλα.

— Τὸ ξέρετε πὺρ εἰστε βαρετός; Ἀν ὅλο τέτοιες σκέψεις γυρίζετε στὸ μυαλό σας δικαιολογημένα τὰ ἔχετε χαμένα. Δὲν ἔχετε σκεφθεῖ ποτὲ μήπως ὑπάρχουν στὴ ζωὴ προβλήματα πὺρ ἐπείγοντα ἀπὸ τὴ λιπαρὴ πέτσα ἐνὸς ποταμοῦ ἢ ἀπὸ τὴ σαπῖλα πὺρ κουβαλοῦν τὰ νερά του; Δὲν σκεφθήκατε ποτὲ πὺρ ὑπάρχουν ἄνθρωποι πὺρ φοροῦν ἀπὸ τὴν πείνα πὺρ..

Τὸ Δικαστικὸ Μέγαρον στὸ Παρίσι

— Πάντοτε ἡ ἴδια παρεξήγησις. Ὁ ὅλοι μας εἴμαστε δουτηγμένοι στὴ σαπῖλα, μὰ δὲν τὸ παίρνουμε εἰδησι.

Ἡ νέα γυναίκα σηκώθηκε.

— Ὁ! σὰς βαρέθηκα! Δὲν καταλαβαίνω τί κάθομαι καὶ σὰς ἀκούω. Λυποῦμαι πολὺ πὺρ ἀναγκάζομαι νὰ σὰς ὑψήσω στὴ μοναξιά σας, μὰ φεύγω. Πεινῶ.

— Πιερίμενε! Πιερίμενε λοιπόν. ἔκανε αὐτὸς σχεδὸν φωναχτὰ. Μὴ φύγετε ἀκόμη...

Εἶχε σηκωθεί καὶ στεκόταν τώρα δίπλα της σφίγγοντας τὸν ἀγκῶνα της μὲ τὸ δεξιὸν χέρι.

— Γιατὶ νὰ μὴ φάμε μαζί; πρόσθεσε πὺρ μαλακά. Μὲ συγχωρεῖτε γιὰ τὴν ἀδιακρισία μου, μὰ ἂν δὲν σὰς περιμένει καγεῖς..

— Ὅπως θέλετε. Μὰ σὰς προειδοποιῶ: ἂν ἔχετε ἄλλα πράγματα στὸ μυαλό σας, χάνετε τὸν καιρὸ σας.

— Τί ἄλλα πράγματα μπορῶ νὰ ἔχω στὸ μυαλό μου;

Σήκωσε τοὺς ὄμους της καὶ προχώρησε στὴ σκοτεινὴ ἀλέα. Αὐτὸς περπατοῦσε δίπλα της.

Τὸ ἔβρα καθόνταν, ὁ ἕνας ἀπέναντι στὸν ἄλλο, σ' ἕνα τραπέζι κινεζικοῦ ἐστιατορίου. Γιὰ πρώτη φορὰ μπόρουνε νὰ τὴν κυττάζει φάτσα. Κρατοῦσε τὸ κεφάλι της λίγο γυρτὸ στὸν ἀριστερὸ ὄμο. Τὸ πρόσωπό της δὲν ἦταν ὥρατο. Μὰ τὴν σημαίνει ὥρατο πρόσωπο; Ἀπὸ τὸ δικὸ της ἀκτινοβολοῦσε ἕνα εἶδος θαλεῖας ὁμορφιάς, σὺν μακρινὸ φῶς στὴ σκοτεινὴ νύχτα. Ἴσως αὐτὸ τὸ φῶς νὰ εὗρισκε τὴν πηγὴ του στὰ μάτια της. Μάτια πρᾶσινα μὲ καφετιά στίγματα, σὺν τοπιὸ στὸ ἀπόσκιο δάσους στὲς ἀρχὲς τοῦ φθινοπορίου. Ναί, θὰ ἦσαν αὐτὰ τὰ μάτια πὺρ σκόρπιζαν αὐτὴ τὴ λάμψη. Τὰ μάτια, τὰ τρεμουλιαστὰ βλέφαρα μὲ τὰ πελώρια τσίφουρα.

— Πρέπει νὰ μοῦ μιλήσετε γιὰ τὰ παιδικὰ σας χρόνια, εἶπε ὁ ἄνθρωπος.

— Γιατὶ; Τί σὰς νοιάζει ἐσὺς..

— Στὰ παιδικὰ μας χρόνια ξαναβρί-

σκουμε τὸν καλύτερο ἑαυτὸ μας. Ἀπ' αὐτὰ ξεκινοῦν οἱ δρόμοι πὺρ ἀκολουθήσαμε γιὰ νὰ χαθοῦμε, οἱ δρόμοι πὺρ θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχαμε ἀκολουθήσει γιὰ νὰ σωθοῦμε..

— Κι' αὐτοὶ πὺρ δὲν γνώρισαν παιδικὰ χρόνια,

— Εἶναι χαμένοι ἀπὸ τὰ πρῖν, συγριμένοι, ἀποδιογμένοι τὴ στιγμή πὺρ γεννήθηκαν.

— Κι' ἂν εἶμαι ἀπ' αὐτούς;

— Δὲν εἰστε. Κουβαλᾶτε τὰ παιδικὰ σας χρόνια μέσα σας. Αὐτὸ διαβάσει στὸ πρόσωπό σας, στὰ χέρια σας. Δὲν τὸ ξέρετε; Ἀρκεῖ ἕνα τόσο δὲ πραγματάκι γιὰ νὰ βροῦν στὴν ἐπιφάνεια. Μιὰ λέξη. Μιὰ λέξη — κλειδί. Μὰ δὲν τὴν ξέρω.

— Τώρα φατιστήκαμε! Τί δουλεῖα ἔχουν τὰ παιδικὰ μου χρόνια;

Δὲν μπορούμε νὰ προσφέρουμε στοὺς ἄλλους παρὰ μόνον ὅτι ἔχουμε. Ὅχι χρήματα. Τὰ χρήματα φεύγουν, σὺν τὰ δρώμικα νερά τοῦ Σηκουάνα. Θέλετε νὰ σὰς μιλήσω γιὰ μένα ὅταν ἦμουν παιδί; Γεννήθηκα σὲ μιὰ χώρα μὲ λίμνες καὶ σημάδες. Λίμνες ὅπου πολλαπλασιάζονταν ὁ οὐρανός. Τὸ σπῆτι τοῦ πατέρα μου ἦταν στὴν καρδιά ἐνὸς δάσους ἀπὸ σημάδες. Ἐνας ἐλαφρὸς ἀνέφορος σὲ πηγανέ στὴν κορφή τοῦ λόφου, ὅπου ἦταν ἕνα ξέφωτο. Ἀνέβαινα συχνά, γιὰτὶ ἀπὸ κεῖ μπορούσε νὰ δεῖς τὸ μακρινὸ φεγγοδόκημα τῆς θάλασσας. Δὲν ἦταν παρὰ μιὰ φωτεινὴ μόνον λουρίδα ἀνομιπισμένη στὴν ἄμμο. Μιὰ λεπτὴ ραφὴ ἀνάμεσα στὸν οὐρανὸ καὶ τὴ γῆ. Ὁ! αὐτὴ τὴ θάλασσα, πόσο τὴν ἀγάπησα πὺρ ἀκόμη τὴν πληροῖσα. Πᾶσον καιρὸ κουβάλησα μέσα μου τὴν παραμυθένια γοητεία της! Ὁ καθένας μας κρατεῖ ἕτοιμὰ μέσα του μιὰ ὥρατὰ εἰκόνα καὶ πρὸς αὐτὴν συγκλίνουν μυστικά ὅλα τὰ βνεῖρά μας. Δὲν ἔχετε κι' ἐσεῖς τὴν ἀνάμνησιν μιᾶς τέτοιας εἰκόνας ποῦ..

Ταραγμένη, μὰ κρύβοντας τὰ αἰσθηματά της ἀπὸ πείσμα, ἡ νέα γυναίκα πέταξε ξερὰ:

— Δὲν γεννήθηκα σὲ κανένα διακοσμὸν ὀνειρῶν καὶ τὰ παιδικὰ μου χρόνια, αὐτὰ τὰ παιδικὰ χρόνια πὺρ τόσο σὰς θαμπώνουν, βυθίζονται σὲ μιὰ ἀμύχλη πὺρ σὰς βεβαίω δὲν παρουσιάζει τίποτε τὸ ἐλκυστικόν.

— Καὶ ἡ θάλασσα σκεπάζεται καμμιὰ φορὰ ἀπὸ καταχνιά, μὰ τὸ ξέρουμε πὺρ ὑπάρχει ἀπὸ κάτω, πὺρ ἀρκεῖ λίγο ἀεὶ ὀρᾷ, ἕνα βέλος ἀπὸ φῶς γιὰ νὰ ξαναγεννηθεῖ πὺρ ὥρατὰ ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ. Σὰς τὸ λέω, δὲν ὑπάρχει παιδικὴ ἡλικία πὺρ νὰ μὴ σώζει ἕστω καὶ μιὰ εἰκόνα.

— Κι' ἂν ἀκόμη συμβαίνει αὐτὸ, τι σὰς νοιάζει ἐσὺς;

— Γιατὶ ὅλες αὐτὲς οἱ εἰκόνας εἶναι ἀόρατοι κρῖνοι τῆς ἀλυσίδας πὺρ ἐνώνει τοὺς ἀνθρώπους μεταξὺ τους. Τὸ χρέμα τοὺς χωρίζει. Γιατὶ νομίζετε πὺρ γίνονται πόλεμοι κι' ἐπαναστάσεις; Μόνον τὸ δνεῖρο, ἢ ἂν προτιμᾶτε ἡ μικροσκοπικὴ σταγόνα ποίησης πὺρ κρύβεται μέσα στὸν καθένα, μπορεῖ νὰ τοὺς ἐνώσει. Μὰ ἀλλοῖμονο! οἱ ἄνθρωποι ντρέπονται γιὰ τὰ δνεῖρά τους, ντρέπονται γιὰ τὸ πολυτιμότερο πρᾶγμα πὺρ ἔχουν μέσα τους. Κρατήσατε ποτὲ ἕνα βῶλο κερχομπάρι στὰ χέρια σας; Ἐπάρχει κερχομπάρι στὲς ἀκρογιαλιὲς τῆς πατρίδος μου. Αὐτὸν τὸν βῶλο ἀπὸ κερχομπάρι, ἂν τὸν κρα-

τήσουμε στὴν παλάμη μας ζεσταίνεται, ἀναδίδει ἕνα λεπτότατο ἄρωμα κι' ἀκτινοβολεῖ μιὰ μυστικὴ θερμότητα στὴ χούστα τοῦ χερσὶν μας. Ἀν τὴν δώσεις στὸ γείτονό σου κι' αὐτὸς δὲν νοιώσει αὐτὴ τὴ σπάνια ζεστασιά. Ἐτοί, ἀπὸ χέρι σὲ χέρι αὐτὴ ἡ γλυκεῖα καὶ ζεστὴ σταγόνα ἀπὸ κερχομπάρι μπορεῖ νὰ κάνει τὸ γῆρο τοῦ κόσμου. Κάτι τέτοιο εἶναι καὶ ἡ ποίηση, ἡ ἀνθρώπινη τρυφερότητα..

Ἡ νέα γυναίκα εἶχε σηκώσει τὸ κεφάλι της. Ἀκούμποσε τὴν πλάτη στὴν καρδιά της κι' εἶχε τὰ μάτια κλειστά.

— Σὰς μιῶ γιὰ ἕνα βῶλο κερχομπάρι. Θὰ μπορούσα νὰ σὰς μιλήσω γιὰ μιὰ μελωδία ἢ γι' αὐτὸ τὸ κλαρί πασχάλιας τοῦ κῆπου μας στὴν πατρίδα μου, φουσκωμένο ἀπ' ὅλους τοὺς χιμῶς τῆς ἀνοῖξεως. Ἡ πασχάλια, ἔτσι δὲν εἶναι. ἀνέχει σ' ὅλον τὸν κόσμον. Καὶ στοὺς πὺρ φτωχοὺς. Μὰ ποῖς βρήκε ποτὲ τὸν καιρὸ νὰ κυττάσει ἕνα κλαρί πασχάλιας; Ἡ νέα γυναίκα εἶχε γίνει πολὺ χλωμή. Ὅλο τὸ αἷμα τῆς εἶχε μονομιάς φύγει θαρρεῖς ἀπὸ τὸ πρόσωπό της.

— Πασχάλια, ἐπανελάβε. Γιατὶ μοῦ μιλάτε γιὰ πασχάλια;

— Ἴσως γιὰτὶ ἀνακάλεσα τὸ χρώμα της μέσα στὰ μάτια σας.

— Σωπάτε! Σωπάτε! Οἱ πασχάλιας..

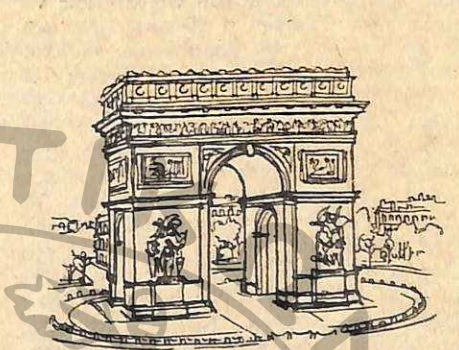
— Οἱ πασχάλιας τῶν παιδικῶν μου χρόνων...

— Μὰ σωπάτε λοιπόν.

Ὁρλιάζε σχεδὸν κι' ὁ Κινέζος ταβερνιέρης ἀκούμπωμένος στὸ μπάγκο του τοὺς κῆρυξε ἀπορημένος.

— Πὺρ τὸ ξέρετε ὅτι οἱ πασχάλιας:

Ἐνας λυγρὸς ξέφυγε ἀπὸ τὰ χεῖλη

Ἡ Ἀψίδα τοῦ Θριάμβου

της καὶ τὸ κεφάλι της ἔπεσε βαρὺ πάνω στὸ τραπέζι. Ὁ ἄνθρωπος τῆς χάρωσε τὸ πῶς μέρος τοῦ λαμποῦ. Τὰ δάχτυλά του ἄγγιξαν τὰ ἀτίθασα μαλλιά πὺρ εἶχαν ξεφύγει ἀπὸ τὴν περικοχία τοῦ κότσου της.

— Οἱ πασχάλιας τῶν παιδικῶν σας χρόνων, ἐπανελάβε, ἡ μοναδικὴ λάμψη τῆς πασχάλιας τῶν παιδικῶν σας χρόνων.

Σήκωσε τὸ κεφάλι της. Δάκρυα τρεμοῦ λαβάν στα βλέφαρά της, μὰ ὑπάρχε κακία στὸ βλέμμα της καὶ τὸ στόμα της εἶχε μιὰ ρυτίδα πίκρας.

— Ἐ! λοιπόν ναί, αὐτὲς οἱ πασχάλιας στάθηκαν τὸ μόνον μου δνεῖρο, ἡ μοναδικὴ μου χαρὰ στὴ ζωὴ. Εἶχαμε ἕνα δασάκι ἀπὸ πασχάλιας πίσω ἀπὸ τὸ σπῆτι ὅπου ἔβρα τὰ πρώτα μου χρόνια. Μὴ κρὸ κοριτσάκι, πέντε ἐτῶν ἄς ποῦμε,

σκαρφάλωνα στα κλαδιά τους, έκοβα δλό-
κληρες άγκυλιές και τις άνέβαζα στη
σοφίτα. Έκει έαπλωνόμουν, κοιλούμουν
να πάνω σ' αυτό το εδωδιαστό στρώμα
ώς τη στιγμή που το επίμονο άρωμά τους
— ή ή κούραση ίσως — με νάρκωνε κι'
άποκοιμιόμουν. Αυτό είναι όλο. Άντές
είναι οι πασχάλιες των παιδικών μου
χρόνων. Βασίλική άνάμνηση, έ;

— Πολύ περισσότερο από βασιλική,
άφου αυτές οι πασχάλιες εδωδιάζουν άκό-
μη στίς άνανμήσεις σας.

— Πάει καιρός που τις σάρωσα από
τη μνήμη μου. Χρειάστηκε ή έπιμονή σας,
ή φλυαρία σας για να τις ξανάβρω.

— Ζούσαν άκόμη μέσα σας. Αυτό έ-
χει σημασία.

— Σημασία; Τόσο άφελής έσπε ή πα-
ριστάνετε τον άφελή. Έκείνο που έχει
σημασία θα σάς το πω έγώ. Ο πατέρας
μου ήταν φύλακας σε διώρυγα. Έίκοσι
φορές τη μέρα γύριζε τη μανιέλλα που
έφερνε το νερό μέσα στη διώρυγα ή το
έβγαζε. Ο πατέρας μου ήταν έργατης
και μπκερής. Το ένα δεν έμποδίζει το άλ-
λο. Ένα βράδυ έπεσε μεθυσμένος στη
διώρυγα του και τον έβγαλαν νεκρό την
άλλη μέρα. Η μητέρα μου, μια θλιμμένη
γυναίκα με τρία παιδιά που δεν ήξερε πώς
να τα μεγαλώσει, τρελλάθηκε. Τη πήραν
από το σπίτι δεμένη με σκοινιά πάνω
σε μια καρέκλα. Ήμουν δεκαπέντε χρο-
νών κι' έφυγα γυαλό — γυαλό πάνω σε
μια μαούνα. Τι να έκανα; Τ' άφεντικό
της μαούνας μ' έβαζε να κοιμούνται στην
κάμσα όπου κοιμόταν με τη γυναίκα
του. Έκavian έρωτα όλη νύχτα χωρίς να
ντρέπονται. Τότερα ο άνδρας ήρθε και
με βόηκε έμένα στο χαμηλό μου ντιβάνι.

Άμ' τί! Έτσι, τζάμπα θα με είχαν; Η
γυναίκα του τον άφηνε. Μπροστά στα
μάτια της έκαινε έρωτα μαζί μου. Κι'
ήρθε ένα παιδί. Ήμουν δεκαεπτά χρο-
νών όταν έφυγα για να γεννήσω κάπου
κρυφά. Πέθανε μετά τρεις εβδομάδες. Ά
πό τότε... θέλετε να μάθετε τί έκανα από
τότε; Δούλα σε στάνη, υπηρέτρια στο
Άρράς, βοηθός σε κομμωτήριο, σεοβιτό-
ρισσα σε μπάρο... ούτε θυμούνται πιά. Άπό
άνδρες, άλλο τίποτε, μιά δεν ξαναρχό-
ταν ο ίδιος δείπνο φορά κοντά μου.
Τους τρώμαζα γιατί τους μισούσα ό-
λους, όλους, άκούστε; Την περασμένη βδο-
μάδα ήμουν πωλήτρια σε κατάστημα. Πω-
λήτρια με 27.000 φράγκα το μήνα. Σας
λέει τίποτε αυτό; Τι σκοτίζομαι έγώ για
τις πασχάλιες σας και τις σημύδες σας
και τη θάλασσά σας και το κεχρημπάρι
σας; Πασχάλιες! Θα μου φέρει κανείς
κανένα κλαδί στο φρέρερό μου όταν μετά
από τρεις μήνες, έξη το πολύ, με κου-
βαλήσουν στο νεκροταφείο; Γιατί αυτό εί-
ναι όλο - όλο που μου μένει να ζήσω. Έ
ξη μήνες. Όραία προοπτική, έ; Έξη μή-
νες! Κι' αρχίζουν από άπόψε. Ο γιατρός
μου το είπε. Με τρόπο βέβαια... για να
μη με τρομάξει. Όταν θ' άνθίσουν πάλι
οι άσπρες πασχάλιες σας, θα είμαι μήνες
πιά και θα σαπίζω κάτω από πέντε πι-
θαμές χώμα.

Γέλασε βραχνά, ύστερικά, τα μάτια πλημ-
μυρισμένα δάκρυα. Ο άνθρωπος της άγ-
γιζε το χέρι.

— Με συγχωρείτε.. Δεν ήξερα, μονο-
μούρισε. Μά δεν θα είναι τόσο σοβαρό ό-
σο το λέτε... Δεν θα καταλάβετε καλά...
— Όχι τόσο σοβαρό! Λευχαμία! Σε-
ρετε τι πάει να πεί λευχαμία; Καρκίνος

του αίματος. Δεν είμαι τόσο κουτή, ξέρω
τι λέω. Ο γιατρός ήθελε να με στείλει
στο νοσοκομείο. Τι να κάνω εκεί; Ο
Σηκουάνας είναι πολύ πιό κοντά. Και
πιό γρήγορος... Λοιπόν, τι έχετε να πεί-
τε τώρα με τα κεχρημπάρια σας και την
άνθρωπινη τρυφερότητα; Σας ήρθε κε-
ραμίδα, έ;

Άναστατωμένος ο άνθρωπος δεν εϋ-
ρισκε λόγια για ν' άνακουφίσει αυτόν
τον πόνο που τον φανέρωναν με τό-
ση λύσσα. Ένοιωσε σαν υπεύθυνος γι'
αυτή τη νεαρή ζωή που είχε καταδικα-
σθεί από τη μοίρα τόσο νωρίς. Έσπρω-
ξε το πιάτο του και με άφραστη θλίψη
κτύταξε πολλή ώρα το πρόσωπο της νέ-
ας γυναίκας που το είχε σκάψει ή κού-
ραση, τα κλειστά μάτια της που έλαιαν
χωρίς δάκρυα. Πήγε κοντά της, άγκά-
λιασε τούς ώμους της με το χέρι του
και χαμήλα, όπως μιλάει κανείς στους
πολύ πονεμένους, μουμούρισε:

— Δεν χάθηκαν όλα. Είμαι βέβαιος
πως δεν χάθηκαν όλα. Έλάτε, πάμε να
φύγουμε από δω. Πρέπει να ξανατάξετε
κουράγιο, να ξανακερδίσετε την έμπιστο-
σύνη σας. Έλάτε.

— Που θέλετε να πάμε; Δεν το κατα-
λάβατε άκόμη πως ή παρουσία σας μου
είναι άνυπόφορη;

— Έλάτε, επέμεινε αυτός κάμνοντας
πως δεν άκουσε τα τελευταία λόγια της.
Με βοηθήσατε ν' άνακαλύψω αυτό το
πολύτιμο πράγμα που άσκοπα έβαχα να
το βρω: την ανθρώπινη άδελφότητα. Κι'
έγώ άπόψε ήμουν ένας καταδικασμένος

— Ο μακαρίτης Παπαδόπουλος,
ότι είχε το άφησε στο Όρφανο-
τροφείο.

— Μα! Και τι άφησε;
— Τα τρία του παιδιά!.

— Πάμε να ζήσουμε, είπε πάλι... Ήταν
καιρός.

Σ' αυτά τα λόγια, που ήχοϋσαν τόσο
παράταιρα μετά την έξομολόγηση που
του είχε κάνει στο κινεζικό ταβερνάκι,
ή νέα γυναίκα σήκωσε έπάνω του ένα
βλέμμα όπου υπήρχε άπορία και σχεδόν
μιά φλόγα χαράς. Μήπως ο θάνατος πι-
σωδρομούσε; Άφηνόταν στο χέρι του.
Θα πήγαινε έτσι ως το πρωί. Ή μήπως
άσυνειδήτα να μην υπάρξει άλλο ξημέ-
ρωμα; Μά αν υπήρχε, θα πήγαινε μα-
ζί του, όπου ήθελε αυτός να την πάει.
Τό ήξερε ότι θα τον άκολουθούσε όση
ώρα κι' όσο μακριά θα την πήγαινε.
Δεν είχε τίποτε να χάσει, ούτε και να
κερδίσει. Τι την ένοιαζε; Θα πήγαινε.

Αυτός μόνο ήξερε κατά που να πάει
τα δημάτα τους. Δεν ήταν πιά μόνος για
ν' άνιμετωπίζει το έχθρικό πλήθος. Ό-
λα θα ήσαν εύκολα. Είχε διαλέξει τη
ζωή γι' αυτόν, γι' αυτήν επίσης. Πιό
πολύ γι' αυτήν. Θα καταλάβαινε ότι, για
να μην πεθάνει, πρέπει να διαλέξεις τη
ζωή.

Πέρα από τη γέφυρα, πέρα από το
Σατελέ με τους πανύψηλους λαμπτήρες
του που άναβαν εκεί πάνω σαν δώλο ά-
πό κεχρημπάρι, υπήρχε ίσως ή ζωή, γιατί
έκει ήταν όλη ή έλπίδα για το αύριο.

— Τό Λονδίνο είναι άσφαλώς
ή πιό όμιχλώδης πόλη του κόσμου.

— Αλλάς κανείς. Έγώ πήγα
κάποτε σε μια πόλη περισσότερο ό-
μιχλώδη απ' το Λονδίνο.

— Ποιά ήταν ή πόλη αυτή;

— Που θες να ξέρω; Τ' άπρηχε
τόση όμιχλή που δεν μπόρεσα να
την άναγνωρίσω.

με άναστολή. Περιπλανιόμουν στο πα-
ράλογο. Θέλω να σάς ξαναδώσω, αν μπο-
ρέσω την άξιοπρέπεια της έλπίδας.

Τόν άφησε να την παρassούρει, υπά-
κουη, έξαντλημένη. Ο άέρας του δρό-
μου φάνηκε να τους ξανάφερε στην πραγ-
ματικότητα. Πήγαν προς τα φώτα της
λεωφόρου Σαιν — Ζερμαίν, χάθηκαν
για μια στιγμή, στον ανθρώπινο χείμαρ-
ρο της πλατείας Σαιν — Μισέλ. Με
άποφασιστικό βήμα ο άνθρωπος πέρασε το
δρόμο για να φθάσει στη γέφυρα και
να σταθεί στο σημείο όπου τ' άπόγευμα
είχε κιντάζει τόσες ώρες τα λασπωμένα
νερά του Σηκουάνα. Έσκυψε, ύποχρέω-
σε τη νέα γυναίκα να σκύψει κι' αυτή.

— Κυττάξτε, είπε, κυττάξτε...

— Τι θέλετε να δώ στα σκοτάδια
του ποταμού;

— Δεν βλέπετε τίποτε; Δεν βλέπετε
πάνω σ' αυτό το παχύ στρώμα όπου
πέφτει ή άνταύγεια των φώτων αυτές
τις δυο μορφές που αρχίζουν να σχη-
ματίζονται... αυτές τις μορφές με το
βολό περίγραμμα που άναδύονται σιγά
— σιγά, τα πρόσωπά μας...

Μιά εϋθυμη παρέα πέρασε από πίσω
τους γελώντας και φωνάζοντας. Ο άν-
θρωπος ξανάτασε το μπράτσο της νέ-
ας γυναίκας και το έφτιξε άπαλά, μα
σταθερά.

— Πάμε, είπε άπλά.

Την παρέσυρε προς το σπιδοβόλημα της
άριστερης όχθης, προς την καρδιά της
πολιτείας. Μιά χλιαρή πνοή τούς τύλιξε.
Μιά πνοή φορτωμένη από παράξενα
σκιτήματα, από άόρατα φτερουγίσματα,
λές κι' ή πολιτεία που θρόιζε μπροστά
τους άνοιγόταν έπιτέλους για να τους
υποδεχθεί.

Ο άνθρωπος σκεφτόταν ότι είχε βγει
από τον σατανικό κόλπο που τον κρατού-
σε φυλακισμένο, πως είχε έξορκίσει τον
καύμό του.

— Πάμε να ζήσουμε, είπε πάλι... Ήταν
καιρός.

Σ' αυτά τα λόγια, που ήχοϋσαν τόσο
παράταιρα μετά την έξομολόγηση που
του είχε κάνει στο κινεζικό ταβερνάκι,
ή νέα γυναίκα σήκωσε έπάνω του ένα
βλέμμα όπου υπήρχε άπορία και σχεδόν
μιά φλόγα χαράς. Μήπως ο θάνατος πι-
σωδρομούσε; Άφηνόταν στο χέρι του.
Θα πήγαινε έτσι ως το πρωί. Ή μήπως
άσυνειδήτα να μην υπάρξει άλλο ξημέ-
ρωμα; Μά αν υπήρχε, θα πήγαινε μα-
ζί του, όπου ήθελε αυτός να την πάει.
Τό ήξερε ότι θα τον άκολουθούσε όση
ώρα κι' όσο μακριά θα την πήγαινε.
Δεν είχε τίποτε να χάσει, ούτε και να
κερδίσει. Τι την ένοιαζε; Θα πήγαινε.

Αυτός μόνο ήξερε κατά που να πάει
τα δημάτα τους. Δεν ήταν πιά μόνος για
ν' άνιμετωπίζει το έχθρικό πλήθος. Ό-
λα θα ήσαν εύκολα. Είχε διαλέξει τη
ζωή γι' αυτόν, γι' αυτήν επίσης. Πιό
πολύ γι' αυτήν. Θα καταλάβαινε ότι, για
να μην πεθάνει, πρέπει να διαλέξεις τη
ζωή.

Πέρα από τη γέφυρα, πέρα από το
Σατελέ με τους πανύψηλους λαμπτήρες
του που άναβαν εκεί πάνω σαν δώλο ά-
πό κεχρημπάρι, υπήρχε ίσως ή ζωή, γιατί
έκει ήταν όλη ή έλπίδα για το αύριο.

(Μετ. ΕΛΕΝΗΣ ΓΟΝΑΤΟΠΟΥΛΟΥ)

Ουΐλλιαμ ΦΩΚΝΕΡ

Ο μεγάλος Άμερι-
κανός πεζογράφος
που έχει δημιουργή-
σει ένα όλόκληρο
κόσμο

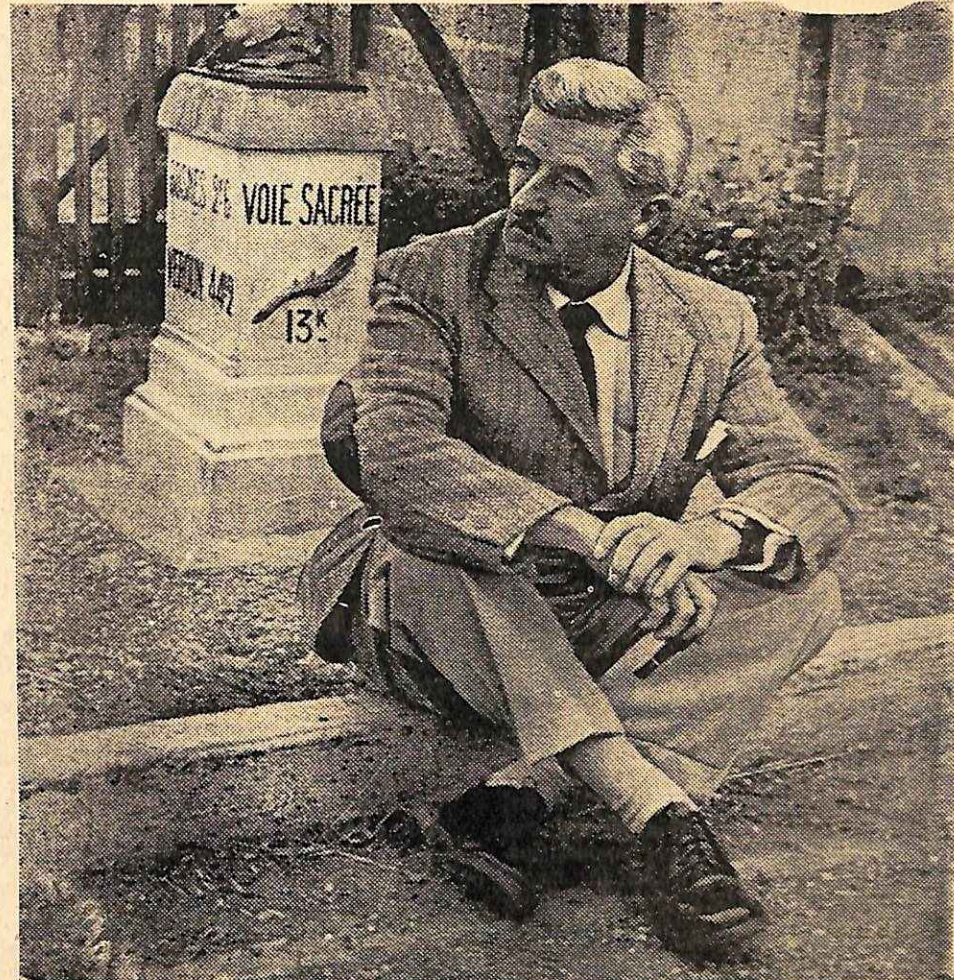
ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΥ

Ο Ουΐλλιαμ Φώκνερ είναι ένας
από τους μεγαλύτερους συγγραφείς
που ζουν σήμερα. Το έργο του είναι
ένας όλόκληρος κόσμος — όπως τα
έργα του Μπαλζάκ, του Ζολά, του
Ντίκενς, του Προύστ, του Ντοστο-
γέφσκι. Βραβείο Νόμπελ της Λογο-
τεχνίας το 1949, είναι ο τραγικός
άφηγητής της ταραγμένης ζωής των
κατοίκων των Νοτίων Πολιτειών. Τα
μυθιστορήματά του έχουν μεταφρα-
σθεί σ' όλες τις γλώσσες κι' ή φή-
μη τους είναι παγκόσμια. Πολλοί
θεωρούν το Φώκνερ σαν τον κορυ-
φαίο μυθιστοριογράφο της έποχής
μας. Και πραγματικά ο Άμερικανός
αυτός πεζογράφος έχει δώσει το
μόνο μεγάλο πεζό έπος των νεωτέ-
ρων χρόνων.

ΥΠΑΡΧΕΙ, βόρεια από το Μισισι-
πή, κοντά στον ποταμό Ταλλαχά-
τσι, μια έπαρχία που δεν εμφανί-
ζεται σε κανένα χάρτη: Μιά έπαρχία με
την πρωτεύουσά της, με το δικαστικό
μέγαρό της, με το σιδηρόδρομό της και
με το μνημείο των πεσόντων, όπου ο-
μως ποτέ δεν πάτησε κανένας — μια έ-
παρχία όπου 6.298 λευκοί και 9.313
μαύροι, άνάκατοι, σπαραγμένοι, τυραν-
νισμένοι από ένα άποπνικτικό παρελθόν,
έξαρτώνται από ένα μόνο άνθρωπο. Η
άνευρετη αυτή έπαρχία ονομάζεται Γιο-
κναπατώφα, ή πρωτεύουσά της ονομά-
ζεται Τζέφερσον και ο μοναδικός κά-
τοχος και ιδιοκτήτης της ονομάζεται
Ουΐλλιαμ Φώκνερ.

Η χώρα αυτή — θα το καταλάβετε
— είναι ή γη όπου ο Φώκνερ έχει τοπο-
θετήσει όλόκληρο σχεδόν το έργο του
και που την διασπίζουν, σαν όνομασίες
μαχών, τίτλοι μυθιστορημάτων. Έκει,
ένα κτήμα κατεστραμμένο, που καταλή-
γει σε μια ψαρόδικη καλύβα στην
όχθη του Ταλλαχάτσι, είναι το
παλιό βασίλειο του Τόμας Σπιούπεν,
του «δαίμονα» που ήλθε μια μέρα από
τη Βιργινία για να έπιβληθεί στο Τζέ-
φερσον (στο μυθιστόρημα: «Άβεσα-
λώμ! Άβεσαλώμ!»).

Άς μπούμε στην πόλη, στο Τζέφερ-
σον: Άριστέρα, όχι μακριά από το δι-
καστικό μέγαρο είναι ή φυλακή: Έκει

Ο Ουΐλλιαμ Φώκνερ
(φωτογραφία του στο Βερντέν, όπου είχε πολεμήσει στον πρώτο παγκόσμιο
πόλεμο και που το έπισκέφθηκε πέρυσι για ν' άναπολήσει τις πολεμικές ά-
μνησεις του).

έκλεισαν και λυντσόρησαν τον Λή Γκουν-
τουϊν (στο μυθιστόρημα «Τό Ίερό»). Πέ-
ρα, κάτω από τον ήλιο, άπλώνονται πευ-
κόφυτοι λόφοι, και, κατά το νότο, κοντά
στη στροφή του δρόμου, στον ποταμό
Γιοκναπατώφα, τα νερά έχουν παρassού-
ρει μια γέφυρα. Είναι ή γέφυρα που ο
Άνς Μπάντρεν και τα παιδιά του δεν
μπορέσαν να περάσουν ενώ μετέφεραν
μ' ένα καρροτσάκι, στην πόλη, το πτώ-
μα της Άντι (στο μυθιστόρημα «Ένώ
άγωνιά...»).

Σε κάθε βήμα, σ' όλους τους δρόμους,
στα σταυροδρόμια, στα κυνηγετικά κα-
λύβια που ξαναζούν κάθε φθινόπωρο,
βγαίνουν φαντάσματα. Τριάντα χρόνια
τώρα, δημιουργείται εκεί, σιγά σιγά,
σχεδόν κρυφά, ή τελευταία έποποιία των
νεωτέρων χρόνων.

Ο δόρυδος κι' ή μανία

ΑΥΤΟ άρχισε να γίνεται άπληπτό
το 1929. Έκείνο το χρόνο, ο έκ-
δοτικός οίκος Χάρρισον Σμιθ της
Νέας Υόρκης κυκλοφόρησε ένα βιβλίο,
«Ο Θόρυβος και ή Μανία», που ο τί-
τλος του θυμίζει ένα στίχο του Σαίξπηρ:
«Είναι μια ιστορία που τη διηγείται έ-
νας ήλιθιος, γεμάτη θόρυβο και μανία
και που δε σημαίνει τίποτε». Πρόκειται
για τη ζωή: Και το μυθιστόρημα φαι-
νόταν να την εικονίζει τόσο καλά, ώστε
έπεσε σά βόμβα.

Για το συγγραφέα δεν ήξεραν τίποτε,
άλλ' έλεγαν πολλά: «Οτι είχε κάνει ά-
ροπόρος, μηχανικός, νυχτοφύλακας, ό-
τι ζούσε σαν έρημιτης σ' ένα άγρόκτη-
μα του Νότου και δεν ήξερε να γελά,
ότι έπινε καιμιά φορά τόσο πολύ ώστε
μια μέρα ένας φίλος του για να τον
στείλει στο σπίτι του καρφίτσωσε στο
σακάκι του τη διεύθυνσή του — άλλ'
ότι είχε ήδη, άθελά του, ένα όνομα στη
λογοτεχνία, άφου ο προσπάπιος του, ο
συνταγματάρχης Ουΐλλιαμ Φώκνερ, εί-
χε κατορθώσει να πουλήσει 160.000 άν-
τίτυπα ενός ήθοπλαστικού μυθιστορή-
ματος «Τό άσπρο τριαντάφυλλο της
Λέμφιδος».

Τα μυθιστορήματα του διαγεγονού —
του σημερινού Ουΐλλιαμ Φώκνερ — ή-
σαν πολύ λιγώτερο ήθοπλαστικά. Ο έ-
πιτόλαιο άναγνώστης, αν κατάρθανε
να υπερικήσει κάποια σκοτεινότητα του
ύφους, δεν έβλεπε σ' αυτά παρά αίμο
μιξίες, διασμούς, σαδισμό, τρέλλα. Η
έντύπωση αυτή δεν ήταν, βέβαια, δυσά-
ρεστη στον έκδοτη, που όστόσο παρα-
πονιόταν για μια δυσάρεστη τάση του
Φώκνερ να μπερδεύει τις χρονολογίες,
να δίνει καιμιά φορά το ίδιο όνομα σε
διαφορετικά πρόσωπα και να πολλα-
πλασιάζει τις παρενθέσεις μέσα σε άτε-
λείωτες φράσεις.

— Τα μυθιστορήματά σας, του είπε
μια μέρα, δε θα βρούν κοινό, παρά αν
τα κάνετε πιό προσίτα στον άναγνώστη.

Ο Ουίλλιαμ Φώκνερ συλλογίζονται τότε να γίνει συγγραφέας — ιδέα που την παράτησε κατόπιν. Φάνηκε συνδυαστικός. Λίγες εβδομάδες αργότερα ο Χάρρισον Σμιθ είχε στα χέρια του μία ιστορία τόσο φοβερή, που τρόμαξε: — "Αν εκδώσω αυτό το μυθιστόρημα, είπε στο Φώκνερ, θα παραπεμφθούμε κι οι δυο στο πλημμελειοδικείο.

Και έβαψε στα συρτάρια του το σκανδαλώδες κείμενο. Ένα άλλο διβλίο, που ακρόθηκε την ίδια εποχή, «Σαρτόρις», δεν είχε καμιά επιτυχία. Ο Φώκνερ, επί τέλους, αντιμετώπιζε προσωπικές δυσκολίες, όπως του άρεσουν και ποι το μπέρδεμα τους θυμίζει τις πλοκές των μυθιστορημάτων του — δσαν είχε ήδη γράψει κι' όσων θαγραφε αργότερα.

Οι πρώτες επιτυχίες

ΟΤΑΝ ήταν πολύ νέος είχε φλερτάρει μια κοπέλλα, την Έστελλα Όλντχαμ, δυο χρόνια μεγαλύτερή του, αλλά δεν είχε μπορέσει να την παντρευτεί, γιατί οι γονείς της τον θεωρούσαν χωρίς μέλλον. Ένας δικηγόρος, ο Κορνέλλ Φράνκλιν, πιδ εύτυχης απ' αυτόν, είχε παντρευτεί την Έστελλα και την είχε πεί στη Χονολουλού και στη Σαγκάη. Μία μέρα, όμως, αποκαμωμένη να ταξιδεύει, ή Έστελλα τον παράτησε και γύρισε στο χωριό της, με τα δυο παιδιά της, ένα αγόρι κι' ένα κορίτσι. Ο Φώκνερ την ξανάδε, εξακολουθούσε να είναι έρωτευμένος μαζί της και την παντρεύθηκε. Έργαζόταν τότε σ' ένα εργοστάσιο σά θερμαστής. Τη νύχτα, αναποδογύριζε το καρροτσάκι που κουβαλούσε τα κάρβουνα κι' έγραφε, μέσα στο θόρυβο. Έτσι μέσα σ' έναμιση μήνα έγραψε το «Ενώ αγωνιώ...».

Το διβλίο είχε κάποια επιτυχία, δεν πουλήθηκε πολύ, είχε όμως μία άπροσδόκητη συνέπεια: Ο Χάρρισον Σμιθ έβγαλε από το συρτάρι του τη φρικτή ιστορία που είχε φαντασμένη, την τύπωσε κι' έστειλε τα δοκίμια στο συγγραφέα. Ο Φώκνερ έβριξε κι' αυτός με τη σειρά του και την ξανάγραψε ώστε να μείνει σκανδαλώδες αλλά να είναι πολύ έμπορική. Έτσι εκδόθηκε το πολύκροτο «Το Ίερό».

Το έγραψα, βεβαιώνει ο Φώκνερ, μόνο και μόνο για να κερδίσω χρήματα. Και κέρδισε. Το διβλίο υπήρξε έμπορική επιτυχία. Οι προσφορές έρχονταν άφθονες. Το Χόλλυγουντ υπέγραψε συμβόλαιο για ταινία. Τα περιοδικά που πριν από λίγους μήνες, απέριπταν περφορνττικά τα διηγήματα που έστελνε ο Φώκνερ, τον έκτευσαν τώρα να δώσει «κράτι». Ο Φώκνερ άνοιξε το φάκελλο, όπου είχε φυλαγμένα τα αδημοσίευτα διηγήματα και τα έστειλε στα περιοδικά που τα είχαν απορρίψει, σημειώνοντας στην πρώτη σελίδα με χοντρά γράμματα την αμοιβή. Εισέπραξε έτσι 7.000 δολάρια κι' άγδρασε άμεσα ένα παλιό σπίτι κοντά στη γενέτειρά του, στο "Οξφορντ, της έπαρχίας Λαφαγιέτ του Μισισσιπή — ένα παλιό σπίτι του Νότου, με μεγάλες άσπρες κολώνες, στο βάθος ενός πάρκου κι' άρχισε να το έ-

πισκεύαζει. Ο Φώκνερ είχε ξαναβρεί το Γιοκναπατώφ.

Ο άνθρωπος του Νότου

Η ΓΙΟΚΝΑΠΑΤΩΦΑ είναι ο Νότος, ο «ακραίος Νότος», των 'Ην. Πολιτειών, υπορροπτικός, αδιαπέραστος, που πεθαίνει σιγά σιγά μέσα στα λείψανα του περασμένου μεγαλείου του. Βοραίνει το Φώκνερ και τα περισσότερα διβλία του, από τότε, θα συστηματοποηθούν για ν' ανασυνθέσουν την ιστορία του — να δημιουργήσουν το βαρύ και τραγικό έπος του.

Η Γιοκναπατώφα, όμως, δεν αλλάζει, δεν εξελίσσεται. Η ιστορία υπήρξε μια για πάντα κι' έκλεισε για πάντα. Η Γιοκναπατώφα ξαναζει για την αιωνιότητα τον πρώτο καιρό, ακίνητη στην κατάσταση της, σκλώνοντας τη μεγάλη άμαρτία του Νότου: Το κακό αυτό που την πρώι από την εποχή του μεγαλείου της και λούζει τ' άσπρα σπία της μέσα σε μια μυροειδή θανάτου. Γιατί αν ή έκδηλη παρακμή του Νότου άρχίζει με τον Έμφυλιο Πόλεμο, ή άληθινή άρχή της είναι, για το Φώκνερ, παλαιότερη. Συμπίπτει με τις πρώτες μέρες του Νότου: Με τη δουλεία δέκα εκατομμυρίων μαύρων που καταδιώκει για πάντα τους λευκούς.

Δεν είμαι λογοτέχνης, έπανασαιβάνει ο Φώκνερ όταν τον ρωτούν, είμαι ένας άγρότης, ένας κυνηγός, ένας πλάτης.

Δεν είναι λογοτέχνης και ζει σαν πλούσιος άγρότης στα βάθη του Μισισσιπή του, ανάμεσα στο κυνηγετικό του όπλο και στο μπουκάλι με το ουίσκι. Καμμία φορά ανασκουμπώνεται, παίρνει το σφυρί ή το καρροτσάκι κι' έπισκευάζει τη σκεπή, καρφώνει μερικές σανίδες ή κλαδεύει τα δέντρα. Καμμία φορά, όμως, έπίσης παίρνει την πένα του και γράφει διβλία για τα όποια δεν μπορεί να πει τίποτε. Κι' αν δεν λείπει τίποτε γι' αυτά, είναι χωρίς άλλο γιατί πραγματικά δεν ξέρει τίποτε γι' αυτά.

Κι' άλλοι μυθιστοριογράφοι μίλησαν για το Νότο — για τις Ντίες Πολιτείες: Ζωγράφισαν την εικόνα μιας κοινωνίας ίσποτικής, πλούσιας σε μπαμπάκι και σε καλά αίσθήματα, άλλ' άτυχης. Ο Φώκνερ δέ «μιλά» γι' αυτή: Βυθίζεται απελπισμένα σ' ένα τσακισμένο κόσμο, προσπαθώντας να συλλάβει το νόημα του. Από κάθε βουτιά φέρνει ένα διβλίο που περιέχει μερικά ψίχουλα αυτού του νοήματος.

Στον άνθρωπο αυτό, λοιπόν, συνέβη το 1949 μια παράξενη περιπέτεια: Του δόθηκε το Βραβείο Νόμπελ για τη λογοτεχνία. Κολοκωθήκε πιθανότατα από την τιμή, δίστασε λίγο πριν την αποδεχθί, πήγε ωστόσο στη Στοκχόλμη γιατί έπέμειναν οι φίλοι του. Κι' από τότε τον ρωτούν από παντού, δέκα φορές την ήμέρα, τι σκέπτεται για τον κόσμο, για την τύχη του κόσμου, για την ελευθερία των λαών και για τη μοίρα του ανθρώπου. Κι' αυτό τον ένοχλεί. Δεν είναι βέβαιος αν σκέπτεται τίποτε για όλα αυτά, άλλ' άφου τον ρωτούν, αναζητά κάποια απάντηση...

ΜΕΤΑ την επιτυχία του, ο Φώκνερ δεν άλλαξε συνήθειες ή τρόπο ζωής. Κοντά στη γυναίκα του, την Έστελλα και στην κόρη του τη Τζίλλ, προσπαθεί να εξακολουθήσει να ζει όπως θα ζούσε ο προπάππος του. Το πρωί, γράφει. Άλλά το απόγευμα ο συγγραφέας παραχωρεί τη θέση του στον άγρότη. Το βράδυ, πηγαίνει στην πόλη να έπισκεφθεί τη γριά μητέρα του, τη Μώντ Φώκνερ, που μένει στον κεντρικό δρόμο του "Οξφορντ. Έπειτα έπιστρέφει χαζεύοντας, στοματώντας μια στιγμή για ν' άκούσει δυο μαύρους που λογομαχούν στη γραφική διάλεκτό τους ή για να πει δυο λόγια σ' ένα έμπορο που στέκει στην πόρτα του μαγαζιού του.

Μόνες εξαιρέσεις στην κανονική και άμετάβλητη αυτή ζωή είναι τα κυνήγια, όπου ο Φώκνερ συναντά όλους τους φίλους του, που είναι, στο Νότο, σχεδόν όλοι ξαδέφφια, γιατί ο Φώκνερ είναι, από τους γονείς του κι' από τη γυναίκα του, συγγενής μ' όλους τους παλιούς κατοίκους του Μισισσιπή.

Ο Φώκνερ, παρά το φως που λούζει τον τόπο του, δεν έχει κατορθώσει — όπως το ξέρουν οι δικόι του — να διώξει τα φαντάσματα του παρελθόντος. Καμμία φορά δεν κατεβαίνει την ώρα του φαγητού. Δεν τον φανάζουν. Οι έπιπρέτες σερβίρουν την οίκογένεια χωρίς να ρωτούν.

Μετά το φαγητό ανεβαίνουν στο δωμάτιό του. Ο Φώκνερ είναι εξαπλωμένος στο κρεβάτι του ντυμένος. Στο πάτωμα βρίσκονται μερικές μπουκάλζες. Ο διάσημος συγγραφέας έχει πιεί κατά κόρο. Τώρα είναι άναίσθητος. Σε δυο ή τρεις ώρες θα συνέλθει, θα ξυπνήσει, άλλ' άπλως για να σκύψει και ν' αναζητήσει ψηλαφητά στο πάτωμα ένα μπουκάλι που θα το άδειάζει μονορούφι.

Κανένας δέ θα τον έμποδίσει. Οι δικόι του θα μέινουν πλάι του, σοβαροί κι' άμύηλοι, παρακολουθώντας τον όπως παρακολουθούσε άγρυπνοι ένα έτοιμοθάνατο.

Όταν ξαναγυρίζει στη ζωή, ο Φώκνερ κάθεται πάλι στο γραφείο του και είναι γνωστό ότι έπειτα από τις φοβερές αυτές κρίσεις διψωμανίας έχει φαντασθεί τα πιο πρωτότυπα και τα πιο δυνατά έργα του.

Όσοσο τα τελευταία χρόνια οι κρίσεις αυτές — οι μαύρες αυτές απελπισίες — έχουν γίνει σπανιότερες. Ο Ουίλλιαμ Φώκνερ φαίνεται σά να έχει πλέον βρεί μια διέξοδο για τις μαύρες απελπισίες του στο έργο που έχει γράψει και να μη έχει ανάγκη πια να καταφεύγει στο πιστό. Έχει λυτρωθεί από ένα φοβερό πάθος. Και συνάμα έχει γίνει λιγώτερο τραγικός και σκληρός στα τελευταία μυθιστορημάτα του. Ένας βαθύτερος ανθρώπινος τόνος έπιφραγίζει τώρα το μεγάλο έπος του Νότου, που μένει ένα από τα σημαντικότερα λογοτεχνικά δημιουργήματα του αιώνα μας.

ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΣ

ΤΡΑΦΗΚΕ ΜΕΤ. ΣΥΛΒΑΣ ΑΚΡΙΤΑ

ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ: Ο Φέλιξ Μέντελσον βαρυεστημένος από τις άκαρπες προσπάθειές του ν' άναδίζει τη μουσική του Μπάχ και απογοητευμένος από την έλλειψη κατανόησης που συναντά γύρω του, άκόμα και από τη γυναίκα του, έγκαταλείπει το σπίτι του και ρίχνεται στην περιπέτεια, συναντώντας ξανά την παλιά φιλενάδα του Μαρία Σάλλα.

240

ΣΤΡΑΦΗΚΕ στη Ρομόλα που στεκόταν δοθή. — Κάθισε Ρομόλα. Έχουμε ώρες μπροστά μας. Τέλειωσες τις άποσκευές; — Μάλιστα, Έξοχώτατε. Τελείωσαν όλα.

Τότε την πρόσεξε που έκλαιγε. — Δεν χείρεσαι που θάρθεις μαζί μας στο Παρίσι; — Για μένα, κάθε τόπος είναι το ίδιο. Πάντα ξενοδοχεί, πάντα άπερες. Τώρα, δεν θα ξαναπαίω ποτέ στην Ίταλία, δεν θ' άγοράσουμε ποτέ τ' ωραίο σπίτι. Μά, τί έλεγε τούτη; Ποιό σπίτι; Του έξηγησε με λυγμούς, πως ή Μαρία της είχε τάξει, πως κάποτε θα ξαναγυρίζανε στην Ίταλία, θ' άγοράζανε μιά ωραία έπαυλη κοντά στη θάλασσα και θα ζούσανε μαζί. Για το σκοπό αυτό, της έδινε κάθε φορά χοήματα, που έκείνη τα έκρυβε.

Χτες μου ζήτησε τα λεφτά κι' έγω δεν της τάδινα. Άλλά, μου μίλησε τόσο θυμωμένη κι' έλεγε πως θα μ' έδινε, αν δεν της τάδινα. Έτσι τρομαγμένη, της τάδωσα.

Και τί τα ήθελε; — Τα πήρε κι' έφυγε. Σαν γόρισε, τη ρώτησα και μούπε πως τάδωσε για τα μικρά μπαμπάνι. Έτσι θάμαστε πάντα στους δρόμους, στα ξενοδοχεία, στις άπερες...

Η συζήτηση έσβυσε. Σε λίγο μισοκοιμότανε.

Πήγαινε καλύτερα επάνω να ξαπλώσεις, της έλεε μαλακά.

Μιά ώρα αργότερα, ντυμένος έπίσημα, έμπαινε στο θεωρείο του διευθυντή, στην άπερα. Κάθισε κοντά στην φοράν φόν Βίολινγκ.

Έβλε άμέσως στη σκηνή τη Μαρία, ντυμένη Σπανιόλα. Τραγουδούσε το μέρος της Ροζίνας στον Κουρέα της Σεβίλλης, και ποτέ της δεν είχε τραγουδήσει όπως άπόψε. Στο τέλος της παραστάσεως, θαρρείς και μιά πνοή τρέλλας τράνταξε την άπερα, φθάνοντας σε παροξυσμό ένθουςιασμού. Στο βασιλικό θεωρείο, ο Μεγαλειώτατος, όρθός, φώναζε τ' όνομά της, χειροκροτώντας.

Ο Φέλιξ, με καρφισμένο παρτη-

ρούσε τη Μαρία. Σε μια στιγμή, σήλωσε το κεφάλι της προς το θεωρείο του Βίολινγκ, έτσι που ο Φέλιξ ένοιωσε πως έκείνη γνώριζε πως βρισκόταν εκεί. Τα μάτια της αναζήτησαν το βλέμμα του, σά να λέγανε. Βλέπεις, καρίνο, κρατάω το λόγο μου.

Δεν είναι ύπεροχη; Άναφώνησε ο χερ φόν Βίολινγκ. Πρέπει να ρθεις μαζί μας στο καμαρίνι της. Παράγγειλα να μας σερβίσουν σαμπάνια.

Ο Φέλιξ άνήθησε εθγενικά, με την πρόφραση ενός ξαφνικού πονοκέφαλου.

Στο γλωμό φως του κεριοι, ή κάμαρά του έδειξε θαμνή και σιωπηλή. Κάθισε στο κρεβάτι. Ναι, υπήρξε ένας θρίαμβος. Ήταν, πραγματικά, μιά μεγάλη καλλιτέχνια. Θα περνούσαν ώρες, ώ. σπου να τη συναντήσει. Τώρα, το καμαρίνι της θάταν γεμάτο από κοιμωδες κυρίους, και καλοντυμένες κυρίες. Έως να πήγαινε εκεί κι' ο Μεγαλειώτατος.

Κι' αυτός, αυτός βρισκόταν σ' έτουτό το σκνδροπό ξενοδοχείο, περιμένοντας την. Έως αυτή θα ήταν ή νέα του ζωή.

Ένοιωσε τα βλέφαρά του βαρεία. Η σιωπή της κάμαρας του χτυπούσε τα νεύρα. Γιατί δεν έρχόταν εκείνη; Γιατί όλος αυτός ο κόσμος δεν την άφηνε ήσυχη; Δεν τη έβλεπε πως του άνήκει.. μονάχα σ' αυτόν;.

Άσυνείδητα ξαπλώθηκε στο κρεβάτι και άποκοιμήθηκε.

ΥΠΗΝΗΣΕ απότομα. Ένας ξαφνικός τρόμος ταράχιζε την καρδιά. Ήταν άκόμα νύχτα, αλλά άσγά, πολύ άσγά. Η Μαρία δεν βρισκόταν εκεί. Του τάχε σάσει. Όχι, αυτό ήταν άδύνατο. Οι άποσκευές της, ήταν άκόμη επάνω.

Με μιάς, ανέθηκε επάνω και χτύπησε την πόρτα της. Δεν άπάντησε κανείς και κατέβηκε κάτω στο σαλόνι.

Πού είναι; Ξεφώνισε τραγάζοντας τον νυχτερινό διάλλολο. Πού είναι ή σνιορίνα;

Τελικά ο υπάλληλος συνήλθε.

Έξοχώτατε.. — Άστα αυτά. Πού βρίσκεται; Δεν ήρθε;

— Η σνιορίνα; Έφυγε. Λίγες ώρες πωτούτερα. — Κι' οι άποσκευές της; — Έστειλε και τις πήρε, μετά που σήγατε για το θέατρο.

Ο Φέλιξ ξεχύθηκε στη χιονισμένη νύχτα. Η θρώμα! Τον ξανακορόιδει, του τάσασε και πάλι... Ο θυμός τον είχε έξαντλήσει. Ξαναγύρισε στο ξενοδοχείο.

Άσγά τ' απόγευμα ξύπνησε πάλι. Τα μάτια του πέσανε στο μικρό άγαλματάκι της Παναγίας. Το πήρε απαλά στα χέρια του που τρέμανε. Πόσο πολύ θα της στοίχισε, που το παράτησε.. Ήταν το φυλαχτό της, ή έμπιστη της πιδ καρφής της σκέψης. Του το είχε άφήσει σαν δείγμα της άγάτης της.

Τη φορά αυτή ο Φέλιξ δεν θα δεχότανε τ' θυσία της. Σε λίγες ώρες έφρευε ένα τραίνο. Θα πήγαινε στο Παρίσι και θα της ξανάδινε το άγαλματάκι της...

Άρχισε να έτοιμάζεται άνυπόμονα, όταν άκούστηκε ένα χτύπημα στην πόρτα.

— Έμπρός, φώναξε νευριασμένα.

Παρουσιάστηκε ένας παχιούλος, καλοντυμένος κύριος.

— Τί θέλετε; Ρώτησε ο Φέλιξ κατσουφιασμένος.

— Δούλος σας, κύριε. Έπιτρέψτε μου να σάς συστηθώ. Είμαι ο βαρώνος Στουλένχάιμ της πρεσβείας του Άνό βερου.

— Φοβάμαι, πως θα πρέπει ν' αναβάλουμε την ευχαρίστηση της γνωριμίας σας. Βιάζομαι πολύ κι' όπως βλέπετε, έτοιμάζομαι να φύγω.

— Φοβάμαι κι' εγώ, πως θ' αναγκαστείτε ν' αναβάλετε την αναχώρησή σας. Είπε ο πρεσβευτής εθγενικά. Βλέπετε, άγαπητέ μου χερ Μέντελσον, δεν θα φύγετε απ' την πόλη. Μπορώ να σάς προτείνω να καθήσουμε;

— Τι έδους άστέιο είν' αυτό; ρώτησε ο Φέλιξ με σφιγμένα δόντια.

— Άστέτε δεν φαίνεται; Σας βεβαιώνω πως δεν είναι.

— Άπαιτώ...

— Μιά έξηγηση. Νά την. Έχω στην τσέπη μου ένα έντάλμα συλλήψεώς σας, υπογραμμένο από μένα. Θα θέλατε να το δείτε;

— Συλλήψεως, βροντοφώνησε ο Φέλιξ. Αυτή ή φάρσα παρατράβηξε. Άπαιτώ να φύγετε άμέσως, διαφορετικά...

— Διαφορετικά; ρώτησε έξοργιστικά ήρεμος ο έπιστάτης.

— Και που βασίζεστε;

— Στο πιο δύσκολο ν' άποδειχτεί: Τ' ποιός. Θα χυσιαστούν, τουλάχιστον, τρεις βδομάδες για να εξακριβωθούν ως σφαλερές. Βλέπετε, άγαπητέ μου κύριε, κάνετε το λάθος να συναντηθείτε σε κάποιο ταβερνάκι με κάποιον γνωστό άναρχικό.

Ξαφνιασμένος, ο Φέλιξ θυμήθηκε την άλβια του συνάντησής με τον Βάγκνερ.

— Και τί θέλετε λοιπόν, έκανε νικημένος.

— Το λόγο σας πως δεν θα προσπαθήσετε να φύγετε απ' τη Λρέσδη, για δέκα μέρες, και να ρθείτε να διατηήσουμε

— Λέγε Φέλιξ. 'Η έξομολόγηση ωφε-
λει την ψυχή.
— Ναι, την επιθύμησα, είπε σι-
γανά ο Φέλιξ. Μου λείπει τρομερά.
Δέν μίλησαν περισσότερο.

Ο Φέλιξ γύρισε αργά στο ξενοδο-
χείο του. Γδύθηκε μηχανικά και ξά-
πλωσε. 'Αλλά δν τον έπιανε ύπνος. Το
βλέμμα του έπεσε στ' αγαλματάκι. Εί-
χαν περάσει οχτώ μέρες από τότε ποί-
φυγε ή Μαρία. 'Τι πήρε άραγε αληθινή
άγάτη; Ναι, ύπηρε ένα είδος άγάτης.
Φλογερό, έξουθενωτικό, και τέλος κα-
ταστροφικό. Μονάχα ο αληθινός έρω-
τας μπορούσε ν' άντέξει στην πικρή δο-
κιμασία του χρόνου. Το ώραίο της πρόσω-
πο είχε κι' άλλες άρχσεις να θαμπώνει
στη σκέψη του, ενώ ή μορφή της Σε-
σίλ γινότανε όλο και πιο ξεκάθαρη.

Πάνω απ' τον πόθο ύπηρε κάποια
άλλη άγάτη. 'Ενας έρωτας όχι μονά-
χα της σάρκας, αλλά και της σκέψης,
της καρδιάς και της ψυχής. Πέρα κι'
μαζί. Είμαι ένας έρωτας άνθρωπος και
θα χαρώ πολύ την συντροφιά σας.

Τό δείπνο σεβριόστηκε στην ιδιαίτε-
ρη τραπέζια του προσεβυτή.

Στις άρχές ο Φέλιξ τόνιξε στη δου-
βαμάρα. Σιγά — σιγά όμως κουράστη-
κε να είναι θυμωμένος.

Τώρα καθόντανε κοντά στο τζάκι κου-
βεντιάζοντας κι' απολαμβάνοντας τό πο-
τό τους, όταν ο Φέλιξ στράφηκε από-
τομα στον βαρώνο.

Γιατί τό κάνετε αυτό;

Ο άλλος έμεινε λίγο συλλογισμένος.

— Έξ αιτίας του κοινού μας φί-
λου, του Κάρλ Κλίνγκεμαν.

— Τό υπομείστηκα.

— Είχατε δίκιο. Τόν γνωρίζω άρκετά
καλά για να πιστεύω πως είχε τους λό-
γους του.

— Και γιατί δέκα μέρες;

— Σκέφτηκε πως θύτανε άρκετώς για
να σ'ς ξαναφέρουν στα λογικά σας.

Ο Φέλιξ σηκώθηκε.

— "Όταν το γράψετε, σ'ς παρακα-
λώ να το πείτε πως τον μισώ κι' έλπι-
ζω να μην τον ξαναδώ ποτέ. "Η καλύ-
τερα θά το γράψω ό ίδιος, έκανε μα-
λακωμένος.

— Καλύτερα. Χαμογέλασε ο βαρώνος
συνοδεύοντας στην πόρτα τον φυλακι-
σμένο του.

✱

ΦΕΛΙΞ πέρασε ολόμοναχος τις έ-
πόμενες μέρες. Τον κυριέψεν ένας
παράξενος λήθαργος, αντίδραση
της προηγούμενης υπερέντασης. Είχε
δώσει τό λόγο του και τότε κράτησε μ'
επαιχλία. Πήγαινε μακρινούς περιπά-
τους. Διάβαζε. 'Ακόμα και προσευχότανε.
Στά βάθη της καρδιάς του, ζητούσε βοή-
θεια.

Τά βράδια πήγαινε στο βαρώνο που
του φερότανε με πολλή στοργή.

— Τι σκεφτόσονται σήμερα, Φέλιξ,
ρώτησε ένα βράδυ.

Ο Φέλιξ διάσασε για λίγο.

— "Αν θέλετε να μάθετε, σκεφτό-
μουνα τη γυναίκα μου, είτε τελικά. 'Α-
ναρωτιόμουνα, αν της φέρθηκα σωστά.

— Την επιθύμησες, ψέματα;

— Έγινε καταφατικά κι' ο διπλωμά-
της τον βίασε.

απ' τον πόθο, σαν ήλιος κοιμμένος πί-
σω από ένα πέπλο με σύννεφα, άστρα-
φτε ή αληθινή, ή παντοτεινή άγάτη,
που έβωνε δυο πλάσματα στην αιωνιό-
τητα...

Ξαφνικά, συλλογίστηκε μιιά Σεσίλ που
την είχε σχεδόν λησμονήσει. Τη δοσε-
ρή κοπελλίτσα, τη νοικοκυρούλα της
Φραγκφούρτης, που δοκίμαζε τό τυρί...
Τη νυφούλα που τοδχε χαρίζει μιάν
άγνη καρδιά, κι' ένα άγνθ κορμί...

Και τώρα την είχε χάσει

Ο βαρώνος δέν ξαφνίστηκε, όταν
ώρμησε στο γραφείο του ο Φέλιξ.

— Δείχνεις να μην έχεις κλείσει μά-
τι. Τι συμβαίνει, παιδί μου; Μήπως ή
Σεσίλ;

— Δέν μπορώ να τήνε βγάλω απ'
τη σκέψη μου, έκανε δυστυχισμένα.

— Δέν θά τό μπορούσεις, έπειδή την
αγαπάς. Δέν έπαυες ποτέ. Ο Κάρλ
Κλίνγκεμαν μού τό είπε κι' είχε δίκιο.

— Πώς μπόρεσα τότε να την προδώ-
σω τόσο ξεδιάντροπα; τραύισε ο Φέλιξ.

— Μονάχα μιιά καρδιά μπορεί να πο-
δώσει κι' ή καρδιά σου δέν πρόδωσε ποτέ.
— Κι' ή Μαρία; ρώτησε ώρογισμένος.

— Ένα άλλο έπεισόδιο, όπως λέμα-
στη διπλωματία. Τι σκοπεύεις να κά-
νεις, όταν φύγεις απ' τη Δρεσδή;

— Θα ξαναγυρίσω στη Λευφία. Είπα
έ Φέλιξ με ήρεμη σταθερότητα, και θά
παρουσιάσω τά «Πάθη».

— Τά «Πάθη»; Ποιά «Πάθη»; Σ'
παρακαλώ, μίλησέ μου γι' αυτά.

Ο Φέλιξ διηγήθηκε την ιστορία και
είτε στο τέλος.

— Μπορεί ν' αποτύχω και πάλι. Εί-
λικρινά δέν ξέρω πως θά τό καταφέρω.
'Αλλά σκοπεύω ν' άφιερώσω όλη μου τη
ζωή οέ τούτο τό έργο. Διαφορετικά δέν
θά μπόρεσω ν' άντέξω τον έαυτό μου.

Κύτταξε μ' αγωνία τόν πρεσβευτή.

— Πήτε μου Έξοχώτατε, τί θάπρεπε
να κάνω σχετικά με τη Σεσίλ; Νομίζε-
τε πως θά με συγχωρέσει ποτέ;

— Άγαπητέ μου φίλε, χαμογέλασε ο
γερός, οι γυναίκες δέν αγαπούν τίποτε
περισσότερο από τό να συγχωρούν.

— Τι πρέπει να κάνω; Να πάω στη
Φραγκφούρτη, να της πώ την αλήθεια;

— "Όχι. Έγώ προτείνω να της γρά-
ψεις ένα μεγάλο, τρυφερό γράμμα, με
λίγες λεπτομέρειες και μπόλικες έκδηλώ-
σεις άγάτης.

Λίγο άργότερα, ο Φέλιξ ξαναγύρισε
στο ξενοδοχείο του. Κάθισε στο γρα-
φείο κι' άρχισε να γράφει.

«Πολυαγαπημένη μου,

Ντροπισαμένος και με άπελπισία έρ-
χομαι να σου πώ τό πόσο σ' αγαπώ, οέ
χρειάζομαι και οέ λαχταρώ. Σε θερμο-
παρακαλώ να με συγχωρέσεις».

Σταμάτησε. Θά της έλεγε την αλήθεια,
όλη την αλήθεια. Σελίδα στη σελίδα ά-
δειασε την καρδιά του, λέγοντάς της
για τίς άμφιβολίες του, τους πόθους,
τις λύπες του. "Ολ' αυτά που τόσες φο-
ρές λαχτάρησε να της πεί και δέν τόλ-
μησε.

«Σήμερα είμαι σαν άνθρωπος που ξυ-
πνάει από ένα κακό όνειρο. Δέν μπορώ
να πιστέψω τό όσα έκανα, τό όσα εί-
πα. Δέν ξέρω, αν θά με συγχωρέσεις
ή όχι. "Αν όχι, δέν θά παραπονέθώ. Θά
προχωρήσω μοναχός στο τέρας του τα-
ξιδιού μου. 'Αλλά ένα πράγμα θά κά-
νω. Θά ξαναγυρίσω στη Λευφία και θά

προσπαθήσω και πάλι...

Σταμάτησε, ξαφνιασμένος από κάτι
θιαστικά όήματα στο δωμάτιο. Στράφηκε
πίσω κι' είδε τη Σεσίλ, με τά ταξιδιω-
τικά ρούχα της, να τρέχει κοντά του.

— Σε παρακαλώ, Φέλιξ, συγχώραμε..
Δέν ήξερα, δέν καταλάβαινα.

Γιά λίγη ώρα, δέν μπορούσε να πεί
περισσότερα και τόν έσφιγγε, κλαίγον-
τας στην αγκαλιά του σαν παιδί.

Έκείνος πάσχιζε ν' άνασχημάσει τό
πρόσωπό της, να της ζητήσει συγχώρεση,
αλλά αυτή δέν ήθελε ν' άκούσει κι' έ-
ξακολούθησε άκουμπώντας στο στή-
θος του, να μουρμουρίζει.

— "Όχι, δέν έφταιγες εσύ, έγώ...

Χρειάστηκε ο χωρισμός μας για να τό
καταλάβω. Και τό πως δέν μπορώ να
ζήσω δίχως εσένα... Θά δεις αγαπημένα
Θά είμαι καλή σύζυγος, όπως σου χρειά-
ζεται. Ποτέ πιά δέν θά χωριστούμε. Τη
φορά αυτή, άκριβέ μου, είναι αληθινό,
θά είναι για πάντα...

ΒΙΒΛΙΟ ΤΡΙΤΟ

Τό τέλος του ταξιδιού

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΑΤΟ

Η ΤΑΝ ένα λαμπερό, παγερό από-
γευμα Κυριακής του Δεκέμβρη. Κα-
θόντανε ήσυχα στο καναπέδάκι,
πλάι — πλάι. Έκείνη έραβε ήρεμη. Έ
κείνος, φορώντας τό σακκάκι του σμά-
κιν του, κυττούσε μιιά τη γυναίκα και
μιιά τη φωτιά, μη πιστεύοντας άκόμη
πως βρισκότανε στο σπίτι, μαζί της.

— Τό ξέρεις πως έχουμε κίλας τέσ-
σερις μέρες που γυρίζαμε, της είπε σπά-
ζοντας τη σιωπή.

Έγινε καταφατικά, δίχως να τόν
κυττάζει κι' αυτός έξακολούθησε.

— Θάθελα να ήτανε δώ τό παιδιά.

Τά επιθύμησα..

— Θά τό πάρουμε άμέσως, μόλις τε-
λειώσει αυτή ή υπόθεση. Έκεί είναι
καλύτερα.

— Είσαι άπόλυτα σίγουρη, καλή μου,
πως θέλεις να μπλεχτείς μαζί μου οέ
τούτη τη φασαρία; Θάναί ένας δύσκο-
λος άγώνας, και δέν ξέρω πως θά τε-
λειώσει.

— Αύτή τη φορά είμαι μαζί σου.
Αυό μαζί είναι πιο δυνατό.

— Κι' αν σπάσουμε τά μούτρα μας;

— Θά πάρουμε τά πογαλάκια για
κάπου άλλο. 'Ισως στο Βερολίνο.

— "Όχι, Ζιλέτ. "Αν αποτύχουμε, θά-
μαστε τόσο άποκαωμένοι, που θά δε-
λήσουμε να χωδοίμε οέ μιιά τρύπα και
να τό λησμονήσουμε όλα. Σκέφτηκε
το Βερολίνο, αλλά κι' εκεί θά είναι άκόμη
πιο δύσκολα. Θά μπλεχτεί στον άγώνα
κι' ή οίκογένειά μου. "Όχι, γλυκειά
μου, Λευφία ή πουνενά.

— Έχεις δίκιο, είτε συνεχίζοντας τό
ράψιμό της. Ένας άγώνας είναι άγώνας
και ποτέον έδώ θά πάνε κερδισουμε.
Και δέ θέλω να με κοροϊδεύεις.

Η ΣΤΝΕΧΕΙΑ: Στο έπόμενο.

Οι κατακτήσεις της έπιστήμης

Α ΕΙΟΣΗΜΕΙΩΤΗ έπιτυ-
χία των 'Αμερικανών ή-
ταν ή εκτόξευση των
«τριδύμων δορυφόρων» που
τοποθετήθηκαν στην τροχιά
τους μ' ένα και μόνο πυ-
ραυλό στις 28 'Ιουνίου και συ-
νεχίζουν τη θραδεία περιφορά
τους στο Διάστημα με τη μι-
κρή ταχύτητα τόν 26 χμ. την
ώρα, την οποία, όπως έλπί-
ζουν οι άρμόδιοι, θά διατη-
ρήσουν κατά τά προσεχή πέντε
χρόνια. Ο μεγαλύτερος από
τους τρεις αυτούς δορυφόρους,
ο «Γράνιτ 4», μεταφέρει έναν
πυρηνικό συσσωρευτή που λει-
τουργεί κανονικά. Η πρώτη
αυτή πυρηνική συσκευή
που μεταφέρθηκε στο Δι-
άστημα άνοίγει τό δρόμο προς
την οργάνωση των διαστημι-
κών τηλεπικοινωνιών οέ παγ-
κόσμια κλίμακα και την τρο-
φοδότηση με ήλεκτρισμό των
μελλοντικών εργαστηρίων και
των σταθμών άναφοδιαμοι
που θά τοποθετηθούν στο Δι-
άστημα. Η εκτόξευση πραγ-
ματοποιήθηκε με πυραυλό
«Θωρ Έμπατλ» βάρους πενήν-
τα τόννων και ύψους 24 μέ-
τρων. Τό συνολικό βάρος των
τριών δορυφόρων ήταν 135 κι-
λά. Αυό άφες μετά την εκτό-
ξευση, οι δορυφόροι, άπελευ-
θερωμένοι από τόν φορέα πυ-
ραυλό με τη βοήθεια των «έ-
κρηκτικών βλήτρων» που τους
συνέδεαν με την κορφή του
κώνου, άρχισαν να κινούνται
στην τροχιά τους οέ ύψους 925
χιλιόμετρων.

Ο «Γράνιτ 4», που έχει
βάρος περίπου 80 κιλών, είναι
έφοδιασμένος με πομπές που
λειτουργούν χάρι οέ δυο πη-
γές ένεργείας: τους ήλιακούς
συσσωρευτές κι' ένα βοηθητικό
πυρηνικό συσσωρευτή, όχι με-
γαλύτερο από ένα καρπούζι,
που ονομάζεται «Σνάπ» (άπό τ'
άρχικά των άγγλικών λέξεων
«βοηθητική πηγή πυρηνικής έ-
σχίας»). Ο πυρήνας του
Σνάπ είναι ένας μικρός κύλιν-
δρος πλουτωνίου 238. Η απο-
σύνθεση του ραδιενεργού αυ-
τού σώματος εκλύει θερμότητα
που μετατρέπεται οέ ήλεκτρι-
σμό. Ο συσσωρευτής πηδός εί-
ναι ένα πειραματικό μοντέλλο,
γι' αυτό και χρησιμοποιείται
οί «βοηθητικός». 'Αλλ' άντι-
προσπαεί μιιά τεράστια πρό-
οδο: Τό ήλεκτρικό ρεύμα που
παράγει ίσοδυναμεί με τόν ή
λεκτρισμό που παράγουν 7.000
ήλιακοι συσσωρευτές ή μιιά
κλασική γεννήτρια βάρους
τριών τόννων. Έξ άλλου,
μπορεί να λειτουργήσει συνε-
χώς επί πέντε χρόνια χωρίς

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΕΣ

άλλα καύσιμα από τό ραδιενεργό
πλουτώνιο που περιέχει.

Ο δεύτερος των τριδύμων
δορυφόρων ονομάζεται Γκρέμπ
και ζυγίζει 25 κιλά. Περιέχει
δυό υπερεναίσθητους άνηχνευ-
τές που προορίζονται για τη
μελέτη των ήλιακών άκτινο-
βολιών.

Ο τρίτος ονομάζεται 'Ιν-
τζόντν, ζυγίζει μόλις 20 κιλά
κι' έχει σχήμα ένός τυμπά-
νου. Η κυριώτερη άποστολή
του είναι ή μελέτη της ζώνης
άκτινοβολιών Βάν Άλλεν,
που περιβάλλει τη Γη οέ με-
γάλο ύψος και άποτελεί έ-
ναν από τους σοβαρότερους
κινδύνους που πρόκειται ν' άν-
τιμετωπίσουν οι άστροναύτες
του μέλλοντος.

Αναμφισβήτητα, ή ταυτό-
χρονη αυτή εκτόξευση των
τριών δορυφόρων είναι μιιά
σημαντική νίκη των 'Αμερι-
κανών στον άγώνα για την
έξρευσή του Διάστηματος.
Είναι ή πρώτη φορά που ένας
έθνικός συσσωρευτής εκτο-
χέυεται στο Διάστημα. 'Τάρα-
χουν όριμένες πληροφορίες
ότι οι Ρώσοι έχουν κατα-
σκευάσει μιιά παρόμοια συ-
σκευή που λειτουργεί με στρο-
ντίο 90. Φαίνεται όμως ότι δέν
την έχουν ακόμα χρησιμοποιο-
ήσει οέ οποιοδήποτε δορυφόρο
τους, εκτός αν την κρατούν
μυστική.

✱

Ο Νικολάι Μπάσσοφ, ένας
από τους Ρώσους πρω-
τοπόρους της ραδιοφυσί-
κής και των εκβάσεων, δή-
λωσε πρόσφατα πως ή Σοβιε-
τική Ένωση έχει κατασκευά-
σει τά πρότυπα γεννητριών
φωτός, δηλαδή συσκευών που
δημιουργήθηκαν χάρι στις
προόδους της ήλεκτρονικής
των «κβάντας». Με τις συ-
σκευές αυτές είναι δυνατή ή
πραγματοποίηση ραδιοφωνικής
έπαφής με τους πλησιέστε-
ρους προς τη Γη άστέρες. Ο
Μπάσσοφ υποστηρίζει ότι αυτό
τό 1952, δηλαδή ταυτόχρονα
με τους 'Αμερικανούς συνα-
δέλφους τους, οι Ρώσοι φυ-
σικοί είχαν την ιδέα της έ-
φαρμογής της θεωρίας των
«κβάντας» για την παραγωγή
και την ένίσχυση ήλεκτρομα-
γνητικών κυμάτων και συγκε-
κρίμένα για τη χρησιμοποίηση
του άτόμου τόσο στην έμπο-
ική όσο και στη λήψη ραδιο-
φωνικών κυμάτων. Στα πλά-
σια των σχετικών έρευνών κα-
τασκευάστηκε τό άτομικό χο-
νόμετρο, που ή ακρίβειά του
πράνει την προσέγγιση του

ένός δευτερολέπτου ανά 300
χρόνια. Χάρι στις συσκευές
του είδους αυτού, έπιβεβαιώ-
θηκαν πειραματικά και ώρι-
σμένα συμπεράσματα της θεω-
ρίας της σχετικότητας.

Με τις ρωσικές «φωτογεν-
νήτριες», δήλωσε ο Νικολάι
Μπάσσοφ, ή λειτουργία των
οποίων είναι άνεξάρτητη ά-
πό την κίνηση των ούρανίων
σωμάτων, οι έπιστήμονες θά
μπορέσουν ν' άσχοληθούν κα-
τά έντελώς καινούργιο τρόπο
με τη μελέτη των άστρων.
Χάρι στις συσκευές αυτές
είναι δυνατόν ο κατά πολ-
λές εκατοντάδες φορές πολλα-
πλασιασμός της λήψης και
των πιο άσθενών σημάτων
που εκπέμπονται οέ υπερβρα-
χεία κύματα.

✱

Ο άμερικανικό άεροπλά-
νο πύραυλος «X 15» κα-
τέριψε τό παγκόσμιο ρε-
κό ταχύτητας με 5.936 χμ.

την ώρα. Σε ύψος δεκα-
τριών χιλιομέτρων πάνω από
τη λίμνη Μάντ, βορείως της
βάσεως Έντουαρντς, τό «X
15» άποστάθηκε από τόν φο-
ρέα του ένα πελώριο βομβαρ-
διστικό τύπου «B 25». 'Από
τη στιγμή εκείνη και οέ χο-
ρικό διάστημα μόνο 75 δευτε-
ρολέπτων, ο τεράστιος κινη-
τήρας του «X 15», προωθητι-
κής ισχύος 40 τόννων, άρχισε
να λειτουργεί και τό άεροπλά-
νο πύραυλος άνέπτυξε τη με-
γίστη ταχύτητά του οέ ύψος
περίπου 30.500 μέτρων. Λό-
γω της ταχύτητας αυτής ή
θερμοκρασία της άτμόσφαιρας
άνέβηκε στους 400 βαθμούς έ-
κατονταβάθμων, τη μεγαλύτε-
ρη θερμοκρασία που όπείση
ποτέ ένα άεροπλάνο με πιλό-
το. Ο έπισμηναγός Ρόμπερτ
Χουάιτ, χειριστής του «X 15»,
δήλωσε ότι κατά τά πρώτα λε-
πτά της πτήσεως ή έσωτερική
πίεση του θαλάμου σημείωσε
έξαρτική πτώση και τό είδινό
ξαφάνηδο του πιλότου διωγ-
κόθηκε με άποτέλεσμα να δυ-
σχερανθούν οι κινήσεις του.
Οι έμπειρογνώμονες προσπα-
θούν ν' άνακαλύψουν τά αί-
τια του φαινομένου αυτού,
που έχει σημειωθεί και οέ
προηγούμενες πτήσεις του «X
15». Ο έπισμηναγός Χουάιτ
προσέγισε τό άεροπλάνο του
με «δύο πλανές» στη βάση Έν-
τουαρντς 11 λεπτά μετά την
άπόσπασή του από τό βομβαρ-
διστικό «B 25».

Επιτεύγματα της τεχνικής

Η Σοβιετική Ένωση πρό-
κειται να θέσει σ' έ-
φαρμογή ένα πρόγραμ-
μα ναυπηγήσεως άτομικών
σκαφών που προορίζονται για
την έμπορική ναυτιλία. Ο κα-
θηγητής Έμελιάνοφ, πρόε-
δρος της κρατικής έπιτροπής
άτομικής ένεργείας, άναφέρει
σ' ένα πρόσφατο άρθρο του
ότι ύπηρε πολλά ένθαυ-
ραστικά στον τομέα αυ-
τό ή έκμετάλλευση του
άτομικού παγοθραυστικού «Λέ-
νιν», του πρώτου άτομικού
σκάφους που χρησιμοποιήθηκε
στον κόσμο για μη στρατιω-
τικούς σκοπούς. Ο άτομικός
αντιδραστήρας του παγοθραυ-
στικού διενκρινίζει ο Ρώσος έ-
πιστήμων, καταναλίσκει οέ
100 ήμέρες 20 γραμμάρια ού-
ρανίου 235, άντί των 27.500
τόνων μαζούτ που θά ήταν
άπαραίτητο για την κίνησή
του. Οι Ρώσοι έχουν κατα-
σκευάσει και θά θέσουν σύν-
τομα οέ λειτουργία νέους,
τελειότερους τύπους άτομικών
αντιδραστήρων για την έμπο-
ρική ναυσιπλοία.

✱

Οι Ένωμένες Πολιτείες
άγγέλλουν για τά προσεχή
5 χρόνια τό βαρύτερο
και τελειότερο τηλεπικοινωνι-
ακό δορυφόρο «Νίμπον»,
που θά προβλέπει τόν και-
ρό και θά μεταδίδει πληροφο-
ρίες στους μετεωρολογικούς
σταθμούς της Γης κάθε τρεις
ώρες. Τό άμερικανικό περιο-
δικό «Νισόγρον» δίνει τις ά-
κόλουθες διενκρινίσεις: Κάθε
μέρα του χρόνου ο δορυφόρος
θά μεταδίδει τις έλάχιστες
πληροφορίες για τά σύννεφα
της βορζής, για τους τυφώ-
νες και τις καταιγίδες. Ο
«Νίμπον» θά έχει βάρος 325
κιλών και θά διαθέτει έξη
συσκευές που θά τό έπιτρέ-
πουν να φωτογραφίζει τό
«παρόραμα του καιρού». Θά
περιστρέφεται οέ ύψος 960 χι-
λιομέτρων οέ κεκλιμένο επί-
πεδο 83 μοιρών προς τόν 'Ι-
σημερινό. Σε μιιά τέτοια τρο-
χιά, ο δορυφόρος θά περνάει
πάνω από κάθε σημείο του
πλανήτη στην ίδια τοπική ώ-
ρα. Οι μηχανές του «Νίμπον»
θά κινηματογραφούν τά σύν-
νεφα και οι εικόνες θ' απο-
τυπώνονται άμέσως οέ ήλε-
κτρονικές ταινίες. Χάρι σ' ένα
σύστημα ραδιοσημάτων, όλοι
οι κατάλληλοι έξοπλισμένοι
σταθμοί της Γης θά μπορούν
να ρωτήσουν τόν «Νίμπον»
και να λάβουν τηλεοπτικές
εικόνες του γεωγραφικού ση-
μείου που τους ενδιαφέρει.

ΜΑΘΕΤΕ ΟΤΙ

Στὸ Ἄδς Ἀντζελες ἰδρῶθηκε πρόσωπα ἕνα «Κέντρο Προλήψεως Ἀυτοκτονιών» πὸν εἰδοποιεῖται ἀμέσως μόλις ἡ ἀστυνομία λάβει γνώση τῶν προθέσεων ἑνὸς ἀτελειμένου — γιατί ἔχει παρατηρηθεῖ πὸς οἱ ὑποψήφιοι αὐτόχειρες τοῦ Ἄδς Ἀντζελες εἰδοποιούν συχνὰ τὴν ἀστυνομία γι' αὐτὸ τοῦ πρόκειται νὰ κάνουν. Τὸ Κέντρο Προλήψεως Ἀυτοκτονιών διαδέτε ψυχιάτρους, εἰδικευμένους στὴν παροχὴ τῶν ψυχολογικῶν πρώτων βοηθειῶν ἀπὸ τηλεφώνου.

••

Τὰ ἰνδικὰ χοιρίδια, τὰ κλασικά «πειραιματόζωα» πὸν ἔχουν προσφέρει τόσες ὑπηρεσίες στὴν ἱατρική, ἀρνοῦνται νὰ ἐξυπηρετήσουν τοὺς καρδιολόγους: Κανένας ἐρευνητὴς δὲν μπόρεσε νὰ προκαλέσει καρδιακὸν ὄγκον στὸν ὁργανισμό τῶν ἰνδικῶν χοιριδίων μὲ τίς συνηθισμένες καρδιογονόνας οὐσίες πὸν χρησιμοποιοῦνται σὲ ἄλλα πειραματόζωα, ὅπως τὰ ποντίκια. Ἐπίσης, ὁ καρκίνος πολὺ σπάνια ἐκδηλώνεται αὐθόρμητα στὰ ἰνδικὰ χοιρίδια καὶ οἱ καλοήθεις ὄγκοι σὺν σώμα τους δὲ μεταβάλλονται ποτὲ σὲ κακοήθεις, ὅπως συμβαίνει κάποτε σὺν ἄνθρωπο καὶ σ' ἄλλα ζῶα. Συνεπῶς, τὰ ἰνδικὰ χοιρίδια κρύβουν κάποιο «ἀντικαρδιακὸ μυστικὸν», κάποια οὐσία τοῦ ὁργανισμοῦ τους πὸν ἐξουδετερώνει τοὺς καρδιογόνους παράγοντες. Ἄλλ' ἡ ἐπιστὴμη δὲν κατόρθωσε ἀκόμα νὰ διαλευκάνει αὐτὸ τὸ μυστήριον.

••

Μία νέα ὑπόθεση γιὰ τὴν καταγωγή τῆς Σελήνης διατυπώθηκε ἀπὸ τὸν ἀστρονόμο Νικόλα Μάονεφ, καθηγητὴ τοῦ πανεπιστημίου τῆς Σόφιας. Σύμφωνα μ' αὐτὴ τὴν ὑπόθεση, ἡ Σελήνη ἦταν ἄλλοτε ἕνας πλανήτης τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος. Σὲ μίαν ἀποσοδιωτιστὴ ἐποχὴ, σημειώθηκαν τρομακτικὲς ἠφαιστειακὲς ἐκρήξεις πὸν μετακίνησαν τὸν πλανήτη ἀπὸ τὴν τροχιά του καὶ τὸν πλησίασαν πρὸς τὴ Γῆ, τῆς ὁποίας ἔγινε δορυφόρος. Ὁ καθηγητὴς Μάονεφ στηρίζει τὴν ὑπόθεσιν του στὴν παρατήρηση ὅτι κανένα οὐράνιον σῶμα δὲν ἔχει τόσους κρατήρες στὴν ἐπιφάνειά του, ὅσους ἔχει ἡ Σελήνη. Ἐπίσης, ἡ Σελήνη εἶναι ὁ μεγαλύτερος γνωστὸς φυσικὸς δορυφόρος, πρῶτα μὰ πὸν δείχνει τὴν πλανητικὴν προέλευσιν. Κανένας ἄλλος δορυφόρος δὲν εἶναι τόσο μεγάλος ἐν σχέσει μὲ τὸν πλανήτη γύρω ἀπὸ τὸν ὁποῖο περιστρέφεται.

ΜΕΤΟ ΠΕΡΙΣΚΟΠΙΟ

ΣΤΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 5

δοση τὸ ὁμώνυμο βιβλίο του. Ὁ Ἀθωνας μὲ τὴ φύση του, μὲ τὰ κτίσματά του, μὲ τοὺς θησαυροὺς του, μὲ τὴν ἱστορία του, ἔρχεται κοντὰ μας μὲς ἀπὸ τὴν ἀπέρριπτη καὶ γλαφυρὴ ἀφήγησιν τοῦ Ζαμπαθά, πὸν χωρὶς προκαταλήψεις, μὲ τὴν ἀρμόζουσα ἀγάπην κι' εὐσυνειδησία τοῦ πνευματικοῦ ἐρευνητῆ, μᾶς μεταφέρει ἀπὸ μοναστήρι σὲ μοναστήρι κι' ἀπὸ τοπίο σὲ τοπίο. Ὁ συγγραφέας περιγράφει, κάνει ἱστορικές ἀναδρομὲς, κατατοπίζει. Ὁ λόγος του διανθισμένος ἀπὸ τὴν ποίησιν, ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ ζωντανό του ἀντικείμενο περιλαμβάνει, τὸ ἴδιο τὸ Ἅγιον Ὄρος, μὲ τοὺς θρύλους του, μὲ τὰ παμπάλαιά του κειμήλια, μὲ τὴ ζωὴ του, μὲ τὴ γαλήνη του, μὲ τὸ μυστήριο πὸν τοῦχει προσδώσει ὁ χρόνος καὶ οἱ πρὸ αἰώνων τελετουργίες τῶν ἀφωσιωμένων του.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΒΡΕΤΤΑΚΟΣ

ΤΑ ΠΑΡΑΞΕΝΑ ΔΕΝΤΡΑ

ΣΤΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 15

λι, ἀλλὰ τὰ φυλλώματα ἦσαν σκοτεινά. Τότε πήρε μιά καραμπίνα καὶ κατέβασε μερικὰ μὲ πυροβολισμούς. Δὲν ὑπῆρχε ἄλλος τρόπος.

Ἀπὸ τὰ ἀπίστευτα ψηλὰ δέντρα, ψηλότερα ἀπὸ τίς σκαλίδες τῆς Καλιφορνίας, ἦταν εὐκαλύπτοι πὸν φύτρωναν στὴν Τασμανία καὶ στὴν Αὐστράλια, ἀγνωστοὶ σὺν ὑπόλοιπο κόσμῳ. Ἀντίθετα πρὸς ἄλλα γιγαντιαία δέντρα, οἱ εὐκαλύπτοι ἀναπτύσσονται ταχέως: Σὲ λιγώτερο ἀπὸ ὀγδόντα χρόνια φτάνουν κίβλας σὺν μέγιστο ὕψους τους. Ὁ ρυθμὸς τῆς ἀναπτύξεώς τους φτάνει συχνὰ τὰ ἑξή μέτρα τὸ χρόνο, κάποτε καὶ περισσότερο. Στὴν ὥριμη ἡλικία τους, τὸ μέσο ἀνάστημά τους φτάνει τὰ 135 μέτρα. Καὶ ὁ κορμὸς τους ὑψώνεται γυμνὸς ὡς τὰ ἑκατὸ μέτρα ὅπου ἀρχίζουν τὰ πρώτα κλαδιά.

Ἐπάρχει ἕνα εἶδος εὐκαλύπτου τῆς Τασμανίας πὸν τὸ ὕψος του ξεπερνάει τὰ 150 μέτρα. Καὶ τὸ εἶδος «αντιθερμικό» φτάνει τὰ 157 μέτρα. Αὐτὸ εἶναι τὸ ἀπόλυτο ρεκόρ ἔθνους στὴ ζωντανὴ φύσιν. Μόνο τὰ δοννὰ εἶναι ψηλότερα. Κοντὰ σὺν καθεδονικὸν ναὸ τοῦ Στρασβούργου, οἱ εὐκαλύπτοι τῆς Τασμανίας θὰ σκίαζαν τὴν κορυφὴ τοῦ καμπαναριοῦ του — καὶ θὰ περισσεύουν καὶ δεκαπέντε μέτρα ἀπὸ πάνω. Αὐτὸ κορμὸν εὐκαλύπτου, ὁ ἕνας πᾶν ἀπὸ τὸν ἄλλον, θὰ ξεπερνοῦσαν τὸν πύργο τοῦ Ἀϊφελ. Γενικά, ἕνα δέντρο εὐκαλύπτου θὰ μπορούσε νὰ σκεπάζει τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ μεγάλα μνημεῖα γιὰ τὰ ὁποῖα εἶναι τόσο περήφανοι οἱ ἄνθρωποι, θὰ ἐξαφάνιζαν τὸν Ἅγιο Πέτρο τῆς Ρώμης, θὰ ἔκαναν τὴν πυραμίδα τοῦ Χέοπος νὰ χάσει τὴν ἀξιοπρέπειά της. Μόνο λίγοι ἀμερικανικοὶ οὐρανοξύστες, μερικὲς κεραίες ραδιοφώνου καὶ ὁ πύργος τοῦ Ἀϊφελ σὺν Παρίσι θὰ μπορούσαν κάπως νὰ συναγωνισθοῦν αὐτοὺς τοὺς δεινόσαυρους τοῦ φυτικού κόσμου.

MAURICE QUATNE

ΜΕΓΑ ΑΓΓΛΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ

Ἐκυκλοφόρησε ὁ Γ' τόμος περιλαμβάνων τὰ στοιχεῖα μέχρι R.

Εἶναι τὸ τελειότερον λεξικὸν πὸν ἐξεδόθη ποτὲ εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ὁ τέταρτος καὶ τελευταῖος τόμος κυκλοφορεῖ τὸ φθινόπωρον.

Προσφέρεται καὶ μὲ εὐκολίας πληρωμῆς Γραφεῖα: Σταδίου 48 (5ος ὁροφς, γραφεῖον 12).

Ἐκσυνημα Φωτιές

100

Εἰστε μέσα;
Ὁ Ἀγκους σηκώθηκε.
— Ἐλάτε μέσα, συναγματάρχον μου. Παιζοῦμε φιλικὴ καρτίδα καὶ δὲν μᾶς πειράζει καθόλου νὰ τὴ διακόψουμε.
— Ὁχι, ὄχι, δὲν θέλω νὰ χαλάσω τὸ παιχνίδι σας, ἔκανε ὁ Φιοῦστερ. Περνοῦσα ἀπ' ἔξω καὶ σκέφθηκα νὰ σὰς ρωτήσω ἂν μᾶτατε τὰ τελευταῖα νέα.
— Ποιὰ νέα;
— Τρομερό! Συνέλαβαν τὸν νέο Τάισον.

— Τί; ἔκανε ἡ κ. Λάθαμ πὸν ἔμπαινε ἐκεῖνη τὴ στιγμὴ σὺν σαλόνι. Τὸν Τάισον.
— Λένε ὅτι ἡ ἀστυνομία ἔμεινε πολλὴ ὥρα σὺν μαγαζί του τὸ μεσημέρι κι' ὅτι βρέθηκαν τὰ δακτυλικά του ἀποτυπώματα στὴν κασέλα τῆς Ροβένας πὸν ἦταν στὴ σοφίτα.

— Θεέ μου! μουρμουροῦσε ὁ Ἀγκους πὸν ταρκαμένους.
— Μὰ εἰστε βέβαιος, συναγματάρχον μου; ρώτησε ἡ κ. Λάθαμ. Μπορεῖ νὰ εἶναι λόγια τοῦ ἀέρα. Ὁ κόσμος εἶναι τόσο φλύαρος.

— Ἀπλῶς δὲν τὸν συνέλαβαν ἀκόμη, μὰ εἶναι βέβαιο ὅτι θὰ συλληφθεῖ.

— Μὰ πὸς βγήκαν ὅλ' αὐτά;
— Τὴν ὥρα πὸν πῆγε ἡ ἀστυνομία σὺν μαγαζί του, ἦταν ἐκεῖ ἡ μικρὴ Πέγκυ, ἡ παραδουλεύτρια πὸν τοῦ κάνει τὸ νοικοκυριὸ πὸν κάθε βδομάδα, κι' ἔκρινε ὅλη τὴ συζήτηση ἀπὸ τὴ μισάνοιχτη πόρτα. Πῆγε καὶ τὰ εἶπε ὅλα στὴν κ. Πέττυ καὶ ἡ κ. Σίσκιν πὸν ἔτυχε νὰ βρίσκεται σὺν μπακάλικῳ ἐκεῖνη τὴν ὥρα τὰ ἔκρινε.

— Καὶ ὁμολόγησε; ρώτησε μὲ ἐνδιαφέρον ἡ κ. Λάθαμ.

— Ὁμολόγησε ὅτι ἀνέβηκε στὴ σοφίτα κι' ἀνοίξε τὸ κιβώτιο ἀπ' ὅπου πῆρε τὰ γράμματα τοῦ γιοῦ του. Οἱ ἀστυνομικοὶ ὑποστηρίζουν λοιπὸν ὅτι ἦταν ἐκεῖ ὅταν πῆγε καὶ ἡ Ροβένα κι' ὅτι..

— Μὰ εἶναι τρομερό! ἔκανε ἡ κ. Λάθαμ καὶ σωριάστηκε σὲ μιά πολυθρόνα.
— Φυσικά τὸ ἀνέβηκε, εἶπε ὁ Φιοῦστερ. Λέει πὸς ἀνέβηκε στὴ σοφίτα γιὰ τὰ γράμματα μὲ βδομάδα πρὶν, τότε πὸν πῆγε νὰ πάρει καὶ τὸ ρολόι γιὰ ἐπισκευή.
— Ναί, ἐγὼ τοῦ τὸ εἶχα πει.

Ἀπὸ διηγήθηκε μὲ λεπτομέρειες ὅσα ἤξερε ὁ Φιοῦστερ ἔφυγε. Ἡ ἀτμόσφαιρα τὴν ὥρα σὺν σαλόνι τοῦ Πάιν Χιλ εἶχε γίνε βαρειά. Ὅλοι ἔμειναν ἀκίνητοι σὺν βέβαιον καὶ κανένας δὲν μιλοῦσε. Πρῶτος ὁ Ἀγκους διέκοψε τὴ σιωπὴ.

— Ἐ! τί λέτε! Εἶναι κάτι πὸν τὸ περιμένουμε νομίζω.

— Ἀσφαλῶς, πετάχθηκε ἡ κ. Λάθαμ. Ὑστερα ἀπὸ τὴ στάση του σὺν Μπάρνσαϊντ τὴν ἄλλη φορὰ πὸν ἔφερε τὸ ρολόι πίσω, ὅλα τὰ περιμένα ἀπ' αὐτόν.

— Ὅ, ἔπρεπε νὰ αἰσθάνομαι φοίση, εἶπε συλλογισμένος ὁ Ἀγκους. Κι' ὅμως

δὲν συμβαίνει τέτοιο πρᾶγμα. Τὸν λυποῦμαι. Πιστεύω ὅτι ἔχασε τὰ μυαλά του καὶ δὲν εἶναι υπεύθυνος.

Ὁ Ντένις τὸν κίτταξε μὲ ἀπορία, μὰ δὲν μίλησε. Ὁ Ἀγκους τὴν ἔχει σηκωθεί καὶ βηματίζει νευρικά σὺν δωμάτιο.

— Αὐτὸ πὸν δὲν καταλαβαίνετε, εἶπε ξαφνικά, εἶναι ὅτι ἐγὼ αἰσθάνομαι υπεύθυνος γιὰ τὴν πράξιν τοῦ Τάισον.

— Ἐσὺ; φώναξε ἡ μητέρα του. Καὶ γιατί;

— Γιατὶ μπορούσα πραγματικά, ὅπως ἔλεγε ὁ Τάισον, νὰ σταματήσω αὐτὴ τὴ γελοία ὑπόθεση ἀνάμεσα στὴ Ροβένα καὶ τὸ γιό του. Ἐπρεπε νὰ εἶχα ἀντιληφθεῖ ὅτι αὐτὸς εἶχε πάρει τὰ πράγματα σὺν σοβαρὰ καὶ ἦταν ἱκανὸς γιὰ κάθε τρέλλα.

— Παραλογίζεσαι, Ἀγκους! Ἡ Ροβένα δὲν ἔκρινε κανένα, θά..

— Ὅ, τι κι' ἂν λέμε τώρα, μητέρα, εἶναι δυστυχῶς πολὺ ἀργὰ τώρα πιά. Ὅ, βρῶ φυσικά γιὰ τὸν Τάισον τὸν καλύτερο δικηγόρο.

— Μὰ τί θὰ πει ὁ κόσμος ὅταν μάθει ὅτι ἐσὺ πληρώσεις τὸν δικηγόρο τοῦ δολοφόνου τῆς γυναίκας σου;

— Δὲν θὰ τὸ μάθει κανεῖς.

— Ὅλα μαθαίνονται. Ἀσε τὸν νὰ πληρώσει τίς συνέπειες τῶν πράξεών του.

— Δὲν μπορῶ καὶ δὲν θέλω. Πάντως δὲν θὰ καταδικασθεῖ. Ὅ, φάω τὰ σίδερα, μὰ θὰ τὸν γλυτώσω.

Καὶ χωρὶς νὰ δώσει σημασία στὴν ἀπορία πὸν ἦταν ζωγραφισμένη σ' ὅλων τὰ πρόσωπα πρόσθεσε:

— Αἰσὸν κίβλας θὰ πάω νὰ βρῶ τὸν δικηγόρο μου καὶ θὰ δῶ τί μπορεῖ νὰ γίνε.

Ἐξ ἄλλου δὲν ὁμολόγησε τίποτε.

— Νομίζω ὅτι βιάζεσαι λιγάκι, Ἀγκους, εἶπε ἡ Βίβιαν, καὶ ἡ φωνὴ της ἔτρεψε λιγάκι. Δὲν πιστεύω ὅτι ὁ Τάισον εἶναι ἔνοχος. Ὁ δολοφόνος τῆς Ροβένας εἶναι ὁ δολοφόνος τοῦ Κουέντιν. Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ κοιτάξω ὁ γέρος Τάισον τὸ πτώμα τοῦ Κουέντιν στὴν ἀγκαλιά του; Ὅ, τοῦ χρειάζεσταν ἀμᾶξι γιὰ νὰ τὸ μεταφέρει κι' ἀπ' ὅτι ξέροντε ἀμᾶξι δὲν ἔχει. Σηκώθηκε λίγο χλωμή. Γιατὶ ὁ Κουέντιν εἶναι νεκρός, Ἀγκους, πρόσθεσε. Εἶναι νεκρός κι' ἂς μὴ θέλετε νὰ τὸ πιστέψετε.

Σάπασε καὶ περιμένε τίς διαμαρτυρίες πὸν ὅμως δὲν ἀκούστηκαν. Ἡ Σέιλα εἶχε γίνε κατακόκκινη ἀπὸ τὴ φούρα της, μὰ ὁ Ἀγκους πῆγε κοντὰ της κι' ἀκούμπησε τὸ χέρι του σὺν ὅμο τῆς.

— Μὴ μιλᾶς, Σέιλα, σὲ παρακαλῶ.

— Γιατὶ; ἔξερα ἡ νέα. Εἶναι γελοία, ἐντελὸς γελοία!

Καὶ σπρώχνοντάς τον ἐλαφρὰ βγήκε ἀπὸ τὸ δωμάτιο τρέχοντας. Πρὶν ὁ Ἀγκους προλάβει νὰ τὴν ἀκολουθήσει, ἡ κ. Λάθαμ ἐπενέβη μὲ τὴν ἥρεμν φωνή της: — Ἀγαπητὴ μου Βίβιαν, λυποῦμαι πάρα πολὺ πὸν ἔμπλεξες μ' ὅλα αὐτὰ τὰ δρώματα κάτω ἀπὸ τὴ στέγη μας.

Ἡ ἔκφραση τῆς ἡλικιωμένης κυρίας μαρτυροῦσε τὴν κρυφὴ τῆς ἱκανοποίησιν

πὸν ἐβλεπε τὴ Σέιλα νὰ φέρεται τόσο ἀσχημα μπροστὰ σὺν γιό της. Χωρὶς νὰ τὸν κυττάξει βγήκε κι' αὐτὴ ἀπὸ τὸ σαλόνι κι' ἀνέβηκε στὴν κἀμαρά της.

Σὲ λίγο ἡ Βίβιαν βρέθηκε μόνη μὲ τὸν Ντένις.

— Ντένις, τοῦ εἶπε ἡ νέα, δὲν μπορεῖς νὰ σωπάσεις περισσότερο. Νὰ πεις τοῦ Ἀγκους ὅ, τι ξέρεις.

— Ὁχι, ἀπάνη, Βίβιαν, εἶναι ἀδύνατο.

— Γιατὶ; Ἀπάνη ἴσα — ἴσα.

— Ἀσε νὰ τὸ σκεφθῶ. Ὅ, τὸ κάνω, μὰ ὄχι τώρα.

— Τὸ γεγονός ὅτι ὁ Ἀγκους καὶ ἡ Ροβένα ἦσαν μαζί μπορεῖ ν' ἀποδείξει τὴν ἀθωότητα τοῦ Τάισον. Ἀν ἡ ἀστυνομία ἀνακαλύψει ὅτι ἡ Ροβένα δὲν ἔφυγε ἀπὸ τὸ Μπάρνσαϊντ ἐκεῖνο τὸ βράδυ, ὁ Τάισον ἀπὸ τὴν πλευρὰ του μπορεῖ ν' ἀποδείξει ὅτι δὲν βγήκε ἀπὸ τὸ σπίτι του. Γιατὶ ὄχι;

— Εἶναι σὰν νὰ κατηγορῶ τὸν Ἀγκους δὲν σκότωσε τὴ Ροβένα.

— Δὲν θὰ τοῦ πεις τί σκέφτεσαι, μὰ τί ξέρεις. Τὰ ὑπόλοιπα αὐτὸν ἀφοροῦν.

Ὁ Ντένις σηκώθηκε ἀπότομα.

— Εἶναι τρομερὸ αὐτὸ πὸν μοῦ ξητάς, Βίβιαν, τὰ καταλαβαίνεις;

— Ὁ Τάισον παραδέχεται ὅτι πῆγε καὶ πῆρε τὰ ἐρωτικά γράμματα τοῦ γιού του, συνέχισε ἡ Βίβιαν χωρὶς νὰ δώσει σημασία στὴν ταραχὴ τοῦ Ντένις.

Μήπως αὐτὸς ἦταν ἕνας λόγος νὰ σκοτωθεῖ τὸ ἀνδρόγυνον; Ἡ Ροβένα κατηγοροῦσε ἴσως τὸν Ἀγκους ὅτι καὶ πῆρε αὐτόν. Δὲν πρόκειται γιὰ σένα, γιὰ μένα, γιὰ τὸν Ἀγκους, Ντένις, μὰ γιὰ ἐναν φουκαριόση γέρο, δόλοιο στὴ ζωὴ, πὸν ἔφερε πὸς εἶναι ἀθῶος καὶ περιμένει ἀπὸ λεπτὸ σὲ λεπτὸ..

Κόπτηκε. Σὺν δωμάτιο ἔμπαινε ὁ Ἀγκους.

— Ἡ Σέιλα λυπάται πολὺ, Βίβιαν εἶπε, μὰ τὰ νεύρα της ἔχουν σπάσει καὶ δὲν θὰ μπορέσει νὰ παῖξει ἄλλο μπριτζ. Ἐμεινε ἔξω νὰ πάρει λίγο ἀέρα κι' ἔρχεται σὲ λίγο. Τί πίνεις, Ντένις; Τεῖν; Πᾶν νὰ σοῦ φέρω τὸ μπουκάλι νὰ ξαναγεμίσω τὸ ποτήρι σου. Ὅ, πάω κι' ἐγὼ. Χρόνια ἔχω νὰ πῶ.

Ὁ Ντένις προχώρησε ἕνα βήμα καὶ πῆρε τὸ ἀδειο ποτήρι του ἀπὸ τὸ τραπέζι.

— Μπορῶ νὰ σοῦ πῶ, Ἀγκους...

— Τί;

— Δὲν εἶναι καὶ τόσα χρόνια πὸν ἤπιες τεῖν. Τὴν τελευταία φορὰ πὸν ξανάπιες ἦταν τὴ βραδυὰ πὸν προηγήθηκε τοῦ θανάτου τῆς Ροβένας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 17

Οἱ ΚΟΤΣ σκόρπηκε μὲ τὸ μπουκάλι σὺν χέρι. Ἐμεινε νὰ δοκίμασε ἕνα σάν.

— Μὲ κατασκόπευες;

— Ὁχι, δὲν σὲ κατασκόπευα.

— Ἐντελῶς, γιατί θὰ ἦσουν κακὸς

μάτυρας κατηγορίας. Δεν ήταν τζιν αυτό που έπαινα, μά δότκα.

— Είδα φως από το δρόμο, είπε ο Ντένις και πλησίασα νομίζοντας ότι είχε ξεφύγει κιόλας ή Βίβιαν. Ξαφνιάστηκα πού σε είδα με τη Ροβένα.

— Ο Άγκους δούλεψε, με το ποτήρι του στο χέρι, άκουσε τον Ντένις χωρίς να μιλήσει. «Δεν θ' απαντήσει;» σκεφτόταν ή Βίβιαν μ' αγωνία, με την ίδια στιγμή μπήκε στο σαλόνι ή Σέιλα πού πήγε και στάθηκε δίπλα στον Άγκους. «Όταν μίλησε ή φωνή της είχε μια περίεργη πρόκληση.

— Άκουσα όσα είπες, Ντένις. Δεν ήταν ή Ροβένα με τον Άγκους. Έγώ ήμουν.

— Έσύ; Άδύνατο... είδα...
— Ναί, ναί. Όμολογώ ότι δεν μ' εύχαριστεί πού αναγκάζομαι να το πω, μά...

Στάθηκε προς τον Άγκους:

— Δεν έχει σημασία τώρα πιά, αγάπη μου. Έτσι δεν είναι;

Κόιταξε πάλι τον Ντένις:

— ... Μά εκείνη τη νύχτα την πέ-
ρασα στο Μπάρναρντ. Έφθασα στις
δέκα το βράδυ και πάραυτα το αυτοκί-
νητο πίσω από το σπίτι. Όταν ήρθες
Βίβιαν την άλλη μέρα στις έννιά, σου
είπα ψέματα πώς είχα φθάσει πριν α-
πό μισή ώρα. Όπως βλέπετε λοιπόν δεν
ήταν ή Ροβένα με τον Άγκους.

— Αυτούμαι, Σέιλα, πού σε διαφεύ-
δα, μά όχι μόνο είδα τη Ροβένα, αλλά
της μίλησα κιόλας. Ήταν καθισμένη
προστά στην εξώπορτα, με είδε και ήρ-
θε προς το μέρος μου. Αλλάξαμε με-
ρικώς κουβέντες και με παρακάλεσε να
μην πω σε κανένα πού την είχα δει.
Φυσικά δεν είπα τίποτε. Μά όταν απο-
καλύφθηκε ή δολοφονία δεν ήξερα τι
να κάνω. Νόμιζα ότι ο Άγκους θα μι-
λούσε στην αστυνομία για την συνάντη-
σή του μαζί της.

— Ο Άγκους; Έκανε μ' απορία ή
Σέιλα. Πώς να πει τέτοιο πράγμα;
Δεν ήξερε πώς ήταν ή Ροβένα εδώ. Έ-
τσι δεν είναι, Άγκους;

— Ναί, δεν τώξερα.

— Ούτε εγώ ούτε αυτός δεν το ξέρα-
με, συνέχισε ή Σέιλα. Μά τώρα καταλα-
βαίνω γιατί ήρθε. Θα υπομείνηται ότι
ή Άγκους είχε ραντεβού τ' απόγευμα
πού την άφησε.

— Μου ζήτησε πραγματικά να μεί-
νω λίγο μαζί της στο Ρόξ Μπαϊν, μά
της είπα ότι έπρεπε να επιστρέψω έ-
δώ κι' έφυγα.

— Αυτό είναι, πετάχθηκε πάλι ή Σέ-
ιλα. Θα κατάλαβε ότι δεν θα είχα τέ-
τοια ανυπομονησία για να γευματίσεις
το βράδυ με τη μητέρα σου. Σκέφθηκε
ότι το Μπάρναρντ ήταν ακόμη άδειο
κι' ότι μπορούσες να το χρησιμοποιή-
σεις για παρόμοιο ραντεβού. Ήθελε να
παρομοιάσει για να δει με ποιαν θα
ήσουν. Γιατί να παρακάλεσει τον Ντέ-
νις να μην πει τίποτε;

— Έγώ δεν καταλαβαίνω, είπε ο
Ντένις. Αν είχε έρθει για να σε κατα-
σκοπεύσει γιατί δεν παρουσιάστηκε όταν
κατάλαβε πώς ήσουν με τη Σέιλα.

— Νομίζω ότι το πράγμα είναι α-
πλό, είπε ο Άγκους. Ήξερε ότι θα
σκόπευα κάποτε να ζητήσω διαζύγιο,
ένώ αυτή δεν ήθελε. Έτσι θα είχε ένα
ύπλο έναντίον μου.

— Σωστά...

— Όμολογώ όμως, Ντένις, συνέχισε
ο Άγκους, πώς δεν καταλαβαν τη
στάση σου. Γιατί δεν μου το είπες α-
μέσως αυτό το πράγμα και περίμενες
ώς σήμερα;

— Έλα στη θέση μου, Άγκους, έ-
κανε ο Ντένις κοκκινίζοντας ελαφρά. Σε
βλέπω δυο φορές με την αστυνομία και
δεν αναφέρεις λέξη ούτε τη μια ούτε την
άλλη για τη συνάντησή σου με τη γυ-
ναίκα σου.

— Καταλαβαίνω... Φαντάστηκες ότι...

Δεν αποτεινόμενος τη φράση του. Έκανε
μερικά βήματα μέσα στο δωμάτιο και
μετά στάθηκε μπροστά στον Ντένις.

— Κακό πού δεν μου μίλησες γρηγο-
ρώτερα, Ντένις. Θα σου εξηγήσω αμέ-
σως πώς άγνοούσα την παρουσία της
Ροβέντας στο Μπάρναρντ. Ξέρω πώς το
έκανες από φίλτα για μένα, τώρα όμως
τα πράγματα θα φανούν περίεργα στον
επιθεωρητή. Δεν θα μπορούσε να εξηγή-
σει τη σιωπή μας τόσες μέρες γύρω
από τη λεπτομέρεια αυτή πού έχει ση-
μασία για την ανάκριση. Άς είναι όμως...
Πάρε την Γκρόγκαν τώρα στο τηλέφω-
νο. Όσο άργούμε τόσο χειρότερο.

Ο Ντένις, χωρίς ν' απαντήσει, πλη-
σίασε το τηλέφωνο, μά ή Σέιλα έτρεξε
κοντά του.

— Όχι, Ντένις, περίμενε. Έσύ μπο-
ρείς να βεβαιώσεις πώς είδες τη Ροβέ-
να, μά ποιός θα βεβαιώσει για μένα;
Ο επιθεωρητής μπορεί να φανταστεί
πώς λέω ψέματα κι' ότι δεν ήμουν έ-
κεί.

— Γιατί να το φανταστεί αυτό; ρώ-
τησε ο Ντένις. Στο κάτω — κάτω και
ή μητέρα σου μπορεί να το πιστοποιήσει.

— Τό κακό είναι πού δεν μπορεί
μνημόνευσε ή Σέιλα.

— Δεν μπορεί; Γιατί;

— Όλοι την κύταζαν με απορία.

— Είχα πάρει όλα τα μέτρα μου.
Έκείνη ήταν αδιάθετη και είχε πάρει
ένα υπνωτικό. Την καθησύχασα λέγον-
τάς της πώς θα έφυγε πολύ πρωί την
άλλη μέρα χωρίς να την ξυπνήσω. Έ-
γώ όμως έφυγα μόλις επέδρασε το ύ-
πνωτικό επάνω της. Μη τηλεφωνήσεις
τώρα στον επιθεωρητή, Ντένις. Θα ρωτή-
σει τη μαμά κι' εκείνη θα τρουμάξει.

— Τι προτείνεις να γίνει δηλαδή;

— Θα τ'α πω πρώτα στη μαμά για
να είναι κατατοπισμένη.

— Σίγουρα.

— Θα πάω να τη δω αύριο πολύ
πρωί

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 18ο

ΤΗΝ άλλη μέρα τ' απόγευμα ή Σέιλα
ήταν καθισμένη στο γραφείο του
επιθεωρητή Γκρόγκαν.

— Ο κ. Πέιτζετ έκανε μέρες για να
μιλήσει, έλεγε, μά οι άνθρωποι φέρον-
ται περίεργα καμιά φορά, έτσι δεν έ-
ναι; Φοβούνται μήπως ενοχοποιηθούν ή
νομίζουν πώς αυτό πού κρύβουν δεν έ-
χει σημασία.

— Ο κ. Πέιτζετ περνάει πάντοτε τις
διακοπές του σ' αυτό το σπίτι με
τους τροχούς; ρώτησε ο Γκρόγκαν.

— Ναί. Ο κ. Λάθαμ τον κάλεσε μά-
λιστα να μείνει στο Πάιν Χιλ, μά αυτός
προτίμησε το κοντί του. Άπορώ πώς μέ-
νει εκεί μέσα. Έγώ θα είχα την εντύ-

πωση πώς βρίσκομαι σε φυλακή. Μά αυ-
τά είναι γούστα. Πάντως όλα είναι
καθαρά και ώραία συγυρισμένα. Είναι
ό, τόπος του νοικοκύρη.

Ο Γκρόγκαν άκουγε τη Σέιλα συλλο-
γισμένος. Η προσωπικότητα του Ντένις
Πέιτζετ δεν τον είχε απασχολήσει ως
αυτή τη στιγμή και ίσως σκεφτόταν
πώς έπρεπε να μάθει περισσότερα για το
άτομό του.

— Ποιός είναι οι σχέσεις του κ. Πέι-
τζετ με την οικογένεια Λάθαμ; ρώτησε.

— Φίλος απ' ό,τι ξέρω, απάντησε
ή Σέιλα. Ήταν άρραβωνιασμένος με τη
Βίβιαν Χουάιτ μά μετά από το περσινό
περιστατικό... ξέρετε...

— Όχι, δεν ξέρω.

— Ειπώθηκε ότι την ώρα πού καιγό-
ταν ή ξύλινη παράγκα με τον Κάριλ Τάι-
σον μέσα, ή Ροβένα Λάθαμ ήταν μαζί
με τον κ. Πέιτζετ. Το περιστατικό αυ-
τό στάθηκε άφορη ή να διαλύσει ή Βί-
βιαν Χουάιτ τους άρραβώνες της. Μά
παρ' όλ' αυτά είμαι βέβαια ότι εξακολου-
θούν ως τώρα ν' αγαπιούνται, πρόσ-
θεσε ή Σέιλα μ' ένα γοητευτικό χαμό
γελο.

— Τη μέρα πού εγκατασταθήκατε με
τη μίς Χουάιτ στο Μπάρναρντ, ρώτησε
ο Γκρόγκαν, ο κ. Πέιτζετ ήταν κι' αυ-
τός και σ'α βοηθούσε;

— Ναί... ήταν δηλαδή όταν πήρατε

στις ένδεκα παρ' τέταρτο το τσάι;

— Όχι, απάντησε ή Σέιλα. Ούτε έ-

ταν βοήκαμε ένα φίδι πίσω από το σπίτι.

— Ποιός είδε πρώτος το φίδι;

— Τί να σ'α πω... Καθόλου δεν θυ-

μούμαι.

— Όλοι έτρεξαν να το κυνηγήσουν;

— Βέβαια. Δεν είναι εύχαριστο να έ-

χεις φραμακερό φίδι στον κήπο σου.

— Μήπως έφυγε κανένας εκείνη τη

στιγμή;

— Δεν ξέρω... Είμαστε τόσο απασχολη-

μένοι με το φίδι.

— Πόση ώρα ψάχνατε; Όκτώ, δέκα

λεπτά;

— Πάνω — κάτω. Τότερα ή μίς Χου-
άιτ βαρέθηκε, πήρε μια φρατζόλα ψωμί
από το καλάθι του ψωμά κι' έτοιμασε το
τσάι στην κουζίνα.

— Ο κ. Πέιτζετ δεν ήταν εκεί;

— Όχι, ήρθε νωρίς τ' απόγευμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 20ο

ΤΟ απόγευμα της ίδιας μέρας ο
Ντένις πήγε στο χωριό Μπήκε
στο κατάρτημα του Πάρτυ για
ν' αγοράσει ξυραφάκια και την ίδια ώ-
ρα είδε την Τόνι Χέννεσεϊ φορτωμένη
ψώνια. Τη βοήθησε να τα κουβαλήσει
ως το αυτοκίνητό της και πρόσεξε ότι
ή νέα γυναίκα ήταν πολύ χλωμή και κοι-
μένη.

— Θέλεις να σε πάω κι' εμένα, Ντέ-
νις; ρώτησε ή Τόνι ενώ καθόταν στο
τιμόνι.

— Όχι, δεν θα επιστρέψω αμέσως.
Σ' εύχαριστώ.

— Έχεις δίκιο. Τί να κάνεις τέτοια
ώρα ολόμονος στο... κοντί σου;

— Τό κοροϊδεύεις, τό κοιτώ μου,
έκανε ο Ντένις γελώντας. Μά να ξέ-
ρεις ότι δεν τό αλλάζω με το πο-
λυτελέστερο μέγαρο.

ΣΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ: Η συνέχεια

ΖΗΤΗΣΑΤΕ ΕΝΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ

ΑΞΙΟΛΟΓΟ ΒΙΒΛΙΟ:

Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

RICHARD CARRINGTON

του Βασιλικού Άνθρωπολογικού Ίνστιτούτου,
της Βασιλικής Γεωγραφικής Έταιρίας και της
Ζωολογικής Έταιρίας του Λονδίνου.

Μετ. ΝΙΚΟΥ Α. ΓΚΟΥΜΑ

ΤΟ ΤΕΤΑΡΤΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ ΣΕΙΡΑΣ

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

1. HENRI - V. VALLOIS: ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΕΣ
ΦΥΛΕΣ
2. PIERRE ROUSSEAU: ΑΣΤΡΟΝΟΜΙΑ ΧΩ-
ΡΙΣ ΤΗΛΕΣΚΟΠΙΟ
3. DANIEL LAGACHE: Η ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗ
4. RICHARD CARRINGTON: Η ΑΡΧΗ
ΤΗΣ ΖΩΗΣ

Προμηθευθήτε τέσσερα εξαιρετα
κι' απαραίτητα βιβλία για κάθε
σύγχρονο άνθρωπο
Άπευδύνεσθε στα γραφεία του
«ΚΟΣΜΟΥ»

Τὰ νέα γραμμάτια
ΤΟΥ
ΕΘΝΙΚΟΥ ΛΑΧΕΙΟΥ

τῆς 54ης ΕΚΔΟΣΕΩΣ ἤρχισαν νὰ πωλοῦνται.

ΜΕΓΑΛΕΣ ΕΛΠΙΔΕΣ

ΚΑΙ ΝΕΑ ΚΕΡΔΗ

Τὰ 65ο)ο τῶν ἀκαθαρίστων εἰσπράξεων
ἀνήκουν πάντοτε εἰς τοὺς τυχεροὺς.

Ο ΕΝΑΣ ΣΤΟΥΣ ΔΥΟ ΚΕΡΔΙΖΕΙ

